دیوانِ غالب

حصّۂ دوم

S. P. COLLEGE LIBRARY
SRINAGAR
Acc No

نظر و شرح

پروفیسر محی الدین حاجنی

6 JAN 2006

ناشر

جموں و کشمیر اکیڈیمی آف آرٹ، کلچر اینڈ لنگویجز سری نگر

ناشر۔ سیکرٹری جموں وکشمیر اکیڈیمی آف آرٹ کلچر اینڈ لنگویجز۔ سری نگر
مطبوعہ۔ ایم۔ ایم۔ پرنٹنگ پریس۔ دہلی۔
محصول :۔

S. P. COLLEGE LIBRARY
SRINAGAR
S. Acc. No 41410

S. P. COLLAGE LIBRARY
Srinagar
Acc. No.

S. P. COLLEGE LIBRARY
SRINAGAR
ACC NO.

گوڈت

یہ چھُ ہیمہٕ دیوانکُ دوٚیُم جلد۔ گوڈنکس جلدس اندر ییٚتھ کیٚنہہ پوٗرٕ احتیاط کرنہٕ پتہٕ چھپایہٕ منز کیٚنہہ غلطیہ روزٕ ییٚتھ کیٚنہہ چھُ ییتہ جلدس اندر تہٕ بہٕ خدشہٕ زہٕ گاٚتہ سپٕنزٕ سہل انگاری۔ میانہٕ دوٚستہٕ پتہٕ تہٕ چھاپ خانہٕ کین کارکُنن ہنزٕ لاپرواہی سیٚتۍ آسن تہٕ تہٕ کیٚنہہ غلطیہ روزمژٕ ہمن لبنہ ییٚتھ جلدس تہٕ "غلط نامہٕ" سیٚتۍ نظاوُن پیٚیہ۔ گرٕ ییتھ بلیچکُ چھُنہٕ پزانہٕ آیہ یمن ڈالِس تیوٗت ناپسند گژھان یوٗت فارسی تہٕ عربی لفظن ہند کاشُر املا چھُس گژھان مگر ——— یہ زن میہ گوڈنکس جلدس "گوڈت" لیکھان لیکھان دوٚپمُت چھُ ——— سانہٕ رسم خطُک یہ املا چھ کیٚنژن صوتی اصولن پیٚٹھ کھرٕ کرنہٕ آمُت۔ اصوٗلن برو نہہ کیٚنہہ چھُنہٕ ذاتی پسند تہٕ ناپسند نکھ وسان۔ لہٰذا اگر ساٗنۍ اُزٕکۍ طالب علم رسم خطکۍ یِم اصوٗل ہیٚچھنہٕ برٕونہہ کاٗشرِس ادبس نوٗشتہٕ تہٕ مہن یہ روٗشن پیٚیہ تمن سیٚتھاہ ڈروگ تہٕ کیاہ زٕ ییتھ کیٚنہہ زٕ ھینہٕ تمن پنٕنس کلچرس سیٚتۍ واتھ تہٕ بالغ سیدہٕ تھ تہٕ روزن تمن کاشرٕ زبٲنۍ منز نٕنہٕ فرہنگ۔

(۲) یمو صوتی اصوٗلو نیٚبر چھِ کیٚنہہ تتہٕ فارسی تہٕ عربی لفظ روزان یہ ہندی اچھر کاشراو تہٕ سیٚتۍ مانےٚ منٕز سید نکُ خطرٕ ادٕ یِم چھینہٕ پلنہٕ آیہ ڈالنہٕ آمتۍ۔ مثلن

(الف) نم مرکب یمن کاشر املاد لیکھنہٕ سیٚتۍ ہیاکھ مانےٚ یا مہمل شکل

بَنِہٕ ہے ۔ درِ معشوق (ماشوقہٕ سُند دروازٕ) درِ ماشوق (سون دروازٕ ۔ شوق) یا " درخواب وخیال " بَدلہٕ " در خاب و خیال " لیکھنہٕ ییہ ییٚس اکھ مہمل مرکب بنِہٕ ۔ بییہ ۔

(ب) ہَم مذہبی تہٕ صوٗفیانہٕ اصطلاحات ہمن کوٗرُ املا، مانے سراسر مسخ کرِتھ تہٕ مہمل بناوِتھ مثلن " خیرالانام " بدلہٕ " خیرل انام " یا " فنا فی الرسول " بدلہٕ " فنافِرسول " ہمن ہُند عربی یا فارسی املا عمدن بدلاونہٕ آمُت ۔ بلکہ چھُ حال حالیٚ اکاڈمی ہِندِس ڈکشنری سیکشنس اندر یہِ نام مانہٕ آمُت زِ " اسمای حسنیٰ " گژھن عربی اچھرن اندری تھاوُنہٕ ییٚنہِ ۔ بیٚنہٕ ییٚتھہٕ اَکِس لفظس باب افتعال کِس وزنس پٮ۪ٹھ " ف " حرفس مقابلہٕ " ع " آسہِ مثلن (اعتبار ۔ اعتقاد ۔ اعتماد) تتھ گژھہٕ نہٕ " ع " بدلہٕ " ی " لیکھن ۔ ہمہٕ نی حال حالہٕ کیٚن فاصلن پٮ۪ٹھ عمل کرنہٕ سٟتیٚ چھِ ممکن زِ ہ ییٚنہٕ جلدس تہٕ گوڈنکس جلدس املاٰیی تجزیہٕ کرنہٕ وِزِ ہ بییہ فرق نہٕ لبنہٕ ۔ ییٚنہٕ وُچھتھ گا ہرُن لگہِ نہٕ تہٕ کیا زِ دوٚیُم ایڈیشن چھپاونہٕ وِزِ آسہِ نہٕ ییٚنہٕ دیوانس مختلف املاٰیی مُنزِ لوٚ مُنزی کیُن ییٚمُت ۔

(۲) وٕہاٗ بنہٕ اتھ چھہٕ اصل دیوان " ردیف رج " پٮ۪ٹھہٕ لیکھنہٕ آمُت آمہٕ ردیفہٕ برونٹھ ورق چھُ ووٚرِی یہٕ واٗدن ہِندِ مطالعہ پتہٕ ژھینہٕ مینز تہٕ کٔس تام بٮ۪یس لکھارِ سُندِ اتھہٕ لیکھنہٕ آمِتی ـــــ لہٰذا آ یہٕ امی صفحہٕ تہٕ بییہ آخری صفحہٕ " فوٹوسٹاٹ کاپی " ییٚنہٕ جلدس اندر چھپاونہٕ ۔ یمو دوٚیو صفحو علاوٕ چھ وٕہاٗ بنہٕ منفرک فوٹو عکس تہٕ ییٚنہٕ جلدس سٟتیٚ تھاونک تجویز ۔ بلاک مشینن تہٕ چھاپ خانن ہِنزِ عام کارکرٕدگی ہِند تلخ تجربہ وُچھتھ چھنہٕ یہِ ناممکن زِ ہ خبر یِم آسہِ ناصاف پاٚٹھی کاغذس

پَٮ۪ٹھ وُچھِتھ مِتھۍ۔

(۳) یِمہٕ جلدِ کِس گوڈنِکۍ ۲۷ صفحہٕ چھِ کأتیٚن قریبَن نَیہِ وَری برونٹھہ لیکھِمتۍ۔ یِتہٕ کیاز زِ گوڈٕ گوڈٕ اوس یہِ منصوبہٕ زِ یِم صفحہٕ یِن گژھن گوڈٕنِکِس جلدس اندر چھاپنہٕ یِنۍ۔ پتہٕ ییٚلہِ یہِ جلد وارہ بارہ زیٹھیاو۔ یِم صفحہٕ آے دوٚیِمِس جلدس اندر چھاپنہٕ خاطرٕ تھاونہٕ۔ ممکن چھُ زِ یِہنٛز چھپأے تہٕ ما روزِ د باقی صفحن مقابلہٕ کُنٹھ پٮ۪ٹھ۔

(۴) یِمو کیٛنژو کتھو پتہٕ چھُ مےٚ سارنٕے ادب دوست عالمن تہٕ نکتہٕ شناس نقادن یہِ کتھ ژیٚتس پاوُنۍ زِ یتھین کیٛنژن وَرین اندر یہِ کیٛنژ ہاو فرصتھ مےٚ اَتھہِ آیہِ سو لأجِ مےٚ یہِ دیوان "قابل مطالعہ" بناونس کُن تہٕ ییٚتھ آو تیٚنوٚی ژھوٚٹ شرح لیکھنہٕ یوٚت اکھ "عام طألب ادب دیوان پران روٗزٕ گژھِ نہٕ"۔ نہ چھِ یہِ دیوان وَہاب سٕنز شأیری ہند "کُل سرمایہ" تہٕ نہ چھُ ییٚتھ دیوانس اندر میون یہِ حقیر اضافہ "حرفِ آخر"۔ وہابس اوس آرزو زِ ییٚنہ وأنِس زبانس اندر گژھن نا تِہندۍ قدردان پأدٕ تہٕ اوس ایکھان ؎

شعرِ من اندر جہاں آوازہ باد

کارِ من در ہر زمان سر تازہ باد

تہٕ مےٚ چھُ یہِ تمناہ زِ وہابنۍ باقی تخلیقات (خاص کر شہنامہ، خلافت نامہ، اکبر نامہ سلطانی تہٕ درویشی) گژھن نا کُنہِ ذمہ دار ادارہ یا کلچرل اکاڈمی ہندِ ذریٚعہ چھاپ ثٕلۍ ییکن نقاد حضرات وہابن سٕنز مقام صحیح پأٹھۍ معیّن کٔرِتھ ہیکن سُہ جتنی مستحق چھُ۔ فقط والسلام علیٰ من اتبع الھدیٰ۔

محی الدین حاجنی

حاجن۔ ۲۱ مارچ ۱۹۷۳ء

ترتیب

عنوان ۔ مطلع ۔ ردیف	صفحہ
ردیف "ظ"	
مناجات	۴۱۸
نعت شریف	۴۱۹
منقبت چار یار باصفا	۴۲۰
منقبت حضرت سلطان العارفین رح	۴۲۱
دو بیتی تہ رباعیہ	۴۲۲
احتیاط از دوستی تہ دشمنی کڑا احتیاط (غزل)	۴۲۳
رباعیہ تہ دو بیتی	۴۲۴
رباعیہ تہ دو بیتی	۴۲۵
بغیر از علم حق دانی قصہ خوانی ہمہ افراط (غزل)	۴۲۶
رباعی	۴۲۷
وچھنہ چونے خال وخط	۴۲۸
زرہ رباعیہ	۴۲۹
دزان سینہ ز شوق یار روزان چھیم چنگ ما بہ لبط (غزل)	۴۳۰
دو بیتی	۴۳۱
ٹلے ترا وے بہ داماناں منہ چھیم باجان خود یی شرط (غزل)	۴۳۲
لیس گر بیس وادلس دین بے ربط	۴۳۳
غزل	۴۳۴
ردیف "ظ"	۴۳۵
مناجات	۴۳۶

عنوان ۔ مطلع ۔ ردیف	صفحہ
نعت شریف	۴۳۸
منقبت چار یار باصفا رض	۴۳۹
منقبت حضرت سلطان رح	۴۴۰
کیاہ مغرور چھکہ بخواب غلیظ (غزل)	۴۴۱
زرہ پر ستہ ادہ خلقن واظ	۴۴۲
خدا حافظ	۴۴۳
راست لفظ	۴۴۴
بد بنیا محتشم زردار محفوظ (غزل)	۴۴۵
شمار نام خود کرتہ زہ بیوں بیوں پر تہ ہر الفاظ	۴۴۶
خدا حافظ	۴۴۷
ادب کر خوف چھے جالس محافظ (غزل)	۴۴۸
لیس سپن پروردہ از ناں غلیظ (غزل)	۴۴۹
غائظ	۴۵۰
کیاہ لحاظ	۴۵۱
خدا حافظ	۴۵۲
غلیظ	۴۵۳
الفاظ	۴۵۴
ردیف "ع"	۴۵۵
مناجات	۴۵۶

عنوان ۔ مطلع ۔ وو ج	صفحہ
نعت شریف	۴۵۷
منقبت چار یار باصفا رضؓ	۴۵۸
منقبت حضرت سلطانؒ	۴۵۹
زو ربابہ	۴۶۱
وچھنہ گا تیاہ گیا ازیں دنیا پشیمان از طمع (غزل)	۴۶۲
گرم ہے بے بہا ایم لال ضائع (غزل)	۴۶۳
جہاد س اوسے غازی کورن ملک نفس تاریع (غزل)	۴۶۴
زاحکام اجل از تمام مہنہ و اہم بار ہا اطلاع (غزل)	۴۶۵
ہر کرا اوقات ضائع (غزل)	۴۶۷
آو بربالین ہے امشب یار خوش طبع (غزل)	۴۶۸
در جہان قائم سُبن از کبریا وارِ شرع (غزل)	۴۶۹
ہا پانہ کباہ ادبو نفع	۴۷۰
تواضع	۴۷۱
جھی تر نہ کاذب عاقلو کر متی جمع (غزل)	۴۷۲
بحکم خبر چھپے شراب منع (غزل)	۴۷۳
تورقع	۴۷۴
تنازع	۴۷۵
کئر مہنہ ومر ضائع	۴۷۶
ردیف "غ"	۴۷۷
مناجات	۴۷۸
نعت شریف	۴۷۹
منقبت چار یار باصفا رضؓ	۴۸۰
منقبت حضرت سلطانؒ	۴۸۱
کیاہ غروری جہیم مہنہ خالی درد بیاغ (غزل)	۴۸۲
میو کبتھہ رٹوٹ بہ جزاللہ (غزل)	۴۸۳
فوجہ فوجے گام باران لے دریغ (غزل)	۴۸۵
مہنہ ہقوو تھہ یارہ سینس داغ	۴۸۶
شبہ دہ نالہ نہ نابالغ	۴۸۸
دروغ	۴۸۹
طمع مجھ ہقوو نہ سے فارغ (غزل)	۴۹۰
وائے صد افسوس حسرتہ از جوانی جہیم دریغ	۴۹۱
رٹوہ	۴۹۲
دُبُت مہنہ یارن ضرب تیغ	۴۹۴
بہ حسرتھ لالہ در باغ	۴۹۵
مہنہ نوزم وانہ امشب سے یارہ یار در باغ (غزل)	۴۹۷
بھولہ ناوُن باغ	۴۹۸
گرنھکھ از دام ایں دنیا ز ترک ما سوا فارغ (غزل)	۵۰۰
کیا کوزم اتھ لو کہ چارس اے دریغ (غزل)	۵۰۱
ردیف ف	۵۰۲
مناجات	۵۰۳
نعت شریف	۵۰۴
منقبت چار یار باصفا رضؓ	۵۰۵
منقبت حضرت سلطانؒ	۵۰۶
رباعی	۵۰۷

COLLEGE LIBRA... S

عنوان ۔ مطلع ۔ ووج	صفحہ
چمن بابہ زڑہ کڑ صاف	۵۰۸
سے کنے در ہر طرف	۵۱۰
مینہ دلس پیٹھ رؤدم بر خلاف (غزل)	۵۱۲
یمی یہ بزڑہ عاقل وزیرس نس امیرس خاف خاف (غزل)	۵۱۳
خالق دشمنت زخلقت زیادہ انسانس شرف (غزل)	۵۱۴
ہیچو آئینہ زکینہ بے ریا دل صاف صاف (غزل)	۵۱۶
بے وقوف	۵۱۷
کنغن ہند منعزمانے زانہ عارف (غزل)	۵۱۸
درجہاں چھے روزگارس صاحب کارس شرف (غزل)	۵۱۹
گوم از شمشیر ہجرت یارہ سینس شگاف (غزل)	۵۲۰
کرم ضائع جوانی پو کس سنتھ جام در کف (غزل)	۵۲۱
کوؤہ ترؤوتھ ڈاف (غزل)	۵۲۲
مینہ چھ دردک تف	۵۲۴
بہ چھس در وصف دلبر یہ جان مایل بہم تار لف (غزل)	۵۲۵
کھوڑاز خستہ جگر تر خوف آزادہ ضعیف (غزل)	۵۲۷
باسیاہ دل کرمیہ صحبت زان دام عافس شرف (غزل)	۵۲۸
چھ بے جا خرچ ژوڑ بیہوو اسراف (غزل)	۵۲۹
بلہ ہم نے خستہ سینہ از دولے سازو آوف	۵۳۱

عنوان ۔ مطلع ۔ ووج	صفحہ
نعتِ شریف	۵۳۲
ردیف ق	۵۳۳
مناجات	۵۳۴
نعتِ شریف	۵۳۵
منقبت چار یار باصفا	۵۳۶
منقبت حضرت سلطان	۵۳۷
یارہ چھم چونے فراق	۵۳۹
ہا وتم کتھ جابہ در بازار چھی دوکان عشق (غزل)	۵۴۰
چھ خستہ یارہ سینزے زنجہ عاشق (غزل)	۵۴۱
وچھم مخمور نازن یار بر طاق (غزل)	۵۴۲
بہ چھ از وؤنی تو طریق	۵۴۳
بہ حاضر روزہ نادر کوے معشوق (غزل)	۵۴۵
فرق	۵۴۶
رونق	۵۴۷
خوش خولق	۵۴۸
کاوس کے اندر فراق	۵۴۹
چھ مالک خالق و رازق	۵۵۱
فکرہ اندران حسابس غرب و شرق (غزل)	۵۵۳
منافق	۵۵۴
تصدیق	۵۵۵
فرق	۵۵۶
منافق	۵۵۷

عنوان۔ مطلع۔ دوج	صفحہ	عنوان۔ مطلع۔ دوج	صفحہ
فرق	۵۵۸	نادانہٕ ہا ناچیز ژھکھ (غزل)	۵۸۱
رونق	۵۵۹	ہا کمبو تخرہٕ ژٕ شیران جابہٕ ژھکھ (غزل)	۵۸۲
ردیف "ک۔ گھ"	۵۶۰	وَلے کیاہ کوت عشقہٕ نار لوزک (غزل)	۵۸۳
مناجات	۵۶۱	میٚہ چھوہ میدواتم یار بے شک (غزل)	۵۸۴
نعت شریف	۵۶۲	دوہس رانس پھٹان ژھیم زنگہٕ بگ ہنگ (غزل)	۵۸۵
منقبت چار یار باصفاؓ	۵۶۳	ردیف گ	۵۸۶
منقبت حضرت سلطانؒ	۵۶۴	مناجات	۵۸۷
رباعی	۵۶۵	زہ رباعیہ	۵۸۸
ژہٕ کرہٕ آزار اندریم نار زانکھ (غزل)	۵۶۶	وچھ رنگہٕ رنگہٕ کانٛژ رنگ	۵۸۹
ہینتے لنٛج ونیہٕ تنہا کیا زہ دِژایکھ (غزل)	۵۶۷	سانہٕ وسو رمہٕ چانے رایے کرٛی	۵۹۱
کنہٕ خیالس ہیٚتھ ژہ بیٚٹھ مغرور چھکھ (غزل)	۵۶۸	میٚہ ساری رنگ (غزل)	
ہنو کر نام یارن لِشہٕ راوکھ (غزل)	۵۶۹	گوم ببرے رنگ	۵۹۲
نگارا ونیہٕ کوتاہ خون ہارکھ	۵۷۰	ڈٲدی رنگا رنگ	۵۹۳
یور کیاہ کنہٕ آکھ	۵۷۱	چھُہ کوتاہ یار گومت یوت دل سنگ (غزل)	۵۹۴
وہ لہٕ ہا دَے سینکی جاکھ	۵۷۲	میٚہ چھُہ ازلہٕ لوگ	۵۹۵
نفرے ہیٚتھ اوس زیبا گُل (غزل)	۵۷۳	تنھے چھم یار دربینہ یتھ خون	۵۹۶
یہ چھنیہ خالی کریکھ	۵۷۴	آسہ دردرگ (غزل)	
چھُہ کار عشق عشقک کانوزک (غزل)	۵۷۵	نور کرٕ لیٚنہٕ زادِ راہ کریا مہیا	۵۹۷
ہینتے لنٛج وَنیہٕ کیاہ آہستہ دِژایکھ (غزل)	۵۷۶	سازو برگ (غزل	
دۄرم خبر بناگاہ از وانہٕ یار بے شک	۵۷۷	نالہ رٹن از بالہِ یار بے وابہ	۵۹۸
ادرہ نو پھیر ہتھ بچھ	۵۷۸	بے شک بے درنگ (غزل)	
احوال ہینٛز کس ونکھ	۵۷۹	ژٕ بیٚہ ہار کور ہتھ ماگھ	۵۹۹
بدنیا آمد آدم مبارک (غزل)	۵۸۰	مرگ	۶۰۰

عنوان ۔ مطلع ۔ ووج	صفحہ
ردیف ل لی	٦٠١
مناجات	٦٠٣
نعت شریف	٦٠٥
منقبت چار یار باصفاؓ	٦٠٦
منقبت حضرت سلطانؒ	٦٠٧
چھے زندگی خواب وخیال	٦٠٩
یہ مارہٕ کٔر ھُس بال	٦١١
زلوٕ میلی لٲل	٦١٢
چھسیہ بوہی مال	٦١٣
گژھہ مانسبل	٦١٤
اے جہان شیدا بہ زیبا صورت حسن وجمال (غزل)	٦١٥
دلبرو چھُم باکرٕ و فرشتہ ہار بنہٕ اندر لعل (غزل)	٦١٦
گیت ۔ منیہ گو سہلاب سٕری پیٹھ سال	٦١٧
گژھہ پالس مانسبل	٦١٨
گیت ۔ ہا سوندر مالی	٦١٩
اڈرہٕ ہاوے ڈل	٦٢١
ژہٕ مو یکھہ یارہٕ ہول ہول	٦٢٣
دل	٦٢٥
چھُو جان خود ژہٕ وچھ اسرار اے دل (غزل)	٦٢٦
لاگے شیرہٕ بنبر زل	٦٢٧
چھُ دل اندام ہر جاہس عضا یہ سر افضل (غزل)	٦٢٨
پیالہ برہ یوہ مالامال	٦٢٩
برٛارہٕ کو ناہ کال	٦٣٠
چھے ژٕ بہ مہونے سال	٦٣٢
گیت ۔ یارہٕ گیہ سو چابہ مائے عنایہ سوندر ہال	٦٣٣
منیہ کیاہ چھُم یارہٕ چارہٕ گیس بیار بلی بلی (غزل)	٦٣٤
چھُسے یہ یار بیار یہ نالو زار بزل (غزل)	٦٣٥
بہ امر و نہی فرقان کورم نہ زانہہ نہ تامیل (غزل)	٦٣٦
بہ لاگے ہنگہ مسول	٦٣٨
بہ چھُس در بند لہو لعب غافل (غزل)	٦٣٩
زدردِ یار چھُم آزار مشکل (غزل)	٦٤٠
وچھ بروے یار شوبان کیاہ چھُو زیبا چار گُل (غزل)	٦٤١
منیہ کورنم دلبرن سینہ بہ کینہ یارہٕ چوں غربال (غزل)	٦٤٢
منیہ اندری نار در سینہ وزان چھُم یارہٕ چوں قندیل (غزل)	٦٤٣
ردیف "م"	٦٤٥
مناجات	٦٤٧
نعت	٦٤٩
منقبت چار یار باصفاؓ	٦٥١

عنوان ۔ مطلع ۔ وو ج	صفحہ
منقبت حضرت سلطان	۶۵۲
اتھو منزے مبہ دلبر وپھتہ زلن جالنور گوم (غزل)	۶۵۴
دوہے دیدارہ کے موقہ پیوان مے بارہ بلیند رحیم (غزل)	۶۵۵
مبہ چوبہ لاسے زلن جینہ دزہ ونی کوندہ زلن مور گوم (غزل)	۶۵۶
مخمس	۶۵۷
بہ یک گردش بہ دنیا بہ ششصد روے ڈلیو ٹھم (غزل)	۶۵۹
چھے غنیمت دم بدنیا لے بنی آدم (غزل)	۶۶۰
لبصد سامانہ امشب یار ڈلیو ٹھم (غزل)	۶۶۱
پوہ ہارس گوم	۶۶۲
مبہ یار وسوز سنگس گوم	۶۶۴
کس وبہ یارہ دادِ گے در سینہ کوتاہ نار حیم (غزل)	۶۶۵
اتھو منزہ گرامی لال رووم (غزل)	۶۶۶
زہجرت سینہ بارہ مبہ دارہ زارہ ٹوبہ ٹھم (غزل)	۶۶۷
مبہ امشب نور آں مہ رہ خسار ڈلیو ٹھم (غزل)	۶۶۸
تہ وون تاسے یار کوت گوم	۶۶۹
ئہ ہا وسے بارہ کیاہ گوم	۶۷۰
مبہ ازبادِ صبا وئی پیام یار بوزم (غزل)	۶۷۱
در لغیالو کہ چارک ناز رووم (غزل)	۶۷۲
دریں دنیا بہ کنیز ہاہ آزمودم (غزل)	۶۷۳
سرنوشتہ یہ مبہ در تقدیر بہ حیم (غزل)	۶۷۴
کتہ سے متی آب چوم	۴۷۵
ہا پانہ کیاہ حاصل کو رم	۶۷۶
فلیہ رنگ گلِ انارس گوم	۶۷۷
وَن ہاری زیرسے گوم	۶۷۹
گو بندہ کس از شوق دلبر وقہ ندہ اندر نار حیم (غزل)	۱۸۰
دل مبہ توسے دیوانہ گوم	۶۸۱
مبہ از الحمد للہ یار ڈلیو ٹھم (غزل)	۶۸۲
دلبر یارن حیس مبہ نیونم ادہ کوسے ام (ردہ)	۶۸۳
چانہ ویرسے سوز گوم	۶۸۵
چہ احسن خلقش اندر یہ آدم (غزل)	۶۸۶
ردیف "ن"	۶۸۷
مناجات	۶۸۹
نعت شریف	۶۹۰
منقبت چار یار با صفا رض	۶۹۱
منقبت حضرت سلطان رح	۶۹۲
صد شکر از روسے نصیب وہ تس بہ کوسے نازنین (غزل)	۶۹۳

عنوان ۔ مطلع ۔ وو ج	صفحہ
دنتہ ولیسی یے کوّت چھُہ گومُت پھلہ یے موت میّون (روٗہ)	۶۹۵
حال یارس وَن	۶۹۶
کاڈُلِ وانی بالِ زِھاندان لالہِ موت مُملوٗن (غزل)	۶۹۷
متیہ اندری کرُی نہ پیش کیابہ لولہِ نارَن (غزل)	۶۹۹
وچھتہ ازنام پسارس کا تیاہ زالے کا تیاہ زہن (غزل)	۷۰۰
ڈیوٹھم متیہ درہ باغ نشاط بایارِ نازنین (غزل)	۷۰۱
چھُ خانی دورِ دنیا سورِ یاوُن (غزل)	۷۰۲
اگہ ہیّچھُن چھُے زَتیہ کینہہ نجاطر وچھُن ہینْ پان (غزل)	۷۰۳
گاجبس اُمی لولہ نارن زہ اَجنس ہتو چھو وہ زن (غزل)	۷۰۴
کرہِ یو نہ مالہِ پوشن	۷۰۵
ولبی گژھتہ یارِ دلقرار انتن (غزل)	۷۰۶
زَتیہ ماڈیو ٹھنہ بہ گلشن سروِ قد میّون (غزل)	۷۰۷
دیوانہ دل گو بلبلن	۷۰۸
جان وندہ ہے یارہ یکھنا یارہ یکھنا وندہ ہے جان (غزل)	۷۰۹
لُتی یے گژھتہ سروِ نازانتن (غزل)	۷۱۰
جھُم متیہ غم درسینہ تورِ زم خم متیہ اُمی سروِ قدن (غزل)	۷۱۱

عنوان ۔ مطلع ۔ وو ج	صفحہ
بے نوا چھُس غریب نہ مسکین (غزل)	۷۱۲
بُہ زاچھُس نارہ یارو چانی دردن (غزل)	۷۱۳
کوّ ووچھکھ یارہ روشن	۷۱۴
کیاہ مانے چھُ انسان	۷۱۵
پتہ ئیان چھُم دشمن	۷۱۶
ٹھاؤنس درِ دام بستہ پنجرس وَن ہمار زن (غزل)	۷۱۸
ولبی گژھتہ وُنی کین دلبرس احوال ونتس یارہ میّون (غزل)	۷۱۹
کینہہ تجربہ	۷۲۱
سادہ کیاہ چھے وادہ کوٗرمُت وارہ وُنی کین یاد آن (غزل)	۷۲۳
خوش خبرس درقرآن ہُمُ خالقس ایمان آون (غزل)	۷۲۵
ردیف "د"	۷۲۶
مناجات	۷۲۷
نعت شریف	۷۲۹
منقبت چار یار باصفا	۷۳۱
منقبت حضرت سلطان	۷۳۲
بہرِ دواے یارہ آو	۷۳۴
لو کہ چار ولو	۷۳۵
وُچھ زنگہ زنگہ لو بہ لو	۷۳۷

عنوان ۔ مطلع ۔ ودج	صفحہ	عنوان ۔ مطلع ۔ ودج	صفحہ
یَہ یا ہُو یامَن ہُو	۷۳۸	دلبرا در کوے لوَ	۷۶۳
سروِ نازہ بیتہ مو	۷۴۰	جھم یارہ جونے ارزو	۷۶۴
بہردم اے بنی آدم کرن لبس یا اللہ ہُو (غزل)	۷۴۱	کووہ گوہم بدن زالیتھ بدلو (غزل)	۷۶۵
یوشتہ پُچلیے گوکہ مشغولولو	۷۴۳	شلہ پھول کھو گل افتابولو (ردف)	۷۶۶
دل میتہ نیوتھم دلبرو	۷۴۴	یہ کیاہ کرہ یادو لیہ	۷۶۷
ہادو بدری یَیہ اناہُو	۷۴۵	بدن میتہ زولتھم نارہ مدلو (غزل)	۷۶۸
جوانی سار نور وزی جوالو (غزل)	۷۴۶	گوزہ گوزہ کرہ یو دورہ لولو (ردف)	۷۶۹
شالہ مار یاغس پھیرہ بوشنولو (ردہ)	۷۴۷	دژالیس رندہ دلبرو	۷۷۱
کووہ بادہ کور تھم خندہ لولو (غزل)	۷۴۸	فوجہ فوجے یارہ ڈوی مے نرد ورو (غزل)	۷۷۳
ہاری یے لوَ ونہاری یے لو	۷۴۹	س د یف کا	۷۷۵
نوبہار ہوآو	۷۵۰	مناجات	۷۷۷
جھم تمنا بارہ وچھہنہ روبروا (غزل)	۷۵۱	نعتِ شریف	۷۷۹
کووہ گور تھس خارہ ریتی دلبرا آوارہ بو (غزل)	۷۵۲	منقبت چار یارہ باصفا	۷۸۱
		منقبت حضرت سلطانؒ	۷۸۲
موسم روز جوانی زن خیالِ خواب گو (غزل)	۷۵۳	ہیو یا لو کرہ کیاہ	۷۸۴
کرہ گو گوزہ گوزرو	۷۵۴	بندگی کر چھکھے بندہ	۷۸۵
بدن مے زولتھم نارہ بدلو (غزل)	۷۵۶	بہردم یَرِ یتہ ہُوا اللہ	۷۸۶
از چھے ژبیہ میتون سال جگرو (غزل)	۷۵۷	درہ لو گمنت دوہ	۷۸۷
دہ لو مجنونو	۷۵۸	کیاہ یارن لو دنم راہ	۷۸۸
لووہ بوموژ کھس عذابولو (غزل)	۷۶۰	کادوژہ آئم خوش خبر در باغ آمنت یار چھاہ (غزل)	۷۸۹
نوبتہ والو ہو	۷۶۱		
بالہ یارہ پھتیہ آہسنہ لولو (ردف)	۷۶۲	بہ لولہ نار یارو ذرہ کوتاہ (غزل)	۷۹۰

عنوان۔ مطلع۔ ردیف	صفحه
عاشقَس ماشوقه بیےلش رازکیاه (غزل)	۷۹۱
چهٔس به اندر هوش آسان گاه گاه (غزل)	۷۹۲
رسم در دنیا وٚ چهم آرام گاه آزار گاه (غزل)	۷۹۳
وچهنه موے خالش ژهٔ دروازهٔ چها (غزل)	۷۹۵
یکهنا نه بو هو هو کرهٔ	۷۹۶
به سینه لو بهچم خنجر ستمگارهٔ بیه اندازهٔ (غزل)	۷۹۷
وه لو یارهٔ مدلوارهٔ	۷۹۸
هسه یارو ستم گارو نیم سه ناگاه (غزل)	۷۹۹
بال لو وٚنی بله یونزاه	۸۰۰
ها قندهٔ آکهو هندهٔ (غزل)	۸۰۲
پیلپے موسے زموبے خانه	۸۰۳
رودمت بو کوت ژهاندهٔ	۸۰۴
به چهس چون سایه افتادهٔ	۸۰۵
تا پره وٚ ڈر دٚ به بهر سو ٹهلو منز وچهم گکالهٔ (غزل)	۸۰۶
زبردستی مه کر زیادهٔ	۸۰۷
تابان وچهم روبے نگار زیبا چو ماهٔ چار ده (غزل)	۸۰۸
کوٚدو کٔر بهس پراکندهٔ	۸۰۹
یوٚزی بتم دلبرهٔ	۸۱۰
گنڈ لو پوشه مالهٔ	۸۱۲

عنوان۔ مطلع۔ ردیف	صفحه
مزره اوٚ بقس منه	۸۱۳
وننه کیاه چهپے وفنده	۸۱۴
گاش چهٔ نا انه	۸۱۵
بال وٚا جهنفس موله	۸۱۶
دندهٔ یو یارهٔ کلهٔ	۸۱۷
ها دلبرهٔ کرهٔ کیاه	۸۱۸
مارهٔ گزندهٔ	۸۱۹
ها یارهٔ امارهٔ چانے وچهنو به چهپیس کمه حاله (غزل)	۸۲۰
دماه اکه روز آهسته	۸۲۱
به یارو شبره لاگے زبه سنبلُ تازهٔ تازهٔ (غزل)	۸۲۲
کرے واو پوشه لنجه	۸۲۳
میه نوٚنم جبس اکی پیالهٔ	۸۲۵
وه له نبرو یارٚ چهنے آسه ما در عیدگاه (غزل)	۸۲۷
مه کرتم دادهٔ نی درمان طبیبه (غزل)	۸۲۹
مدلوارهٔ بدن زولبه مه نارهٔ (غزل)	۸۳۰
دردهٔ لوٚ گمے دوٚن	۸۳۱
س د یف ی ے	۸۳۲
مناجات	۸۳۳

عنوان ۔ مطلع ۔ ووج	صفحہ	عنوان ۔ مطلع ۔ ووج	صفحہ
نعت شریف	۸۳۵	رَوَہ	۸۶۰
منقبت چار یار با صفا رضؓ	۸۳۷	زنیہ یارہ گور نفس یارہ بکیس / فنا دِہ بہ جھبس خارہ چانے (غزل)	۸۶۲
منقبت حضرت سلطانؒ	۸۳۸	زنیہ ڈولہ کیمی گیری بے	۸۶۳
جانانہ سرود ساتہ لاگے (غزل)	۸۴۰	مینہ للہ ون ہتو و یارن / زلہ ون نارہ لتی بے (غزل)	۸۶۴
بہ دردن زرد کَڑلس / دزان جھبیں نارہ ولیوے (غزل)	۸۴۱	زالی وانکہ مستس کیمی یار بے	۸۶۵
نالالہ ووتہ لوحال باوَے (غزل)	۸۴۲	کتہ اندے نیاے	۸۶۶
ڈیٹھم نشاط درباغ پُرہ نانہ نازنینے (غزل)	۸۴۳	و نیہ کیاہ میون پاے	۸۶۸
بالی شوبان چھی	۸۴۴	بیچھ نیہ بہ یارہ پان مارے (غزل)	۸۷۰
وتہ لہ سائس نیبر نارِی منتری بے	۸۴۶	رَوَہ	۸۷۱
مینہ دل ہے نیوم خوبے	۸۴۷	ٹنگہ پوش لاگے	۸۷۳
سئور گوم دِ ووہ دارس مے	۸۴۸	ہی	۸۷۴
کینہ ڈور کیمی گیری بے	۸۴۹	وارہ پوزم زنیہ یا ہیو بہ کل چھی (غزل)	۸۷۵
کیھو زالبھہ ختیہ گوسم ترہ یارہ متے (غزل)	۸۵۱	ہنے ولیجی کیمی زنیہ گیری بے	۸۷۶
یارہ لاگے ہی	۸۵۳	یہ ناہی بالہ ناگی رانے	۸۷۸
وچھہ زخم جگرہ بہ یارہ ہاوَے (غزل)	۸۵۴	مجلون خراب حسینہ ڈگومت بہ کوے لیلی (غزل)	۸۸۰
دتم اُمی بالہ یارن مدرس / پیالہ لتی بے (غزل)	۸۵۵	کوت گوے بے پرواے	۸۸۱
کیاہ زیبا یارہ شوبان ہاہ نابان چھی (غزل)	۸۵۷	ساقین پیمانہ سیتی چاوہ ناوُس موے (غزل)	۸۸۲
یارہ مبا نیو کووہ نقو وتھ مورہ للہ ون / نارے (غزل)	۸۵۸	سرو گلزار (غزل)	۸۸۵-۸۴
		مرثیہ	۸۸۶

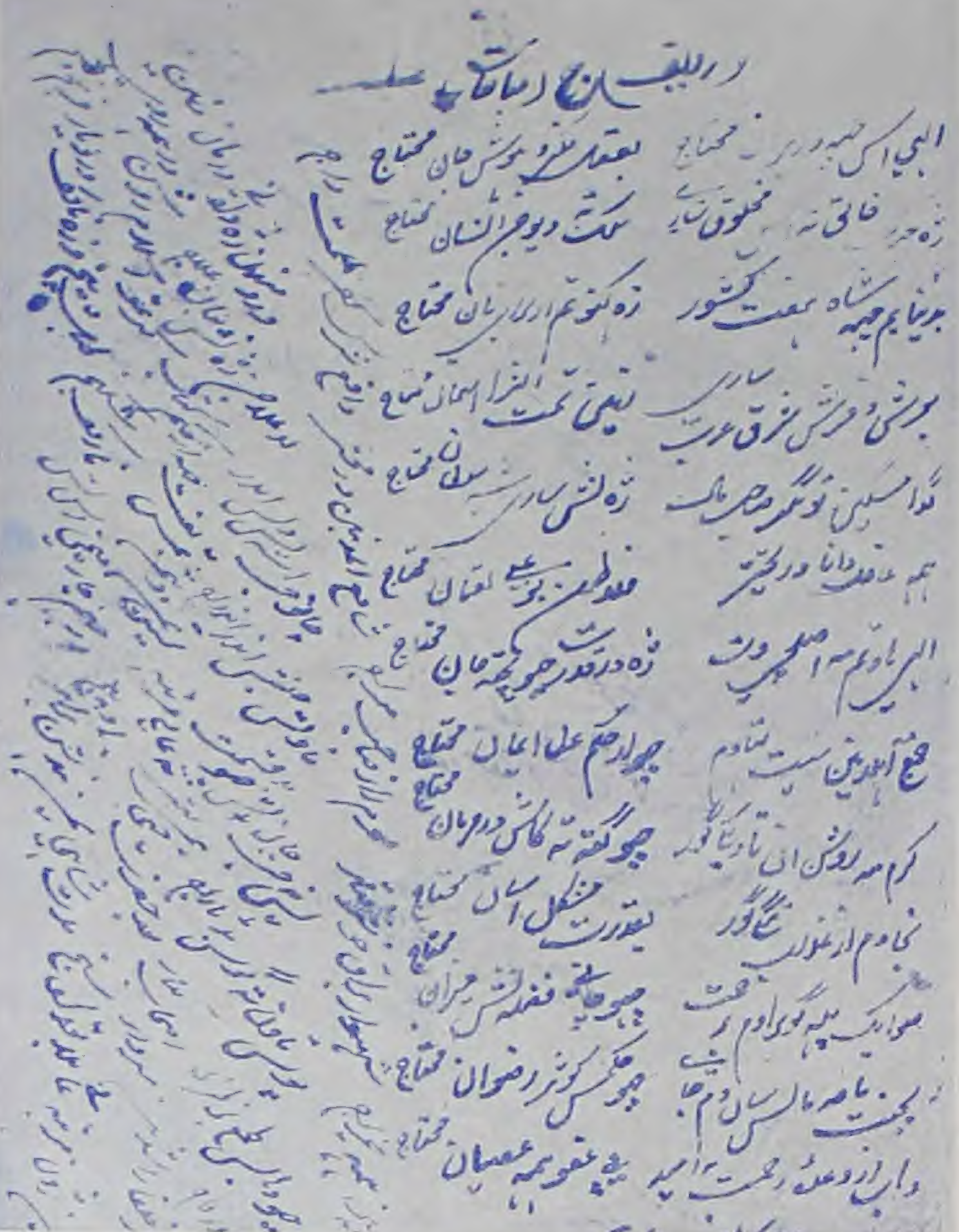

وہاب سُندہ پتُن تحریر

ردیف

"ط"

مناجات

جز خدایا ری منگزو از پیش انسان چھے غلط
یس سُہ یاوَر آسہِ تس بیچھ قہر سلطان[1] چھے غلط

یس دیے عزتھ خدا تس نہ کُس اندر جہان
اتھ حاسدِ دوستیٚ خویش[2] و یاران چھے غلط

آیس اندر آسہ کانہہ بدوے پیٚٹھ بے دست و پا[3]
تمے رچھس[4] چھے تا عجایب یارِ سوزان چھے غلط

یَس نہ یاری کرہ تس تیٚد آسہ عالم کینہ خواہ
دشمنن ہنز دشمنی تا کوشش آلِ[5] چھے غلط

یَس بنہِ آسی از خدا یاری تمس خاری[6] بنے
لس کچھ کھیو منٚ نہ دگر تھان نادرد مان نابچھ غلط

کیاہ کرے تس فوج لشکر یس چھے پروردگار
خنجر و شمشیر[7] و نیزہ تیر و پیکان چھے غلط

واحد القہار آسے یس اَکس قہرک زوال
ادہ تس امداد[8] خلق و جن و انسان چھے غلط

رحمتٚ وو میدتھا و کتہ روز خورم[9] اے وہاب
غیر فضل[10] و جز شفاعتھ[11] نورِ ایمان چھے غلط

---

[1] بادشہہ سُند قہر [2] پنٚن نہ یاران ہنز یارز [3] پاے (اصل)

[4] خدا [5] نہ دشمنی ہنز [6] نہ گزھ خار [7] وایس یوان

[8] عام لکن جنن نہ کانٚہہ خاص بشا نہ سُند مدد

[9] خوش [10] فضل خدا [11] شفاعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

نعتِ شریف

ہوش کر از نامِ پاکش[1] کر بہ آداب احتیاط[11] ۔۔۔ از زبان و دل بجان و دیدہ و لب احتیاط

ہتھنو وکھ ذاتِ پاکن زِ نہ کر حاصل تمیز ۔۔۔ سوئے حجرا[2] تس اندر وچھتہ از رب احتیاط

یہ دردِ دم بدم تس بیٹھ بہ کثرت شوقہ سان ۔۔۔ در فراقِ روئے پاکش[3] کر بہر شب احتیاط

از اشارہ[4] روز لگے بین بین بہ یک جنبش زِہ اڑ ۔۔۔ رچھ بین ایمان و نہ کین ہتھی ز کوکب[5] احتیاط

بر درِ سلطان ستادہ روز تھی وہ امیدوار ۔۔۔ استقامت کر بہ جان و دلِ مطلب[6] احتیاط

چاکرس استادہ روزن فخر چھپے آغش نشے ۔۔۔ نوکرس چھپے زر جہاں معقولِ منصب احتیاط

اے وہاب بُدُ دَ ے بنکھہ از بادشاہ داغی غوہ[7] لام
وچھ ادب کیتہ شوبہ آسن ہتھی بہ مکتب احتیاط

---

[1] تہند پاک ناو نوں ہو بیٹھ ان وِ زِہ [11] احتیاط (اصل)

[2] اشارہ دِ لَقَدْ نَعْلَمُ اَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ (سورۂ حجرات آیہ ۹۶) نہ کو اُسی چھ یقیناً زانان زِہ تم لگھ دیم بے ادب کتھ چھ کران تمو سیتی چھیو تو بہ دل تنگ گژھان۔"

[3] ضمیر غائب فارسی [4] معجزہ شق القمر [5] ستارہ

[6] نوکری ہند مرتبہ تھاونہ خاطرہ عقلہ ہند تقاضہ

[7] غلام داغدار۔ پرانہ عہدہ اوس غلامن داغ تھاونہ یوان یوسہ تہندہ ہمیشہ چاکری کرنہ خاطرہ اکھ نشانہ اوس۔

منقبتِ چارِ یارِ باصفا

درصفاتِ چارِ یارِ باصفا کر احتیاط   آدم وجن و ملک کوہ و فلک درٕ احتیاط

چھے کران خالق تہندی اوصاف وچھ اندر قرآن   ہیچھناوان چھے خدا تاکید وچھ بر احتیاط

حضرتِ سرکارِ خاصن کو رتن تعظیم[2] قدر   از محمد مصطفےٰ ہیچھ کیاہ چھ ہنرٕ احتیاط

بار ہاکورٕ حضرتن بہ کردنِ[3] بعضے امور   بیش روی حضرتِ صدیقِ اکبر[4] احتیاط

بلکہ از فاروق اکثر یارٕ تراؤ و کھ درگذر   کور تمو از مصلحت باشاہِ عمر احتیاط

حضرتِ عثمان صاحبن ثور رتن ادسکہ حیا   تہٕ سبب لسن لش کران تم آسہ اکثر احتیاط

شاہِ مردان صاحبِ عادل علی مرتضیٰ   بس نشے کون و مکان جانِ[5] جہان در احتیاط

عقل کرون شاہِ لولاکس[6] ہند حقیقہ آسہ پاس   اسہ آسن گژھہ از جان دل سراسر احتیاط

ہیچھی ادب بد وسے بنکھ لو کر ژۄ کانسے اے وہاب
گوڈہ کر تعظیم از وستاد ژے بر احتیاط

---

1. ہتہِ منقبتس اندر چھہ احتیاط آمت ادب کرنہ کس معنیس منز ورتاونہ ۔
2. تعظیم   3. کرنس   4. ہتی وجہہ   5. کائناتک روح
6. شاہِ لولاک چھہ آنحضرتن صلعم تمہ حدیث قدسی موجب لقب آمت ییتھ اندر دنہ چھہ آمت یژہ خداین فرمود زِ اے محمد صلعم اگر تہی آسہو نہ مہ کانسہ سر تاج آسمس بہ کرہ ہانہ افلاک یادہ ۔

منقبتِ حضرتِ سلطانؒ

گام نیرِ نی بے وسیلہ چھُے غلط ۔ بابزرگان عذر و حیلہ[1] چھُے غلط
یارِ حق چھُے گذارہ درجہان ۔ خانہ دان قوم و قبیلہ چھُے غلط
دادِ حق لبس نابنے از اولیاء ۔ غیر ازیں اکھ خام[2] تیلہ چھُے غلط
جُز خدا یارِ ی منگنی جایز چھُنہ ۔ لیک ژھانڈن بے وسیلہ چھُے غلط
روشنائی[3] چھے اگر قندیلہ چھُے ۔ گاش نابُن بے وسیلہ چھُے غلط
ہیُتھ تگی تیُتھہ سعی کراز دستِ خود ۔ درمیان آنُن کفیلہ[4] چھُے غلط
پان گژھہ درپیش سلطان حال وَن ۔ دور بے داوا[5] دلیلہ چھُے غلط
اے وہاب کر شیخ حمزسؒ التماس ۔ لتس سِوا ایں قالُ قیلہ چھُے غلط

---

[1] عذرِ حیلہ یا عذر و حیلہ   [2] اڈر پوشہ   [3] وہاب اوس اولیاء اللّٰہ ہِن خدائی نورہ کۍ قندیل مانان
[4] یُس مُنزم یُس چانہ بدل کوشش کرہ   [5] دعوٰی (اصل)

دوبیتی

ہیچھی ادب کیُتھ گژھہ آسُن پیش سُلطان احتیاط
ازسرو دیدہ بدست و پا دل و جان احتیاط
حضرتِ سلطان جنابِ شیخ حمزہؒ پیرِ ما
کرجُو کعبہ در طواف[1] کوہِ ماران احتیاط

---

[1] کوہ مارانس طواف کرنُک عقیدہ اوس اسلام لیو وانُنہ برونہہ ژنیہ ہندگن۔ برانہ دُبنہ اوس اتھ
کوہس ہارِہ پربت ناو تھاونہ آمُت۔ بُس ناو ازتہ چلان چھُ۔

دوبیتی تہٕ ربایہ

زجان و دل سرو سینہٕ فدا سازم اگر او سط[1]
زجان بازی چوٚنُنیہٕ ادا سازم جگر او سط
بہ شامِ غم مبہٕ تا خفتن بدامِ زلف آشفتن
بہ صبح ظہر کے گفتن سرافرازم دگر او سط

جوٗیہٕ[2] نقرہ دہٕ حبش[3] تابان درونِ جوےِ خط
سوٗرہ صادس[4] زٕمدا نہ خط خوش ابروےِ خط
حسنہٕ کس گنجس سیاہ شہمارہٕ[5] ژایِل دٕآچھ نش
کالہٕ مارہٕ و وٚ ول توے از مارِ گرد روےِ خط

حال باوٗن کٲشِہ بے گانس غلط
دود ہاوٗن کٲشِہ نادانس غلط
آسی بےاشکال[6] از دانا تہٕ ـ لی
چھُہ پژٕ ذہن اشکال دیوانس غلط

دِل اکی ترایہ چھے دٕنُنٕ مشروط
گُل اکی جایہ پے رٕنٹے مضبوط
از دوِی بھیر دوز بایک دِل
دٕ دان پرستش مہ کہ خوٗ امتِ لوٗط[7]

ٹ ۱ یتھ منز چھُ حرفِ الف لفظ "مبہ" کوشُر، باقی فارسی۔ خدا زانہٕ دٕ ہن کتھ معنیس منز چھُ "او سط"، نمت۔ کٲشرِ یا تہٕ عرب یا عجم ... یہٕ امبک معنی شارس سینہٕ سمان غالباً ... اگر لگہ بے یاوٕ تہٕ چھُ زیلو۔ ٹ ۲ ردہ یہ کوٗل۔ سم ۳ ملک حبش۔ مس ٹ ۴ سوٗرہ صاد۔ قرآن مجید کی ار ترم سورہ۔ یتہ ردے معشوق
ٹ ۵ پانہٕ شہمارو ٹ ۶ مشکل ٹ ۷ لوط پیغمبر یس حضرت ابراہیمس باسر کھراوس

غزل

احتیاط از دوستی تا دشمنی کر احتیاط[1]
دوستس تا دشمنس لش زان بہتر احتیاط

دوستس سوئے مہ ون شاید بنی دشمن ئہ زانہہ
کار کر سنجیدہ تا یارس نشے کر احتیاط

دشمنس سیتن مہ کر تُر دشمنی شاید ئہ زانہہ
دوس سپدی ادہ بچھتاو کھ تو ے کر احتیاط

عاب خوبی گانٹہ ہنز از نیک و بد عاجبہ مہ کر
زھو یہ بہتر زان از ہر نیک و بد[2] کر احتیاط

بد ونکھ کانہہ کنھ بہ زیر آب یا زبر زمین
بوزِ ونے گاڈہ[3] گگر از جانور کر احتیاط

بہ وٹھو نیر نھ گُرٹھی بیھیر نھ یی ناز انہہ تہ بار
بوزہے بینہ نو کنو از چشم[4] سر کر احتیاط

اے وہاب از دست و پایے خود بتر س از نفس دون[5]
گئی[6] دسیٹھاہ سر زور سرکش کر نہ اجدر احتیاط

---

۱ بربادوس پرہیز کرن ۲ کانہہ ہندرت یا یچھ کنز راو نہ کھوتہ

۳ گاڈہ آبہ منزہ تہ گگر زمینہ تل ۴ بینہ کلہ چین اچھن لبنہ تہ کر پرہیز ۵ نفس امارہ بینہ یچھن کامین

کن رے حچھہ روزان ۶ یہوے نفس امارہ گئی بنوت زور ورتہ نافرمان نوت الکھ انڈرن۔ ماچھ آسان

انسانس پزہ اتھ لبنہ احتیاط کرن۔ یتہ یہ نفس لوامس نام وا تنا وُن ۔

رُباعی

از قضا کور و کرِ سپٕن لقراط[8] [9] [10]
از قدر بے خبر سپٕن سُقراط[11] [12]
کارِ لقمان[13] حصار افلاطون[14]
از قضا و قدر سپٕن افراط[15]

دوبیتی

کر بہٕ کارِ و بارِ خوٚد زرٕ روز و شب اوقات ضبط
شام و صبح و کوچ پیش ساعتٕ دوٚہ لاضبط
یہٕ بہٕ خوٚد تھاد کٔھ مقرر تھٕ بہٕ ہمیشہٕ ڈاڈ کر
انتقام تہٕ از کرامتھ ترت زٕہ کر اوقاتِ ضبط

رُباعی

زٕہ کر عادتھ بنٕ سنجیدٕ مربوط
خیالی کینہہ مہٕ ون نادیدٕ[16] مربوط
وُچھتھ سودا گٕھتہ گرٕ دانا وُچھٕ
مہٕ ون نادیدٕ[17] نا کھنیدٕ مربوط[18]

---

۸ فیصلہٕ خدا ۹ کوَل تہٕ زوٗر ۱۰ پرانہِ عہدٕچ کُنہ حکیم مُتزِ اکھ ناوٕ "کوس" ناوی اَکس زوٗرِ منٕز تاوٗتھ بٕس انزٕنگی ماتحت چھہ بموٗد ناوی ۴۶۰ قم سٕتس منز ۱۱ تجبنٕہ الٰہی
۱۲ مشہور یونانی فلسفی (۴۷۰ - ۳۹۹ ق م) افلاطونٕنہ سُندٕ تہٕ ستاد۔
۱۳ ازجِہ وٕنہٕ یوان زٕہ یہٕ چھُہ اوسمُت فیثاغورٕثہ سُندٕ شاگرد لِس الکیمان ونان آسٕ (۵۰۱ - ق م ۴۹۷ ق م) یہٕ اوس جنوبی اٹلی اندرِ کرٹان جایہ زامت۔ ۱۴ افلاطون (وفات ۳۴۷ ق م) پرانہِ زمانٕک فلسفین ہندٕ سرتاج ۱۵ حدٕ بٕرُن
۱۶ یوت نام بٕہٕ وٕچھک ۱۷ یوت نام بٕہٕ وٕچھک تہٕ زانک توت تام مہٕ کر کلام۔
۱۸ ربط واجن کٔھ

رباعی

وزان چھُم وسہٕ اندر چنگِ بربط[۱]
دف و سیتارہٕ تأ سارنگ بربط
نے و آوازے سنطور تأ ساز
رچھ بم ہمرنگ تأ ہم سنگِ بربط

دو بیتی

چھُ والان آبرو پانس یہ بے ربط
چھُ زالان آشنی[۲] خانس یہ بے ربط
بہ بے ربطی کران ناحق کلاماہ
کران خوار و خجل پانس یہ بے ربط

عقل حالان در حساب محیط[۳]
چھُ احاطہٕ کرتھ بہ آب[۴] محیط
چھُ سفیدے بیضہ[۵] گرد اگرد
یتھ جہانس رٹتھ حجاب[۶] محیط

ساری سے کارس اندر لوز نتھ خبر کراہ احتیاط　　از غور وری زبیر کی افضل نہ بہتر احتیاط
از تأمل وارہ دارہ و سینی انجام کار　　پیش دستی کنہٕ مۄر کرِ دٲتی نفع دراہ احتیاط

۱؎ بربط آلکی سنہٕ دنز سُر　۲؎ شِشتہٕ وِس گرس　۳؎ فضائے بسیط - آسمانی وسہ چار - محیط چھِ خدایس تہِ اکھ صفت تہٕ - ساری کائناتس وٲتھ ذات　۴؎ لوکہ اوس اندر چھِ یہ اکھ دٔلیل زہ آسمانہ تہٕ تیٚ چھِ دریاے محیط یکسان - یس دراصل نیلہٕ آسمانک تشبیہ چھِ - ۵؎ ٹھولِ چھِ کھٲکنہٕ بندی باشٹہ　۶؎ پردہٕ

غزل

بغیراز علم حق دٲنی قصہٕ خٲنی ہمہ اِفراط [۱]
بجُز لوٗ حبیدہٕ رَبٲنی سو خندٲنی ہمہ اِفراط

مرٕن زِندے چُھہ زندان کارٕ مرِ یس زندہٕ تس گیاہ لار
فناگرِ ہرجان تٲزٕ دار بٔنن فٲنی ہمہ اِفراط [۲]

یِنۍتے لبٕس زندہٕ یا نے مود سیٹھن از لوٗدِ خودنا بوٗد [۳]
سہٕ اندر خودِ خہٕ دموجوٗد نہ مے دٲنی ہمہ اِفراط [۴]

سیٹھن لبٕس نِسبت از ہستی چھیہٕ تس پیے نیستی مستی
لبے از نیستی ہستی چھہ خود دٲنی ہمہ اِفراط [۵]

دمس ہستی بد نیادم دمس کُن سارٕ نے سرخم [۶]
دمس لم لو نچہ دمہٕ ہیے نم دمے کٲنی ہمہ اِفراط [۷]

کوٗرے کیمۍ خارٕ نا بلیہٕ شیرینیِ اعمال چھی بر سر
لیشر تمۍ ہیے توکّل کرِ تکھبٲنی ہمہ اِفراط [۸]

بہ حِکمتھ تمۍ بہ کنیزٕ حاہ لوٗ کرِ ی کُس در جہان کم زوٗر
دہٲ بوکہ لہٕ دُچھہ آگرٕ نیستی یانی ہمہ اِفراط [۹]

رباعی

[۱۰]

والضحیٰ رُو یو صبح باغِ نشاط
موے واللیل شام زن زاغِ نشاط
گُل رُوخن چانٛی تھوو مُت خارہٕ خار
ہم چھِ لالہ سینٛنٛی داغِ نشاط

---

۱ حدہٕ نیبر ۔ ۲ نہ کیٛازہ انسانس چھُہ فانی سیٛدی ۔ یورے کیٛازہ لگہٕ ہیٚن یان فال کرنہ
۳ وجود خود ۴ کیاہ ژہ چھنیا خبر باقی سوٗرے چھُہ فضول = ہمہ دانی (فارسی)
۵ ہیٚن علم ہاوُن ۶ شہس یا دولتس ۔ ۷ بنیادی ۔ بِلہ بِلہ
۸ چانٛی نفسچ رایِہ ۹ آگرس نشہ نی آب "فانیس منٛز چھُہ" پانی" اردو

۱۰ یتھ رباعی منٛز چھُہ لفظو واریاہ ہیر پھیر کورمُت ۔ اصلہٕ اندرہٕ نقل کرتھ ۔

وچھنہ چونٔے خال و خط

آفتابن امبر موٗ ونٔے — وٗچھنہ چونٔے خالہ خط
زونہٕ دلیتھ لوگبہ گرٗو نٔے — وٗچھنہ چونٔے خالہ خط
صاحبن رت بانہٕ زوٗ نٔے — چونکھ ژٔے مارٔی فنھ
گرٗنہٕ گٔندمی یابنہٕ اوٗ نٔے — وچھنہ چونٔے خالہ خط
ہیرہٕ تابوٗن شور چوٗ نٔے — دٔراکھہ بٔردنہٕ تا آکھہ بھ
آدمس توفیق یٔژدونٔے — وچھنہ چونٔے خالہ خط
ملکو ہبوٗت ونہٕ دوٗ نٔے — فلکو وٗچھہ ٔبردنھ بھ
تبرآٔتہٕ کھراوٗ او نٔے — وچھنہ چونٔے خالہ خط
ادس عشس شوق چونٔے — گردنالین ووت تنھ
اُدہٕ مُژ کھراوا ونٔے — وچھنہ چونٔے خالہ خط
موٗسہن توراتہٕ منتر ے — بٔبرٔینہ لغت و منقبتھ
عیسہن باساز و سنتر ے — وچھنہ چونٔے خالہ خط
دہالبس ارمان کھو وکھ — کونہٕ جوٗکھ مارٔی فنھ

تشنہ لب دٔرآب ترٗو وکھ
وچھنہ چونٔے خالہ خط

رباعی

فلکن اسرار چونےٚ خالہ خط
ملکن دیدار چونےٚ خالہ خط
مشرقس تابان عکس نورِ پاک
مغربس گلزار چونےٚ خالہ خط

کیاہ شہ رُت یمی[10] ڈیو مۂ چونے خالہ خط
قندہِ کھوہ تے مینوٹھ چونےٚ خالہ خط
مشرق و مغرب جنوب و ہم شمال
ہیرہِ تالوہ ن زِیوٹھ[11] چونے خالہ خط

۱؎ چون حکم لہ معرفت (اصل)، ۲؎ ژرہِ ڈلیشتھ ۳؎ نورِ محمد صلعم آدگوڈ دِ تہ ذات محمد صلعم سارہِ نی پاٗ عمبرن پیٹھ۔
۴؎ سارہِ نُٹی نسخن اندر "نوفیخہ"، لیس بے معنی چھُ ۵؎ کاتبس منزادس زمینہ خاطرہ یہ لفظ قریبا
نایاب دُونہہ آدوِرتاوس ۶؎ کھوہ ربا ینچھ لژھ نعلین (اصل)
۷؎ بیتہ " فارقلیط"، چھِ آنحضرتن صلعم ہند لقب امُتہ بمیکھ معنی " احمد" چھ تہ ینیہ وارلہ دینیین گو پیہ
۸؎ پورہِ حسن و جمالہِ سان تہ قافیہ تُلِ بدلو مت ۹؎ ترایش گیس ختم تُلیہ تہند خال و خط و چھِن
۱۰؎ دوہن نسخن اندر چھ یہ فقرہ مشکوک
۱۱؎ کائنات گیر۔

غزل

دزان سینہٕ زِ شوقِ یار دزان چھم چنگ بابربط
تن تنبوٗر رگہٕ سِنے تار وہم سارنگ با برلط

سربزار درہٕ گلزار بیک سو شور و شر از تار
دِگر سو شور از تموار[1] نے ومہ سے بنگ بابرلط

ربابِ دردآوارن کبابِ سینہٕ ہا کارن[2]
حسابِ خرچ دیوالن بہ خشت وسنگ بابرلط

کمندِ زلفِ ماہ۔ ویان سمندِ[3] عاشقان جو یاںٔ[4]
سیاہ شہار بدخو یان کھوٗن کیت ڈنگ بابرلط

گلاب وسنبل وریحان کمان وتیر وہم بیکان
نبات و قاقم[5] والوان چھہ کاٗ تیاہ رنگ بابرلط[6]

---

[1] نے مے یہ بنگ۔ یمن ہندی دلدادہٕ گلزارس منز باکھی شوراہ چھہ یادہٕ کران

[2] کارنہٕ چھہ لوان کباب سینہٕ ہا [3] گرٕ

[4] ژھانڈہٕ وُن [5] قاقم۔ موٗل فر

[5] یہ چھُہ اڈہٕ بوٗک غزل یتھہٕ وہاں لیکھتُ تُھہ ترووشُت

[6] اکھہٕ خاص باجہٕ

دوبیتی

چھُھے عشقس لِش تمیز صبرو تاب و احتیاط
عاشقس ہرگز چھُنہٕ آرام و خواب و احتیاط
عشق حٲرانی تہٕ وٲرانی پریشٲنی تہٕ غم
عاشقس نہٕ کہنہ تہٕ تدبیر و حساب و احتیاط

دوبیتی

گرہ[1] ہانٛزہ کشایندہ[2] گرہ بکشا[3] یا باسط[4]
گرہ اندر گرہ بندہ گرہ بکشا یا باسط
بمشکل ہا چھُس بستہ بہٕ رنج و غم جگر خستہ
بقدرت فضلہٕ کے دستہ گرہ بکشا یا باسط

---

۱ گنٛڈ ۲ مُژہ راوَن وول ۳ مُژہ راو
۴ سہل تہٕ شاد کرن والہٕ خدایہ

غزل

مُلے ترأوے نہٕ داما نہٕ — میٚہ چھُم باجانِ خو دیی شرط
نُلے نأ سرزِ استا نہٕ — میٚہ چھُم باجانِ خو دیی شرط
چھُہم ژٕ بے ساز و سامانہٕ — میٚہ چھُم نہٕ ژٕ یِ سو بنیہ کانہٕ
یہ فو رماوکھ تُہٕ تی ما نہٕ — میٚہ چھم باجانِ خو دیی شرط
دِ تےُ ذاتن ژٕ بیہ تھوٚد شانہٕ — گزیدہ[1] چھک ژٕ ہِ شا ہنشاہ
مِنداچھےُ سُ دِل وجا نہٕ — میٚہ چھُم باجانِ خو دیی شرط
گوٚمُت دِل میٚون دیوانہٕ — بہِمُت مے بار گوٚب کو تاہ
کَلے جانے شفا خانہٕ — میٚہ چھُم باجانِ خو دیی شرط
دِلَس لاگ پروانہٕ — بہٕ شمعِ آں رُخ زیبا[2]
بِہِتھ لاگ مردانہٕ
میٚہ چھُم باجانِ خو دیی شرط

---

1. برگزیدہ - ژورُمُت
2. شوٚبرُ ولِس مُھِس-

بُس کرہٕ بس وادلنس دپن بے ربط

کاہٕنہٕ وناں آسہٕ نیک بد بے نام — بُس کرہٕ بس وادلنس دپن بے ربط
باایا[1] اَتےَ وَتہِ دِیہٕ دشنام[2] — بس کرہٕ بس وادلس دپن بے ربط
نو یتہٕ واں آسہٕ بیر کنہٕ بیمار — لس اگر آسہٕ وو تمت آزار
لیکہٕ بُد[3] ژارہٕ لنس مہٕ کر تکرار — بُس کرہٕ بس وادلنس دپن بے ربط
آسہٕ بُد وے جماعتاہ نا اہل — بی دپن تی ژہ ماں مو کر جہل
جاہلن لنش دقیر[4] والیز سہل — بُس کرہٕ بس وادلس دپن بے ربط
آسہٕ قسباز احمقا ژہ بازہٕ — کرہٕ بے ہُود ژہٕ زبان درازہٕ
بوزسوژے مہٕ وَن مُتس[5] کہنہٕ بازہٕ — بُس کرہٕ بس وادلنس دپن بے ربط
آسہٕ کاہٕنہٕ از جنون دلو اپہٕ — وہٕ بُد وے دبیلہٕ لوہ ہتا پہٕ
مہٕ کرس آہ[6] اہ پھیری تن پا پہٕ — بُس کرہٕ بس وادلنس دپن بے ربط
پادشاہ بُد دیہٕ دہٕس چھےٗ شب — کرزہٕ بیقرارہٕ ہا وتار کھ نب
آسہٕ لس کہنہٕ دراں سخن مطلب — بُس کرہٕ بس وادلنس دپن بے ربط
لبُس کرے کہنہٕ مقابلہ اثبات[7] — مہٕ دلنس لو زا یزہٕ دراں اوقات
لس آشنے پننے آیزہٕ شہمات[8][9] — بُس کرہٕ بس وادلس دپن بے ربط
اے وہاب پند[10] عاقلاں کر یاد — گژہٕ ژہٕ ہاندُک بہر ہنر ووہٕ ستاد
نکارِ ووہٕ ستاد کام بے بُنی یاد — بُس کرہٕ بس وادلس دپن بے ربط

---

[1] دری یادہٕ اپارہٕ [2] لکھ [3] بُڈہٕ [4] بزنہٕ والُن .
[5] والس [6] آتہہ [7] ثابت [8] اصلیُچ روایت "کلانے" از جیہ دناں شہہانے [9] شامت (عربی) شہنتہ (کوثر) [10] نصیحت

غزل

لیکھِ نا نامہ یارس بال خوشخط — گرٕ ہیس مولوم میوٚنے حال خوشخط
سہ خوش رفتار خوش گفتار خوش خو — چھُ خوش کردار تا خوشحال خوشخط
میٚہ اوسُم خوش دِلس وچھہا سُہ خوش روٗے — ولیم ما نال زٲبُل زال خوشخط
میٚہ کوٗز مُت جیم زلفن جیمُ الف قد — زِ بارِ غم دوٗتا چول دال خوشخط
چھِ زیباد ندشیرین دانہ قند — بہ نارِ سوٗزِ رخ موٚ خیتچھ مال خوشخط
دوٚین گو شرقی تہٕ عاشق گیے پریشان — گرِس کتمی عاقلن خلخال خوشخط
دہا بوٚسینہٕ امی یارن بہ کینہ — کوٗرُے از تیرہا غربال خوشخط

---

۱ دُگن ۲ دندہ ملو ۳ گوڈہ کُری ۴ بُرین

ربٲی

دوستی وُ دشمنی دشمن وخویشان غلط
منتِ حق زان بہ حق ہمتِ ایشان غلط
خار وشر در دستِ قوہ در بتہ نیک وُ بد نیئنے لنصیب
زمہر درویشان چُھہ لازم قہرِ بدکیشاں غلط

---

۱ کرِ ۲ تھُزر ۳ عنایت
۴ بد نت لکھُ

ردیف

"ظ"

مناجات

جھکہ محافظ بندہ نے ہیند — کر حفاظتہ یا حفیظ[1]
بنّیہ تکیہ تھادہ کئی سُند — کر حفاظتہ یا حفیظ
جھم مئیہ دشمن نفسِ سرکش — نفسِ نے کوڑنس خراب
نفسہ کہن تالن اندر سے — کر حفاظتہ یا حفیظ
ہمچو شیطان دشمن جان — جھم بہ ایمان حرص وآز[2]
از ہوا[3] حرص و کینہ — کر حفاظتہ یا حفیظ
درجہان جھی رنگہ رنگہ — آدمیس وادی داتھ
دوزنِ زہ دربر عائلہ مے — کر حفاظتہ یا حفیظ
دِم نجات از سختیئے قرضِ — مرض بنّیہ قحط و وبا ر
از حسودِ[4] حاسدان سے — کر حفاظتہ یا حفیظ
تھاوتم مے جان سلامتھ — ہاوتم داہِ ھشا[5]
دوستن تا دشمن سان — کر حفاظتہ یا حفیظ
بنّلہِ نکھمے تبلہِ گرزم — بنی رحمتھ عطا
تمہ وقتہ مے بہ ایمان — کر حفاظتہ یا حفیظ
درلحد بُلہِ تراوِنم مے — تھاونم در بے کہی
اندرال دم مے بہ رحمتھ — کر حفاظتہ یا حفیظ
درحساب بنّیہ درمیزان[6] — بنّیہ بر پلِ صراط[7]
از کرم ہرجا بہ مے بہشت[8] — کر حفاظتہ یا حفیظ

چې هم نه کنهٔ درکف[9] وها لیس   غیرِ امیدِ نجات
دوزي ته ازفیضِ شفاعته   کړه حفاظته یا حفیظ

---

۱ اے رحم کرن والہ خدایه   ۲ طمع   ۳ بدخاتمیشه
۴ حسود بمعنی حسد
۵ هدایتچی وته   ۶ میزان اعمال
۷ لام چه وزنه موجب متردد (اصل)   ۸ مینه کړه
۹ التمس منه

نعتِ شریف

ڙه ٿياوم سيدا خوش حال محفوظ
بہ لطفِ خویش در ہر حال محفوظ

رحیمؒ از واردات این زمانہ
شب و روز و بہ ماه و سال محفوظ

کرم از رحمتہ یاری پیئی سمے
ٿيوم از جنگ و هم جنجال[1] محفوظ

زِ ہر رنج و بلا مرگِ مفاجات[2]
ز ہر غم خانہ[3] مان و مال محفوظ

زِ قحط و هم وبا بیٹ تنگ دستی
عیال و بال بچہ آل[4] محفوظ

بدنیا شادمان ٿياوم سڀ شار[5]
بہ عیش و عزت و اقبال محفوظ

بہ عقبادِم ڏهِ نبیء فیض رحمتہ
میں ٿياؤم تہ در ہر حال محفوظ

زِ تاریکی و هم از تنگی گور
ٿيوم از فتنہ دجال[6] محفوظ

دِہ الٰہ بس کر شفاعتہ یا محمدؐ
بہ جنتہ روزہ فارغ بال محفوظ

---

١ نیاے ٢ هنگامہ مرن نش ٣ گره ٤ ذریت
٥ لونڊ بارو ٦ آخر زمانس اندر بس شیطانی نظام ڏينهن نال ولڙسئي ڇهِ فتنہ دجال دجال جیا اکہ انسان رکہ اکہ نظام - اتہ کہتہ جیہ ونیو کام ٻيهي - موجودہ هري تہ سرمایہ دارانہ نظام جهہ یقیناً دجالہ سنڌ سے کار!

منقبتِ چار یارِ باصفاؓ

زِ رنجِ ہر غم و آزار محفوظ | خدایا تھا دتم در کار محفوظ
بحقِ حضرتِ سردارِ عالمؐ | تھوم اندر جہاں مختار[۱] محفوظ
بہ پاسِ حضرتِ صدّیق اکبرؓ | کرُم از کارِ بدکردار محفوظ
بہ عدلِ آں شہِ فاروقِ اعظمؓ | تھوُم در دِین خود ہشیار محفوظ
زِ بہرِ حضرتِ عثمانؓ تھاوُم | بہ فرقان روز و شب بیدار محفوظ
بحقِ حضرتِ شاہِ ولایتؓ | کرم جُرم مو[۲] بہ استغفار محفوظ
رہم ییلہ یا الٰہی مے زِ دنیا | یپتے کُری زہم زِ عصیان بار محفوظ
رکھِیم از تنگی و تاریکیٔ گور[۳] | تھوُم از جلے تیر[۴] و تار محفوظ
بوقتِ پُرسشِ نیکی بدی مے | کرُم از سختی و دشوار محفوظ
بہ میعادِ قبر تا روزِ محشر | تھوُم از کژدم[۵] و ہم مار[۶] محفوظ
تلُم با خیلِ[۷] مسکینانِ اسلام | کرُم از شدّتِ بدکار محفوظ
بہ میزانِ[۸] پلہ[۹] نیکی مِیہ گوّ برا او | گوناہ بخشُم کرم از بار محفوظ
صراطس[۱۰] مے ژہ ییئے فضلہ تارُم | بہ جنتھ رٔم کرُم از نار محفوظ
بہ جنتھ ماجہ تاس دوستن سیان | کرم از رحمت و دیدار محفوظ
وہابِ از دعوی و دارندہ قرض[۱۱] | کرُن از باقی بازار[۱۲] محفوظ

۱۔ مختیارہ وول ۲۔ جرم مولنشہ ۳۔ قبر ۴۔ تاریک تہ کرُہنی
۵۔ ربچ ۶۔ سرف ۷۔ جماتھ ۸۔ اعمالن ہنزہ ترکرہ ۹۔ پوتُر
۱۰۔ پل صراط پیہ بیٹھی پہ تھ گاشہ نیکس بدس ترُن آسہ ۱۱۔ لین دین ۱۲۔ بازرک بقایا

منقبتِ حضرت سُلطانؒ

مێہ سلطان بھادہ در ہر حال محفوظ
بہ روز و شب بہ ماہ و سال محفوظ

کرہم از حق وسالتھ در ہمہ حال
بھو ہم از رنج فارغ بال محفوظ

بُس از اولیاء اللہ چھ یٲری
سہ از حق صاحبِ اقبال محفوظ

چھ سوٗرے ختار شرِ دستِ اللہ
چھُ لس لش بندہ از اعمال محفوظ

نگر از اولیاء زھانڈی وسالتھ
چھُ بہنز تم کرن فضلِ‌تعال محفوظ

بُس دِن اولیاء لس دیُت خدا ین
خدا بہ اولیاء خوشحال محفوظ

چھُ لس قہر ولی لس قہر اللہ
سپن از دین ایمان خال محفوظ

بُس مہر ولی لس مہربان حق
سہ گو آزاد در ہر حال محفوظ

بہُ ولین اولیاء ن خاکِ پاچھس
مێہ بھاون خوش بہ فارغبال محفوظ

سہمس ہیمنہ سہ ماران چھےٗ ننکارس
گژھان بے چارہ مسکین نال محفوظ

دلاٰہی منکران ہندی خانہ واٗران
زبیناٗی اچھن ہندی لال محفوظ[۳]

تھو کھ موجود لیکن نار ۔ ہیے منتر
تہندی جان در جہنم زال محفوظ

دعا بو کر فدا زُ و اہلِ دین
ژہِ روز کھ آدہ در ہر حال محفوظ

رُباعی

بہر دم شیخ حمزہؒ چھُم محافظ
بہر غم شیخ حمزہؒ چھُم محافظ

زرنج و دردِ غم اے دل بہ ژھ ننگ
مێہ محکم شیخ حمزہ چھُم محافظ

۱۔ ناصت ۲۔ منکران اولیاء

۳۔ ضرب "خال"

غزل

کیاہ مغرور چھکھ بخوابِ[1] غلیظ
مست و مخمور از شرابِ غلیظ

بیہتہٕ چھکھ نور اندریں دنیا
یہٕ چھُ در کھاتہٕ حساب[2] غلیظ

خوٗب دوین مہرُو چھہٕ حسنس کنٛ
تتہٕ کنہٕ چھُنہٕ عارِ بابِ[3] غلیظ

بُمی پرستش بہٕ حسنِ خوبان کرٕ
تِم طہارتھ کرن بہٕ آب غلیظ

ہاں اگر لس بیٹھن گرٕ ھکھ عاشق
بمی کوٗرن یہ عجب[4] زٕآبِ[5] غلیظ

مالِ دنیا زٕ عاقلان مُعمٕ[6] دار
طالبان ہوٗنی یا غرابِ[7] غلیظ

بویہٕ خوش ازگہ لاب داز رسیجان
نیرہ معدہ دارِ بیے حُبابِ غلیظ

اے وہاب تہٕ او شرک ناپاکی
مشرکن در سقر[9] عذابِ[10] غلیظ

---

[1] دنیا طلبی چھہ وہابن "خواب غلیظ" دنان [2] اصلس منز "خاط" [3] یہٕ کیبازہٕ دروازس ہیٹھی چھہ ڈبکہ دان عاشقن والپس کران [4] عجب خانہ انسان [5] مادہٕ منی [6] یہ چھُ اکس حدیثس کن تلمیح -
[7] کاو [8] مراد بوے [9] جہنم [10] سخ

ژٕہ پرنہٕ ادٕہ خلقن واظ

ژٕہ کرنہٕ گوڈٕہ پننۍ پاز[1]
ژٕہ پرنہٕ ادٕہ خلقن واظ[2]
بہ مُحنتھ دارِہ بر کر باز
ژٕہ پرنہٕ ادٕہ خلقن واظ
ژٕنیہٕ بالس وَنہٕ چھیٔ ناٗ وَتھ
بئین کیٚاہ چھیکھ کران توٚ ہمتھ
زٕرہبر کرنہٕ بالس سَتھ
ژٕہ پرنہٕ ادٕہ خلقن واظ
ہمیس آسی نہٕ چندس ہار
ہمس کیٚاہ میلِہ از بازار
ژٕہ برنہٕ چیندٕہ زینتھ دِیار
ژٕہ پرنہٕ ادٕہ خلقن واظ
چھُہ لیس دردستِ خوٚد جاداد
سُہ چھُے ہرکانِہ نش آزاد
ژٕہ کرنہٕ جمع سفرک زاد[3]
ژٕہ پرنہٕ ادٕہ خلقن واظ
گوڈٕہ کھَے تُلنہٕ آئینس
صفائی دارٕہ کر سینس
بہ سرٕدی[4] کھوژھ اتھ شیٖنس
ژٕہ پرنہٕ ادٕہ خلقن واظ
یہ دنیا دارِ فانی[5] زان
غنیمتھ زندٕہ گانی زان
انفس منٛز کینہہ ژٕہ وَنہٕ کیٛن آن
ژٕہ پرنہٕ ادٕہ خلقن واظ
دنابو دِنہٕ پانس وٚدٕن
وُچھتھ کیٚاہ نیک وبد ہیتھ کُن
سکھر وٚونی درسفر کُن زٕوُن
ژٕہ پرنہٕ ادٕہ خلقن واظ

۱۔ ساز یعنی سنٛز۔ (اصل نقلس منٛز "پاز"۔ ساز" بچھنہٕ صاف وُد تھان البتہٕ پاز چھ کریس کرنہٕ یوان۔ یہ لفظ تھاوِتھ چھ معنے بدلان۔ وہاتس نشہ چھ انسانی وجود اکھ کرپور ییتھ پاز کرن گوو ناپاکی نِشہٕ نفس بچراوُن۔
۲۔ وعظ (اصل) ۳۔ سفر خرج ۴۔ یہ مصرعہ چھنہٕ سینہٕ چہ صفائی سیتی وابتھ تھاوان۔ آسُن
تھ یہ کرژس بدلہٕ کس شیٖنس" ۵۔ فنا گژھ وُن گرہ

خدا حافظ

زِ پیچ[1] و تابِ ایں دُنیا بہر کارم[2] خدا حافظ
بہ خشک و آب در ہر جا نگاہ دارم[3] خدا حافظ

میٚہ دِتیٚم آبہٕ قطرس جان کوٚرلم مشکلن آسان
میٚہ کٔرۍ نم سایہٕ بدیٚ احسان بہر بارم[4] خدا حافظ

میٚہ ہیٚوٚب دست پاکم بارِ ٹھوٗن موختار در ہر کار
بہ سینہٕ خار ہیتھ زردار مددگارم خدا حافظ

تُہ گم نا سیر زیٚنن زانۍ بنے ڈیرا نہ درگاہ
میٚہ خرچم ساس در ہر ماہ بہ آنارم خدا حافظ

تُہ چھُس خلقن اندر کمزور میٚہ ہیو عاجز نہٕ کانہہ در در
میٚہ شبنم سیل[5] چھم جوٗن مٔور[6] مگر یارم خدا حافظ

رٚنیٚمے ہند ہیم شہمارن چھنا ریٚی اُچھ در رس مارن
سُہ چارٕ ساز لاچارن بہ لاچارم خدا حافظ

وہابو یاد کر از نام وچھتھ کیاہ محنت و آرام
بہ ژھونڈھتی سیٚن انجام ہمیدارم خدا حافظ

---

[1] ژھرٕ ژھرٕ ٹ [2] میانِس پیٚتھ کارس [3] میٚہ تارہ تل تھاوِن وول
[4] برتھ میانس میوٗس [5] سُہلاب [6] ہرنیٚہ
(نوٹ)۔ یتھ تہ چھ دیوانس اندر حسبِ معمول "غزل" عنوان تھاونہٕ آمت۔

راست لفظ[1]

باز رهه ڙهاڻڊکهه رستگاري ڪر بهر ڪس راست[2] لفظ
نيره نمڙ سي پايد آري ليس بدنيا راست لفظ

ڇهي نہ تينهن ڪا نهہ جرم ڪر ته اجتناب[3] از قول زور[4]
فاجتنبوا الرجس[5] بوز ٿهہ نا ته ليس ڇهي راست لفظ

راستي . ڇهي منبع[6] اسلام و دين ام عمل[7]
راست بازن خاص رحمت ڇهي گواه تهہ راست لفظ

راستي ڇهي آفتاب روزِ ناپوشيده زانهہ
راست بازش گرہ ترقي عزت ليس راست لفظ

ڪاذبس ڇهي روسياهي تا پشيماني بتو
روزِ ناپوشيده هرگز زانهہ نہ اکهہ خس[9] راست لفظ

ڇهي اڻز بحث نہ بي نجز ياد تا نا پايد الہ
ڇهنہ نهاوان موقع سي بيٺهہ ڪاذبس حيس راست لفظ

توبہ از لبه بيان و ڪذب زوره پڙناي واهه
ڪاذبس چون پڙي[8] شہ دل در سينہ وسوس راست لفظ

---

۱ غزل (داصل)   ۲ پوز   ۳ پتهہ روز   ۴ عربي "زور" = آپرڇ
۵ قران مجيد ڪ حڪم ڇهي ڪام نہ روزيہ   ۶ آگر   ۷ عملن هنز ناجي
۸ پڙي بارس   ۹ خس اگرچہ فارسي ياگهي "گاہ ڪچہ ڇهہ ونان اا پوز ڪاثرس روزمرس منز ڇهہ نہ خزرہ" معني تہ نهاوان
۱۰ وهابن ڇهہ داربابن جابن ڪاثرس ستي فارسي رلاوِ ٿهہ "[illegible]" ستابل ورتو مت -

غزل

بدنیا محتشم[1] زردار محفوظ
بہ عقبا خاص نیکوکار محفوظ

توانگر یس کرے مسکین نوازی
بہ مسکینان[2] گژھہ از نار محفوظ

سخی یُس آسہ تس راضی چھہ اللہ
کرِس از محنتِ آزار محفوظ

بخیلس مالِ زال از نارِ دوزخ
تمس ژش مور گژھدم[3] مارِ محفوظ

منافق در جہنم خوار و خستہ
ولیدس[4] با پلیدی[5] بار محفوظ

چھُہ ممک کندہ[6] نارِ جہنم
گژھے از خار و خس درنارِ محفوظ[7]

ہیے یُس مالِ مسکین عیب کرِی کرِی
نہ ژالِل ہون از موہ رداد محفوظ

ژہ داہ[8] فضلِ خدایس آسہ یاور
مشہ از ہر[9]... م دآزار محفوظ

---

[1] حشمتہ دول   [2] مسکین میتری یا تنہ زد سا لہرُ   [3] مقابلہ   [4] بخیلس مقابلہ چھہ زر زیچ تہ سرف جادہ بچیت ۔   [5] ولید پلید ۔ ولید بن عتبہ مشرکن ہند لڑایہ گوُو زیُٹھ   [6] بارگوناہ موجود   [7] دزنیجی مکرُ   [8] مستقل بند ۔   [9] زندہ

غزل

شمارِ نامِ خه د کړته زه ښوون ښوون پر ته هر الفاظ
زه حرفو لښه ودُ ني سر ته به مانے وات در الفاظ

بنی الله نه ز ور خلفا ر شیه در تیداد گے از ما
زِ ا بجد واو چهے شش تا کړن سے واو در الفاظ

محمدؐ ز ور تمی سندی بار جمع یم پانزه گے به شمار
به ابجد (ہے) چه اکه تا چار ذوٍیم سے حرف پر الفاظ

خدا بے مثل بے مانند کئے چهے حگون و چند
زِ ابجد اکه چه الفس گرند تریم سے پر نه در الفاظ

احد از میم پر احمد جمع زے گے زصد در صد
چه "ب" دوه ان ناو از ابجد چه ز وریم موختصر الفاظ

زه داه یم اے در میزان شبه تا پانز اکه زه کړ یکیان
و تمام از جمع حاصل آن زه داه چهے ناو در الفاظ

---

۱ یه غزل چه ابجد خانی عنز من کاری۔ "هر الفاظ چه روز مرس اندر تهے کنه عام غلطی بیهر کنه سانی شاید "جا از اسرار" بجایه "جون اسرار" و ز ناوان چه رودی میتی۔ ۲ معنی داصل، زه

۳ لفظ بنده ابجد حساب ۔

خدا حافظ

سرو سینہٕ فدا سازم دل و جانم خدا حافظ
توٚی واقف بہر رازم بہ ایمانم خدا حافظ

غریب و عاجز و مسکین پریشان[1] حال ناغمگین
دریں دنیا و ہم در دین مہربانم خدا حافظ

زِ کار و بارِ من شیطان چھُہ در شرمندگی حاران
بُرٕ زاہد رویہ نافرمان مسلمانم خدا حافظ

بدی نیکی کرِتھ زینتھ شرٕہن بأژن دِتم اَنِتھ
ژٕتو کھیو چیوٗبہ چھُس مانتھ بیک[2] جانم خدا حافظ

بجز حق چھُم نہ کانہہ غمخوار[3] منیہ چھُم سے یا مدد و ہم بار
وچھیم از دوزخ و از نار بہ میزانم خدا حافظ

دٲہا بو فضل حق چھُے بس زعصیان کیا زِہ چھُے وسوس
چھُہ گنج فاضن و رحمتھ لس بہ ایمانم خدا حافظ

---

[1] اوّت نام چھِہ صرف یہ" تہ" کوٚنشر۔ یہ بقہ قافیس اندر چھہ "م" برائے واحد متکلم
[2] دوہم روایت "نبہ چھم مبنتھ" شرٕہن بأژن ہندیہ کھُین چیِنُ چھہ مبہ اَکُنی جانس۔
اعمال نامس منز مینتھ درج آسُت کرنہٕ۔ خدا کرِن ہن بچاوُ۔
[3] غمخوار (اصل)

غزل

ادب کر خوفؔ[1] چھے جانس محافظ
ژبیہ پینے پان چھے پانس محافظ

کری ییمؔ کار دیوانہ بہ خائی
بیا زنجیر[2] دیوانس محافظ

موگر مو دارخوارس کرتہ چھ نیامتھ[3]
چھ بازہ رز ہون باخانس محافظ

اگر شہہ ڈلیشہن گرژھ دور لش نش
رہ ژ[4] نی سند ہیم چھے جانس محافظ

زرانا پے چند ہنچھ گوشہ نشینی
شہ نہار ود زارانس محافظ

مہ کر چوں زاغ گشتہ[5] کوچہ گردی
چو بلبل روز بستانس محافظ

و ہا بو روز درودہ میدہ ہم ہیم
رجا[6] تا خوف ایمانس محافظ

۱۔ خوفِ خدا ۲۔ زنگن بر بیڈی
۳۔ نعمت (اصل) ۴۔ گاٹلس رانہ مو غلس زنتہ۔ یہ مصرعہ چھ ہناز بیٹھان۔
۵۔ گشتہ کادہ سندی آیا ہتہ بن ہبا ہزری۔
۶۔ دوہ مید مغفرت

غزل

بُس سپُن پرودہِ از نانِ غلیظ
تَس غلیظس ہِیچو کَرہ جانِ[1] غلیظ

اطلس و دیبا مخنت لاگہ ناگی
آسہ بد زیبا پہ سامانِ غلیظ

اہلِ تقوا[2] ترادہِ خرقہ از بدن
بد لگیس باخرقہِ دامانِ غلیظ

بوت زیادہِ چھلہ ہَن ناپاک چیز
تیوت مکروہ گڑھ پاخانِ[3] غلیظ

خوشک بوٗلس اتھہ لاگیھ اشتباہ
بوت چھلہ ہَن تیوت گوعانِ[4] غلیظ

مردمانِ این زمانہ زیادہِ تر
تابعِ فرمانِ شیطانِ غلیظ

بنتھ پینزی ڈالس چھ بوزبنہ[5] پینے
چھی تیتھے پاٹھی بہ فرمانِ غلیظ

اے وہاب از صحبتِ دونان بترس
دور تُل از کوچہ روکانِ غلیظ

---

۲ پرہیزگار ... جمع آسمہ دامنہ آسہ وزناو نہ
۵ پنز ... بقدر الفط گمینہ

غاَظ

خشم موکراز جوآنی کارِ شیطآنی چھُ غاَظ[1]
خشم چھُے نوقصانِ جآنی عآنِ نادآنی چھ غاَظ

یُمی دِلس شرؤ یرِ وو زہر خشم[2] تس لذّتھ زِ قند
در زِ رسوآئی چھِنیہ حآصِل خانہ وآرانی چھ غاَظ

دُ چھ بہ تفسیرِ حُسینی کاظِمین الغیظ[3] پرَ
ڈرایہ یُس نہ کھادِ و از حق تس مہربآنی چھُ غاَظ

خشمہ کے وقتہ چھُنہ پرہیز انسانس زِ کفر
گژھ چھِ سآ فر آدمی از فعلِ حیوآنی[4] چھُ غاَظ

خشمہ سِتھن سآ تہِن گآمتر جدآئی از طلاق
سآ تہِن گآمتر بیتھر کنہ خانہ وآرانی پچھُ غاَظ

حرص و خشم وآز چھی بنیاد ہر جرم گوناہ
یرِ تھ فسادس آدمی[5] زادس حسد بآنی[6] چھ غاَظ

اے زِدہ دہ اکھ ساس[1] تہ[1۴] ژتجہ[1۰۴۰] تہ زاو بنیہ نوشتھ[۹۰۶] تہ شبہ
حآسدن افسوس تآ نوقصانِ ایمانی چھ غاَظ

---

[1] غضب و غیظ (اس) [2] شرارت [3] الکاظمین الغیظ والعافین عن الناس - آیہ کریمہ کن اشارہ یعنی تم لکھ یم ژکھ ژاپن تہ لکن عفو کرن . . . تم چھ محسن ییمن خدا یار چھ تھاوان -

[5] بجائے "آدم زادہ"

کیاہ لحاظ

ؤبہ گژھ کانہہ غرق در دریاوالبس کیاہ لحاظ
یا بگرمی کانہہ بہ صحرا آفتابس کیاہ لحاظ

بر سوالِ مدعی خاموش روزن چھا روا
یہ سوالس آسہ مطلب تتھ جوابس کیاہ لحاظ

پوز چھ زوراور پہلوان تہٕ اُپز چھے ٹیری شہ دِل
بر سرِ مسکین تہٕ مجرم نوابس کیاہ لحاظ

نشہٕ افیون بنگ و چرس ہر نشہ حرام
آیۂ حُرِّمَت علیکم[1] کُس شرابس کیاہ لحاظ

بے خبر از نشہ بیٛس گو بے خبر از جان و دل
زیں سبب از خشم کبروٗتی[2] عذابس کیاہ لحاظ

رائج اندر دورِ دُنیا ہیوٗن تہٕ دِیُن رسم قدیم
آسہ ییس سنن تفاوتھ تتھ حسابس کیاہ لحاظ

طالب دُنیا سنحا سنتھ ژھانڈوٗن چھے ہوٗن زن
گندہ بو مو ردارہ ہیے نشہ ذُبابس[3] کیاہ لحاظ

دینِ خوداٸین خو دہر گانشہ بہتر تہٕ عزیز
دشمنِ دِین آسہ ییٛس تمی شدومآلس کیاہ لحاظ

---

[1] آیہ قرآن یمہ موجب نشہ شراب حرام سُید

[2] خشم کبروٗتی - یہ مرکب چھنہٕ اصلس منز تہٕ لفظن اندر پرزِ لوان - شاید چھ وہابن "کبر" لفظس صفت نسبتی بنومت یہ کبردی عذابس سکھ عذابس

[3] "ذُباب" آسہ نہ گو مِنچھ "دباب" آسہ تہٕ گوگنز - یہ لفظ چھ نہ ناوزِ ہیو آمُت

خدا حافظ

حافظ ہے

از بلای زمان خدا حافظ
از شرِ بد گمان خدا حافظ
ہستم از مکرِ ماکران در خوف
اے ز مکرِ زنان خدا حافظ
ترسم[۱] از دشمنانِ مخلص روی
از شرِ دشمنان خدا حافظ
از حسود[۲] و حسد پناہ بخدا
از چنین و چنان خدا حافظ
از نفاقِ منافقان ترسم
ہستم از این و آن خدا حافظ
اے وہاب از زبانِ خود می ترس
الامان الامان خدا حافظ

۱۔ ڈرتا ہوں

۲۔ بد نگار

غلیظ

ئاب چیٚنی سۭے کران ڈیوٹھم چھِ یِمُہ پانہٕ غلیظ[1]
در غلاظتہٕ غرق گومُت پانہٕ دیوانہٕ غلیظ

چھےٚ زِعیبِ[2] خویش نادان مست غافل از غرور
عالمس مشہور آسان تمی سندٕ ے خانہٕ غلیظ

یٕرِ تھ غلیظس وُچھ تہٕ آسان نشہ کیاہ چھی در جہان
انتھ شرابِ ظاہری[3] تس معہ ے خانہٕ پیمانہٕ غلیظ

نشہ ہیوٚت وسنی وسی بیہوان افتادہٕ در بازار و کوے
وُچھی میٚیہ ناپاکی کھیوان از کوچہ ہا پانہٕ غلیظ

چھی لیکان ہوٚل ہوٚل زِ پا کالن وتہٕ تُھجنہٕ لگِہ لاگ
ہم زِ خانمان و جان دِیان وسامانہٕ[4] غلیظ

وُچھ بہ نخوتھ ترووُمت ابزارہٕ بیٚیہ مُنت زیرِ پایے
ہبیرہٕ لبان یِر از نجاستھ گیر و دابانہٕ غلیظ

مانہ خوہ موٗ رٕدہٕ[5] کھیوان ہونین ہیوان تم از دہان
آں سگِ[6] مردار خواران شان شاہانہٕ غلیظ

از درِ کوٗ یے غلیظان روز دوٗری اے وہاب
تہٕ پہٕ نہٕ چھکہ از تہمتِ عصیان ہا پانہٕ غلیظ

---

۱ موگر۔ شراب چنہٕ وول ۲ بنہٕ اطرہٕ نشہ ۳ ظاہری نشس
۴ دِ ہاب چھُ اموب کاٗشرس تہٕ فارسی یا عربی لفظس داوِ عاطفہ سیٚتی رلاوان ۔ ۵ پانہٕ موٗمت
۶ سوٗ کھ حقیقہٕ والین ہندٕ ہوٗن ۔

الفاظ

مَہ وَن بےہودہ بے بنیاد الفاظ — وُڈن[1] وَقتہ کران چھی زیاد الفاظ

کیتھے اندراگر کنہہ چھۓ زنیہ مطلب — ژٕہ وارہ تھاوِ پانس یاد الفاظ

نتے کنہہ آسہ از پند و نصیحت — مثالہ آن تمہ ووستاد[2] الفاظ

بیۓ مسلہ[3] حدیثِ علم دینی — چھہٕ جایزٔ آسہ باووستاد الفاظ

اگر از شاہِ عادل عدل و انصاف — ژٕہ گنزراوکھ زعدلٔ داد الفاظ

بہ وصفِ انبیاو اولیاء ہم — مہ ذکرِ خیر زیبد[4] یاد الفاظ

تہنزے ذکر بہتر فکرہ اندر — کرن غمگین دلن دلشاد الفاظ

میٔہ کیاہ باخسرو[5] پرویز و شیرین[6] — چھہٕ کیا دشبروٕ یہ تا فرہاد[7] الفاظ[10]

دہابس ویوٗد الف جے میم تا دال[11]

الف جے دال لیُس مے یاد الفاظ

---

۱ نیایہ وِزہ — ۲ تمہ لفظ ہم ووستادو دنیمتی آسن

۳ شرعی مسلہ — ۴ ژٕ گوجان — ۵ شوبان چھہ

۶ خسرو پرویز شہنشاہ ایران (۵۹۰ء ——— ۶۲)

۷ خسرو پرویزنی کرستانٔ آشنی = تہندس رومانس پیٹھ چھہ حضرت نظامی (۵۰۷ء — ۵۹۷

گنجوی "شیرین خسرو" شاہکار لیکھمت۔ یمیک اثر اردو تہ کاشرہ شاعری تہ دوت -

۸ شیرینہ ہندس اصلی عاشقس فرہادس تہ شیرویس کنیاہ چھہُ

پانژوانٔ لفظ یاد وعدہ

۱۰ معاہدہ — ۱۱ احمد تہ احد

COLLEGE LIB

ردیف

"ع"

S. P. COLLEGE LIBRARY
SRINAGAR
ACC. No.

مناجات

یا اَلاہٖ بھاو تم خاطرٕ[1] جمع	رٹھیتم از حرص تہٕ رِیا دُشک[2] تہٕ طمع
اَسلیہِ کُن بھاوتم گوش[3] تہٕ ہوش	کرٕ منیم روشن حدیثن[4] ہُند شمع
ہم کرٕ بخت یارب بہ رحمت کامیاب	مێتہٕ تہٕ انتم ہمیٖنہِ سیاتن جمع
گیاہ عجائب رحمتہٕ تیٖنہٕ اے رحیم	یُد تہٕ ہُم دٕچھنٕس[5] اتھس نوٗرُک شمع

پھُس فقط بوٗ رحمتس وَن میدوار
چھُم بہٕ خاطر بیٚیہٕ دیدارُک طمع

۱۔ دِل دٕنجہ

۲۔ اَزرُون

۳۔ کَن تہٕ حواس

۴۔ پیغمبرن کتھن، آنحضرتن ہندین فرمانن ہنٛد

۵۔ سنتِ گارن چھہٕ قُرآن کریمس منٛز ''اصحاب الیمین'' ؛ نامہٕ اعمال ... دٕچھنِس نفس کیتھہٕ دِنہٕ

S. P. COLLEGE LIBRARY
SRINAGAR
ACC. NO

نعتِ شريف [اڪ]

[ٺ]

يا نبيؐ جيئن چاهيان ديدار جي طمع
ٻيئي جهڙي چاهيان دربار جي طمع

ڪهڙو هان بو در مدينه جيئن پيو وار
جيئن ميئه دامن گير سمسار جي طمع

ڇا ميئه از باطن ڪرم ڪنيئڻ ها سبب
ڪي مدينس جيئن تمي شهر جي طمع

واتي ها بيڊو وي مدينس ڀيرو، ها
ڪا ڏيها بو تمه بازار جي طمع

ناله ديوان تزاو ها مڙڏيڏو تل
ميئه جيڇ چاني لاله رخسار جي طمع

وڇه هاروي مبارڪ روبرو
جيئن سيڻاه ۾ تمه انهار جي طمع

قد و قامت وڇه ها بو يا رسولؐ
جيئن دس ۾ پاڪ رفتار[٢] جي طمع

ڇس پهجه تيڻه چون عاصي[٣] امتي
جيئن ميئه چاني خاصه گفتار جي طمع

بوديان ڇس امتي ڇس يا نبيؐ
جيئن ڏبيه ئشي اڪه بيقرار جي طمع

يڊتي تي فورماو مکهه بي شڪ ڇه ميئون
ادو او سم پيو ڪني ڪار جي طمع

ڊاڊڪر با استقامت اي وهاب
ڊيوو نبيري ڍڊو سرڪار جي طمع

[ٺ] مناجانه ڪس بيتر مس شارس سيتي مر بو ط خيال
[٢] "پاڪ رفتار" چه بلڪل نو ترڪيب
[٣] نافرمان - گنهگار
[اڪ] اصلس اندر چه يه نعت ردليف "ط" ليس تل آمت - يميگ نوٽ پايه دها بن لکهته تقوت ڇه -

منقبت چار یارِ باصفا

همچو گلدسته سرِ یک شاخ تابان چار شمع
دُچھ فروزان کیاه عجب در یک خیابان چار شمع
از زمین ژرج گیڑھ روشن گوو زمین و آسمان
زینتِ لوح[1] و قلم[2] کوه و بیابان چار شمع
رهبرانِ ظلمت و تاریکی شب دا[3] ج کفر
دادِ حق دُچھ فتح بابِ[4] کامیابان چار شمع
مشرق و مغرب منور گو جنوب و هم شمال
ربعِ[5] مسکونس اندر هر جایہ تابان چار شمع
حضرتِ صدیق رضؓ عمر رضؓ حضرتِ عثمان رضؓ علی رضؓ
با محمد مصطفیٰ صؐ وچھ کیاه چھ شوبان چار شمع
از ابوبکر رضؓ و عمر رضؓ عثمان رضؓ علی رضؓ چھم بڈ ووه مبید
هادِ نم ے امهس[6] و نخه یم چھ تابان چار شمع
اے وهاب این چار گنجِ نورِ فیضِ کبریا
اسہ رحمت دشمن کرنہ مار و ثعبان[7] چار شمع

---

۱ لوح محفوظ علم الٰہی ۲ یُمہ سیتی لوح محفوظ لیکھنہ چھُ آمُت ۔
۳ دیجور ۔ انتہائی تاریک رات ۴ دوّبھہ دروازہ
۵ بُتراٚژ ہشدی ژه یہ وَے طرف ۶ اُنس اعمهس (اصل)
۷ سرف یتہ اژدہ

منقبت حضرت سلطانؒ

آس لاران کوہِ ماران باطمع
شیخ حمزہؒ کرہ مے خاطر جمع

پھر رس بیٹھ تا بہ وُن نوٗرک شمع
شیخ حمزہؒ کرہِ مے خاطر جمع

چھس بہ آوارہ پریشان دٔادی لد
آس بر سر بہتھ بہٗ بابہ نیک و بد

از گناہِ معصیت چھم بوڈ غما
شیخ حمزہؒ کرہ مے خاطر جمع

نہٖ کوٗرُم ہیتھ اوس از داورن منع
کھوٗتھ مے بہ برسر بابہ از باہر گوناہ

کوٗرنہٖ مے بے جُرم عصیان اکھ دما
شیخ حمزہؒ کرہ مے خاطر جمع

بازِ نئی بیٹھ رائوٗرم مے لو کہ چار
غیر بد زانی کوٗرُم نہ کانہہ تہ کار

پیٖوس در حرص و ہوا کین و طمع
شیخ حمزہؒ کرہ مے خاطر جمع

بے بہا لالن بجٲمی کوٗر مے ڈاس
دراس نافرمان نادان نابہ تراس

وقت پیری بیوم ووٗنی بوٗڈ تاوِنا
شیخ حمزہؒ کرہ مے خاطر جمع

چھُم سیٹھاہ افسوس کتھ کرٔ ماجہ زاس
کونہ زِلوٗنے لو نہ بارے لومعہ یاس

ووٗنی مرُتھ ماجے دوبارہ زِلوِ ما
شیخ حمزہؒ کرہ مے خاطر جمع

چھم فقط ووٗنی از خدا فضلٕچ وومید
گرتھ از رحمتہ سیاہس مے سفید

عفوکے وادہِ مے چھُم نہ کانہہ غماہ
شیخ حمزہؒ کرہ مے خاطر جمع

آیت لَا تَقْنَطُوا مے یاد آو
خوش خبر مِن رَّحْمَۃِ اللہ نہ یاد آو

مژدۂ یغفر ذنوبی چھے بما
شیخ حمزہؒ کرہ مے خاطر جمع

بیٖیہ مے کرہ نم و سالتھ اولیاء
کوٗرمو خاکِ سیاہ بول کیمیا

اولیا بن لش عجائب کنہہ چھٕ ما
شیخ حمزہؒ کرہ مے خاطر جمع

شاہِ جیلاں بیٹیہ شاہِ نقشبند — چھمُ علی ثانی دوا ایے دردمند
شاہِ کرمان ش فائضکے تابان شمع — شیخ حمزہ کرہ مے خاطِر جمع

فائض جاری چھمُ زِ شاہِ نوردین — کوّر منوّر تھی ہمہ روییٔ زمین
میٔہ تہِ در دِل چھمُ ہِتی نورُک طمع — شیخ حمزہ کرہ مے خاطِر جمع

سُہروردی سِلسلُک بو چھُس غلام — سارِ نے ازمس ہِتن صد لک[۹] سلام
ازولی ہم تا علی آ ہتی جمع — شیخ حمزہ کرہ مے خاطِر جمع

سہروردی کوچہ کےُ سگ داغدار — چھُس وہاب از جرم عصیان دلفگار
بس میٔہ چھمَ وومیداز رحمت طمع
شیخ حمزہ کرہ مے خاطِر جمع

---

۱ دابۃ خدا ۲ بازی گرُی منثر
۳ ناکارہ بہ یچھ زان ۴ بے طور
۵ لَا تَقۡنَطُوۡا مِنۡ رَّحۡمَةِ اللّٰه - خدایہ سُنزِ رحمتہ نِش ہُیقہ نا وومید رُوزِتھ -
۶ خدا کرِہ گناہن عفو ما سوا ے مشرکن -
۷ حضرتِ خواجہ بہاؤالدینؒ وصال ۷۹۱ ہجری
۸ شیخ احمد کرمانیؒ وصال ....
۹ اکھ کرور -

رُباعی

اَکھ نظر اَز شیخ حمزہؒ چھِم طمع
سُے نظر مے کرِ ہیٚم خاطِر جمع
گٹہٕ زُلِہ ہیٚم بلیٚیہ درد رٕ رنج وِ غم
شیخ حمزہؒ پادشاہ نورُک شمع

رُباعی

منبعِ فیض مسجدِ جامع[1]
رحمتِ لطف نورِ حق لامع[2]
میر واعظ[3] بہ سُنبلہ[4] ماہتاب
کوکباَنش[5] بدایرہٕ سامع

---

(۱) سرینگرٕچ جامع مسجد چھےٚ سلطان سکندرن سنہ ۱۴۰۰ء اَندر بناوِمٕژ۔
(۲) پرٕ زٕنہٕ لان (۳) مولوی یحییٰ صاحب مرحوم میرواعظ کشمیر
(۴) برج سُنبلس منز چھِ زُون جاَدے گاش دِوان۔
(۵) اَمہٕ زٕ وَنہٕ ہندی تارٕکھ چھےٚ وعظ بوزن واَلی۔ یم میرواعظ اَندی اَندی دایرہٕ
کرِتھ چھےٚ۔

غزل

وُچھتہٕ کٲتیاہ گیٚ ازیں دُنیا پشیمان از طمع
کٲتہو کوٚرہ خار[1] تہٕ رسوا بینہٕ پان از طمع

موٗل گوٚ برس بوے بالیس از طمع چھی کینہ جو
عاقل و دانا سینہٕ جاہِل تہٕ نادان از طمع

آے کم کم بادشاہ سر زورہ دُنیاے دوٗن[2]
کٔرِ تِمو درِ ملک گیری خلق وٲران از طمع

ملک ترٲوِتھ اتھہٕ ہاوان دٔرا ئے تِم افسوس کھیتھ
درِ جگر روٗدُکھ زِ مالِ ملک ارمان از طمع

گوٚو بہ مالِ مُلک مالک بنیہ کانژھاہ چند روز
تُمی تہٕ ہیو حسرتھ زِ مال و ملک درِ جان از طمع

جانور دانہٕ وُچھتھ از آسمان وٚوتھ بَر زمین
کوٚرہ گرفتارِ بلا درِ دام تُمی پان از طمع

چین تے نیپال زینیتھ کوٚرہ نہٕ عزمِ باختر
بسنہٕ اندرہ حیرم خرہ گو خان خاقان[3] از طمع

چھےٚ طمع ترٛہی حرف ترٛیشنوے وُچھنہٕ خالی لے وہاب
خشک و خالی دٔرا و طامع اتھہٕ ہاوان از طمع

---

[1] خوار (اصل) [2] کمینہ باوُنتھ [3] اکِس شاہِ چینس کُن تلمیح یُس ہیوٚ خرہ مُسلس اندرہ گنڈتھ آد۔

غزل

گُرم مے بے بہا[1] ہم لال ضائع — بہ لہو ولعب ماہ وسال ضائع
تو اَنچہ کامہِ ترٛاوِ ہم آسہِ ہمیہِ مفت — کوٚرم بہرِ گناہاں مال ضائع
بہ یکدم صحبتِ نیکان کوٚرُم نہٕ — کوٚرُم دہ دہ فاجرن دُنیا[2] ضائع
بہِ دنیا ذلت وزندان وخواری — کٔرِن کم صاحبِ اقبال ضائع
ہزاران غنچہ لب سروِ سُہی قد — عروسان خستہِ بہ خلخال[3] ضائع
پری رویان سمن بویان صنوبر — سپٔنی کٲنیاہ بیک اسہال ضائع
سرِ فرعون ہم شدّاد و نمرود — بہ خاکِ تیرہ شد پامال[4] ضائع

وہاب از طمع اندر دورِ دُنیا
بہ مال وزیور وجنجال[5] ضائع

---

[1] بِمن نہٕ مُل ہے ہیکہٕ ہے کانٛہہ کرُتھ۔
[2] بدکردارن پتہٕ پتہٕ
[3] گوٚڈٕ کٔڑی ہنٛتھ
[4] لتہٕ تَل
[5] بُلہٕ نیاین منز۔

غزل

جہادس دژا وسۍ غازی کو زن ملکِ نفس[1] تابع
بہ جانبازی کو زن راضی نفس اندر قفس[2] تابع

سرِ فرمانِ سلطانی سپن تمبلہِ جان و دلِ فانی
ادہ فوج سلیمانی ینن لش آصفس[3] تابع

کتاب فقہ صرف و نحو سپن یُس تُھیہ حالس محو
بحاطر پتھ روزِ ی سہوچھ سارِی مُصحفس[4] تابع

نہ آب سینس ٹُل فموار دِ ہ اگی ہے ضرب[5] اندرز جانہ
سپن رقاص زن ہش تار[6] بجان و دل دفس تابع

بہ صنعت عالم و اسباب چشم دِل نہ ہ وچھ بے خا[7]
بہ کعبہ قبلہِ تہ محراب صف اللہ صفس تابع

رچھیہ وتھ تار یک لوزک نہ بیٹھ تار یک شب با خطر[8]
مہ گژھ بے وایہ بے رہبر آتے ککھ واقفس تابع

وتہ لو وچھ بر نادانی بہ کار و بار شیطانی
کنہ تھ حاصل پشیمانی نہ ہ روزکھ بہ نفس تابع

---

[1] پننہ روحک ملک - پنن وجود [2] ٹھیچھ
[3] آصف بن برخیا - حضرت سلیمانہ سُند وزیر - [4] سہ کتاب یتھ اندر آسمانی صحیفہ جمع کرنہ آے - قرآن کریم - [5] ذکر جاہ ضرب [6] اَٹھن تارن ہندی یا ٹھ۔ یہ موسیقی اندر اکھ تال چھ
[7] ہوش را ونہ ورای [8] دو کھہ

غزل

زِ احکامِ اجل از تام میٚیہ وٲنِتھ بارٕ ہا اطلاع
میٚیہ لوٗزِم وارِ یاہ پٲغام زِ مرگِ یارٕ ہا اطلاع

یہ دُنیا وُچھ میٚیہ زٕ نٔ ٹالادٕ ہا زٕن اوس ڈل سالا
پگاہ اتھ جایہ واویلا از اَل بازارٕ ہا اطلاع

وُچھُم مے راتھ کیٚاہ سبزار پگاہ تتھ پوشہ باغس خار
دِوان فرِ بادِ جانانہ وارِ چھ از منقارٕ ہا اطلاع

بَوے ڈیچھام عالم آب سیٚن از موخیتہ زلن نایاب
نہ رٔوٗ دُے فصل بُنے سُہلاب نہ از اسرارٕ ہا اطلاع

زِ خویشان [1] وار یاہ از تام پیٚتُرِ تہ بٲی باندٕ و مام
ہیمیہ لوٗ گٲتِھن ہَنٛد نام لوٗ بُم از نٕ ذارٕ [2] ہا اطلاع

کرٕ نٕ رٕہی وُچھ میٚیہ دنیا دارٕ سرِراہ مۄدِی دِرِ بازار
نَمِس تھۄکہ وٲرِ نوٗ نی دِ یارٕ بیہر بازارٕ ہا اطلاع

وُچھُم مے پانڈون [3] ہَنٛد کارِ چھ اتھ جایہ نِنے دیوار
معلّق تھٲوِ ہی مِیٛنی کوہسار زِ سنگِ خارٕ ہا اطلاع

زِ شاہانِ چغت [4] تا میر سیٚھاہ جاین چھ درِ کشمیر
نشاطس وُچھتہ کیٚاہ تاثیر زِ آب شارٕ ہا اطلاع

دٕہاکو چھینہٕ درکو ہسار چھِہ کیاہ ژٕٹ گاملن ہندکاں
معین باطنکٕ اسرارٕ بہ کوہ و غارہ ہا اطلاع

---

١ اَشنادُو منزٕ　　　　２ وَدان وَدان

٣ کٔشیرِ ہ پیٹھہ چھُہ ترٕ وُہو[23] پانڈو راجو ۔ ج کوژ مٔت ۔ یمو منزٕ ہ پیٹھیم راجہ سندرسین
نٲو ہ ادس یُس سُند عہدِ حکومت ٢٧٣٥ قبل مسیح پیٹھہ ٦٩٤ قبل مسیح تام رُوٗد ۔
دُمی بُننہٕ راز داٰنی، ٲس سندھ مت نگر۔ یُس اکہِ بُنزِلہ سیتی دُسیتھ گیہ۔ از چھِہ اتھ جایہِ
وُلر سر ۔ بیٚنہٕ چھینہٕ کانہہ عمارت موجوٗد ۔ امہ پتہٕ زلہ ادس اندرٕ چھِہ وادین دِجارہٕ جایین
تہٕ بالن ہُندین تن مقامن پانڈو کارٕ ونہٕ یوان یمن زینہٕ انسان اتھو تعمیری شکل
دِژ مٕژ چھِہ ۔

٤ اکبر بادشاہن کوٚر ١٥٨٦ء عیسوٗیس منز کٔشیرِ ہ قبضہٕ ۔ یس ١٧٥٢ء تام روٗد ۔ اَمہِ
عہدس اندر چھِہ نشاط، شالمار بیترِ ہ باغ تہٕ تعمیر بناونہٕ آمتی ۔

٥ دٕہاکھ چھِہ یتھین نٔنِ زیارژن تہٕ گوپھن غارن ہنٛدا شارہٕ کران یمن جاین منیٚتھ
اولیاہو قرار چھُ کوٚرمُت ۔

مہ کراوقات ضایع

غنیمتھ زان یم سا[1]تھ	مہ کر اوقات ضایع
گژھی کرتام شۍ مات[2]	مہ کر اوقات ضایع
اگر سکھ کانٛسہٕ تجویز	بنی نا چیز سیے بچیز
کیتھے مضمون[3] نسے وات	مہ کر اوقات ضایع
بہٕ "لا"[4] بُدوے بنکھ فان	الاہس سینی زان[5]
بہ الا اللہ دِہ اثبات	مہ کر اوقات ضایع
ژہٕ کرزانس سنتہٕ کر کنھ	شہ ہاوی ٹینگ تلی وتھ
نمی ونہٕ بکھ ژہٕ دہ راتھ	مہ کر اوقات ضایع
چمن شیرن ژہٕ باہوش	بنی آدہٕ کنڈی ہرے پوش
چھبہ میون بٹون بٹونی خداتھ	مہ کر اوقات ضایع
خضر بادام انگور	مُدُر اثار[6] مشہور
چھُہ بہ قسمت عطابات	مہ کر اوقات ضایع
یہ بفوُون یس بہ تقدیر	نہٕ لس زان ماجہ ہند شیر
چھُہ بہ موقعہٕ ملاقات	مہ کر اوقات ضایع
زِ خالق خلق وخلقت	دہا بو ڈچھنہٕ صنعت
یہ درارض وسماوات	مہ کر اوقات ضایع

---

[1] زندگی ہنزہ گرہ [2] شہ موکہٕ لِ تہ مرکھ [3] مشورہ۔ دائے
[4] کلمہٕ توحید سرنہٕ سیتی [5] جان (اصل) [6] ژھٹ ونتھ۔

غزل

آو بر بالین[1] مے امشب بیہ یارِ خوش طبع
تروو نم در سینۂ خندان تیز نارِ خوش طبع
وُچھ مئیہ از والشمس روی پاک تہٖ واللیل موے
متفق شام و صبا بیل و نہارِ خوش طبع
دستۂ سُنبُل بہ برجِ سنبلہ چوٗل دٲرِ ہ
ہالہ[2] بر ماہ یا بہ گنجِ حسن مارِ خوش طبع
روے آں محرابِ کعبہ سجدہ مے واجب بنُو
مصحفِ پاکِ جہاں روی نگارِ خوش طبع
نرگس شہلا دو چشمِ مست از جود گرہی
عالمِ مخمور شیدا در خمار خوش طبع
از سرِ پیکانِ تیرِ غمزہ مژگانِ دراز
سینہ خستہ دلان کردہ نشکارِ خوش طبع
لوب مئیہ از شکر لبانش[3] مژدہ آبِ حیات
مژدۂ عمرِ ابد قول و قرارِ خوش طبع
بستہ اندر چاہِ غبغب ماہِ کنعان خستہ حال
شاہِ مُلکِ مصر گوشے تاجدارِ خوش طبع
ساذن معشوق عاشق عاشقس خنک فراق
از وہابِ حاجنی بشنو یہ شعرِ خوش طبع

---

۱ اشارہ بہ پیٹھ ۲ منڈول ۳ تہنا یو مدریو ڈھو

غزل

در جہان قایم سپُن از کبریا دارِ[۱] شرع
کاٰنسہ تلُٕنہ جز محمد مصطفیٰؐ بارِ شرع

ژور خلفا دینہ چے لرہ وُچھتہ زیبا ژور تھم
کوٚرستونو ژورو پے محکم یہ دیوارِ شرع

ژور مذہب[۲] دار ژھون اطرافنے ہندی رہنما
کوٚرمتو روشن بہرِ جانورِ انوارِ شرع

ژور خلفا ژور مذہب چار گنج چار جوے
چار ملکوت[۳] مقرّب چار دیوارِ شرع

میم جیم[۴] لام نون چھی عارفن ژورے مقام
چار منزلِ سالکن ہندی چار سی دارِ شرع

شین طوئے میم حے چھی مقام عارفان
گُل تہ گُل بنّیہ میوہ تے لذت بہ گلزارِ شرع

چھی ۵ ہوس[۵] در جہاں سرمایہ خالص ژوہ چیز
دیدہ و دل جانٔ و سر قو زبان بہ دربارِ شرع

---

۱ شریعتک گرہ   ۲ امام اعظمؒ   امام مالکؒ   امام شافعیؒ   امام احمد حنبلؒ
۳ جبرئیل - میکائیل - اسرافیل - عزرائیل -
۴ م - ملکوت ، ج - جبروت ، ل - لاہوت ، ن - ناسوت
۵ ش - شریعت - ط - طریقت - م معرفت ، ح - حقیقت

ہاپانہٕ کیاہ ادیو نفع

از کارِ دار بے[1] وفا — ہا پانہٕ کیاہ ادیو نفع
از محنت و جور و جفا — ہا پانہٕ کیاہ ادیو نفع

کوتاہ کور تھ آوردہٕ[2] برد — کوتاہ وُچھتھ از گرم و سرد[3]
آخر یہ دُنیا چھے گفا — ہا پانہٕ کیاہ ادیو نفع

یمہٕ صُبحچے یو بتہٕ تھرے — شام وُچھتھا گندٕی تھرے
بلبل پریشان بر جفا — ہا پانہٕ کیاہ ادیو نفع

بُد صاف آبُک چھُے ہوس — تُل ویر ناگس خار و خس
وُچھ نیرہٕ کینتھ آبِ صفا — ہا پانہٕ کیاہ ادیو نفع

تُل وارہٕ آئینس زہٕ کھے — وُچھ ادہٕ کس کینتھ آبہٕ روے
چھے رنگنے اندر شفا — ہا پانہٕ کیاہ ادیو نفع

وُچھ رنگنے اندر زہٕ رنگ — پرتھ رنگہٕ سے وُچھ یار رنگ
از رنگِ بے رنگی صفا — ہا پانہٕ کیاہ ادیو نفع

حاران بشر از رنگِ آب — نادان گامتی لاجواب
گو نا یہ غم گانسے رفع — ہا پانہٕ کیاہ ادیو نفع

دانا نہٕ عاقل ہوشمند — چھی کُلی نہٕ زیرہٕ از چون و چند[4]
گے خاک نیتھ اندر قفا[6] — ہا پانہٕ کیاہ ادیو نفع

وہابہ درہر نیک و بد — وا تکھ نہٕ زانہہ ہر عیب خود
کولو کور کتھ وادہٕ[5] وفا — ہا پانہٕ کیاہ ادیو نفع

---

[1] بے وفا گرہ = دُنیا [2] ہیتن دِین [3] زمانک ہیر پھیر۔
[4] سبب یا علت ژھانڈان ژھانڈان [5] وعدہ الست [6] گردن

تواضع

چھُ رُت اوصاف کیاہ خوٗتیہ[1] تواضع[2]
گژھی بۄ تہٕ وُش نہٕ اتھہٕ رو بیے تواضع

تہٕ وُچھتہٕ آگرہٕ لِنشہٕ آبہٕ باگے
چھُ لاران آب درٕ جو بیے تواضع

بہٕ قامتہٕ چھےٚ گران قیمتہٕ بہٕ نرمی
توے پشمینہٕ ازمو بیے تواضع

رچھہ تُمی سہے رام خلق و ملک سوٗرُ سے
یمِس چھےٚ مآل[4] دِل سو بیے تواضع

بہٕ نرمی کِتھہٕ منٛزے نیرِہ مطلب
بہٕ خلق خوش تہٕ اندرو بیے تواضع

چو بلبل گژھتہٕ تنھہٕ باغس ژہٕ شیدا
وُچھکھ نیتہٕ پوشہٕ سہے بو بیے تواضع

وطٕ بو با تواضع بالہٕ یارس
سیکن اِستادہٕ درکو بیے تواضع

---

۱ خصلت ۲ نرم مزاجی ۳ ماتحت
۴ میل (اصل)

غزل

چھِی تہٕ بیٚہ گاذِب عاقلو کرِیٚ منٛز جمع
یُس نہٕ دِین تہٕ اُسی چھہِ بے ڈر لا طمع

الکہ سٕہ بیُس دِیہ چھیمُ نہٕ موتُک ہیم ے
بلیبہٕ بیُس دٕ بہِ چھس بہٕ ازٕ زان لا طمع

بلبیہ بیُس دِیہ ذرہٕ ے چھمُ نہٕ خیال
دولتُک تہٕ حکمہٕ کُے چھمنہٕ طمع

وقتِ مٔرانٕ[1] گو نہ کانٛہہ ازٕ مرگ خوش
یوت کہٕ دوٚسنٛے تہٕ ہِیتہٕ گو نہ کانٛہہ شمع

ییم تہٕ نیٚہ گاذِب زان ماکرٕ نیٚہ بارِ چھِی
ذِکرہٕ تہیری پہری چھِی کران اگہ ان جمع

شوق حکم و دولت وزن تہٕ دوٚرہ نٛدٕ بس
عشق معہ ہرے منٛک چھُے نٛدی سُند طمع

اے وہابؔ ازٕ حکم مال و زرہ گذرہ
ازٕ خدا وٚنی کرہ تہٕ ایمانک طمع

---

۱ مرانٕ وِزہ   ۲ مقطع دُچھِنۍ چھہِ نشان زِ وہابؔس اوس مرانٕ وقتہٕ تام حاکمی ہتہٕ دولتُک طمع نہ زِ نانن ہنٛد۔

غزل

بحکمِ خبرؔ چھےٚ شرابس منع — بجُز یادِ حق لہو لعبس منع
دمِ صبح یَہ توبہ چھےٚ مستجابؔ[2] — دراں وقت آرام و خابس منع
اگر کانٛسہِ دِکھ قرض تِیٚ ہێیٚس نٚیوٗن — بہ اسلام سوٗدس تہٕ لالبسؔ[3] منع
بغیر از خدا سجدہ دِینُن ناروا — ممنُن زوٗنہٕ تےٚ آفتابس منع
دِوان ییتھ ئُتس سجدہ چھی بُت پرس — سہٕ بُت پانہٕ کرُی تن ذُبابسؔ[4] منع
غنی مومنس فرض حج و زکات — یہوٗدسؔ[5] مدینس تہٕ کعبس منع
نہٕ آبادؔ[6] شاہس یوان باج و ساو — چھُ ہێوٗن باج ملک خرابس منع
چھُ در تندرستی ہیٚہےٚ سرد ہٕ گرم — بیمارس سیٚیُن سرد آبس منع
نبیؐ چوں بہ فرمود "لا اُمّتی[7]" — کذابس کری کُس عذابس منع

اذیں شعر در کار چھُم کینہٕ حساب
وہابس کری کُس حسابس منع

۱؎ حدیث — ۲؎ قبول سپدان وول — ۳؎ شاید سندی "لابھ" قرضہٕ کس فائدس — ۴؎ عربی۔ مٚچھ

۵؎ مشرکس چھہ کعبس ژ٘ر منع نہ زِ یہودس۔ — ۶؎ آباد زمینس

۷؎ اَلکَذّابُ لَا اُمّتی (حدیث) اَپُز لوَر چھِنہٕ میون اُمّتی۔

توقعؔ

بنہٕ تھاوکھ نہٕ مال و زر توقعؔ[1] نہٕ اولاد و زن و دختر توقعؔ
زن و اولاد چھِی تانَتہٕ درستی ذرہ لِشہ[2] تھاوتَے نہٕ زر توقعؔ
کرکھ یُدٕ حاٰلہٕ کاٰشنے خاٰر رواتِ شرٕ یِم شرٕ نہٕ خاٰر از شر توقعؔ
بجُز حق کاٰنسہِ مُنزِ و مید تھاوکھ گژھک رسواتہٕ لُس لُش درٕ توقعؔ
اگر از بہرِ روٗزی چھُکھ پریشان لدہی[3] رزّاق پانے کر توقعؔ[4]
تُندی مخلوق اُسی شاہ و گدا چھی غریبس بُلِ چھُ از افسر توقعؔ
ہزیمت تَے فتح در دستِ تقدیر بہ ظاٰہر سعی از لشکر توقعؔ
بُلُس اُچھِتہٕ مرتبہ از حق عطا گو تِمس سرمایہ از رہبر توقعؔ

بہ خوشنوٗدی وہاٰبَ از رہبرِ خود
نہٕ گرِ دِ نغل آن جودر[5] توقعؔ

---

[1] توقعؔ چھُ کاٰشرِ پاٹھؠ تو قعؔ ورتاو نہٕ یِوان
[2] رشتہٕ دٲری لِشہ [3] سوزی [4] توکّل
[5] حضرت شیخ حمزہ مخدوم صٔبُن گرس اوس "جودرس" ناو ۔ وہاٰب چھُ دنان زِ اُمہِ گرِ سٕندِس نغلس یعنی زنگن اُندی اُندی رٕ وٗزِتھ چھُلس توقعؔ زِ سہ ہیکیٖہ پنِنِس رہبرُن وچھنس تہٕ خوشنودی محسوٗس کٔرتھ ۔

تنازع

بہ آدم ڈٕو دشیطانس تنازع — بہ سینہ کینہ لس پانس تنازع
سہ مردٕ وُدٕ ازل اوسُے بہ تقدیر — فنحق[1] لس از البشر جانس[2] تنازع
امی کینہ سہٕ گندم دانہٕ کھیوٗن — بنیوٗلس آدمس خانس[3] تنازع
زِ جنت ژٕرِف تے شیطان تے موٗر — گُلٕ کھ ییلہٕ ڈٕو انسانس تنازع
یمن تہٕ پن کینہ از آدم بہ سینہ — توے ژھکھ دین و ایمانس تنازع
چھُ دیوٗس بابِ آدم عداوٗ تھر — بہ از لے لس تہٕ انسانس تنازع
زیادہ کینہ لس د بندا پُنے سیتی — چھُ لس تے اہلِ ایمانس[5] تنازع

زِ بے ایمان کیا سہ نیہ شیطان
چھُ پانس سیتی شیطانس[4] تنازع

---

١ ہٹھ مٹھ — ٢ زُوس
٣ گھرفساد — ٤ شیطانس
٥ گو زہ "ایمانس" آسُن ۔ مگر یتہٕ کنہ پھٹہ بے وزن۔ لہٰذا چھ وہب "اہل ایمان" واحد استعمال کران نہ زہٕ جمع ۔

کئرمیه ؤمرضایع

به لهو و لعب کئرمیه ؤمرضایع
به خورد و خواب کئرمیه ؤمرضایع

به خورد و نوش روؤم روزنے شب
به آب و نان کئرمیه ؤمرضایع

به دار و گیر نقد و جنس سُمبُرم
به زیب و اداب کئرمیه ؤمرضایع

به مال و ملک جاه و باغ تا میر
پہ اسباب کئرمیه ؤمرضایع

به خان و مان قوم و خاندانے
سرِ القاب کئرمیه ؤمرضایع

به حکم و کار و بارِ دورِ دنیا
درین گرداب کئرمیه ؤمرضایع

به کوه و دشت جنگل ها و صحرا
پہ تالاب[1] کئرمیه ؤمرضایع

کره کیاه ؤ ؤنی میه و و نم به سرِ کوه
به دوه افتاب کئرمیه ؤمرضایع

درین حسرت پریشان حال خسته
به جهش بے تاب کئرمیه ؤمرضایع

دها بو نیکیے[2] هرگز کو ؤ منتظر نه
ؤنے دسلاب کئرمیه ؤمرضایع

---

[1] ؤلس آسر دها بنه وقته "تالاب" نه ونان. آنه اوس وهاب ورے یه وادان ٹیکه داری کران -

[2] نیکیا (اصل)

S. P. COLLEGE LIBRARY
S. 41410
Acc No

ردیف

"غ"

مناجات

اِلاہی تھاوتم از غم میٚنہٕ فارغ
نہٕ آفات زمان ہردم میٚنہٕ فارغ

میٚنہٕ ہا دُم بااِلاہی اصلچی وَ نھہ
کرِم از فکرِ زیادٕ[1] و کم میٚنہٕ فارغ

تلُم از فاضِ رحمتہٕ غفلتچ کھے
کرِم سُئے فاصٕہ گٔے شتنم میٚنہٕ فارغ

اُگے قطرہ دِیم سینس صفائی
کرُم وُلی فضلہٕ کےُ مرہم میٚنہٕ فارغ

یوٚ زھن لیَس بیِ تہٕ لس تیِ عاقبت چھُے
وُچھم از این و آن آدم میٚنہٕ فارغ

بنی آدم چھہٕ از غم آفسرٕ[2] بدہ
وُچھم نہٕ کانٛہہ بنی آدم میٚنہٕ فارغ

وہالس از ہمہ آفتابِ دُنیا
کرِم ۂ وٚنی خالقِ عالم میٚنہٕ فارغ

---

۱ اندیشۂ سود و زیان (اقبال)

۲ وڈ بد بوُمت

۳ غموٚ تہٕ فکرو نشہ

نعتِ شریف

چانہِ شوقہٕ لالہِ سے درسینہ داغ — چانہِ ذوقہٕ نرگسِ اندر کنج باغ [1]
ازکرم برحال مسکینان نظر — کرتہٕ لِلّٰہ اے شہِ عالی دماغ
چانہِ دادے در جہان بادِ صبا — در بدر گومٕت بدشت وکوہ وراغ [2]
چانہِ عشقہٕ روزِ [3] اندر دردو سوز — چانہِ مشکہٕ شب برنگِ بَرہِ تہٕ آغ [4]
آفتاب از رویِ پاکت [5] منزہ چھان — نُورنہِ لوٗگمٕت از سیاہی چوٗنہِ داغ
اوس آدم تیٚلہِ اندر آب و گِل
تیٚلہِ اسیٚو نوٗہی بخوٗبی [6] در بلاغ

---

۱ زنتہٕ ماتم ہیٚتھ — ۲ بالہِ دامنز سبزہٕ زار
۳ دزٕ مکُ گاش — ۴ کاشرِ پاٹھی چھہ سیاہی ہندہ خاطرہ "کاد و پکھہ"
تشبیہہ عام — ۵ تہندہ رویہ پاکہٕ نِشہٕ
۶ نوٗرہ کمالس دُاتھ - یہ چھہ تتھ حدیثس کُن تلمیح بتہٕ ونہٕ چھہٕ آمُت زِ بہ اوسس
(علم الہیس منز) پیغمبر تیٚلہ حضرت آدم وُنہٕ آب تہٕ ربرِ منزی اوس"

منقبت چار یارِ باصفا رضہ

خاطرم آشفتہ از بوے ہواے چار باغ
جانِ من خستہ شود[2] بہ از دواے چار باغ

چھُس پریشان حال گومت چھُنہٕ کینہٕ دۄادِس دوا
ژٕلہِ نہ ہرگز میٖہ سینس غم سِواے چار باغ

چھُم تمنّا مے دِلس کرٕ ڈیشہٕ آں دیوار بو
بوزہِ ہا از عند لیبان[3] بو نواے چار باغ

بے عمل مفلس پریشان چھُس تہٕ بے برگ و نوا
پوشش پردہ بنیم نمّا چہ نواے چار باغ

اے وہاب از جرم عصیان بدترٕ یہ چھُے عفوک مُدا
نہٕ مُدا حاصل بنی نہ زانہہ سِواے چار باغ

---

۱ پراگندہ دل ۲ خستہ جان من بہ شود ۔ ۳ بلبل

COLLEGE LIBRARY ... SRINAGAR ... Acc. No.

منقبتِ حضرت سلطانؒ

چھُم مٹیہ از دربارِ سلطانؒ نی دماغ[1]
در فلک ہا از وچھ طمطراغ[2]

چھم لوان از کو بہ سلطان بو بہ خوش
بہتر و خوش تر ز گلشن ہا و باغ

از نظر سگا رن تتھے یا بھٹن مٹیہ کھے
یتھ تا ر یہچی کٹھِس کاسان ہیرا غ

بُد مُدا اگا ضنگ یہ لو رک چھُپے دِلس
ادہ گڑھ بر کوہ ماران چھُپے سُراغ

ہیرہ ہیرہ بد کھکھ از حشم و سر
ادہ از سلطان بنہ حاصل فراغ[3]

فاضِ سلطان وچھ ڑہ درر ویے زمین
کاڑ ہن جاین لنین اندر چھ نانغ[4]

منکران در سینہ خنجر کینہ سکے
بر جبین ظاہر تن چھی نون نہ داغ

اے وہّاب از رنج و غم دل ڈنجہ تھاو
روز بر دربارِ سلطان باد ہماغ

---

۱. فخر ۲. طمطراق ۳. شان و شوکت

۴. آزادی از غم ۵. ناگ

رُباعی

ازفراقِ پیر چھُم برسینہ داغ
ازنظرِ گژھِ ہے حاصل فراغ
ژلہِ ہیٚم مے غم تہٕ ہم از یک نگاہ
بلہِ ہیٚم دِل فولہِ ہم گُل باغ باغ

۱؎ نقلن "بم" ہم بمعنی پریشانی

غزل

کیاہ غوٚرٕ ژوری چھم مٮ۪ہ خالی دردِ بماغ
کم خیالِ خام عالی دردِ بماغ

چھُس زمرگ خوف روٗزِ نفرٕ بے خبر
درنظر آسِتھ زوالی[1] دردِ بماغ

موٗدی مے کارِتیاہ اُچھن تل یار بأی
مٮ۪ہ نہٕ کینہٕ عبرتھ بہٕ خالی دردِ بماغ

وُچھ مٮ۪ہ دنیادار کارِتیاہ از خراب
خار تے خستہٕ دلو آلی دردِ بماغ

چھُے وہٕ بو درنظر رنج سفر
چھکھ ژہٕ مفلِس دستِ خالی دردِ بماغ

۱؎ زوالس کُن یکن وول انسان ۔

غزل

ہمو کہنہ رۆٹہ جز اللہ تمے از غم سینہٕ فارغ
فقط مسکینؑ نہ اہل اللہ دریں عالم سینہٕ فارغ

صفا دِل صاحب ہمیتھ زمو دِ زینہ جہالس لکھ
بہ بازر نم چھ در خلوت زبیش وکم سینہٕ فارغ

خرابانس اندر رندان وچھیم باکو دکان گندان
سر بازار در زندان بہ دم از دم سینہٕ فارغ

چھ حاکس بڈ شرفنا گی کرن منظور نخ خائی کی
بخدمت رۆدی افلاگی بنی آدم سینہٕ فارغ

سگِ صحابِ کہفن پوٚر سیٚن از دادِ حق منظور
ز رحمت از خو دی گود فرزدین بلعم سینہٕ فارغ

بہ حار نھ چھس بہ حارانی نشدی الرکس نادانی
زبان بستہ بہ نادانی توے محرم سینہٕ فارغ

گل وگلزار کوہ وسنگ ہزاراں رنگ رنگارنگ
سینہٕ ظاہر بیک رنگ زبفنہ کم سینہٕ فارغ

دہا لو وچھنہ کیاہ ہت چھ نبلبس ہزاریں امت
ہمہ بدکار از رحمت بہ یک شبنم سینہٕ فارغ

۱ امین ہنہ دنیا بنیو و ۲ بمو دنیا رٚوٹے ہنہ

۳ انسان ۴ اشارہ تھ آیہ کریمس کُن ییتھ اندر اشارٕ ز خدا ین

کوٚر یہ سورٕے کائنات شٔین دوہن اندر پٲدٕ -

۵ اصحاب کہف اٲسی دقیانوسی عہدس منز تم موحد عیسٲئی یمن ہنٛز عیسٲئی مذہبس منز

”تثلیث عقیدٕ ژرانہٕ آو - یہند ہنٛدن سُند بہندٕ ہ صوٗحبتہٕ سٕتی منظوٗر - اٚمس

ہوٗلس مقابلہٕ اوس بلعم باعورٕ پننہٕ وقتُک تھوٚد بنی اسرائیلی عالم - یُس پننہٕ نیوکرتُو

سٕتی مردوٗد [illegible] بنیو د -

۵ آں راکہ خبر شد خبرش باز نیامد -

۶ قطرٕ رحمت -

غزل

فوجہ فوجے گام یاران اے دریغ[1]
گے روانہ نیک کاران اے دریغ

گل ہر بفہ ووفی روزہ خالی کنڈی ہرے
از گل و سبزہ بہاران اے دریغ

کینہ نہ جیتھ نے ہیتھ تہ دِنفہ گے خوش نصیب
اکھ اکس تم جیجی نہ ٹراران اے دریغ

صاحب انصاف عدل و جود گے
روی بتھ کن زشت کاران[2] اے دریغ

رودنہ اندر جہان مہر و وفا
بوے بالیس خون خاران اے دریغ

بے حیا بے شرم شری تخم حرام
بے گناہ مالس جیجھ ماران اے دریغ

موج کورے کور ماجے زن جھنیہ سون
بلینہ بیچھ از بلینہ لاران اے دریغ

در تعجب حالتس اندر وطب
یاٹی پالس نشہ تھاران اے دریغ

۱۔ افسوس ۲۔ زنی کار کرن والا ۳۔ بچہ کار کران والی

مبہ تھوو تھہ یارہ سینس داغ

زہ ہجرت زد لتھس نارہ ۔ ہ   مبہ تھوو تھہ یارہ سینس داغ
بہ چھس لاچارہ آوارہ ۔ ہ   مبہ تھوو تھہ یارہ سینس داغ
گیم لولہ رگن تارہ ۔ ہ   ییہم نالولہ درد چھ براگ [1]
زہ دیدہ خون دِل ہارہ ۔ ہ   مبہ تھوو تھہ یارہ سینس داغ
بہ گولتھس شبن زان ہارہ ۔ ہ   چھو کرتس ننگلن منتر باگ
بنے یم جوبہ نتے آرہ ۔ ہ   مبہ تھوو تھہ یارہ سینس داغ
مبہ گو خم [2] غمہ کے بارہ ۔ ہ   بہ شرادن باونک زان ماگ
ژ بہ چھے نارحم بے عارہ ۔ ہ   مبہ تھوو تھہ یارہ سینس داغ
طمع چھم وچھہتھ وارہ ۔ ہ   دہا دارہ [3] و مبہ زحمن لاگ
شمع رو لالہ رو خسارہ ۔ ہ   مبہ تھوو تھہ یارہ سینس داغ
ژہ کر کینہ میوان یا چارہ ۔ ہ   نتہ جلاد تہ قاتل لاگ
بلہ لو ہینبہ آ نزارہ ۔ ہ   مبہ تھوو تھہ یارہ سینس داغ
بر کو ناہ کال دو ون پیرارہ ۔ ہ   درزان چھس نار بیے منتر باگ
گرزان چھس جانہ اوارہ ۔ ہ   مبہ تھوو تھہ یارہ سینس داغ
مبہ وچھمکھ شہرہ نتہ ترارہ ۔ ہ   مبہ ژھوند کھد زرہ نتے ویراگ

منهنجي قسمت اوس ناڪاره ۝ منهنجو ٽڪو ٽڪر پاره سينه داغ
دهاب از درد آه و آه ۝ پريشان حال ٿيا ران کهاگ
نه نئي ٻکي پان دوٽي ماري
منهنجو ٽڪو ٽڪر پاره سينه داغ

۱؎ اصل اندر جي دهاب رديف پاڻ ۾ پر هيٺ مصرع ” ... “ غ“ تقوو مُٽ - اما پوءِ نه اذي ڪس ڪا شرس اندر ڇپڻ ۾ هي التزام مناسب - لهاذا ڇپيو ۾ تارڪي ڪيني مصرع پوءِ آيه ڦيڪهڻ آمتي -
۲؎ ڪمرس ڪٻ - ۳؎ پڙائي وقتيه اوس يه اِڪه خاص دوا - بس ڇهوکه اوس فورا ٻله راوان - اڌ جيه ڪنهه دوه هس نه ڏنان -
۴؎ هباهر رِي -

شێیہ دہ سالہ بہ نابالغ

مێہ چومُت غفلتُک پیالہ　　شێیہ دہ سالہ بہ نابالغ
لۆگُس بوشرمہ ہشدہ زالہ　　شێیہ دہ سالہ بہ نابالغ
ہێوتم جیل جنجالہ　　نحو بلہ دادہ زۆ ستے دگ
لہس جھم ہون دنبالہ　　شێیہ دہ سالہ بہ نابالغ [۱]
نیم دوہ بوتشہ لہی زھالہ　　مێہ اوسُم لوچہ ک ڈگڈگ
ڈہ کیوز ومیون زن دالہ　　شێیہ دہ سالہ بہ نابالغ
گجم رہوارہ نے چالہ　　بہ تال [۲] وسُم تتہ دُم تے رگ
بہ فکہ باغ و بنگالہ　　شێیہ دہ سالہ بہ نابالغ
ہچھم سیتارہ چے تالہ　　رچھم کوتہ قمری تے سگ
وچھم گل سنبل و لالہ　　شێیہ دہ سالہ بہ نابالغ
یوزم یہ دیئرگے قالہ　　پھرم لتس لشہ لغن وگ
کوزم لتس نش مے ٹالہ　　شێیہ دہ سالہ بہ نابالغ
پھلی ہیتھ وارہ کم لالہ　　سفید و سرخ زرہ دوزگ [۵]
دسرماگو کھ مو کالہ　　شێیہ دہ سالہ بہ نابالغ
دہابو نزا و جنجالہ　　بہ بیش یاد بتیہ فارغ
چھ لبری بری ساقین پیالہ　　شێیہ دہ سالہ بہ نابالغ

۱۔ یتھ بانس چھ حرف مطلع تہ مقطع "غ" یہ دنیس پیوٗمہ۔ باقی سارنی شارچھ دمان "گ" بدلہ مطلعس بانحت "ع" ردالیہ بیبہ ٹکہ مثنوی ۲۔ دس چھم دنہ چھے ہولم۔
۳۔ گری نال ۴۔ سم گری تہ دم۔ گری دنہ مگ۔ گری سنہ گردنہ ہندی نال ۵۔ ہنری بحل رٹ زاک زنگہ۔　دلنشس سپتو دو عاطفہ ذری بلہ نا و نہ آمت۔

دروغ

کاذبس کرۂ روسیاہی ئسے دروغ[1]
بس نہ ایمان نا گواہی ئسے دروغ
راستی کر راست[2] بازان جنتی
دین وایمان نا تباہی ئسے دروغ
دُجہ لبفرقان واجتنبوا قول الزور[3]
ہیچھی ادب بڈ روسیاہی ئسے دروغ
لفظ گردان زان بے ایمان ئسے
نا بہ دوزخ سِنتی خواہی[4] ئسے دروغ
طوقِ لعنت[5] نا لی گردنی کاذبس
لعنتس کرۂ نا گواہی ئسے دروغ
خانہ ہا از کذب و کاذب گِیے خراب
بر زوالِ پادشاہی ئسے دروغ
توبہ پر از کذب و بہتان اے وہاب
روسیاہی نے تباہی ئسے دروغ

---

[1] اُلوز - بہتان [2] تینز زیاری - [3] اینہ جہ کہتہ کنتہ دروزا گیتوکن
[4] صنوبذری [5] لعنتک ہانزرہ

غزل

طمع یمی بقوونه سے زود فارغ[1]
جمع یمی بقوونه سے موذ فارغ

چهئیه مسکینی بد نیا پادشاهی[2]
گدا دِل باخدا خوشنود فارغ

چه خالی دست عالی جاه بے غم
بهشه بر دولتِ معبود فارغ

بِموکیشه رُوٹنه جز نام الاهی
بِموتوب گنج تاگے زود فارغ[3]

به تقوا[4] بیٹھی زاهد بر توکل
به کنج و عدهٔ معبود فارغ

چه مقبولِ ازل از خوش نصیبی
به فیضِ[5] عاقبت محمود فارغ

وهاب از مژدهٔ امید رحمت
ز فضلِ فیضِ لطف و جود فارغ

---

[1] فکر و لِشه آزاد   [2] شهنامس عشر درجه واد شهنشاهن بندی عبرت ناک انجام قلمبند کرُنه - آو وها لس به عقید ورُت لبنه   [3] جل جل
[4] پرهیزگاری ته خداترسی سینتی   [5] بُسلیه ثمن بیتیم آن یادهیم دُ بیارُت نبره ره

غزل

واے صد افسوس حسرتھ از جوانی چھم دریغ
ہاے ہے کوّت گوم طاقت نوتہ وانی[2] چھم دریغ

گو قدِ الفس مینہ خم از بارِ غم مانندِ دال
زان قد و قامت لبینہ ضرب خانی چھم دریغ

آسے گل ردہ تج میانی سہ رخا سہ رخ زن برگِ گولاب
گام سوسن شست رنگِ ارغوانی چھم دریغ

قند زان مے ڈندا سم نبدہ تارا ن موختہ ہار
دانہ دانہ ڈراہ از غنچہ دہانی چھم دریغ

زوس سنبلی دستہ سہ رمبہ رنگہ مے موسیاہ
گوم کوّت رنگ ترکمانی آلوانی[3] چھم دریغ

وُجھہ بیوحیشتموستارہ دہ ہلہ وقت دوبہر
از زمہر و ماہ تابان آسمانی چھم دریغ

جنگل و کوہ و بیابان پیادہ کوّر مبہ سال
از دوہ بتھن استادہ مشکل نوتہ وانی چھم دریغ

خارہ[5] از عمرِ گذشتہ کاہتن چھے اے وہاب
بارہ کانہہ ڈیوٹھم نہ اندرہ دورِ فانی چھم دریغ

---

[1] پیرہ بجرجہ ناتوانی پیتھہ [2] ارغوانی رخسار [3] ترک نسلک رنگ چہرہ - الوان ہیو دہ زل یارنہ آلوان آلوان ہیتھ شارس جیہ بین دہ ن لفظن آہر بھیور ہیو مُت - تہ تقابلیہ چھینہ ہم زہ حرف نبرتھ بکی متہ - [4] آسمانہ ہیتھی اکضا بہ رتہ برنہ لوتھر زوان وُھیش چھمنہ بجرہ موجب طاقت
[5] خارہ خارہ

روٗہ

ژلہ غم از دلِ آدَم   بھوہ لِہ بادَم بارغ
بَلہِ وَوّنی از کُلِ عَالم   بھوہ لِہ بادَم بارغ
شالہ مَار از لالہ بَردَم   لوشہ مالا لاگ
بیالہ بری بری دالاجیم   بھوہ لِہ بادم بارغ
خانں بابخ خائ ہش جَہم   وُچھتہ لوٗرک ناگ
تنتہ نیران آب زمزم   بھوہ لِہ بادم بارغ
لوسہ مَاداہ دتینَم بڑم [۲۲]   گوسہ کوثہ [۲۳] ناگ
روٗسی بابشہ کوٗرنم زم   بھوہ لِہ بادم بارغ
سوکھہ ناگہ کوٗرنن زَم   دہ کھہ لہ ڈرکھاگ [۲۴]
موکھہ تشندے مبہ جُھیہ مریم   بھوہ لِہ بادَم بارغ
برلسوارے تہ ژارہ آرسم   تہُھتی ہیّمہ سے زاگ
شیخ صَاحب کاسِمّ غم   بھوہ لِہ بادَم بارغ
نادہ سالس ڈرامتی کم   یاوہ ہلا وس ناگ [۲۵]
واوُ چھتھے ہانرو لَم   بھوہ لِہ بادَم بارغ
روزوایے زیرو بَم   بوز ہنڈی راگ
سوز کاسی سوُرے غم   بھوہ لِہ بادَم بارغ

دٕنہٕ وٕہاوٕ بیریس ہَن   خیرٕ ہٕ[5] موژوٕر لاگ
چیپرٕ دامانہٕ رٹھ محکم
پھوٕلہٕ بادم باغ

ح۱ گام اکھ   ح۲ دھوکہ
ح۳ قیبجرناگ (اصل) بیاکھ تلفظ کونسرٕ یا "کولوسرٕ"   ح۴ ہوسناک[۴۹] بیرو گنس جزاکہ گام
ح۵ خودسر

دُبت مَنہ یارَن ضرب تیغ

وصلکی وادٕ یہ پَژارن — دُبت مَنہ یارن ضرب تیغ
چھم مَنہ سینہ خون ہارن — دُبت مَنہ یارن ضرب تیغ
زولنس امی لولہ نارن — لشہ اگ زن بے درریغ
کشتہ تیرو میے چھ مارن — دُبت مَنہ یارن ضرب تیغ
بام گل پھولی نو بہارن — لالہ زارن ہیوم میغ
گل ہر تھ کیاہ کرہ خارن — دُبت مَنہ یارن ضرب تیغ
بازی کُر نم لو کہ چارن — خام اوسس اے درریغ
آم چارن کوکٕ تارن — دُبت مَنہ یارن ضرب تیغ
لیشت خم کورنم مَنہ یارن — چھم گمژ زن چار میغ
تم دوان دم چھس گذارن — دُبت مَنہ یارن ضرب تیغ
بلی گناہ مُلی ہیتی مَنہ دیارن — بے درنگ وبے درریغ
از خدا اوسس نہ تھارن — دُبت مَنہ یارن ضرب تیغ
عاقبت ناپائیدارن — کٹ ژٹھتھ در دست دریغ
ترٛ ولنس کھیون کالہ مارن — دُبت مَنہ یارن ضرب تیغ
شین زن گالتھ بہ ہارن — نیوس اندر سال میغ
لوگس جوبن نہ آرن — دُبت مَنہ یارن ضرب تیغ
ہی لکھم بر دردگارن — تی مَنہ ووتم بے درریغ
اے وہاب کھ چھکھ زہ دِپارن — دُبت مَنہ یارن ضرب تیغ

---

۱ وعدہ (اصل) ۲ فارسی لفظ = کرین ابر ۳ خام پنہ چیز رچھہ یلبہ لشینہ کرہ بلبہ وجود چھلہ چھلہ کرتھس کن ۴ زرد لو نگر - ردیف بدلو ومت - شانس کھاکھاکرتھ ۵ تہس تھگہ دِوان ۶ کوبہ ہوتمین ہندس ماداس اندر -

بہ حسرتھ لالہ دربا غ

بہ سینہ داغ دل ہتھ   بہ حسرتھ لالہ با غ
دِوان بلبل گلن گتھ   بہ حسرتھ لالہ با غ
بہ آب شور گریان   کنین چھاوان ہین بان
بہر جوے خیابان   تلن جنجالہ دربا غ
گجھ ڈبہ چوٗنہ شولان   بگور کیاہ زوٗ نہ بولان
حبہ خوتوٗن تولان   چھیہ موختہ مالہ درباغ
وَنے کیاہ نار در ناز   نے و سنطوٗر تاسا ز
رۄ نین ہند شرقہ نی تہ آواز   سر سہ نالہ در با غ
وچھونا دیوٗ باحال   چھُہ از عیاشنے سال
موے و مطرب کلہ وال   صراحی پیالہ در باغ
سر سبزار گوشن   بہو نا یارہ توشن
بہ خلوتھ اچھہ پوشن   کرے بو مالہ در باغ
قمری کنتوٗری طوطہ   پریشان میانہ کھوتہ
مینہ موختش گوم فوطہ   دمے نا نالہ در با غ
حجازس ناز گو تیز   عشیرا ٓن شکر آمیز
دہ موے بر یاد نیر یز   چھمو از پیالہ درباغ
پرے بو فارسی راست   بہارہ و بلیہ دہ ناست

صدا از پہلوی[11] خاست سرِ خلخال[12] در باغ
گلاب و ہی نہ سنبل رنگا رنگ در چمن گل
دہا تو لاگ بلبل
دہ چمن ڈالہ در باغ

سے۱ نمکین آب - اوّش سے۲ اکھ جانور سے۳ موسیقی ہند اکھ سردد
سے۴ ہوشن منز رُوزِتھ سے۵ اکھ ایرانی راگ
سے۶ ٹانٹھو سائتھی باجر سے۷ موسیقی منز اکہ نغا گمہ ناد
سے۸-۹ راست تہ بہار چھ موسیقی ہندی زہ مقام
سے۱۰ دہناسری اکھ ہندی راگ سے۱۱ فارسی زبانٔ اندرہ
سے۱۲ رہ نہ گوڈ

غزل

مبّہ بوٗزم وانہِ امشب سوارہ یار در باغ
بہ مہرِ و ماہ وکوکب چھ از در بار در باغ

وچھُم بادِ جنوبی کران از خاکہِ دبی
مزیّن گے بخوبی درٕ دیوار در باغ

گرٕ زن ہیبّوت کوہ آرٕ دِوان از بڈہ بارٕ
رجوع کوٗر آبشارو سوّیے فموار در باغ

بہہنہ ٹل آبہ چھوٗلن صدا دیُت پوشنوٗ لن
قمری کستوٗری بولن بہ یک منقار در باغ

صُراحی مطرب و موے سوٗزوٗ د و ساز تاٗ سنے
یمِس از لوٗٹھِ وونی دے بنیس دیدار در باغ

ہوا از مژدہِ خنداں[1] دوابنہِ دردمندان
چھ باہم جلسہِ رِندان بنن اطرٕ در باغ

وٕ مالو سہ چھُ قاضی زہہرِ چارہِ ساٗزی
بہ قسمت روز راضی چھ گُل تاٗ خار در باغ

---

[1] خنداں ۔ آسان

پھوٗلہِ ناوُن باغ

دودِ دِلہِ کےُ بلہِ ناوُن   پھوٗلہِ ناوُن باغ
جودسلہِ کےُ ژلہِ ناوُن   پھوٗلہِ ناوُن باغ
روبہِ زیبا دولہِ ہاوُن   ژلہِ ملکس دژاگ[1]
روے گشتن گژھِ ہاوُن   پھوٗلہِ ناوُن باغ
مارمو دٗونی بلہِ تژاوُن   مار[2] خوبہ مو لاگ
مار در نا[3] تارہ تھاوُن   پھوٗ لہِ ناوُن باغ
زوُن اوٗبرس نل مہ تھاوُن   خونہِ سیے موزاگ
روبہِ زیبا اسہِ ہاوُن   پھوٗ لہِ ناوُن باغ
لالہِ رو خسارلوٗن ژہ تھاوُن   روٗ لالس داغ
آفتابہ مندہِ چھاوُن   پھوٗ لہِ ناوُن باغ
گژھِ کنیژھاہ پلہِ پاوُن   بازرس منتر باگ
چندہِ چھوٗن چھی مندہِ چھاوُن   پھوٗ لہِ ناوُن باغ
سینہِ وارہِ چھلہ ناوُن   اَدہِ وُزِی ناگ
ناگہِ آباہ ہینتہِ چھاوُن   پھوٗ لہِ ناوُن باغ
گژھِ رہبر کنتھ باوُن   سہٗ چھُ نوٗرک تژاگ
گژھِ ناتی مُشراوُن   پھوٗ لہِ ناوُن باغ
دہِ بو دٗوٗنی سٗور باوُن   ہعہ کھِ گو زلہِ ناگ[4]

دُ ، چھُہ ناو یٚلینہٕ مندہٕ چھاوُن   پھولہٕ ناوُن باغ

۱؎ دٕہابن ترٕچھ گ" لیکھمت نہ ییتہٕ کینہ "ژغ" ردلیفس تل "گ" حرفچ آواز اُزٕ مژ۔

۲؎ اکہ باغی درندہٕ یِس سرف چھہ کھیوان

۳؎ مراد "موے" یانے زلف تہٕ اوک منتس اندر۔

۴؎ زلہٕ ناگ امرناتھ گژھان گژھان وتہٕ یوان۔ یتھ سیتی واریہا دیومالائی قصہٕ رلاونہٕ آمتۍ چھہ۔ مگر یتھ ژھ وہاب پٔریس زلہٕ ناگس کُن اشارہٕ کران۔ یس ژرار گژھان ناکام کریوس نشہ یوان چھہ۔ یہ ناگ گو سنہ ۱۲۹۶ ہجری یس منز ہنگہ منگہ ہوکھ۔ امہ وُری یہ اوس دٕہابٕ ہجری حسابہٕ ژدٕ یہ ترٕہہ ۳۴ دٕہر۔ مگر یہ باتھ چھُن بجرس ڈائنہٕ لیکھمت

غزل

گڑھکھ از دامِ این دنیا زِ ترکِ ماسوا[1] فارغ
بڑھکھ یدِ جنّت الماویٰ[2] واسین ادہ از ریا فارغ

سبھٹاہ ہیمہ زالہ و لئے آسے سبھٹاہ ہینیا تھڑھاں دڑائے
فقط از دامِ دنیا ڈرائے ہیں تا ابنیاء فارغ

سیبنی تم لا طمع از مال ہیو نگھنہ ذمہ کاہہ جنجال
زِ دنیا رہ ڈدی فارغبال زِ سیم و کیمیا فارغ

نمو کو زتیرہ خاکس زرہ ڑنین موہرو کنین جوہر
جہاں انہ آفت و ہر شر گو از برگ و گیا[3] فارغ

نمو کڑی موردہ گاتباہ ہے بہ یکدم ربعِ مسکون[4] طے
مرلیضان ساہس تا لچھ گے بہ فضلِ کبریا قادر[5] غ

زِ ملکِ عالمِ افلاک زِ باد و آب و آتش پاک بے[6]
ملیتھ با خاک اندرخاک بہنتھ از بوریا فارغ

خزانہ عالمگ درد ست بہ کینٹر ھاہ در بلند ولیت
زِ عقد دردستِ البشان ہست چھ تم چوں ارمیا[8] فارغ

بہ نادان کو تاہ خام بہ طفلی پیادہ رمِ ایام
وتمابو لبنہ چھکھ درد ام گڑھکھ از اولیاء[9] فارغ

---

۱ خدا لیس ورای یم چیز چھ ۲ جنّت الماویٰ (اصل) ۳ یم ین یا گاہ بدی ہندس کلس کھبہ ہن
۴ دنیہکہ ژور آباد اند ۵ صحتہ وٰالی ۶ بے نیاز ۷ تہندس اتھس اندر
۸ ارمیا حضرت خضرؑ ۹ اولیا اللہ بن بندہ و سالنہ لکھ نجات

غزل

کیّاہ کوٚرُم اَتھ لوکہٕ چارس اے درِیغ
قدرٕ زٲنم نہٕ بہارس لے درِیغ

رادہٕ رٕوُم سوٚنتھ درآرام و خواب
کرہٕ کیّاہ وٚونہِ ماہ ہارس[1] اے درِیغ

گوم فصلُک وقت از دست کیّاہ کرہ
موت چھُمنہٕ بختیارس اے درِیغ

کنٕر بہٕ موٚحنت چھِ تِم ووٚہ میٖد وار
چھُنہٕ کینہہ لوٚ قصان کارس اے درِیغ

یمی نہٕ وٚولس کیّاہ نہٕ وٚونہِ غٲرٕ وقت
ساوٕلس منٛز کاشکارس اے درِیغ

یُمی نہٕ وٚونے سوٚنتہٕ ہردہ کیّاہ لوٚنے
منٛد چھالس نانگارس اے درِیغ

بے زراعت چھُکھ ژٕہ مفلِس اے وہاب
کیّاہ ژٕہ دِکھ وٚونہِ نادہٕ نارس اے درِیغ

۱۔ یتھ نہٕ دٕ ونُک وقت آسہ

۲۔ یم حال حال نام زمینہٕ رٕوٕ سٔتی آسی رٕتہ ہردہٕ آسی مانگے سوٚنبران ژٕ نتہٕ بنٛیچھان۔

ردیف

ف

مناجات

کر نۍ یارب فضل تے ایحسان[۱] برحالِ ضعیف
چھکھ ژۍ رازقِ چارہ سازِ آل[۲] واطفالِ ضعیف
لیس نۍ کاہنہ لس چھکھ ژۍ خالق کُس چھُ مالک ژۍ سوا
پہلوانس کوٚر تھ سینہ چاک از زالِ[۳] ضعیف
اجدرس رٹی ہفُو ہفن دٕ نبال بہرِ انتقام
شیر شرزس شر بخاطر شرم از شالِ ضعیف
چھی ژۍ یہ روشن پیش وپس پنہان وپوشیدہ ہمہ
موبمو مولوم[۳ک] چھی ہر گونہ اعمالِ ضعیف
نو نۍ وانن ہنْد ژۍ یا دربیتن ہُنْد دستگیر
ژے محافظ چھکھ بہ حال ومال اعمالِ ضعیف
رحمتِ فضل وکرم کرتم عطا اے کردگار
مفلس ومسکین ومہاب حاجنی زالِ[۴] ضعیف

---

۱ احسان (اصل) ۲ زری مٕری

۳ کاشری نۍ عربی لفظ بلہ ناوٕ تھ یتھی ہوی اضافی مرکب چھ دیوانس اندر قدمہ پتھ قدمہ ـ
یہ اشارہ چھ ایرانی "زال" ناوی شاہنامہ کس اکس کردارس کُن ـ زال اوس رستم پہلوانہ سُند مول مگر کمزور

۳ک معلوم (اصل) ۴ ٹرٕ

نعتِ شریف

چھُس بہٕ درآرزوے روے شریف | یا نبیؐ منتظر بہٕ کوے شریف
بہرِ للہ میہٕ از کرِو مسرور | چھی مسکینن نواز خوے شریف
بگنا ہگار اُمتِ تشنہٕ | کرِ تہٕ جاری ز فیضِ جوے شریف
بلہٕ ہن دہ کھ تہٕ داٖدی ژلہٕ ہن غم | ہاوی تو عاصین شہ روے شریف
پا برہنہ بہٕ لارہٕ حضرت بل | چھُم بوان تتہٕ جاٖئی بوے شریف
عاجزن کرِ مدینہٕ تاٖنی | چھُ تتہٕ خاص پاک موے شریف

اے وہاب روز ڈاڈہ بیٖتھ بردر
منتظر روز و شب بہٕ کوے شریف

---

۱ یتھ چھُ بحر پھٹان بیٖوہ   ۲ گناہ گارن
۳ موے مقدسہ چھُ جایہ موجوب ز تتہٕ دویم مدینہ منورہ

منقبت چار یارِ باصفا

چار یار نبیؐ [2] به لطفِ لطیف [1] | چار دیوار و رکنِ [2] دینِ حنیف [3]
یارِ اوّل تہ حضرت صدیقؓ [4] | در قرآن ٿس ڪيان خدا التعريف [5]
ثانیِ اثنینِ اِذ ھُما فِی الغار [5] | بيه جي در شانِ پاڪ او تصنيف
شاهِ عمرؓ خليفو ثاني | هيئو تنهن شهر ۾ قصاص مورِ ضعيف [8]
بهر مسڪين ته جبلو اليم | از عدالت ز دين سين تخفيف [9]
ابنِ عفان حضرت عثمانؓ | ٿيو جمع ڪو رچيو در قرآن شريف [10]
ڏاڍو يڪتا به علم و حلم و حيا | در خلافت ٿين سنڀاهاڻ تڪليف
شيرِ جبار حيدرِ ڪرار | مشرڪن ڏنهن ٿيو سنڌو وي تخويف [11]
اهلِ بيتِ نبيؐ وصي نه ولي | يادگارِ ز خاندان شريف
سائي وهاب وصفِ پاڪ شاهن هند | ڪياءِ ڪرڪ ڇِڪ خراب خاڪ ڪثيف

---

[1] احسان ڪرڻ وارو خدا، پنهنجي فضل سان [2] تمام [3] حضرت ابراهيمؑ جنهن جي وقت ۾ پيغمبر
جو دين اسلام جو ٻيو نالو "دين حنيف"، حنيف جي معنيٰ موحد ۽ ٻين ريتن ۽ رسمن کان ڌار ٿي صرف خدا سان لڳو
[4] ثاني اثنين [5] آيت ڪريم جنهن اندر انهيءَ وقت ڏانهن اشارو ڪيو آهي جڏهن هجرت ڪرڻ وقت آنحضور صلعم
سان گڏ غار ثور ۾ اندر صرف حضرت صديقؓ ياڻي آهي [6] خلفاءِ راشدين ۾ عام لقب "شاهه" ۽ "نواب" وغيره
ڏيڻ ورنه "شاهه" ۽ "خليفه" ۾ بلڪل الڳ الڳ مفهوم تفاوت [7] ڪمزور رعيت تي ظلم ڪندڙ وڏا ماڻهو
[8] غساني خاندان جو نواب، جنهن کي ڍڳي مسلمان سڏيو پر ٻين جي بيتي ڪرڻ سان گستاخي ڪئي، فاروق اعظم جنهن کي
عدالت ۾ پيش ڪيو، هو عام مدعي عليه ماڻهو [9] دين اندر سڏيو ڪم [10] قرآن ڪريم جو دراصل حضرت صديقؓ
جي وقت ۾ جمع ڪيو، حضرت عثمانؓ جي عهد ۾ آيت نقل ڪرائي [11] خوف

منقبتِ حضرتِ سلطانؒ

ازگوٚ لاب عطرِ یوٚد دے زٕلوٚ کرِن صدبار صاف
بلّیہ دراَب روان روزٕ بہ مدّت[1] تابناف

گرٕ ہنہٕ زٕلوٚ میٚانی لایقِ بہٕ وصفِ شیخ دین
لیکہ تم ازمرحمت میے تھاونم بیشک معاف

اوٚسمت ورٕ عہدِ سلطانؒ گاشرِ نا دینکٕ فساد
سُنیین ییوٚ مُت شیعین[2] سنتن بہٕ مذہب تحٕلاف

نم دپان ختم ولایت گوٚ بحضرتِ مرتضیٰ
نمہٕ ہیچہٕ کُن منکرن کرٕ فاض[3] رحمت درغلاف[4]

حضرتِ سلطان محقق اوس تٕس تحقیق کوٚر
ازخداو دٕ نبیؐ نمیُ کوٚس سوٚدے اختلاف

بوٚڈ عنایت کوٚر خداین شیخ دین کھوون سبب
اَسہٕ بے درخطۂ کشمیر دیٚنس سخت ضاف[5]

خادمن تٕہ مخلصن چھیٚ دراَہم تہٕ گنڈٕ ہ پور
روز و شب لازم کرُن درمسجدِ سلطان طواف

نم عبادت خانہٕ ازسلطانِ دین گاہمتی بنا
داریاہ کالس تمیُوٚ تھیٚتی جایہ کوٚڈ مُت اعتکاف

نتہٕ گردِ کوہٕ ماران خوٚن ہلان کرتہٕ گتھہٕ
تھیٚتی جنابِ شیخ دین جُنتس متنٕز براوٚڈاف

اے وہاب از روضۂ سلطان زٕہ کوٚ تاہ دوٚر چھکہ
سہٕ مریدن مخلصن ہمرازٕ اندر کوہِ قاف[6]

---

[1] ترٕس نام [2] شیعن (اصل) [3] فیض رحمت (اصل)
[4] بنٕد [5] ضعف (اصل) [6،7] بہٕ زٕ جایہ چھ کھوٚ یہامہٕ یتہ حضرت شیخؒ جلس رٕوٚ دی متٕ چھ۔ [8] کاکشیا ملکس اندر اکھ مشہور کوہ۔ یُس فارسی ادبہٕ کرٕ اثرٕ ہ کاشرس منٕز نہٕ ساروٚی کھونہٕ دور تہٕ کریوٹھ بال آد گمان کرنہٕ۔ حالانکہ امہٕ کھوٚ نہٕ تھدی بال چھ یتہٕ منٕز مشلن برموٚ کھ یا نگاپربت۔

رُباعی

چھُم تمنا وچھہِ ہا بو بیرہ سُند روُے شریف
ہر صبا بادِ جنوبسۛ چھُم بِوان بوُے شریف

دقۛفی بہ دل وو مید تھاۛو تھرو زہِ اندانتظار
طالِب دیدارِ سُلطان وار ہِ درکوُے شریف

ۛ حاجنہ جنوبہ طرفہ چھ شہر سرینگرہ بۛبنہ حضرت شیخ علیہ الرحمہ سُندآستان چھُ۔

بٔنٕ بانہٕ ژٕہ کرٕ صاف

اگر یکھ بہٕ موے خانہٕ — بٔنٕ بانہٕ[1] ژٕہ کرٕ صاف
چھمو موے بہٕ بیمارٕ نہٕ — بٔنٕ بانہٕ ژٕہ کرٕ صاف
چھہ بیقرارٕ ہستھ ایوانہٕ — ژٕہ ہتھاوِ نیلہِ بانٹرن[2] چھاپ
دِچھکھ زٕڈنہٕ ہشد لوٗرانہٕ — بٔنٕ بانہٕ ژٕہ کرٕ صاف
ژٕہ ووپہٕ اندر دانہٕ — چھہٕ از بیول وولس واف[3]
کرکھ کیاہ ژٕہ زمستانہٕ — بٔنٕ بانہٕ ژٕہ کرٕ صاف
وتن پیٹھ چھی درٕ دانہٕ — تلگھ کیاہ ژٕہ ہئو ٹھےٚ شاف
غنیمتھ بہٕ دم زانہٕ[4] — بٔنٕ بانہٕ ژٕہ کرٕ صاف
یمو کٔر محنت پانہٕ — تمو وچھنہٕ شہول تہٕ تاف
بٔنٕ از چھہ ہری ہری خانہٕ — بٔنٕ بانہٕ ژٕہ کرٕ صاف
یمو ڈاری بارس شانہٕ — تمو نافہٕ کوڈ از ناف
سینہٕ مالکن ہم شانہٕ — بٔنٕ بانہٕ ژٕہ کرٕ صاف
دِچھم رِند چھہِ دیوانہٕ — بہٕ دکان تراوِتھ ڈاف
سہٕ از جانٕ خود بیگانہٕ[5] — بٔنٕ بانہٕ ژٕہ کرٕ صاف
سہٕ رٕت عاقل خرزانہٕ — میٚہ کوٗر پانہٕ سہٕ دری باف
چھہٕ موت لاگی ہتھن مستانہٕ — بٔنٕ بانہٕ ژٕہ کرٕ صاف
یمن زون تمی رٕت بانہٕ — تمن کنہٕ چھی پٔنٕ باف
وٹھلو ہیتو طانہٕ[6] — بٔنٕ بان ژٕہ کرٕ صاف

۱ـ اصلس اندر صرف گوڈنکس شارس اندر "پانہٕ" یہ چھ کُنہ تام پوٚت وٲنی "بانہٕ" بدلاونہ "پانہٕ" بنووُمت۔ نہٕ اَتھ چھ نقاو تعف کرمژ۔ "ہین بانہٕ" گو ہین باطنی وجود۔

۲ـ اَچھ زٕہ کَن زٕہ نہٕ آس

۳ـ اصل وقت   ۴ـ زٲن

۵ـ دٕوٚ پٔرٕ ۵،۹ (درباف اصل) ۶ـ طعنہٕ (اصل)

سُہ کُنُے در ہر طرف

نادٕ نٕھاوِتھ ہیوٗن ہیوٗنُے چھُے — سُہ کُنُے در ہر طرف
بازرن اندر لوٗنُے چھُے — سُہ کُنُے در ہر طرف
ڈلنہِ وُن بوزہِ وُنُے چھُے — ہر ہمہ[1] بے گوش[2] و کف[3]
سارِ ی سے دانہِ وُنُے چھُے — سُہ کُنُے در ہر طرف
آدمس ہیرِ جا چھوٗنُے چھُے — میثرِ دُبت ذاتن شرف
ویٖثرِ سِر میثرِ دل سوٗنُے چھُے — سُہ کُنُے در ہر طرف
غافلن ہیٖشمن اوٗنُے چھُے — قافلہ گو در ترٕ رف[4]
کالنہ ہنہ عبرتہ ہیونُے چھُے — سُہ کُنُے در ہر طرف
عاقلن دیدن لوٗنُے چھُے — تم چھِ اندر تاب لف[5]
پیالہِ موٗنک ماچوٗنُے چھُے — سُہ کُنُے در ہر طرف
زیوٗن مُرن رِندن کُنے چھُے — تم ژھیپہِ ہیٖنہِ سر بکف[6]
مؤمنس کیاہ مارِنُے چھُے — سُہ کُنُے در ہر طرف
سجدٕ ویس کُن ژیٚہ دِنُے چھُے — لتس چھِنہِ کُنہ جا بہ تف
دل ہیٖنہِ کعبہ لوٗنُے چھُے — سُہ کُنُے در ہر طرف
کعبہ ابراہیمہ[7] نُے چھُے — تتھ تمی دُ ہمت شرف
ژ در قبلہِ ہیوٗن ہیوٗن چھُے — سُہ کُنُے در ہر طرف

---

[1] ہر ہمہ = ہر ہمیشہ [2-3] گُن ہنہ اُنھِہ - گوڈہ مدعس سیتی چھُنہِ لف و نشر غار مرتب

مانٛتھ تہٕ "اتھ" لفظ سمان ۔ سُلِس سمندرس اندر یا کعبہٕ منز مراد قبرستانس اندر

۵ بے قرٲری ۔ ۶ اتھس کنٛتھ کلہٕ ہیٛنتھ ۔

۷ وٲنہِ گژھُن نہٕ بیتہٕ تہٕ کینٛہہ وُریٛ ٲسہٕ کعبہ شریفس اندر ژوٚن مذہب دارن (امام اعظم رضؓ امام مالک رحؒ ۔ امام شافعی رحؒ ۔ امام احمد بن حنبلن رضؓ) ہندی ژور امام الگ الگ نماز جماتھ پرہٕناوان وۄنٛ چھ مسجد حرامس اندر ساری مسلمان اکِ سے امامس پتہٕ اقتداء کران ۔

غزل

مہ دلس بیٹھ نفس رؤدم برخلاف
پونم پر بہتھ جا بہ نفس اختلاف[1]

نفس تا دِل روز و شب ہر صبح و شام
اکھ اکس سِتن مقابلہ در مصاف[2]

ڈوپ دلن مے گاش ہتول وہ تھ پر نماز
ڈوپ مہ نفسن وُنہ چھے سُل تر اوڈاف

دِل لو گم دُنبالہ بیشین ژیرہ گو
نفسنے دو بیم دما بیہہ نون چھر تاف

ڈوپ دلن مے کرنہ کیبڑھا نیکیاہ
لوگنم بیمار نفس سخت ضعاف[3]

برگناہ مے زانبہ دِلن گور نہ وَ فاہ[4]
ڈوپ مہ نفسن گرِ ہا از رحمتہ معاف

نفس سرکش[5] گوم دل گور نم اسیر[6]
غفلتس اندر بہ زیرِ کوہِ قاف

جھس بجنگِ نفسِ ظالم مبتلا
لفسیہ کین مالن کرن میے جسم طواف

یاالٰہی از سِر سو دلے نفس
از ریا و کینہ کرتم سینہ صاف

اے وہاب از نفس سرکش خوف نہ تھاو
برامید نفسِ خود ہرگز مہ لاف[7]

---

۱ اختلاف (اصل) ۲ میدان جنگ ۳ ضعف (اصل)، کمزوری
۴ طرف داری ۵ بے قابو ۶ قائد ۷ مردہ

غزل

یمہٕ یِہٕ زٕھ عاقل وزیرس لٔس امیرس حاف حاف
آسہِ لُس بدخاہ امیرس لٔس وزیرس حاف حاف

پیر مانندِ نبی غاٗ بتھ کرٕنی لٔس بوڈ گناہ
لٔس ئہ حیلہ روزِہ پیرٕن لٔس بے پیرس حاف حاف

ہیوٗن نہٕ دیٗن در دست قدرت لٔس دِنی لٔس سُے خدا
کرِہ لٔس غا نگرٕ امیرس لٔس فقیرس حاف حاف

اَکھ یمہٕ از جان خود چھلی لٔس چھُنہٕ بیم و حیا
بَدوَنہٕ خونی اُسیرس لٔس مُشیرس حاف حاف

از اشارہ رَکھ بشارتھ بر بشارتھ ڈاڈ کر!
لٔس بشر بوزی بشیرس لٔس ضمیرس حاف حاف

فرق در ہر آدمی وُچھ کوٗلس تے زٕنجھ عام خاص
لٔس ادب رچھ نہٕ کبیرس لٔس صغیرس حاف حاف

سِر بیٗن مہ باد کانسے سِر رچھٕن گوشہ ر چھٕن
لٔس اکھاہ کرِہ فاش سِرس لٔس شریرس حاف حاف

وہٕ لو کرا ستقامت بر شکارِ نفس خود!
مارِہ نا اَتھ بدوٗ طیرس لٔس چھُ تیرس حاف حاف

---

۱ جیف (اصل) ۲ کھٕ کڈلس تیچھے ۳ بیایے منگہ منگہ ۴ لٔس فادِس یمہٕ خون گوژُنت آسِہ
۵ بٔس کانہٕ یہٕ ضمیر بشارت دنہٕ دالس نبی اکرمس صرف بشر خیال کرِہ تہٕ ضمیرس چھِہ افسوس افسوس۔
۶ بدس۔ زنیٹس ۷ کانسِس ۸ کلہ ۹ بد خہس ۱۰ یمن نفس شکار کرنا پیٹھ کرڈاڈ۔ دویس شارس اندر چھِہ وہاب یمن پان شکار تہٕ پتہٕ لٔس تہٕ کانس حاف حاف کران لٔس یہٕ بدوٗ طیرہ نفسس مارِتھ بیکہ۔

غزل

خألقن دِ ژیتمُت زِخلقت زیادہ انسانس شرف[1]
مألکن تھوؤن برحمت اہل ایمانس شرف

درہمہ علمِ حدیث و علمِ تنجیم و سیر[2]
تھوومُت پرہ وردِگارن زیادہ فرٗقانس شرف

کرِد گارن کوٚر بہ قدرت آفریدہ ہرچہ ہست[3]
زوٗن تارکھ آفتابہ ذِیتنہٕ اسمانس شرف

برگزیدہ یم عبادتھ خانہٕ چھی اندر جہان
چھہٕ متن منٛز کعبہٕ افضل زٕوٚرچھہٕ تتھ خانس شرف

سأرسے وٚری لیس اگر کانٛہہ روزِہ سألِم روزہٕ دار
چھُسہٕ تیٚنتھ درجاتھ[5] مٔنٛزچھُ ماہِ رمضانس شرف

از ہمہ نذر و نیاز و ذبح گاوٕ و گوسفند
افضل واعلا تہٕ بہتر زان قوٗربانس شرف[6]

یُس نہٕ مردس آسہٕ ہمت تس نِشہٕ بہتر چھُ لانٛژھ
لانٛژھ بدزیباز نانے ساز وسامانس شرف

بیٚنہٕ بأ لِیس نٕے محبت آسہٕ کیاہ چھُکھ اعتبار
تس قربیس خوہ تہٕ بہتر یار بیگانس شرف

اہل دُنیا چھی بد نیا لأری مالس اے وہاب
یتھ زمانس از زرو جاداو النالن شرف

---

۱ بتھزر۔ بجر تہٕ بزرگی ۲ علم سیرت انبیاء و اولیاء

۳ یہ کینژ ھاہ وجودس منز آمُت چھُ ۵ "دُرجانہٕ" چھ عربی "دُرجات" یُس
اصطلاحی معنیس اندر " روحانی درجات کِس معنیس اندر استعمال چھُ سپدان

۶ یُس حجہ کین دوٚہن اندر کرنہٕ ییہ۔ اتھ از رچھ ابراہیمی ایثار تہٕ ایمان تصورس اندر
زٕٹھنہٕ قوٗ زبان کرن دٲلس یہ عزم دُرراوٕن پیوان زِہ " اگر رضائے خدا یا پتھ مبہ تہٕ پنن
کنہٕ نیچوٗ ذبح کرٕن پیہ تہٕ دالِتس یتھ کُنہٕ شراکہٕ " بی کہٕ نان گژھِ سہٕ قوٗ زبان جانورس
پٮ۪ٹھ " بسم اللہِ اللہ اکبر " پرٕن۔

۷ اعتبار (اصل)

غزل

همچو آئينه ز کينه بي ريا دل ٿيا و صاف
دو هي اڪ انداز[1] جي ناگاه ٿهل نه گاه ڇهه تاف

خالقن دِ ڙمڙ بد نيا ماڪي ڇي سالڪن
بربر بازار ڇي رندن به خلوت اعتڪاف

ڪعبه بنهه نئي سينه زانن قبله ته ڪعبه جهه دل
روز و شب احرام بسته[2] ڪر ته اُٿه ڪعبس طواف

زلو ته دل ٿياُون ڪنئي بقرار بالتصديق قلب[3]
زلوه بنه بقرار ڪوڙ نئي دل مر ٿياُون تنهه خلاف

آدمي بي صبر بهر رزق اندر تاب و تب
چُون هلو عادِل[4] پراڪنده دَرون ڪوهِ قاف

ٻڌ ڙ ٻه ڪا ٿڙهانيڪ بدلوشيده ڪا ٿئي هند ونئي
بالمواجه[5] ڪر صحي مو ٿيا و فتنه در غلاف[6]

عائب جو ٿئي ڪا ٿنه مو ڪر بنده ساري عا بدار
ليس ڪوه لبقرار جمس درگذر ڪرلش معاف

اي وهاب سهو و خطا بڌ ڇي ته هر بنده لبشر
بنده هرگز آسه نه بي عاب از ياڪي جه لاف[7]

---

1 اڪ دو ڪي   2 احرام ڳنڍڻ   3 الايمان اقرار باللسان و تصديق بالقلب
4 ڪس نام ڪردار ليس رونق ڙهاندان ڙهاندان ڪوه قاف ڪي ذر بدر جه رو دمت. عربا با ڪٹر جيه هو ع دنان. نخ بي صبر انسانس.   5 جهتس ٻيٺه. روبرو   6 اندر اندر.
7 ياڪي سندي ٻاڦي ڪياد جهه دز.

بے وقوف

عالی مسند جاہ و حکومت آسہ ہاوان بے وقوف
ناو بڑ ا نین ہشد سہ شہہنہ مندہ چھاوان بے وقوف

یہ اتھس آسی نہ "دارم"[1] "داشتم"[2] چھے نا بکار
او ترہ کھیومٹ نہ انز ڈا گرچھ تراوان بے وقوف

دوّن چھ ہبّون دین نہ ترٕ یم زوّن آو یانے درمیان
یم زہ وارہ کارہ باہم نہ بناوان[3] بے وقوف

سپہنہ یہ نیک سروٕن بینہ نین وٹھن جا بز چھنأ
بازرن بیٹھ گرہ یہ نیک سپر یاوان بے وقوف

وصف داوصاف زنِ خودہ ہمنشینن لش بہتھ
بس کری چھے شرم بینہ نی مندہ چھاوان بیوقوف

یزانہ گراوہ بس کری تمہ دبارہ ئل فساد
درگذر گومت گذشتہ یاد[4] یاوان بے وقوف

یتھ زمانس عاقل و دانا چھ اکثر تنگ دست
کوٹ و بوٹ و لوٹ ہوّل دستار تھاوان بیوقوف

بڑ یتھ کنے فضلس[5] گومت رسم مقرراے وہاب
یتھ زمانس فضل کامل چھے فراوان بے وقوف

---

[1] ونکیس چھم [2] یتھ کال اوسم [3] دخل در معقولات دنہ و دل ترٕ یم زوّن
[4] پرانہ وقتہ [5] اٗنادت فضل -

غزل

کنھن ہِندِ مغز ما نے زانہِ عارف[1] ~ اکھن اندر جہانٔی[2] آنہِ عارف

خدائن کرٕ بہٕ خلقت آفریدہ[3] ~ تھٔوٗن افضل بہٕ خلقت شانِ عارف

بدٕ نیا پارسا پرہیز گارٕ ری ~ چھُہ تقوا ساز[4] و ہم سامانِ عارف

توکّل کردہ خوش تن برٕ رضا چھےٚ ~ فنا فی اللّٰہ گومُت جانِ عارف

زِ ہستی دژاو فان درٕ نیستی گو ~ نشانِ با نشان کا شانِ[5] عارف

سینہٕ ریم محرمِ اسرارِ وحدت ~ بےٚ پُرٕ معرفت شاہانِ[6] عارف

چھہ نائیب از نبی مالک زٕ خالق ~ بہِ خشک و تر چھُہ درٕ فرمانِ[8] عارف

سرو جانمُ فداے پائے[9] نیکان ~ دِل و دیدہ کرُم قربانِ عارف

غرض بدٕ چھےٚ خلاصی لبہٕ از نارٕ
وٕ تہٕ بور رٹھ ادہ دامانِ عارف

---

۱ خدا بچھان و دل ~ ۲ کائنات ~ ۳ پادہ

۴ ساز و سامانِ عارف چھہ تقوی یعنے پرہیز گاری ~ ۵ کرُتھ

۶ عالم فنا ~ ۷ وحدتک اسرار زانن واٗلی بادشاہ ~ ۸ حکمتس تل

۹ رُتین ہندین پادن

غزل

در جہاں چھُے روزگارس صاحبِ کارس شرف
یتھ آسان آبہٕ یتھ سوٕنہ زٕنبی آرس شرف

قدر و عزّت ہُرہ نہ کینٛہہ آدمیس از لباس
از خدا عزّت چھہ نہ زرکارِ[1] دستارس شرف

مشک وار اہ قسم یٕتھ ہیتھ قیمس چھُہ قیمت مختلف
سار نٕے قیمن اندر زٕ ورٕ مشکِ تاتارس شرف

لوٕ بہارٕکی گُل وُچھتھ دل ہیچو بلبل تنبرٕ لان
گُل ہُرِتھ اتھ لالہ زارس ژُود کیاہ خارس شرف

خلقوی ستن چھہ آبادی نہ بہبوٗدی بملک
ہیتون نہ دِین سُود وزیانٔ[2] وار بازارس شرف

کنہ چھہ بَر موقہ کَرنی لازم سوالس دِیُن جواب
چھُہ نہ بے مانے کتھن کینٛہہ زیادہ گفتارس شرف

از نگاہِ یارٕ سینی سینہٕ روشن اے وہّاب
رحمت و فیض و عنایت پاک دیدارس شرف

---

[1] یتھ دستارس طِلہ آسہ جَبرُ یتھ [2] زیان وار یانے گالٕٹ منز پٔینہٕ و ٕل تہٕ لفع زینِن وول۔ یِم دوشوے چھہ بازرٕچ رونق۔

غزل

گوم ازشمشیرِ ہجرت یارہٕ مے سینس نشگاف
پیوم ازنگارِ شامت دارہٕ اَیپنس نشگاف

سۆر تے چانٕی غمن کوٚر ہم کمن نابِل ژرہٕ چھکھ
کیاہ ژ بہ چھبہٕ[1] ویوٚد غم کران کتھہ پانٕٹی غمگینس نشگاف

بادشاہ کیاہ زاہ مفلس نے گدا کیتھہٕ خستہٕ حال
خستہٕ دل ازمسکنت لاچارہ مسکینس نشگاف

کارِ وہ ستادان وچھتھ مے گوم از خامی خیال
بارِ گردن پیوم جالنس آر[2] بوٚز[3] ژلینس نشگاف

کرہٕ آہِ سینہٕ سوزان عالم وآدم خراب
آفتابس تارہ کن نے ماہ و پروینس نشگاف

در جہان ہرگز مہ ساید بیٚن نہ خودبیٚن سینہٕ
بارِ بد بینس بگردن کھارِ[4] خودبینس نشگاف

اے وہاب از آہِ مظلومان ژرہٕ کھوژ پرہیز کر
دادِ لدہ سندی آہ بے وابہ کری ثیپنس نشگاف

---

1 اچھی (اصل) 2 لارہ لار 3 ینیزرس روانڈرس 4 لبترہ کھتس۔ یہ چھُ تحفہ دلیلہ کُن تلمیح یتھ اندر دُ نتہٕ چھ اُمٹ زہ واندرن یلہ اَری کُنیٔ کرتو ہیٚتر تُو کوٚر گیلہ اندر دُیُن تہ بیٚ کِنز گوس گیلہ بندِس کھتھس اندر لوٚٹ نیدِ۔ وہاب چھ پیزلبن پانس پتھ ہبود ناٹھ کار گرمانہ کران۔
5 وچھ دزدِ دُہن بند دوش 6 گز ژرہ 7 یچھ وچھن دول 8 پَیس یبہٕ نے پان غافل
نہ بوٚڈلبنہ یپہ (نرگیت مرمنگ نشکار النسان) 9 اصلس اندر خوار' یتھ یوت نام فراس 'کھار' یہ شارک مانے چھُنہٕ نیران '' گردنہ کھار مار آسنہ '' یچھ محاورہ۔ یمیک مانے چھُ عاقبتس اندر نبد مِہ وارِ نکھو والنہ۔

غزل

گُرم ضائع جوانی یوٗگُس ہیٚتھ جام درکف
ازیں دنیاۓ فانی میٚہ حسرتھ آم درکف

خیالی گوٗر میٚہ باغاہ تمتھ اندر بوزِہ راگاہ
دِلس میٚہ رُود داغاہ خیال خام درکف

شوٗنگِتھ در کُنجِ خانہ وُوتھُس زٔل آسمانہ
وُچھم بالاۓ خانہ میٚہ پیٚنہٕ نےٚ بام درکف

بہ حسرتھ چھُس پریشان اَچھو کیاہ چھُس پٔریشان
یہ دل سے اوس پریشان یہ کونہ آم درکف

میٚہ چھم دِل اکِہ ترایےٚ بہ چھُس بیگانہ جایے
نہ مطلب کینْہہ نہ مایےٚ نہ چھم سے دام درکف

رٕزم نہ امرِ سیٚتن یوٗکس بافوجِ دشمن
مگر چھم پوٗرِہ اکھ ظون میٚہ چونٕے نام درکف

دِہا لوٗ چھےٚ یہ سامان تُلیس رٕٹھ تریٚ داماں
عطالس لُس چھُ ایمان بہ خوٗبی سام درکف

۱؎ وہاں چھُنہ دُمرِہ منز زاہنہ شراب چوٗمت لہاذا چھ "جام درکف" استعارٕہ یا کھ دٔرناوِنہ آمُت یا نچھان نچھان ۲؎ الفقس ۔ حاصل

۳؎ تصوّراتی ۴؎ دٔیٹھ الفقس منز

کوٚوہ ترٛوٗوتھ ڈاف

کوٚوہ نالہٕ ہیوٗمُت تاف کوٚوہ ترٛوٗوتھ ڈاف
ووتھ اتھہٕ کھور کرتو صاف کوٚوہ ترٛوٗوتھ ڈاف
یہ چھُہ ونکین نورک دم[۱] ووتھ کر سر خم[۲]
دلوٚہ بخشی صاحب ماف کوٚوہ ترٛوٗوتھ ڈاف
وُچھتہٕ کھاسین بری بری موے سیر کاٗ تیاہ گے
ژھیتہٕ موٚیہ کیاہ زہ بیوٗ ٹھے تاف کوٚوہ ترٛوٗوتھ ڈاف
ژھی ہری بری ونکین وان رحمتک دوٗکان
معفت زہٕ بنِ قیمت ماف[۴] کوٚوہ ترٛوٗوتھ ڈاف
راوہٕ رُوٗوتہٕ دلہٕ کُے مال اتھہٕ منزے لال
کر پانس ہیٚتھ الفاف کوٚوہ ترٛوٗوتھ ڈاف
زانہٕ کولوگُی تاٗ ثیر وُچھتہٕ از لقدیر
کاٗنی گرہ رگے کنہِ[۵] تھ صاف کوٚوہ ترٛوٗوتھ ڈاف
تولہٕ نکہٕ دوہ یہ گرزھی لوٚن تتہٕ ہُرتے چھوٚن
برٛوالو نز[۶] دراعراف کوٚوہ ترٛوٗوتھ ڈاف

دمہٕ لوان سے دم یاد پیٚتہٕ آدم زاد
گمہٕ لوڈہٕ نے سرتاناف کوٚوہ ترٛوٗوتھ ڈاف

---

۱ ساتھ ۲ سجدہ دِہ ۳ "ژھیتہٕ موے" (اصل) بجرس اندر

٢٤ معاف (اصل)   ٢٥ اصلس تہٕ نقلس اندر چھِ اتھ لفظس فہرِ۔ اصلس اندر
چھ حاشیس پیٹھ بہ شار بدٕہ چارتھ تہٕ توٗے چھُ "کزت" لفظ لیکھنہٕ آمُت۔ تہٕ نقلو
چھِ اتھ گرٛھتھ "بوٗدمُت۔

٢٦ یہ چھُ سورہ اعرافکس بتہٕ آیس کُن اشارٕ؛ وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ
ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ
فَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ ۔

مێ چھُ درٕدُک نفَ

یارٕ ونتہٕ موٗ تراوٕم نفت　　مێ چھُ درٕدُک نفت
وارٕ ووٗنمے مولوز گفت　　مێ چھُ درٕدُک تفت
یارٕ وُینہٕ چھُے مبونےُ سال　　وچھتہٕ مبونےُ حال
سازٕ وسنطوٗرٕ ولیلےٕ دَف　　مێ چھُ درٕدُک تفت
چھُس لاچار خالی دست　　چانہٕ عشقہ مست
چھُم بٕہ اکھ بارِ سے درکف　　مێ چھُ درٕدُک نفت
مجہ تیرٕ واوٗنس گیر　　تیز کیاہ چھی تیر
تیرِ پیکان صف در صف　　مێ چھُ درٕدُک تفت
مارٕ زُلفو وٗلہم نال　　بہٕ چھُ زاوٕیل زال
تراوٕم نارٕ زلفن دٕ فٕت　　مێ چھُ درٕدُک تفت
چانٕی حسنن نیوٗنم دِل　　چھُم بیچُن مشکل
کرٕ کیاہ چارٕ سے آصفت[2]　　مێ چھُ درٕدُک تفت
آفتابس لوٗ برج ماترٕ[3]　　زٕوٗنہٕ چونےُ کاتر
رٕدےِ زیبا چھُے مصحف[3]　　مێ چھُ درٕدُک نفت
وٕہیوٗ تھاوتس کُن دِیان[4]　　سینی دلوٕ زالن
سُے عابٕن ترٕ کرِی رٕدف　　مێ چھُ درٕدُک نفت

---

۱ "دف" چھُنہٕ بیٹھ کاتبہٕ مانے دِوان "دف" چھنہٕ مێ بوزمتُے۔ ۱۲ ماترٕ داعفن۔ بیتہٕ کُن چھ یہ مصرعہ اصلس اندر نہٕ نقلن اندر اوٗ گرٕ تھوٗ گرٕ گوٗمُت۔

۲ حضرت سلیمانہٕ سُند وزیر اعظم۔ یوٗرٕ ناو وسُس آصف بن برخیا　۳ قرآن کریم　۴ خیال

غزل

بہ چھُس در وصفِ دلبر بہ جان مایل بہ تارلیف
مگر چھم خار در سر زبان قایل بہ تارلیف

انن در وصفِ تو گل گژھم مایوب بلبل
گل و ریحان و سنبل نزیبد گل بہ تارلیف

بہ روخ افتاب رتے ژُون کرن ہمتا بہ موزون
گژھ ماگیر مضمون چھُنہ قابل بہ تارلیف

بگیسوِ مشک تا تارہ لیکھن یذ تھۂ چھُنہ بار
ونو تھۂ دام یا مار سیٹھن مشکل بہ تارلیف

کمان ابرو مژہ تیر آ چھن از سحر تاثیر
بلا اندر بلا گبھر یہ سر نزایل بہ تارلیف

وُ چھم در سورہ صاد زہ خوشخطِ زاستاد
مبارک خانہ آباد یہ گو قابل بہ تارلیف

دہان غنچہ شکر لب ہو بنے منز چاہِ غبغب
بہ یکجا روز با شب سیٹھن نشایل بہ تارلیف

ہزاراں خستہ بیمار کلن گیہ یہ کہ ژہ اتار
چھُ اکھ کم تہ زہ لب باردونے قابل بہ تارلیف

دیاب از شوقِ روئیت نشستہ زبر کو بیت
بہ دل در آرزو بیت بجان سایل بہ تارلیف

سـ۱ بتعرلیف (اہل)　　سـ۲ خارِ خارِ　　سـ۳ چاُلِن صفقس اندر

سـ۴ معیوب　　سـ۵ شوبن ہز　　سـ۶ برابر

سـ۷ شارکس وزلس اندر اہنز　　سـ۸ تنگ

سـ۹ ہِون موکھ　　سـ۱۰ بہتھ

سـ۱۱ چاُلِس کوجس منٛز ۔

غزل

کھوڑ از خستہ جگر بر خوف[1] از آہِ ضعیف
کرہ سنگن پارہ پارہ آہِ جاں کاہ[2] ضعیف

شیر شرزہ تیوٹ زور آور جہانس آنہ تنگ
انتقام اوزِ دستِ خستہ روباہِ ضعیف

نوتہ وان خستہ جگرزان زرِ ستم زور وار
زان تا عرش برس آں دستِ کوتاہِ[3] ضعیف

جھی گدائی پادشاہی پادشاہ زا ہنُ گدا
ویپہ نہ دہ روے عالم شوکتِ وجاہِ ضعیف

لونزہ وان افتادہ پہوٹ ہیقنہ کرین پایمال[4]
باتامل کرکشادہ وارہ آں راہِ ضعیف

تنگ دستس جُز خدا کس نش بنے حاجت روا
لس سِواکس آسہ درہر حال آگاہ[5] ضعیف

کاٹہہ یہ غار از حق تعالا یار جُھے نہ لے وہاب
باامیدِ نستعین[6] بیٹھہ شاد گمراہ[7] ضعیف

---

[1] خوف بڑ جھ از نہ ورتا ویز پوان ۔ کھوڑ [2] کمزور زو نیرہ ڈنی سُند وٹوش
[3] گُتی سُند ٹھوٹ الھ [4] لتہ مونجہ [5] باخبر [6] ایاک نستعین" آیس کن
اشارہ ۔ یمیک مانے جھ ڈری نشہ جُلہ سر امداد منگان" [7] پانس جھ دہاب 'گمراہ ضعیف' ناوتھا ودتھ یھ
آنہ بیٹھ شاد زہ اللہ تعالا ہس مدد منگنہ پنز نہ روزہ سہ گمراہ تز نہ ضعیف ۔

غزل

باسیاہ دِل کرِ مہ صحبت زان دل صافس شرف
ژھایہ منژرے نیرِ وچھِ کیاہ جان چھُے تالیس شرف

مالہ خوٚر نہ رُوٚس یکجا چھِی کھیوان گاسہٕ ولَس
مارِ خوٚر بدزیب رُوٚسِس وچھنہٕ کیاہ نافس شرف

کوہ کگا تیاہ کٔرِ خدائن یا دہٕ دررو بے زمین
ڈیٚتینہٕ از کوہ و بیابان زیادہٕ قافس[1] شرف

یُس بلہو ولعب غافِل راوری آرام خواب
لُس خوٚ تہٕ دل زندہٕ سِندِس شوگنس دافس شرف

ہردہٕ زاشنہ فصِل خرلعبس وَولس موٚ سم چھُنہ
زیٚجھِ نہ مارہٕ چھُ فصلس قینکِس وُافس شرف

از حریر و پارچہ گیٚنھاب شاہن خوش پسند
از نگار ونقش زیبائی چھُ زربافس شرف

در ہمہ کار و عمل چھِی عاقبت[2] حاصِل لفیب
عغو لوٚڈ سرمایہٕ وہہو لطف والطافس[3] شرف

ؔ۱ یہ کوہ چھ ایرانی دیومالائی اثرہٕ " باشرف " مانہٕ آمُت ورنہ چھنہٕ اتھ کانہہ خاص شرفا۔ ایرانی اُتی گرا ملکِ کاکتابہ کِس اُمہٕ نادہٕ کِس کوہس آگُرہٕ چھُنہٕ ہندگرہٕ تصوّر کران۔ تہٕ گراسی تم تتھ کوہس "قاف" وَنان یُس سارِے عالمس ہندہ عقیدہٕ موجبؔ از افق تا افق " نال وُلِتھ ادس۔

ؔ۲ انجام۔ دوئیم عالم ؔ۳ الطاف چھ لطفُک جمع۔ مانے خدایہ سِندی وادیاہ احسان۔

غزل

چھُ بے جا خرچ زوٗر بے ہُودٕ اسراف[1]
بلاشک بدٔ زکار از موٗدٕ اسراف

میٚے لازِم تیتھےُ کرٕ خرچ بوٗ زٕ کھ
فضوٗلی خرچ زان از فرمودٕ اسراف[2]

لکھان تس حق تعالا چھےُ مبذّر[3]
گران اندر گناہ آلودٕ اسراف

مبذّر در قرآن شیطانہٕ شُند بوے
چھُ شیطانس بدل آلودٕ اسراف[4]

قبول از حق چھُنہٕ دعایے مبذّر
چھ زٕلتھ توٗدٕ آندر تودٕ اسراف[5]

مٔہ کرٕ اسراف ہرگز اے برادر
کری فرتوز نہ فرسودٕ اسراف[6]

براہِ حق اگر دِکھ جملہِ عالم
نہ چھےُ نہ از سر فرموٗدٔ اسراف

زحاجت زیادٕ خرچُن خرچ بے جا
نہ نیکی با گناہ اندوٗدٕ اسراف

لباسس از شرع زیادٕ درازی
چھُ از حکمِ شرع بے بوٗدٕ اسراف

دٕ ہاوٕ کرتہٕ از اسراف پرہیز
کران چھکھ وٕنہٕ جان فرسوٗدٕ اسراف

۱؎ حدٕ نیرن ۲؎ فرمودٕہ رسول صلی اللہ علیہ وسلم
۳؎ یہ چھ قرآن کریمہٕ کس یتھ آیہ کریمس کُن اشارٕ اِنَّ الْمُبَذِّرِیْنَ كَانُوْٓا اِخْوَانَ الشَّیٰطِیْنِ وَاِنَّ الشَّیْطٰنَ لِرَبِّہٖ کَفُوْرًا ۔
۴؎ وٕلِتھ ۵؎ انبارٕ ۶؎ دیوٲلی زٕ
۷؎ حدیثہٕ مطابق ۸؎ یلہٕ کٔر پٲٹھو زٕلِتھ
۹؎ جان پٲٹھی

غزل

بلہِ ہیٚم سے خستہ سینہ از دوا یے سازوٚ وف
زٕلہِ ہیٚم سے رنج و کینہ از نوائے سازوٚ وف

دردمندن قوّتِ روح و بدن سازو سرُود
چھُم توٚے مے زبادٕ درخاطرہوائے سازوٚ وف

از طبیبانِ جہاں عاشق چھِ آسان لا علاج
عاشقس نہ زندگانی چھےٚ سوِائے سازوٚ وف

مطرب و سیتارٕ نےٚ سنطور چنگ و زیر و بم
یم ہمہ اسباب زیبا چھی برایے سازوٚ وف

نازنین رقّاص چوں زہرہ غزل خواں ہیش رَد
ماہِ پروینِ[2] ثرُیا درسرایے سازوٚ وف

در بغل ساقی صٕرّاحی تے بکفت پیمانہ ہیٚتھ
غارِ موٚ ے بیٚیہ کینہٕ چھُنہ حاجت روایے سازوٚ وف

کر غزل خانیٚ[3] بہ پیشِ یار امشب اے وہابَ
دٕبتہٕ بارس دردٕ کے سوزٕ بٕہ وایے سازوٚ وف

---

[1] سیارٕ - دیو مالائی تصورس منٛز حسنٕچ دیوی

[2] بہ چھُ نۄنہٕ ہندین اٹھو ہو فلکی مقامو اندرٕ اکھ مقام - ییٚیہ چھ عربی "ثریا" لفظُک ترجمہ تہ پروین - اصلس اندر چھ یم ترٛنہٕ وے لفظ ییٚتے کُنہٕ لیکھہ تہ - ماہِ پروین ثریا لیکھنہٕ سوٚتہ نیرِیس بیاکھ مانے تہٕ

[3] غزل خوانی (اصل)

نعتِ شریف

ماوتم سردارہٕ وارہٕ ازمیٖہ آں روےِ شریف
تھاوتم درخدمتِ جارو[1] بیے رکوےِ شریف

آم ازبادِ صبا خوش بوے وونیٖ اندر دِماغ
آس آں عطرِ معطر بوےِ گیسوےِ شریف

چھُم تمنّا واتہٕ نا اندر مدینہ ناگہان
وُچھہٕ ما بازار مسجد منبر و کوےِ شریف

کرہٕ ما ازچشمہٕ سرتھتھ روضہٕ پاکس طواف
وٕنہٕ ندہٕ چشمہٕ تہٕ تراوہٕ یلہٕ[2] پہلوےِ شریف

چھکھ تہٕ رحمت عاصین کرُ فیض و برکت[3] عالمس
زیادہٕ تہٕ مسکینن سیٖتن تھٲوِ خوےِ شریف

مذنبی مسکین بے ساماں بےچارہٕ و تباہ
تراوتس سایہ ہمایوں ماولش روےِ شریف

۱۔ خاک روبی ۲۔ دل ۳۔ یُتہٕ فارسی مرکب ورتاوُنہٕ چھہٕ آمت
تہٕ تتہٕ چھ اکثر سہ فارسی رسم الخط اندرٕی آمُت تھاونہٕ۔ نہٕ تُوے چھہٕ یہ مرکب
"فاَض دِ برکتھ" بناونہٕ آمُت۔

ردیف

ق

مناجات

از گناہاں چھُس گوٗمُت مجبور سرتاپا یہ غرق
عفو کرتَم عفو کرتَم اے خدایے غرب و شرق
ژٕ رُکُرم دنیا پرستی زانِہہ کرُ مینہ بندگی
بُت پرستن لنش مبہٕ کاٗژاہ درمیان وونی روُز فرق
گوس غافل از حکومت بیوس ووٗنی از پاد سرَ
بو پشیمان از گناہاں چھُس زٕ سرتا پایہ غرق
بار چھُم گوٗب کار مشکل تار دِری یاوس چھُ دوٗر
کرہ کیاہ چھُس پیرہ ووٗنی افتادہ اندر بادٕ[1] و برق[2]
چھُم نہٕ وتھ پتھ بر ڈنٹھ کتہٕ کُن گژھہ چھُم نہٕ کانہہ تہٕ یار
در ندامت چھُس پشیمان گشتہ[3] در غمِ مشتِ غرق[4]
عذر از ناواقفی موکرسیٗو دے چھُے راہِ راست
نیر سکھ تھ و آفتاہا وِ ژٕ پانے راہِ شرق[5]
اے وہاب از کارِ تو شیطان در شرمندگی
ژٕ پتہ از اطوارِ شیطانی کرُتھ نہ کینہہ تہِ فرق[6]

---

۱ طوفانی داد ۲ ژٕرٹھ ۳ گوٗمُت

۴ یہ چھ نقلن اندر "غرق" لیکھنہٕ آمُت ۔ وہابس چھ ون زٕہ مس اندر ژٕ میوس بُتہٕ یوت عرقہ چھُس چھ وسان ۵ آفتاب کعبہ کُنہٕ طرفہٕ ۔ مراد روحانی تجلی لبنچہ وَ تہٕ ۔

۶ فرق نہ کرُنی گو امتیاز نہ تھاوُن ۔

نعت شریف

عالم و عالمین ژٕ یہ کُن مشتاق ۔۔۔ آسمان و زمین ژٕ یہ کُن مشتاق
یا نبی چھکھ ژٕ بر گزیدہ[۱] خاص ۔۔۔ اوّلین آخرین ژٕ یہ کُن مشتاق
انبیاء اولیاء ملک تہٕ فلک ۔۔۔ بلکہ روح الامین[۲] ژٕ یہ کُن مشتاق
مشرق و مغرب و جنوب و شمال ۔۔۔ عرب و روم و چین ژٕ یہ کُن مشتاق
چھُہ یہ کنتر شاہ بہٕ آسمان و زمین ۔۔۔ ہر ہمہ آن[۳] و این ژٕ یہ کُن مشتاق
یہ چھُہ در زیر آب زیر زمین ۔۔۔ اسفل السافلین[۴] ژٕ یہ کُن مشتاق
چھےٚ ہزار موختہ از لب پاکت ۔۔۔ شکر و انگبین[۵] ژٕ یہ کُن مشتاق
از سرِ تار خاصہ گیسو یت ۔۔۔ عنبر مشک چین ژٕ یہ کُن مشتاق
جن و انسان عالم و آدم ۔۔۔ بلکہ دُنیا تہٕ دین ژٕ یہ کُن مشتاق
وُچھتھ از بندگی و حق دانی[۶] ۔۔۔ ارحم الراحمین ژٕ یہ کُن مشتاق
زیر[۷] و بالا و پیش و پس سوٗرے ۔۔۔ چھُہ یسار و یمین[۸] ژٕ یہ کُن مشتاق
غارس[۹] اندر ز عشق فرسودہ ۔۔۔ مار اندر کمین[۱۰] ژٕ یہ کُن مشتاق
از گناہاں و ماٰب شرمندہ ۔۔۔ بر شفاعت ہمیں[۱۱] ژٕ یہ کُن مشتاق

---

۱ ژٕ اَرتھ ۔ ۲ حضرت جبرئیل علیہ السلام ۔ ۳ ہمیشہ ۔ تا ابد

۴ سینہ خوتہ سوٗن عالم ۔ تلپاتال ۔ ۵ دچھ ۔ ۶ خدائن سٕتی

۷ سیرہ لوٗن پتھ بروٗنہہ ۔ ۸ دچھنی کھوورِ

۹ غار ثورس اندر دِیان اکھ سپج یا سرف، وسں یُس سپھاہ کالہ پیٹھ عشق اوسں ژٕ آنحضور ن ہند دیدار بینمنا ۔ یتھ شارس اندر چھُ اتھ قصّس کُن اشارہ

۱۰ ژھیتھ جاے ۔ ۱۱ توٗے پٔہ

منقبتِ چار یارِ باصفا

نبیسؐ ترور یارہ آسی شفیق
در جہاد و بہ غزوہ آسی رفیق

آسی ہم ہمرکاب در ہر جنگ
عمرؓ، عثمانؓ، علیؓ ہم صدیقؓ

جنگِ بدرس جھ آسی متی ہر چارہ
حضرتس ہمرکاب سیتی رفیق

جھُ تہند شانہ ٹھو دسبحاہ از حق
حضرتؐ پانہ کوٗر یہند لقد یق

شیخِ شیخاںؓ خلیفہٗ اوّل
بیخ اسلام حضرتِ صدیقؓ

یارِ ثانی شہ عمرِ فاروقؓ
قاتِلِ کفر و شرک باالتحقیق

شاہِ عثمانؓ خلیفہٗ ثالثؓ
لیوٗ کھینہ فرقان بخطِ نستعلیق

صاحبِ ذوالفقارہ ہم دُلدُلؓ
جانِ دل بانبیؐ رفیق و شفیق

اے وہابؔ روز و شب خدائیس منگ
از دل و جاں بہ حُبِّ شاںؓ توفیق

---

۱ سارنی بزرگن ہندی بزرگ ۲ پیزی پاٹھ ۳ وہابس چھ تیتھ قافیہ سوٗ نمبر اوزنہ موجب ہلچک گوٗمُت۔ حضرت عثمانؓ غنی سندہ وقتہ اوس خط نستعلیق گُنہ موجود یلہ کہ چھ تاریخی واقعہ یہ زہ تریم خلیفن کرہ ناوِ کر قرآن کریمس ترور نقل کوٗفی خطس منز یُس تمہ وقتہ عربس اندر مروّج اوس۔ تہِ تمے آے اندی پکھ ملکن اندر سوزنہ۔

۴ ذوالفقار اوس ابوجہلہ سنزہ شمشیرہ ناو۔ ییلہ جنگِ بدرس اندر ابوجہل ہلاک سپُد۔ تیتھ یہ شمشیر آیہ حضرت علی کرم اللہ وجہہ یس عطا کرنہ تہ تمن آو "صاحب ذوالفقار" نٕہ اکھ لقب دِنہ۔

۵ شاہ ولایت علیہ السلام سُند کاتر۔ آنحضور صلعم اسی فتح مکہ دوٚہ امرسے دُلدُلس سوار

۶ تہندِس لوٗلس اندر ۷ خدائی امداد

منقبت حضرت سلطانؒ

مُنهنجو پريشان حال گوڙُ خسته از دردِ فراق[1]
از جنابِ شيخ حمزهؒ جهُم بہ سينه اشتياق

ديده گريان سينه بريان گوم مدتها انتظار
زاهه بنيو سنہ ڇشم سرَ[2] بلا بہ اتفاق

وَنه ماڇهُس دُوره ليڪن تم ڇيه در هر جا مڪين
چين ترڪستان حاضر ناظرِ شام و عراق

جهُنه يَنهه روئي زمين ٻيٺهه مڪمل ميون پير
آسمانن نُور زفيض و نورِ سلطان طمطراق[3]

مخلصن تہ خادمن ڪِنر سه ڇهه فيض نُور حق
منڪرن ڪِڻه سخت آفت بيئيه قهرُ ڪَلهه تہ شراق[4]

نوُر ته رحمت مريدن مخلصن ڪِڻا از خدا
شيخ ختم الاولياءَ عارف ته ڪامِل ڏاوطاق

منڪرن لانهه[5] جهنم ڇهيِمِن وِرث يَده ر
ڏرائے از جنت اڙن ڪر توبُ مِتو کهبو مُرُن طلاق

ميه ڇهبڊ وه ميدِ سلطان شيخ حمزه رهنما
مخلصن يارن مريدن ٿڪاوه نه اندر فراق

بے سرو سامان بردر آئے وُتن شاهاَ و ماَب
جهُم نہ ميه ڪانڙ صاه مِنَ اللّٰہ مِن وَلي بيئيه نہ داف

دو بیتی

چھُم زِ سُلطان شیخ حمزہؒ مے دِلَس اندر فراق
مِتہ روِ ے نازنینکُ چھیُم مبٔہ درسر اشتیاق
بوزتم سلطانہؒ عرضی روزتم امداد چھےٚ
ہاوتم وۄتہ تھاوتم ہرگا لِنہ سپتن اتفاق

ملہ دوٗری ہندِ داوہ سے۲ دیدارٕ کرنس آیم نہٕ اُچھن برابری۔ یہ چھُ دمابن سلطانی مشرد پڑھنمُت زہ حضرت سلطانہٕ سِندہ روحانی جلالہ موجب چھِنہ بٕ آستانس روبرو گژھان بلکہ چھُس دوٗرہِ زیارت کرِتھ واپس پھیران۔

سے۳ دھوم دھام سے۴ مکُژ سے۵ ژراک سے۶ لعنت (اصل)

سے۷ داق گوو بچاون وول۔ بنیتھ چھُ تِتھ آیس کُن اشارہ بیتر یہ ارشاد امُت چھُ زہ خدایس ورأے چھِنہٕ انسانس کانٛہہ یاور یا کانٛہہ بچاون وول۔ اصلس اندر چھ "مِنْ وَلِیٍ وَلا وَاقٍ" یُس نو شارس پیٹھ سمان چھُ۔

یارہٕ چھم چونے فراق

نارہٕ دۆد مُت چھُم مےٚ سینہٕ — یارہٕ چھم چونے فراق
مارہٕ گوٚر نقش عار چھُنے نہ — یارہٕ چھم چونے فراق
وُچھہِ ہا دیدار چونے — زاہ نہ بنیو وُنہ اتفاق
واہ یہ بد قسمتہ چھُ میوٚنے — یارہٕ چھم چونے فراق
دود چھُم مے للہِ دونے — جود مشکل[1] گوم شاق
صاحبن مے بانہٕ زونے — یارہٕ چھم چونے فراق
مارہٕ[2] وُے مے چار ونے — کالہ مارن کرتہ تھاق[3] (ٹھاکھ)
یم چھِہ ژایان سینہٕ میوٚنے — یارہٕ چھم چونے فراق
آفتابو بیترِ سوٚنے — ژوٚن چھُس دراشتیاق
ژلہِ ہیٚم مے زوہِ گرونے — بارہٕ چھم چونے فراق
آسرہ مے اوس ژوونے — نوٚو گوٚر تھہ نہ زاہ نہ مذاق
از مےٚ ژانے راہِ چونے — یارہٕ چھم چونے فراق
ہےٚ مےٚ اوسُم ڈیکہِ لونے — تہٕ وُچھُم اندرہِ میثاق[5]
کرہٕ ہیٚم کباہ مالی گرونے — بارہٕ چھم چونے فراق
وہیٚن طومار[6] ژوونے — تھوو مُت بالا یہ طاق
ژون موٚٹھ لوٚد یاد اوٚنے — یارہٕ چھم چونے فراق

---

۱ مشکل - کرٕ وٹھ — ۲ زلفو — ۳ "ٹھاکھ" چھہ قافیہ بابت "تھاق" بناونہٕ آمُت -
۴ مکرٕ ور تاونہٕ آمُت — ۵ ازلی معاہدہ — ۶ کتاب - دفتر، کھاتہٕ

غزل

یاد تم کتھ جا بہ در بازار چھُی دوکانِ عشق
چھم میہ در سینہ زہجرت نار از پیکانِ[1] عشق

عشقہ آزارس میہ کینہہ تخفیف[2] گو نہ از طبیب
نش طبیبس اُتھ بنیم دادِس دوا درمانِ عشق

خستہ جان پیوستہ[3] چھُس باسوزِ دل در بارِ غم
روز[4] آہستہ کرن بو جان و دل قربانِ عشق

چھُس نہ ڈلیتان در جہان کانہہ غبار از روے یار
چھم نظر بستہ زخلق و ملک از یرفانِ[5] عشق

عاقلو وو نہم طبیبن نش چھُنہ عشقس علاج
غار صبر و وصلِ دلبر کینہہ چھُنہ سامانِ عشق

بر سرِ بازار عاشق مست بر امیدِ وصل
بے غرض از جان سر مخموراں مستانِ[6] عشق

عاشقن ہند کار چھُے برعکس سعدُ رے اے وہاب
شاعرن برعکس[7] کو منز شار لیکھہ دیوانِ عشق

---

۱ تیر   ۲ تخفیف چھُیہ کاشرس منز مذکر ورتاونہ یِوان ۔   ۳ گنڈتھ
۴ پزنتھ دوُنہہ   ۵ کانہہ   ۶ اصلس اندر "مخموران مستان"
۷ اتھ شارس چھِ یہ سوزِ دیوان گواہ

غزل

چھُہ خستہ یارہٕ سٕنٛزِ رے ترٚنجہ عاشق
لوٚسے زانہٕ چھُنہٕ آسان ڈٕنجہ عاشق

پریشان حال ووٚنی دِلوانہٕ بلبُل
ژٕ دٕوٕری وُچھہِ بہی کنھہٕ لنجہ عاشق

زسرافتادہٕ[1] اندر چاہِ عنبغب
مدٚورٕ[2] یارہٕ سٕنٛزے ہوٚ نجہ عاشق

عُقابِ[3] شوق چوں شیرِ گرسنہ[4]
روٚٹن بے وایہِ اندر ہنجہ عاشق

زِبدنامی چھُنہ کینٛہہ عاشقس غاب
زِرسوائی چھُنہٕ دل رنجہ عاشق

مبٚہ از زنجیرِ عوٚلہٕ[5] خستہ خاطر
نہ دل خوش گژھہ موٚہرو[6] گنجہ عاشق

چھِہ لسن لتہٕ یارہٕ یارس بٹھہ سہ قربان
نثارِ یار موٚلہ مٕہ بنجہِ عاشق!

زِ آہِ سینہٕ پُرسوزہٕ بے شک
کرِہی بیتھ آسمانس کھنجہ عاشق

وہّابو عین شین و قاف زانکھ
ژٕبینہ لنش ترٕی حرف چھی شطرنجہ عاشق

---

۱ کلہ کُنی پیٹھ ۲ گول ۳ باز
۴ بوچھہِ مٕتس سہہ سندی پاٹھو ۵ بدخواہی
۶ موٚہرو بہٕ خزانو سٕتی

غزل

دُچھم مخمورٕ نازن یارہ بر طاق
چو ماہِ چارٕدہ[1] الوارہ[2] بر طاق

اویزان دستہٕ سنبل دو گیسو
ڈیھنی کھوٗرٕی لمان شہمار بر طاق

دو چشم یارہ از عشوہ نوان دِل
پیپیٔے جادو زٕ جادوٗ گارہ بر طاق

بہ سجدہ سویٔے آں محرابِ کعبہ
ہمیوو سوٗرے جہاں یکبارہ بر طاق

زِ نوکِ تیرِ مژگان سینہ شیران
کوٗرن صد پارہ دٕر کوہسار بر طاق

بہٕ قتلِ عاشقان پُر کینہ روٗزِ تھ
کمان و تیر با تلوار بر طاق

ہزاران خستہٕ دل مہجور بیمار
چھ پٕاران چھکھ دوا آنار بر طاق

چھ عاشق انتظارس بازرس منز
دِہ وصلک وادہ[3] از بقرار[4] بر طاق

وہاب از شوقِ دل بر در غزل خان[5]
بہ عرضِ سائیلاں کن دار بر طاق

۱۔ زٕوٗ ڈاہم زٕوٗن ۲۔ واریاہ گاش ہیتھ ۔ پھل زٕ ندٕ ر

۳۔ وعدہ (اصل) ۴۔ اقرار (اصل)

۵۔ غزل خوان (اصل)

بہ چھہ ازوونی لوٗ طریق

لوٗ ڈُچھ لایان لوکٕٹِس کٔنِز — بہ چھہ ازوونی لوٗ طریق
ٹھٹھہ بازی گاہ نہ گی ٔنِز — بہ چھہ ازوونی لوٗ طریق
چھےٗ نچُھ مالِس مدٕ ہی — ژوٗرِ لنس کرِ نہ توٗ لوٗ تھ
بہ متالاہ مے منزِ اُنی — بہ چھہ ازوونی لوٗ طریق
بوے بالیس دشمن جان — مول گوٗ برس کینہ خواہ
اشناو گے آلو تھ کٔنِز — بہ چھہ ازوونی لوٗ طریق
بند باندو خویش واقرب — الکھ اکس ہیٹھ حیلہ جو
بے لحاظہ دشمنی تِنِز — بہ چھہ ازوونی لوٗ طریق
ماجہ کورے سوہ نہ زُلن — باہم کران جنگ وہ جدل
سبدہ روبہ چھینہ کنہ چھٹنِز — بہ چھہ ازوونی لوٗ طریق
پیرزادہ بہ عدالت — لوہ خنۃ گے قولونٛ دان
چھکھہ مربدن گو ترٹھہ ہاونِز — بہ چھہ ازوونی لوٗ طریق
مفلسو دِتی دیار ازٕ — غاٗبی خزانہ قرضِ عام
چھس براںشاہ سادہ ہاونِز — بہ چھہ ازوونی لوٗ طریق
مفلسی نالِش مُتس — منظور نتا وان اچھی وُتھ
یچھ گنزھنٕ مُتی ڈگری انی — بہ چھہ ازوونی لوٗ طریق
ژوہ چہ وورِ لاگیتھ گواہس — شُے گواہ قولونٛ دان

منصفن ٹنز کافیتھ[5] ونی | یہ چھنیہ ازوونی لۆ طریق
مردرٹلنس تراولنس | حاصل زنلنے اختیار
لیش گرہ حیس خوش مے سنز[6] زنی | یہ چھنیہ ازوونی لۆ طریق
از کنزل ون اکھ زناناہ | ڈیٹھمے کاشر سوار
گیہ درگلگت گنی زنی | یہ چھنیہ ازوونی لۆ طریق
اکھ زھنن تراوتھ گرہ لبیہ | دوان بتوتن نووخرچ راہ
گگرو آیاہ کھیوکھ زنی بنی | یہ چھنیہ ازوونی لۆ طریق
رۆودنہ شرم وحیا | مہر ومحبت درجہان
وارہ یاٹھین دلہ گی نیز | یہ چھنیہ ازوونی لۆ طریق
دوخوا انگریزی نہ اردو[6] | بٹنیہ مانن[7] ہندو لبت
فارسی کلہ آلہ وہنہ گنی | یہ چھنیہ ازوونی لۆ طریق
فارسی خوان درتاسف[8] | کیا یہ راوولو کہ چار
اوخنوا[9]سہ سبق بٹی انی | یہ چھنیہ ازوونی لۆ طریق
وماہواسہ گڈی بنی دہ ہ | بیتھہ بتھہ اندرمیان[10]
تھاو دل خوش تراوو رتھ نی[11] | یہ چھہ ازوونی لۆ طریق

---

۱ مدعی (اصل)، ۲ ثبوت (اصل)، ۳ بلز ڈکدن وولی ۴ فالون دان (اصل) بتھ بالنس اندر چھ وماہن بننہ عہدک عدلیہ نظام شارن کھولمت ۵ کیفیت (اصل)، ۶ یہ باب چھ ماہن ۱۸۸۵ سنہ بتہ لیکھمت امی ورتھ یہ آو اردو زبانی سرکار درجہ دینہ ۷ مہنہ سون شکھ منتم ہند ولبت الاصل -
۸ افسوس کھیوان ۹ اتھ وقتس تمام امی گامن اندر اوخون صابی مکتب تیجہ آسان -
۱۰ بتھ السن نہ توس عہدس درمیان ۱۱ نوکر اطوار رٹھ -

غزل

بہ حاضر روزہ نا در کوٹے معشوق
وچھن شاید بہ گاہے روے معشوق

چھُو سابہ ھیرہ گردا گردِ خانہ
ہمہ از روزنِ[2] در بوے معشوق

کرہ چوں باد حاصل خاک بوسی
ز نار و خاک و آب و جوے معشوق

ہیری[3] وش ینرہ نازا بہ سیر باغس
بہ بلبل لاگہ با گلروے معشوق

چور بجان نژادہ سر در پایمالی
یہ دردِ ج بوے گژھ ناسوے معشوق

بہ روزس سروزن استادہ بہ درہ
ہیمنا مشک از گیسوے معشوق

کرس نا سجدہ تعظیم ونی کین
سوسیے محراب آں ابروے معشوق

بحاطر چھے وہا بس این تمنا
کنہ کر بوزہ گفتگوے معشوق

---

[1] یتھ غزلس اندر چھ مُاری یاے انسانی" ۔ فارسی کیے تھاوتہ آتھر "ماشوق" بدلہ "معشوق" لیکھنہ آمت

[2] دروازچہ دار [3] ہیری بش [4] بہرہ

فرق

چھی بنی آدم بہ یک صورت دلن اندر چھ فرق
مختلف سارۍ بسیرت نیک و بد اکثر چھیہٕ فرق

سنگِ خارہ آرہ پل سنگِ سیاہ و سوٗرخ و زرد
ہم تہٕ کنہٕ[1] لیک اندر قیمتِ مرمر چھیہٕ فرق

اسپِ[2] تازی بارگیرٕ گونٹ[3] سان و مادیان
گرٕی چھہٕ سارۍ ہم مگر در قیمتِ اسْتر[۱۳] چھیہٕ فرق

دُستہٕ[4] خان سارۍ مسادی دود دگ سارن ہیوٗی
سارنٕے تانن اندر لوٗزٕک توٗے دردِ سر چھیہٕ فرق

مشک خوشبوٗ دار انہٕ ہر قسم زیبا دل پسند
لیک انہٕ ہر مشکِ نٕے خوش بوٗے در عنبر چھیہٕ فرق

پرنیاں[5] و پارہ[6] چہ کیمخاب[7] سنجاب[8] و سموٗر[9]
قیمتی سارۍ ولیکن در سمہٕ[10] اکثر چھیہٕ فرق

فرق در ہر چیز کُر مرٕ ذاتِ پاکن اے وہابِ
اکہٕ انہٕ کے نشان آسان نہٕ تہٕ بابے[11] وٗ سر چھیہٕ فرق

---

[1] استعریٖ ضرور ورتہٕ موجب دکنے۔۔ منفرد۔ [2] عربی گرٕ [3] سوارہٕ تہٕ لیٖل نوٗدہٕ راوتہٕ خاطرہٕ ربیہ چھینٹ گرٕ [۱۳] کاٹرٕ [4] استخوان (داصل)، [5] چینی ریشمی جامہ [6] بر ہتہٕ متوٗلل سوٗنی کپرہٕ [7] فارسی کیمخاب تہٕ کیمخاب سہٕ ہلویا پارچہ ہتہٕ اکی رنگہٕ طلیٖ کام آسہ۔ گو کیمخاب تہٕ ہتہٕ وار بہاہ رنگہٕ طلیہ کام آسہ کرٕ تھ تمتہٕ چھہ وناں کیمخاب۔ [8] بہ پارچہ چھہ زمینہ رنگہٕ وٗزٕہ گگرہٕ سندس دٲلس لوان بناوہٕ۔ [9] سموٗر چھہ اکہٕ قسمک نوٗل۔ اَمی سندِس دٲلس تہٕ چھہ فرکوٹ ابشرہٕ بناوتہٕ لوان۔ [10] سارنی اندر الگ الگ [11] سر ہائے بانے کُنہٕ کیر نشانک یا ترادرہٕ ہند گوڈہ اند تہٕ پتھم اند۔

رونق

چھیہٕ باغس ناگ تہٕ ببیہٕ جوے رونق
دِیماغس ہیتھ چھیہٕ خوشبوے رونق

کبابس لذّتِ شیرین نمک وُچھ !
ربابس تارِہ اندر روے رونق

شہس جنگل تہٕس مادان مہٕس ژھاے
چھیہٕ ہولس جاے اندر کوے رونق

ہُری رو نازنینن ماہ جبین !
چھُ حُسنس سۄنہٕ موے وخوے رونق

چمن باغس تہٕ چمینس پھرِہ زیبا
پھرے گل تہٕ گلس خوشبوے رونق

شہس شایستہٕ[1] شوٗہر[1 ال] تھ در شبستان
چھُ ازبالو یہ در مشکوے[2] رونق

صفس سۄبو وصفہٕ تہٕ صحنس صفائی
لباسس تہٕ رِشُست[3] وشوے رونق

بروٗئے[4] یار استادہ بخدمت
دہالس رنجز اندر کوے رونق

---

۱ جایز[اہل] شہرت ۲ شہزادِ بن ہندہ نہبنگ کمرِ ۃ۔ مشکو، اوس اکھ شاہی محل یتہٕ لیث خسرو پرویزن شیرینہٕ ہندہ پایتھ بوومت اوس۔ ۳ چھلن تہٕ صاف کرن ۴ روبرے۔ برونہہ کنہٕ

خوش خولق

درندہ[1] وحشیاں جھی رام[2] خوش خولق[3] — پرندہ لبنہ اندر دام[4] خوش خولق
بیمارس دردمندس لو ہِنہ آنس[5] و انس — کھٹو سیتن انان آرام خوش خولق
بہ[6] از تہنیتِ مردِ ترش روے — چھ شیرین تلخی دشنام خوش خولق
زِ شیرین[7] شربتِ بد خوے بہتر — زہر یا حنظلہ[8] از جام خوش خولق
زلان جھی مسکس[9] لیش جالوز دوز — ولا ان[10] ہتہ فوجہ وے بر بام خوش خولق
چھ خوش خولقس لشن راضی کِہ دمہ[11] — ہیوان ہرکانہہ نہ نیکی نام خوش خولق
سہ خولقِ خوش چھ ایمانک لشانہ — دزی نہ نارہ زانہہ اندام[12] خوش خولق

وہا بو خوے کر خوش خولقنے سیتی
بیچھ در ہر حال رتی احکام خوش خولق

---

۱ ترایل ۲ ماتحت ۳ خوش خولق انسان ۴ زال
۵ ناتوانس (اصل) ۶ ہنہ شارس اندر چھ صرف اکھ لفظ "چھ" "کاشُر" مانے چھس ترش رو
انسانہ سنزِ مبارکبادی کھوتہ چھ خوش خولق انسانہ سنزِ لیکہٕ ہتِز تلخی زیادہ جان ۔
۷ یہ نہ چھ سراسر فارسی شعر۔ مانے چھس بدخوے انسانہ سنزِ میٹھ شربتہٕ کھوتہ چھ خوش خولق انسانہ سندِ
بیالُک زہر یا ہنوز ہندہ دند زیادہ میٹھ ۔ ۸ ہنوز ہندہ دندیس بتھاہ ٹیٹھ چھ آسان ۔
۹ بخیل ۔ الہ کوٹر ۱۰ وُڈان وڈان جمع گژھان ۱۱ لوکی ہندی
۱۲ بدن ۔ جسم

کاؤس کے اندر فراق

در ہواے[1] ساز و نے کاؤس[2] کے اندر فراق[3]
از براے جام مے کاؤس کے اندر فراق

گشتہ[4] خان بوسیدہ بکشادہ[5] وچھان چشم طمع
وار یاہ بوسیدہ گے کاؤس کے اندر فراق

کاہنو کر ملک گیری در جہاں جنگ و فساد
ملک بھی تم مبتزہ تل گے کاؤس کے اندر فراق

با گران ایران و توران زابل[6] و کوبل تہ چین
از براے رنج[7] و رشے[8] کاؤس کے اندر فراق

از زمین گمراہ سینمت[9] کھوت لسوے اسمان
منزلاہ تمی کور نہ طے کاؤس کے اندر فراق

آے کم بادشاہ اندر جہاں دا[10] وا کور کھ
تم نہ دا وا ببر گے کاؤس کے اندر فراق

یمی زماتن آسمانن تنہ کاتیاہ خبر کھ کرہی
کاہتن ونہ آسہ سے کاؤس کے اندر فراق

اکھ بنیس ڈیشنہ نہ ہرگز اکھ خیالس کن گزھات
ہر اکھاہ مخمور[11] مے سے کاؤس کے اندر فراق

اے وہاب از کردہ[12] شاہان ژیبہ چھے خالی غورور

از رفیقاں بتہ پیے کاؤس کے اندر فراق

---

۱ آرزو - شوق   ۲ "کاؤس" چھ ایرانہ کیہ کے" خاندانک اکہ مشہور شہنشاہ اوس مُت

۳ نالہ دِوان - ژُ بُدر لگس چھ کانسہ یا بٹھ فراق لگن ونان -

۴ موجودہ سندی تانِ خاص کرتھ اچھو کھانکر   ۵ ژُ ہیرتھ

۶ زابلستان - ایرانک اکھ صوبہ   ۷-۸ ایرانکہ مشہور زِرہ شہر

۹ اشارہ غزروس کُن   ۱۰ دعویٰ (اصل)

۱۱ زَ ننہ شراب چیتھ بے حِس   ۱۲ بادشاہن ہندیو کارنامن مقابلہ

چھُ مالِک خالق و رازِق

گیٔنے زانٕنُ خدا بر حق
چھُ مالک خالق و رازق

مَہ مانٕنُ کانٛہہ بٔتیہِ مُطلق[۱]
چھُ مالک خالق و رازق

تٔمی کٔرۍ یادٕ سارۍ جان
یہ کینٛژھاہ در زمین آسمان

کرٕ ہٕن چھِنوت سٕ رِخ تٔے ارزق[۲]
چھُ مالک خالق و رازق

نبی مُرسل[۳] کٔورن تٔمۍ خاص
سینٛہ بِتم رحمتس غوّاص[۴]

بٔنیٖیہ بٔم بندٕ صادق
چھُ مالک خالق و رازق

زِ شوقِ مصطفیٰ[۵] بکدم
بنٕیو مُرت عالم و آدم

سیٖلِن شیطانٕ سِیے لوٚدٕ دِق
چھُ مالک خالق و رازق

چھُ در ہر ذرٕ وٕاتِھ نوٗر
چھِنہٕ تس لٔش کینٛہہ منٛنو رٕ[۶]

بحالِ آخر و سابق[۷]
چھُ مالک خالق و رازق

تٔمِس ویوٗد سارِ نٔے بند حال
نہ تس پوشیدٕ اکھ موۓ وال

چھِ تس و بدۍ عاقل و احمق
چھُ مالک خالق رازق

مگر اتھٕ رحمتس شاباش
کوٚرن نہ کانٛہہ زانٛہہ سِر فاش

بہ پردٕ فاجر[۸] و فاسق
چھُ مالک خالق و رازق

سٕہ زانی سارِ نٔے ہندۍ دادی
ہتہ و نہ رحمن تہ تٔم[۹] تٔے جادی

حکیماہ خاصہ کیاہ حاذق
چھُ مالک خالق و رازق

دِہا بو نیرانہ ہستی　　　لکھ انہ نیستی مستی

چھُ خود بین خارنہ[10] ماران جق[11]

چھُ مالک خالق و رازق

---

[1] "مطلق" لفظس چھِ زہ اہم مانے۔ کٲشری پاٹھۍ "ہرگز نہ" تہٕ عربی پاٹھۍ "یسند وجود اضافی چھُنہٕ۔ یس سینی کٲنسہٕ مخلوقس ہشہر ییہ نہٕ دِنہٕ

[2] زردِ　　[3] رنگ دِنہٕ والی　　[4] ژھینہٕ

[5-6] بیتیم برونہم حال　　[7] بدکار　　[8] اکہ ہشاری

[9] متکبر　　[10] خوار (اصل)　　[11] کٲشری پاٹھۍ چھُ لفظ "جق" قافیہ بابتھ چھ

بیتھِ کنۍ لیکھنہٕ آمُت۔ "جق ماران" چھ ینہٕ بلہ زور لڑاوان۔

غزل

فکرِ اندرٕ ان حسابس غرب و شرق
ووچھنہٕ زونا[1] آفتابس زرق[2] و برق

رنگہٕ رنگہٕ ووچھنہٕ کأتیاہ رنگ چھس
رنگہٕ بے[3] رنگی نہٕ رنگن کڈٕ نہٕ فرق

واریاہ عاقل چھ دانا از حساب
گے بہ حسرتھ اندری[4] اسرارِ غرق

اَتھ محبتس[5] ووٚنت لوب نہٕ کانٛسہٕ اکی
سِرِ حق دریٚس مشکل باد[6] و برق[7]

بس بخاطر[8] گو خطر[9] از سرکشی
گو بہ خواری[10] غرق اندر آب عرق[11]

گے دریٚن اسرار دانا گنگ[12] و لال[13]
پھبۆر مو باصد ندامت بازِ یرق[14]

اے وہاب اتھ منزلس واتن محال   یلہ براہِ راست رہبر سنٛز چھپیہ سرق[15]

---

(١) اصلس اندر "زون"، یہ اَمہ سِنٛز چھُ شار پھٹان   ٢ چمکان یہ زونان
٣ شہ رنگ یتھ نہ کانٛہہ رنگ آسہ   ٤ یمن کأنسہٕ سِرن اندر   ٥ اخلاقی نظامس   ٦ واو
٧ وُزہ مل   ٨ دلس   ٩ دلس خطرٕ گژھن گو خدایس بٕتھ بڑھ راوُن
١٠ خواری (اصل)   ١١ "غرق اندر آب عرق" چھ زیادہ شرمندہ گژھنس یہ وَنان۔
١٢ کٕتُل   ١٣ "لال" یہ چھ فارسی پاٹھی گُلس وَنان   ١٤ "یرق" چھ ترکی زبانہٕ سنٛد لفظ
امیکہ مانے گناہ یا جرم۔ بیچھ کُنی یہ امہ شعرک مانے ییہ زِ تم پھیر گژھنہٕ ہیوٚتِہ جرم موکلتہ پیٚٹھاہ پشیمان گژھِ صحیح پٕتھ
١٥ شرک۔ از یہ چھ کھوتی برگنس اندر "شرک"، "سرک" وَنان۔ وہاب چھ ردیفہٕ مجبوری
موجب "ک"، بدلاوتھ "ق" انان۔ دون چھُس زہ پیرہ سنٛزی دَنتھ چھ سیز و تھۍ۔

منافق

چھُ بے بنیاد[1] ایمانِ منافق — جہنم شاد بر جانِ[2] منافق
منافق روسیاہ دربہرِ دو عالم — بہ فرقانَس چھُ در شانِ منافق
ہمیشہ آسہ در نارِ جہنم — موٗ گُرتے ریمِ[3] خون نانِ منافق
دوزخِ نارِ سوزانس کنٛہ دمِ[5] دمارہ — سراپا آسہ سامانِ منافق
زبان ہبرہِ ہبرا آسس اویزان — کثیف[6] وگندہ دندانِ منافق
منافقتک نتیجہ در شکنجہ — بہ عُقبا روسیاہ زانِ منافق
چھُ تبرو تیغ قہر و زہر و خنجر — در یخ[8] و درد درمانِ منافق

ولٰہ لوکہ زِرہ بانفر بھ خجالتھ
بخانہ مالن[9] برجانِ منافق

۱۔ بنیاد (اصل) ۲۔ منافقہٕ سنٛدس روحس پیٹھ
۳۔ زنگ پاکھ ۴۔ (ہمیشہ) دزہٕ دولنس نارس اندر ۵۔ ہمن تہٕ سرفن اندر
۶۔ کاشرس اندر چھِ "کثیف" لفظ "گندہ" مانیس منٛز ورتاونہٕ یوان ۔
۷۔ دودو دلالٕ سُند "علم" ۸۔ افسوس تہٕ واویلا
۹۔ پتھ گرو بنیتھ ۱۰۔ دو دلالٕ سنٛدِس روحس

تصدیق

نیک بد طورن چھُ بر عمل تصدیق — آفرینش[1] چھُ بر حمل تصدیق
اہلِ تنجیم سعد[2] و نحس[3] وُچھان — چھُ تمن یوٚختہ بر رمل[4] تصدیق
دٕراو ازٕ نَے نبات[5] و قند و شکر — انگبینس[6] چھاز نحل[7] تصدیق
شب[8] ژٕرٕ روٗ نرم پایَے آہستہ — زبرٕ فی بہینہٕ بر جمل[9] تصدیق
تٔن بر ہنس بجا بہ پشمینہ — بخوٗ سٕنی بہ سیاہ کمل تصدیق
دِنہٕ خارانہٕ مفتیکس مالیس — لِٹھہ[10] یا گبل[11] بر ژرمل[12] تصدیق

---

[1] کائنہ بنڈس زمینس [2] رُت ساتھ [3] بیچھ ساتھ

[4] علم رمل۔ ایرانی لُکن چھ یہ عقیدہ زِ یہ علم چھ حضرت دانیال پیغمبرن جبریلس نِشہ ہیچھومُت [5] گرٕ تانڈہ نِش۔ [6] ماچھ۔ شرابس [7] تم ہیو کہ ڈوٚنٛی یم مَچہ رَسس پاکھ دِنہٕ وزِ کھسان چھ۔ [8] راتلہ پکن دول [9] ڈونٛٹھ پکنہٕ سنٛز

[10] کھنہٕ لِٹھ [11] کوٚٹ [12] "بر ژرمل" چھ وماسلس ہیٚن فقرٕ "ژرمن" تٕو کِس گژھنی یہ "بر ژرمل"۔ یعنی گناہ ژٕ مراد یہ خاطرٕ۔ گویا ییٚتہ کینہٕ چھک ژٕ اتھ غلط خارانس پزٕ رگ رنگ دِوان۔

فرق

زان در ہر جان آسان چھے زخاص و عام فرق
صورتن ساری چھِ یکسان سیرتن کیاہ تام فرق

صورت و سیرت اگر یمنا دُ چھکھ کانہہ آدمی
لوتہِ آسِس کینہہ لفاوتھ نیر در اندام فرق

جنس ۱ مید وے آسہ از یک قسم بالکل ہُو بہو
کینہہ نہ کینہہ آسِس قصور ۲ لوتہِ پوختہ خام فرق

راتھ تے دوہ از لگاہ زانہہ آسہ نہ بہ یک نوا
راتھ یا از یا لگاہ کینہہ آسہ در ایام فرق

لدنہ تامیرِ ژہ تامیرس مقابلہ روبرو
گژھِ تتھ کینہہ از در دیوار سقف ۳ و بام فرق

روزہ کانہہ با استقامت مستقل با یک مزاج
گژھ کینہہ در دل یو چھے ۴ لتس بہ صبح و شام فرق

عالِم و عاقِل زہ حاکم سیرِ ۵ تے آسن کُنی
لوتہِ آسکھ تلخ با شیرین در احکام فرق

یُد زہ زنی آسن بہ یک نام و نشان یک جا لبان
آسہ کر ام و نام یا کانہہ پام تس کیاہ تام فرق

سُلہِ سے اندر لفاوتھ خالقن کر اے و لعب
باتہ سے لنش مالکس چھے نہ برنگ و نام فرق

---

۱ جمس اندر ۲ زیادہ پوختہ یا زیادہ خام آسنہ سیتی یوسہ فرق فصلس آسان چھ
۳ لشس ۴ کتہ وجہس پیٹھ ۵ سیر نہ کرنہ -

منافق

مَہ گژھ رو بیدرو یے منافق
مَہ اژھ بے وابہٕ درکو یے منافق

اگر سمکھی منافق بر سرِ راہ
مَہ وُچھ اَچھی سیٹھو دِلُتھ سو یے منافق

سُہ دُبشِتھ پرٕ[2] سیٹھاہ لاحول ولا
نشانِ دوزخی خو یے منافق

مَہ مکھ زانِتھ تِہنٛد وَتے یِدچھی سۄ نزدیکھ
رِیہی ہیٛنٛد وَتہٕ بدلو یے منافق

مَہ کر زانِتھ با منافق مہر و الفت
مَہ بیہہ ہرگز بہ پہلو یے منافق

تمِس چھُے داغ ازلانٛتھ[3] جبینس
ژٕ وارہ وُچھ بہ ابرو یے منافق

جہنّم لِنس چھُ روزِتھ انتظارس
بہ دوزخ جاے مشکو[4] یے منافق

وہاؔ لو از خدا ہر دم پناہ منگ
ز کار و بار و بد خو یے منافق

---

۱ یتھ غزلس اندر چھِ پرٛیتھ شارس یاے اضافی "ہے" ۔ تفاوتہٕ آمُت ۲ وار بیہ پھِرہ
۳ لعنت داخل ۴ پارِتھ جاے ۔ خاص کر شاہی محلاتن ہنٛد محلہٕ خانہٕ

فرق

تیٖژ انسانس تہٕ انسانس چھہ فرق
ہیہر بیٖھتھ تھٕنز اَتھ اسمانس چھیٚیہ فرق

فرق دٕر ہر چیز تھٲون خالقن
لوٗلنس بالنس تہٕ ہیمیالنس چھیٚیہ فرق

رٕوٗسی تہٕ ژھاوُلی بہ یکجا گاسہٕ کھیو
زٕمین دٕون وٕچھیتہٕ کتھہٕ تالنس چھیٚیہ فرق

ژھاوُلس بدلوے زٕرٕوٗسِس نافہٕ دُراو
دادِ حق وُچھہٕ کاژہٕ حیوانس چھیٚیہ فرق

نٕزاکے اَکی سیے زٕمینس منٛز بلبو و
کیٚاہ نرس تہٕ اتھہٕ نیستانس چھیٚیہ فرق

اَتھہٕ شکر بیٖھتھ آب گندہ بے مزہ
وَ نیتہٕ اَتھہٕ مبٔزہ مادانس چھیٚیہ فرق

کارِ نجاری تِگی نہ وانٛدرس
وُچھتہٕ کاژہٕ واندرس چھانس چھیٚیہ فرق

بسَ یہٕ لمحی دٕبیت لَتہٕ تہٕ زیبا اے وہاب
بسَ فقط نہ خاص لتہٕ پالس چھیٚیہ فرق

---

١ مین بالس ٢ شہٕ ڈٗور بیٖھتھ اندر گِنہٕ چھہ آسان
٣ نیستانس ٤ نرس ٥ گِنہٕ قسمہٕ

روٗنَق

وُچھُم دَر دورِ دُنیا کارِ روٗنَق
چھِہ کارَس بأیِ دَردِل یار[1] روٗنَق

چھِہ یارَن دِیارَس[2] زنجیرِ محبّت
چھُہ دِیارَن ہیٚوٗن تہٕ دِیٚن بایار روٗنَق

چھِہ بایارَس اندر رازِ راستی[3] شوٗب
چھُہ یوٗزٕ تقریرِ دَر ہر کار روٗنَق

مثالے ناوٕ زانُن کارِ دُنیا
چھُہ یوٗزٕ ناکھہ ناوِہ زیبا سار[4] روٗنَق

چھُہ گنج و لال موٗخنہٕ زندگانی
چھُہ تتھٕ گنجس پزِہ یکُ شُمار روٗنَق

یہٕ باغِ زندگی لیس روزِہ آباد
کرُس اندٕ راستی دیوار روٗنَق

لٕہس نادان مہس آرام کٔلی زھایے
شہس کوٗہسارِ جنگل جار[5] روٗنَق

درختِ خشک بہتر موٗلہٕ پزِہ اتھُن
چھُہ تتھٕ کزٕ اَدٕ ہ شعلہٕ نار روٗنَق

وہابس مدّعا در دین و دُنیا
فقط دیدارِ وصلِ یار روٗنَق

---

۱ ہمدرد ۲ اصلس اندر "دار" ۳ پزِہ رہ سپتی
۴ ناوہ ہنز سار ۵ زرنڈ تہٕ خود رَو گٔنڈی بتھرہ

ردیف

”ک“ - کھ

مناجات

چھکھ منزّہ تہٕ مبرّا ذاتِ پاک — عالم وآدم کوٚر تھٕ از مشتِ خاک

ظاہر و باطن ژٕ ییٚ چھےٚ سورُے عیان — اول وآخر ژٕہ چھکھ بے ترس و باک[1]

لَمْ یَلِدْ یارب وَلَمْ یُوْلَدْ ژٕہ چھکھ — ژٕ ئی نہٕ کانٛہہ ثانہ ہرگز کانٛہہ زاکھ

نے قدیمی آسنس چھےٚ ابتدا — نے حساب انتہا کینٛہہ کانٛہہ آکھ

چھکھ وچھان سورُے بغیرِ از چشم و سر — از سمک[2] ییٚ چھےٚ حال روشن تا سماک

چھی محصّل[3] ژی ہمہ ما فی الصدور[4] — دِلہٕ نیٚ ہنٛد فعل و فتنہٕ نیک و پاک

بوزہٕ وُن چھکھ سارِ نیٚ ہنٛد قیل و قال — از زمین وآسمان و زیرِ خاک

یا الٰہی بوزمیوٚ نُے النجاء — ونہٕ کس بوٚ ہیتھ کرہا چھُنہٕ بیاکھ

کرتہٕ رحم و فضل بر حالِ وہاب
نیلہ تنہا آسہٕ بے کس زیرِ خاک

---

۱ خوف   ۲ "از سمک تا سماک" چھ فارسی زبانٕہ ہند فقرہ۔ یانے "گاڈٕ ہیتھ سماک تارکس تام"۔ سمک چھ سو گاڈ ییٚتھ متلق پرٲنۍ اسی قیاس کران زِ ہ سٲنۍ زمین چھ اَمی سی ہیتھ درِتھ سماک چھ دراصل سیٛٹھاہ دۄر زٕہ تارکھ۔ کُنہٕ وقتہٕ چھ سماک "برجِ حوت" ناوی اکس برجس تہٕ وَنان۔ مطلب "سارِنی کاننس ییٚتھ چھ خدایس نظر"۔

۳ حاصل شدہ۔ نظرِ تل   ۴ یہ کینٛژھاہ دلن اندر چھُ

نعتِ شریف

اے شہے عربی سلامٌ علیک — شافع مذنبی[1] سلامٌ علیک
چھکھ ڈہ سرتاج انبیا و رسل — افسرِ ہر نبی سلامٌ علیک
مفخرِ ہاشمی[2] فخرِ قریش — سید مطلبی[3] سلامٌ علیک
اے گلِ شاخ باغ اسماعیل[4] — حسبی نسبی سلامٌ علیک
اے تو مقصودِ جملہ پیدائیش — مطلب مطلبی[5] سلامٌ علیک
آدم و عالم از تو زینت یافت[6] — مذہب و مذہبی سلامٌ علیک
ئیُ ڈہ وچھناکھ تہ مٹی خداڈ یو ھٹن — اے حبیب ربی[7] سلامٌ علیک
از خدا چھے شفاعتش دستگاہ — منزل و منصبی سلامٌ علیک
چھکھ خورشید ذرہ یا غمبر — مرسلن مربی[8] سلامٌ علیک
دل شکستہ بہ آس از ہر کس — عاجز و مذنبی سلامٌ علیک
از گناہان خراب تہ رنجور — چھس نہایت غبی[9] سلامٌ علیک
چہ شود گرچہ اکھ نظر تڑ آدو — بر چنین اجنبی سلامٌ علیک
یاد شاہس صدا گدا این ہُنشد — چھنہ ناخوش کبی[10] سلامٌ علیک
مینہ غریبس گوناہ ڈہ از رحمت — چھلنہ از یا نبی سلامٌ علیک
کرو ہالس عطا بیو ایمان — پاس آلِ نبی سلامٌ علیک

---

۱ "مذنبی" لفظک ڑھوٹ ادا - گناہ گارن سفارش کرن وٲلی ۔ ۲ ہاشمی خاندانک یُس فردس پیٹھ انہٕ قبیلس فخر چھ ۔ ۳ عبدالمطلب سندہ خاتوادک سردار ۔ ۴ حضرت اسماعیل علیہ السلام

۵ مبالغہ ڑھانڈنک مطلب ۔ ۶ لبن ۔ ۷ اصل اندٕ چھ یہ لفظ وار یہاہ گوٹ ۔ ۸ مربی ۔ تربیت دنہٕ وول ۔ یہ بفرضہٕ چھ بعیتان یو ۔ ۹ کند ذہن ۔ ۱۰ اردو "کبھی"

"منقبت چار یار باصفا"

چار خلفاء راشدین بے شک — در فضیلت فضول[1] از ہر یک
از خدا یے کریم بر ہر چار — باد[2] رحمت ہزار لک در لک
شاہِ لولاک رحمت کی نیا منفہ[3] — زور علفاے دین بشل نمک
جہہ ابو بکر اصدق[4] امتنے — رحمتنگ شیشہ نورہ کے عانک
وَاَصْلَبُهُم[5] عمر بدین اللہ — بینۂ درد دل بہ ہیچ آنکہ شک
وَاَفْضَلُهُم[6] حیاءً عثمان — در خبر[7] آو از نبی بے شک
وَاَقْضَاهُم[8] علی بقولِ نبیؐ — فخر تمی سندجہ در سماک[9] وسمک
ئمی ہمن زدن اندر تفاوت بوز — در جہنم نمتس زہلن ارجک[10]

اے وہاب کرزہ ہوش از لغزش[11]
تھاو در دل محبّت از ہر یک

---

[1] "فاضل" ۔ انہ چعنہ یہ لفظ الہ مانبس منز ورنا وبہ پلوان ۔
[2] آرین [3] لعنت (اصل) [4] امتس اندہ سارُوی کھوتہ تیز زیور ۔
[5] سارُوی خوتہ طاقت ور [6] صحابن اندر زیادہ حیاد تھاون وَالا ۔
[7] حدیث شریف [8] سارُوی صحابومنزہ بہترین فاصلہ دینہ وَالا
[9] سارے کا تنا انس [10] عذاب کرنک الکہ آلہ
[11] کھوور ڈلہ لِنش ۔ گو نہہ نش ۔

منقبتِ حضرتِ سُلطانؒ

ژٕہ سلطان شیخ حمزہ پادشاہ چھکھ — بعالم گمرہن ہنٛد رہنما چھکھ
وُلی زٕ غوث عارف چھی ژٕ بٔبہ بر در — ژٕہ قطبن کاملن ہنٛد پیشوا چھکھ
زِ مشرق تام مغرب ہیرہٕ تے بون — فروزان[1] ہیچھ نورِ والضحیٰ[2] چھکھ
ژٕ بٔبہ لَش موحتاج ساری پادشاہ چھی — اسیٚ موحتاجن حاجتہٕ روا چھکھ
مرلیٚن نوٕتہٕ وانہٕ درد مندن — روا مطلب بلیٚی دادن دوا چھکھ
چھٕ بٔبہ امنٛج بارگاہ درکوہِ ماران — ژٕہ رحمت باگران شام و صبا چھکھ
غریبن عاجزن ہنٛد یار و یاوَر — تہی دستن[3] ہمہ برگ و نوا[4] چھکھ
چھہ کاشری بے نوا بے چارہٕ مسکین — وسیلہ کُس بد نیاری سوا چھکھ
ژٕ مشفق کاشرین ہنٛد سرپرستہٕ — مر بادن لَش در ہر سیٚزدہ[5] چھکھ
خدا ینٛ تاجِ سلطانی ژٕ بٔبہ دِتِتھ — گداین بانبی ژٕ بے تا خدا چھکھ
چھُہ سلطانس صدا یے علیجران خوش تن — بہ چھُس مسکین ژٕہ عالی پادشاہ چھکھ
دِ تم خارا نخہٕ کنبر ھاہ راہِ للہ — ژٕہ سلطان صاحبِ جود و سخا چھکھ
وہاں بٔس رہنمائی کر بہ اسلام — ژٕہ حضرتِ شیخ حمزہؒ رہنما چھکھ

---

۱ روشن، تابہ وُن ۲ صبحک نور ۳ خالی اتھہٕ لوکن ۴ بن رتہٕ میوہ

۵ تروُاہس تارکھس پیٹھ چھہ عقیدہ ہُند حضرت مخدوم علیہ الرحمہ سند ختم پران تہٕ اُتھ دوہس کُن چھُہ شارس اندراشارہ ۶ قسم آنحضرت صلعم

رُباعی

پادشاہا ژھاوتم توفیق سوۓ کارِ نیک
ہاوتم وَتھ پانسے گژھُن باوتم اسرارِ نیک

دِم پناہ از یارِ بَدتے ووٚنی رٹھِم از کارِ بَد
بوزتم مے زار لِلّٰہ سوزتم مے یارِ نیک

غزل

ژٕ وُکر آزاد أندرٕ یُم نار زانکھ
ژٕ کیاہ ظلم وستم ہیم کار زانکھ

رحجہ تیرو مبہ کوٚرہم پارٕ پارہ
ژٕ وُکر یم تیز نیزٕ وار[1] زانکھ

میہ چھیم شہار زلفو نال وولمت
ژٕ کیاہ ہم ژاپہ ڈٔنی شہار زانکھ

دِوان چھس نالہ بو مانندِ بُلبُل
ژٕ کیاہ بلبل نہ گل یا خار زانکھ

زِ خنجر مے جگر گومُت دُوپارٕ
ژٕ کیاہ تیرو تبر تلوار زانکھ

بہ چھس رنجوٗز افتادٕ بہ لبِ[2] جان
ژٕ کیاہ بیمار پے بیمار زانکھ

وہاب یار اندر ناز مغرور
ژٕ کیا ین ناز نازِ یار زانکھ

---

۱ حملہ   ۲ دُلتن پیٹھ ژُونتھ

غزل

ہتے لتی وَنتہ تنہا کیاہ دڑایکھ
ژہ کوئے ہتی ہنیتھ کینہہ دابہ دڑایکھ

گرتھک کوت بوٗنہ کوتاہ چھیے زیٚنہ تجیل[1]
رخانہ کیاہ ازبےوابہ دڑایکھ

کبندے شوقہ ازبے موقعہ ووٗنی کین
دُبہہرس گرم تانجیہ کراہ دڑایکھ

لیکان چھیکھ آفتابکی پاٹھی تابان
بہ پردہ کونہ خلقن ژھایہ دڑایکھ

چوشاہ جبین یا ماہِ دوہفتہ
ژہ سادہ لوتہ ادنا پایہ[2] دڑایکھ

کمانے جورمُت چھیے ناز کے گوٗن
دلوہ ملکس ژہ قتلچہ پایہ دڑایکھ

ضحاکنز[3] مارجوراہ ہنیتھ سردوش
عزیزن مارہ نے کتہ جایہ دڑایکھ

دہالس ہاوہ نے ریم نازشاید   گران بانازہ آیہ تہ گرایہ دڑایکھ

---

[1] تعجیل (اصل)، جلدی   [2] ادنیٰ (اصل)، وسنتھ اندازہ

[3] ایرانک اکھ دلومالٗ بتی شہنشاہ یس دُچھبی کھودری زہ شہمار شانن اُلاندی آسی۔

غزل

کنہ خیالس پیٹھ ژ ہ ییتہ مغرور چھکھ
و نتہ موتہ لنِتہ کو تاہ دوٗر چھکھ

تیز نارس کُن گرا الکہ تھاو دیان[1]
وۄنی دیکھ اتھ تیز نار سوٗر چھکھ

دوستن ہند حال وچھی وچھ چھُئے نہ ہیبن[2]
ماتمس اندر ژ ہ کنہ مسروٗر چھکھ

دزاے برو نہہ بر و نہہ خولبش واقب یار بای
ژ ہ نہ موقس[3] بینہ لس منظوٗر چھکھ

آسہ بے سرمایہ سینتن چھکھ غنی
تتھ گٹے اندر ادہ بالوٗر چھکھ

یس نہ سرمایہ بیبنہ حاصل سیٖن
لس دین منحوس مطلق ژوٗر چھکھ

چھُے غنیمتہ وقت موسم چھُے وۄ نہ
ماچھ وندس کتہ سو نیبر زنبور[4] چھکھ

کھیکھ ادہ افسوس حاصل کیاہ بنی
وۄ نہ کرحیس نزہ زنگے لوٗر چھکھ

زادِ راہ کینژ ھا جمع کراے وہاب — تیتہ مند چھیکھ ناوہ کنی مشہوٗر چھکھ

---

1. اردو " دھیان - گل 2. احساسِ درد 3. موقعس (اصل) 4. ماچھ تلر

غزل

ہیو کر نام یارن لیتہٕ راوکھ
دوہ بہ اکہ جور دمندن غم ژٕ یاوکھ

ہینے شُری باژ سائری اکھ زٕ دوہ ناد
نِنے لوٗزِ تھ یہ کنیژ ہا یتھ زٕ تھاوکھ

اگر گائلیے گژھی کینہہ زیادٕ یا کم
اَنِی دوزخ ژھینی تتھ میژٕ تھوکھ تھوکھ

ہِیُو کھیو تم دِیَن قسمت ییٚن اوس
ہِیَو نہ کھیومژٕ کیاہ منٛتھے چھیکھ

دوہ ہی دوٚہی زٕن نہٕ آسکھ ماجہ ندلُت
دِنے کر چانہٕ ناوٕ وشکہ کھوٗل اکھ

دِیَن گونا وُنے اسہ دست[1] بردار
ہزرُو نہ گژھ تمی زانہٕ اسہ یکلی ژٕ کھ

کری نہ بُجز خدا کا نژھا ژٕ تہٕ یاری
حسابس چھکھ تِن تہنا یکا یک

یہ وٚو وٚومژٕ چھےٚ تہٕ لونک بوخنہٕ وٚزنہ[2]
یہ زینہتھ چھےٚ تہٕ سورے یلہ یاوکھ

وہابو وُنہٕ حاصل زیادٕ کم کر
ییہٕ تتہٕ ناو یتہٕ نے مندٕ چھاوکھ

---

١ وُنہ تِحٕنُن نا اسہ تھپھ
٢ قرآن کریم کس یتھ آیہ کریمس کُن تلمیح۔
فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ ۔ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ
شَرًّا يَرَهُ (سورۃ الزلزال)

۵۷.

غزل

لگارا وَنتہ کوٚ تاہ خوٗن ہارَکھ
وَتن ژٕنیچھ بےٚ گوٗناہ کآتیاہ ژٕہ ہارَکھ
سِتآدہ سایہِ بدٚی عاشق پریشان
بہ کوٗچہ آسی گٔنژِ ران زٕوٗن تارکھ[۲]
ژٕ یِتہٕ چھےٚ نازٕہ دٕر دل رحم انصاف
بگرٕ دن مثہٕ کسَ یم خوٗن کھارکھ[۳]
بَلہِ چھِی ژٕ اَدٔی مستیٚ مارِ کزٕندہ[۴]
ژٕہ مارٕ وِسیتی کآتیاہ خلق مارکھ
جہانا چھےٚ بےٚ خود دیوانہٕ کوٗرمُت
دلوٗہ سوٗرے جہان یکجا وٗجارکھ[۵]
رضا آسی برقضا تَ بارضا چھِی
جدا سر کرٕ خدالیس نہ ژٕہ ٹھارکھ[۶]
وہابس دردمندن سیتی لیکھ ناو
مبارک صد مبارک صد مبارک

۱۔ ودئنی ۲۔ تارکھ گٔنژرنٕ چھِ ضرب المثل۔ یٔہ اَری بڑٕاَری دِقت راوٕران۔
۳۔ بیاکھ "تلفّظ" کھالکھ ۴۔ ژٕیٚ ہینہٕ وٲل ۵۔ وٲرلن کرکھ
۶۔ کھوٗژکھ ۔اگر تیتھۍ "خدالیس یُد نہٕ ٹھارکھ" آسہٕ ہے پہ شعر بنہٕ ہے زیادٕہ جاندار۔

یور کیٚاہ کٔنہٕ آکھ

اورٕ موگٕنٕہ کرٕ ورچھے آ ہٕنہٕ   یور کیٚاہ کٔنہٕ آکھ
گور دٕہ پاوۄ[۱] چھے نا وٕ نہٕ   یور کیٚاہ کٔنہٕ آکھ
لٹھہٕ چھاوان چھکہ بیٚقہ نٕنہٕ   گٔژھہٕ خاکس خاک
اوسے تی ہٕنہٕ تی بیٚبہ بنہٕ   یور کیٚاہ کٔنہٕ آکھ
راتھ دوہ چھے پہونہٕ رٕنہٕ   مانہٕ بنہٕ تے ہا کھ
چھکہ آمُت کھٔینہٕ تے چٔینہٕ   یور کیٚاہ کٔنہٕ آکھ
وادہٕ دِتھ آکھ لسٕ بروٚنٹھ کٕنہٕ   سادہٕ کتھ کٔرٕ زاکھ
پیادٕ[۳] زٕن چھکہ سیراہ کھٔینہٕ   یور کیٚاہ کٔنہٕ آکھ
نار ہیوت مُت چھے پیٚرہ بنہٕ   کارٕہ نٕل[۴] چھے ستہٕ آکھ
مار تے رٕچھ بینہٕ یو کھٔینہٕ   یور کیٚاہ کٔنہٕ آکھ
بیٚبنہٕ دوہ نیرہٕ زگہٕ تے پرٕ ہنہٕ   تیٚتہٕ خاکے خاک
چھینہٕ[۵] سیتی بیٚبتہٕ سوٗرے بنہٕ   یور کیٚاہ کٔنہٕ آکھ
نتہٕ مندہٕ چھکہ ہا چندہٕ چھنہٕ   نتہٕ کیٚاہ دِبہ بیٚا کھ
سارہٕ نے دود پینے نٕنہٕ   یور کیٚاہ کٔنہٕ آکھ
وہیو بیٚتہٕ وُنہٕ کینژہ بنہٕ   کُنہٕ چھے ہا ٹھا کھ
ژھاندٕ شاید بہ[۶] عمل آ ہٕنہٕ   یور کیٚاہ کٔنہٕ آکھ

---

۱ اقبر ۲ ڈلے گز ۳ پرانہ وقتہٕ اسی سرکٲری ڈاک سارٕن ڈٲلس "پیادہٕ" وَنان۔ یہ پیٚنٕہ جایہ وانہٕ تس ستر لوس لوکن لٕتہٕ تھپہ ہتارٕ غذا لوان تہٕ کھیوان۔ ۴ گرد ہنہٕ لٔس۔ ۵ معمولی تدبیرہٕ ستی ۶ از چھِ اکھ "بابل" تلفظ تہٕ کرنہٕ یوان۔

وولہ ہاوَے سینکی چاکھ

کملہِ کھورَن تل تو ترا اوَے — وولہ ہاوَے سینکُ چاکھ
بینہ چانے سنی ٹھیراوَے — وولہ ہاوَے سینکُ چاکھ
رنگہ ناوے نہ بارا وَے — ڈنگہ سالس گرنھوو بپھاکھ[۱]
سونہ لانکے ڈال[۲] دوتھ تراوَے — وولہ ہاوَے سینکُ چاکھ
شالہ مارتے نشاط ہاوَے — پیالہ ٹبری ے چینہ کونہ آکھ
لالہ ہی تے گولاب چھاوَے — وولہ ہاوَے سینک چاکھ
رنگہ بنگلس نہ وقراوَے — مستراوے درشن طاکھ[۳]
لونہ کر لوکینہ ترا نہ گراوَے — وولہ ہاوَے سینک چاکھ
سپندہ آباہ نتہ لوچھاوَے — رندہ[۴] کر لو اکھہ کھور پاکھ
گندہ ہالے بتنگ تراوَے — وولہ ہاوَے سینک چاکھ
پوشہ مالا کئری کری تھاوَے — بنہ لو لالہ بہ دَم ببا کھ
لاگنتو نالی نہ کالی راوَے — وولہ ہاوَے سینکُ چاکھ
وہبو چھکھ آدم ناوَے — دبان کر یور کیاہ کنہ[۵] آکھ
آدم کرنام ترا یکھ ماوَے — وولہ ہاوَے سینکُ چاکھ

---

۱ ڈل سرک اکھ لوٹھ ۲ اصلس تہ نقلس اندر مشکوک "وتھ" "چھاکنہ" "وتھ"؟
۳ طاق ۴ وارہ زلیقہ ۵ گانٹہ ترا کر

غزل

کھڑے نیٹ اوس زیبا گل
کرے کیاہ خار چھس نزدیک

عجب کیاہ دستۂ سنبل
مگر سیہمار چھس نزدیک

بہ شکل خط محرابہ
دو ابرو عاشقن کعبہ

فروزان ڈیکھ افتابہ
رہ یک دیوار[1] چھس نزدیک

وہ زلی چھس سو رخ گل زن رخ
کھسہ وہ نہ آفتابک موکھ

وچھانی عاشقن ہیو دہ کھ
فراقک نار چھس نزدیک

بینیئرزل چشمہ چھس پُرمست
شرابکی پیالہ ہیتھ دردست

مگر مشکل بلائے[2] ہست
نہ جو دوگار چھس نزدیک

شبس اندر شمع روشن
چھُ تابان موختہ دون گوشن

سیتہ ریشی گوشی تو شن
شبہ تا تار چھس نزدیک

ہو بجے اندر وچھم غبغب
دہانس[3] میم تنگ لب

ثریا[4] تا بروئی کوکب
رہ موختہ ہار چھس نزدیک

وہالبس بائی دردِ دل یار
شرکھ کرناوہ گے یکبار

برابر وا ژدونی الوار
یہ کار وبار چھس نزدیک

۱۔ غالبن نالہ رزہ کُن اشارہ   ۲۔ فارسی تتمہ   ۳۔ لسنداس
۴۔ کرُ بیثہ کورہ تارکھ بوی

یہ چھٗیہٕ خٲلی کرٕ بکھ

وِلہِ وِلہِ گَے بد تَے نیک   یہ چھٗیہٕ خٲلی کرٕ بکھ[1]
روزٕ نہ یٚیتہِ اکھ یا بیکھ   یہ چھٗیہٕ خٲلی کرٕ بکھ
بوٗرکاُ تیاہ ازٕ تام آے   مِیثرٕ اندرٕ ژرائے
وُچھِتہٕ کیمبوٗ کاُ تیاہ کھیکھ   یہ چھٗیہٕ خٲلی کرٕ بکھ
آے تَے ڈرائے لکٕ دٕرلک[2]   چھُنہٕ گاسے تھک
اکھ وٕونہٕ تے بنوٗ ٹھے بیکھ   یہ چھٗیہٕ خٲلی کرٕ بکھ
بیتھ وانس کاُ تیاہ واگنْ   بیٹھی مِنی ازٕ تانی
موٗل[3] دِتھ ٹھوٗل نو لو کھیکھ   یہ چھٗیہٕ خٲلی کرٕ بکھ
یتیمہِ یارِ بلہِ کاُ تیاہ ٹٕٹی   ازٕ تامتھ پھُٹی
یارِ بلہِ ییتی نُنی کُنی کھیکھ   یہ چھٗیہٕ خٲلی کرٕ بکھ
بیتھ کَدلس کاُ تیاہ تٕری   وارِ اُری تے دُری
گھاٹ بیتھی ٹھٹھی وُسی وسی بیکھ   یہ چھٗیہٕ خٲلی کرٕ بکھ
وٚہلو دورِ بازی گار   بنٛڈٕ پوٗر[5] یکُ تار
اُمہِ تارِ تٕری بدتے نیک   یہ چھٗیہٕ خٲلی کرٕ بکھ

---

۱ یتیمہِ دِنیہک کاروبار نہٕ شوروشر   ۲ لچھ واد   ۳ سرمایہ لاگتھ   ۴ یہ چھُ اکھ محاورہ
مطلب چھُس شوٗشس تہٕ بیوکھ پوٗنی   ۵ وٕولرسٕس مشرقہ طرفہ چھِ بنٛڈِ پور۔ سوپرِ باجنہ پیٹھ وولرِ
منزی تٕرتھ بنٛڈِ پور گژھنس چھِ ازتہٕ "بنٛڈِ پور یکُ تارٕ" ونان۔ مطلب عارضی سفر۔

غزل

چھُ کارِ عشق عشقکُ کار لوٗ زُک[۱]
چھ نارِ عشق عشقکُ نار لوٗزُک
بڈر بایسیرہ دُن عاشق پریشان
چھُ بارِ عشق عشقکُ بار لوٗزُک
چھُ ژٲرایان عاشقس مارِ گزندہ
چھ مارِ کالہٕ کالہٕ مار لوٗزُک
گلوٗ کوٗر بلبُل اندر باغ شیدا
چھ خار و برگ برگِ خار لوٗزُک
چھُ موختہٕ دَنٛد یا دُردانہ یافند
چھُ زیبا موختہٕ موختہٕ ہار لوٗزُک
دوا یِے صد ہزاران خستہٕ[۲] عاشق
دُوتا[۳] انٛار دُو اتار لوٗزُک
وہاب از دردِ ہجرت ہم کُشتہ
بہ نالہ زار نالہٕ زار لوٗزُک

---

۱ نازک (اصل)   ۲ بیقرٛ بیمتبن   ۳ دوبِر اندہٕ

غزل

ہَتے لُتی وَ یہِ کیاہ آہستہٕ دٕژا یِکھ
کُنڈٕ کھنا بوہِ شُہلِس اکھ گُرا نِکھ
یمہٕ تُل تھوٗد گُمہٕ شُہلا وٕ ساتھاہ
ژٕ سانے ناگہٕ آبِ کوثرا چھیکھ
ژٕ ییہٕ چھِی ہر کانْسہِ ہِنْدی احوال مولوٗم[1]
جہاں ازموٗدہِ نہٕ دٕ ٲنْسورا چھیکھ
بہٕ رحم و لطف اندر مہربانی
سَبھاہ فیاض شاہن ماورا[2] چھیکھ
چُہ جامِ شیشہٕ[3] ہیتھ در پیش حاضر
ژٕ میانے سالہِ یِتھ پیالس سرا[4] ہیکھ
بہٕ خال و خط ژٕ ما چھیکھ جنتٕچ حوٗر
بہشتی باغہٕ چی پوشے کھرا چھیکھ
وہاب ازٕ ارزوبت[5] جان بر لب
ژٕ کیاہ بے رحم نہٕ زورا وَرا چھیکھ

۱۔ یمی ماشوقن دنیا آزموٗدمُت چھ (اصل) معلوٗم ۲۔ عربی "ماورٰی" کھسِتھ۔ بالا
۳۔ وٕنی چھس شیشکُ جامِ شراب ۴۔ سرسبُن۔ دٕسلابر کرِن یا امداد کرُن
۵۔ جانٕ ماردٕ مِتہٕ

غزل

وٲنٕزم خبر بہ بناگاہ از وانہِ یار بے شک
چھُس اَتھ ینس بہ آگاہ[1] بہرِ شکار[2] بے شک

از تیغ و خنجر و تیر بشیران کرہ سۄ نخچیر[3]
از قہرِ زہرِ تأثیر ظالم چھُ مار[4] بے شک

از تیرِ مالنشہِ ماران لبے وابہ تیر باران
ہرنن چھُ خوٗن ہاران ہانگل تُشا بے شک

چأر نتھ کمانہ چھُس گوٗن رتھ میوٚن تیرزن جیون
تیرِن تکنہ جگر کھیوٚن ظالم[5] نہ یار بے شک

سینہٕ مبہ وارہ وارہ گور نم دوٗ پارہ پارہ
بلہٕ ہا اکی اشارہ از دستِ یار بے شک

گُلقند سیب و شکر از ہرد و اچھ بہتر
آبِ حیاتِ اظہر[6] شیرین انار بے شک

مسکین[7] و طالب بردر یا وادہ از وفا کر
ورنہ بہ ضربِ خنجر و نکین مبہ مار بے شک

---

[1] زانہٕ وُن [2] یارس چھِ کوٹھ شکار کرنہٕ خاطرہٕ ینُن ۔ [3] شکار
[4] زلف یار [5] ہرلن وَنان زہ تو نہ چھُنہٕ میون مأشوق ظالم
[6] نُنہٕ یأٹھ [7] با وعدہ (اصل)

اده لو پھیر تهٕ بکھ

بیله گرتهٕ یہ دم نیر تهٕ — اده لو پھیر تهٕ یکھ
تهاوهٕ نے میژهٕ اتهٕ شیر تهٕ — اده لو پھیر تهٕ بکھ
زال تهوو تهٕ پالس بیر تهٕ — نتهٕ کس پلتن دکھ
پاینہ سے رتهٕ کڈنے پھیر تهٕ — اده لو پھیر تهٕ یکھ
روز نامہ چھے حاضر نیر تهٕ — جمعس[1] دم چارِ رکھ[2]
نیل کڈنے اژی جن کار تهٕ — اده لو پھیر تهٕ بکھ
نیک وبد چھی بارس چار تهٕ — بلیہ لو کینهہ بلیتہ نکھ
مهربیتی[3] چھے تهاو مڑیار تهٕ — اده لو پھیر تهٕ بکھ
وہنو وونی اوٗ نهکه گیر[4] تهٕ — نفہ نفہ کا تیاه دکھ
لو کہ چارِ کی دوه گے نیر تهٕ — اده لو پھیر تهٕ بکھ

---

[1] عملن ہندس میزانس   [2] کِرامن کاتبین ملکو تهو عملن ہند پورہ حساب گنڈ تهٕ ۔

[3] یہ چھ اکھ محاورہ یمیک مانے چھ یہ کوم چھے اندس وانناونہ آمژ

[4] گیر کر تهٕ ۔ نتگ انفہ " او نهکه " فعلاٹ فاعل ییکن دٕہنکی حادثات تهٕ منفہ تهٕ عاقبتک آو تهٕ ۔

احوال بینی کسَ وَنهه

نیتَ آسهِ نه کا ٿیهه همُ نفس	احوال بینی کسَ وَ نهه
بیٽیتَ آسهِ نه کا ٿیهه پیش و پس	احوال بینی کس وَ نهه
بینهٖ نی عمل در کار ـــ ٻیڇی	بیٽیه کا ٿیهه بنهٖ تنتے یار ڇی
در مسکنِ تاریک و تنگ	کرنے تِه بِنهٖ لبنه زیرِ سنگ ٣
تڑاوَان ٿریه نبیڻادہ خار و خس	احوال بینهٖ نی کسَ وَ نهه
تڑاوِ ٻهه زبیه گرڙهنے اگشناو	ٻهیر نهه هبیئی کا ٿیهه ته ناو
ہم ڑهانڈیلے اسبابِ بس ئے	احوال بینهٖ نی کس وُ نهه
شری بارِ ڑهانڈان مال ڇی	شیطان دلس وُ دنبال ڇی
مونکُ ملکِ لاران زُوَ س	احوال بینهٖ نی کس وُ نهه
بس نام الله یار ڇهے	امداد در هر کار ڇهے
بس حضم سُے داوار بس	احوال بینهٖ نی کس وُ نهه
وتاهبرِ ڇهے نا عاقبتهه	فضله سوا هی کا ٿیهه تهٖ وَ ڇه
غیر از خدا دِ بیش و پس	احوال بینهٖ نی کس وُ نهه

---

١ ٻیٺه برو ٿهه — ٢ لبن جاے ۔ قبر — ٣ کنهن تَل

٤ زیورات تهٖ بیٽیه گرڙی موهٔ کلی چیز — ٥ ٻیے — ٦ عزرائیل

٧ "داورَ" فارسی لفظک کا ٿر تلفظ ۔ مدد گار — ٨ آخرس بینهٖ ۔

غزل

بدہ نبأ آمدہ آدم مبارک
بچھولس کم پوشن تے بادم مبارک
گگلے از باغ ابراہیم زیبا
ز اسماعیل دریا[1] دم مبارک
بحمد اللہ لب[2] سلم دین اسلام
پدر ہم جد اجدادم مبارک
منیہ زوٗر لاگزم یٚژن حمد و ثنا چھم

نوٹ :۔ یہ چھِنہٕ اصل دیوانس اندر تیتھٕن درج ۔
[1] میأنس یاد دُترس مشر   [2] امن و امان   [3] یہ چھہ سأرسی دیوانس اندر اکوی شار یمیُک
دویم مصرعہ نہ اصلس اندر لیکھنہٕ چھہ تہٕ نہ نقلن اندر !

غزل

ہا پانہ کنھ بنیتھ چھےٚ غوٚر وٗر[1] نادانہٕ ہا کیاہ چیز چھکھ
ناخبر[2] نالایق صنوٚرہٕ وٗر ناچیز چھکھ ناچیز چھکھ

لیوٚ کھٔنے یِہ تمی اندرازل ہرگز گژھی نہ تتھ بدل
دربارگاہِ لم یزل موحتاج مسکین[3] نیز چھکھ

گمراہ گژھتھ[4] در لہو و لعب از غفلتے[5] آرام و خواب
کرٕ عذر وٚونی اندر جواب انہٕ کیاہ دپان تجویز چھکھ

چھکھ طالبِ کارِ جہان باقی طمع چھی درمیان
از عاقلِ کارہٕ آگہان ژھانڈان وٗنہٕ لغو یِز چھکھ

چھےٚ نام رنٛ وٗنہٕ کینژہٕ یِہ یاد برزندہٕ گی چھےٚ ابتماد[6]
در نارِ سوزان اوفتاد[7] چون دانہٕ گشنیز[8] چھکھ

کینژہٕ تور کرِ ساما نہٕ کر تکلیف زندہٕ جانہٕ کر
سرمایہٕ کینژہ ہاہ پانہٕ کر موختار در ہر چیز چھکھ

بے موقعہٕ وٚونی سادس ژٕہ بیکھ وچھ ادہٕ کینژہٕ افسوس کھیکھ
ژٕ پانہٕ جن ماون ژٕہ بیکھ وٚنی کیٛن ژٕہ باماہمیز[9] چھکھ

وہا بہ کینژہ ہا کمہ نتہٕ شرم کوتاہ وچھتھ از سرد و گرم
برامر[10] گردن نھاو نرم وٚونی برہٕ تجہیز[11] چھکھ

بہ: سا[1] لیس بتہٕ دٔ دھتن لایق آسہ [2] امہٕ تقدیرہٕ علاوہٕ [3] از چھوبان "ؤمراکڈتھ"
[4] کارزان وآلِ خدایہ سندی رُتی [5] اعتماد (اصل) [6] ہیمت [7] دانہٕ ول [8] دھوم دھام
[9] امرِ خدا - امر بالمعروف نہی عن المنکر [10] رہِ تجہیز - تجہیز و تکفینہٕ چھ دَتہ بنیتھ - مرنس نیاد
بہ: سا[1] عزور (اصل)

غزل[1]

ہاکمیو سخرہٕ ژرہٕ شیران جایہ چھکھ
بأ گران میراث باہمسایہ چھکھ

نہ ژرہٕ آسکھ نہ یہ ہمسایہ نہ ہیاکھ
سارِہٕ ہنے سربار اکی ترٛایہ چھکھ

کأتھن ہنٛد حال ازدیدہٕ و چھُتھ
کیاہ کران اوفات بینٔے ضایہ چھکھ

کأتھن ہنٛد شور و شر لوٗ زٕتھ کنٛو
کتِہ زور و زر تہٕ ال سرمایہ چھکھ

از کتاب پاستان[2] و داستان
واقفِ ہر شاہ و راجہ رایہ[3] چھکھ

کتِہ آل شاہان و سلطان نامور
کتِہ آل سرمایہِ تٔے پارایہ[4] چھکھ

کر نظر بر حالِ یارانِ اے وہاب
دیدہٕ دٔلیشنہٕ کوت ہُتھ بےوایہ[5] چھکھ

---

[1] نوٹ: راصلس اندر چھِ یہ غزل یہ بتھم بنیہ ترنیہ غزلہٕ گ "ردیفس تل ہمیہ جایہ کأہ غزل لیکھنہٕ پتہٕ درج آمتہٕ کرنہٕ ردیفی ترتیبہ موجب آو بتھن تھاونہٕ ۔ [2] * [3] "رائے" اوس حال حال تامت ہندی راجن رئیسن تہٕ انگریزن بندین وفادارن لقب یوان دِنہٕ [4] جاہ و حشم [5] بے پروا ۔

* بیرون تاریخ

غزل

وَنے کیّاہ کوٗت عشقہٕ بارٕ نوٗزُک[1]
چھُ کارِ عشق عشقہٕ بارٕ لوٗزُک

بہٕ وینہٕ ہا حالِ دل یارس مفصّل
کرہٕ کیّاہ چھم مزاج یارٕ نوٗزُک

ہزاران مارٕ چھیم لاران سیاہ مارٕ
سیاہ شہمارٕ کالہِ مارٕ لوٗ زک

کوٗرُن مے سینہٕ از خنجر دُو پارہٕ
بہٕ کینہٕ نازِ چی ترِوار[2] لوٗزُک

گولاب از رنگ و[3] بو لیش تنگ از تنگ[4]
زِ برگِ گُل چھُ گلرہٕ خسار لوٗزُک

دہان غنچہٕ شکرلب درند موٗ خستہٕ
دوائے دردِ دل انارٕ لوٗزُک

وہاب از دردِ ہجرت[5] سینہٕ خستہٕ
پریشان حال اوبیارٕ لوٗزُک

---

۱ نازک، ذلیل، ۲ "تلوار" لفظُک کاشُر روپ ۳ تیز نازہ خوش بوٕ بیہ سینہٕ
۴ وارِ یاہ تنگ ۵ "دردِ ہجرت" چھُ فارسی ترکیب اضافی۔ یِتھن ترکیبن چھِنہٕ کاشُر تلفظ درج کرنہٕ آمت توے چھِنہٕ "ہجرتُ" ہجرتہٕ بناونہٕ آمت۔

غزل

مینہ چھم ووہ میدِ دانیم یار بے شک — بخلوت از بنیم دیدار بے شک

خبر ہینتھ صبحیے بادِ صبا آم — ڈُوُن نمی کوچہ و بازار بے شک

مُصفّا کُرِی چمن ہا باغوانن — چھُہ جنّت زان گومُت گلزار بے شک

چھنہ کیا زیبا بہشتس ژور جو یہ — تِنِے مِنوار تے آبشار[1] بے شک

وتھرمُت فرش راہن[2] مخملِ سبز — زِمخمل خوش نما سبزار بے شک

بہ گردِ لالہِ وچھ سُنبل تہ ریحان — بہ گنجِ حسن چھی شہمار بے شک

نتہ چیلیس رَتھِ اندرِ میان تنگ — بہر سولِ شکرِ تا تار بے شک

چھُہ ساقی ہینتھ موے و شیشہ صراحی — جلوس لشکرِ و خمّار بے شک

بہ گلشن از بنِے مستانہ دِرہ ہوش — گژھن دیوانہ ووُنی ہشیار بے شک

نے و سنطور ہینتھ دربارِ مُطرب — چھُہ بژاران لوزہ دلبر تار بے شک

بہ سوز و سازِ رندن قوّت[3] رُوح — بنِے تہ ازلگے دربار بے شک

نصیبہ لیس یہ آہ ییتس تہ از شاہ — مقرّر گژھہِ کار و بار بے شک

دہلبس چھے رضا یے یار مطلب — بنِیس از یارہ وُشُد دیدار بے شک

ا۔ "آبشار" بدار الشعری ضرورتہ وچھہ "آلبشار" ۲۔ وتن ۳۔ "قوت" (اصل) غذا گریہ لفظ "قوت" بناونہ ییتہِ چھہ نشار سان ۴۔ حاصل سپدہ۔ یہ چھہ گوڈنکہ مصرعک "فعل"

غزل

دوہس[۱] رالس پھٹان چھم زنگہ ئکی ئکی
ژھسِم بےہودہ آلبس دِیار چھکی چھکی

میہ بروہنہہ گو کاردا ناہ بار تے بائی
بہ بازارِ[۲] فنا رَو تَر دو اکی اکی

درین سمسار چھےنہ کانسہ آرام
چھُنہ تھکھ وانسہ اندر کانسہ تھکی تھکی

دوہس النس بہ محنت یا بہ بازی
جکھان زیبان جکھہ ماران جکھی جکھی

ہنوبنران زُد نیا دست خالی
گنہ ھان ہر کانسہ خالی مغز ئکی ئکی[۳]

وَمٕلو جِھی طمع النا نسے زال
چھُ تھاوان آدمیس زنگہ ڈکی ڈکی[۴]

---

۱ زندگی ہندِس ژونمٕتھِس وریس نام یہ کینژہ حاہ وہابن سوّرمُت اوس تمیک خلاصہ چھُ یہ غزل ۲ ہیمہِ ڈیز بیبہ لنِشہ ۳ بکواس کرِہ کرِہ

۴ ڈھکر ادِنہ ۔ ناکارہ بناوِنہ ۔

ردیف

"گ"

مُناجات

دِم خدایا یٲژ ھنہٕ بینہٕ نے رُت مینہٕ لوگ — روزہٕ ہا ہیتھ نیک کارن کُن یہٕ لوگ [1]

روزِ روشن یاژ چھس لوٗن بُت پرست — ٹلِکہ ظاہر یاژ چھُمنہٕ ٹیوک تہٕ ژھوگ

بِہتھ مینہٕ کرُی منٛز در جہان ناکارہٕ کار — تھٕکی کری نہٕ زانہہٕ تہٕ بدلاہ زوٗر دوگ [2]

آے گٲ تباہ بیہتھ جہانس نیک و بد — گے فنا اندر فنا ئی گاتی یوگ [3]

بیہتھ ڈلس منٛز گٲہتو کوٗر نادہٕ سال — بیہتھ کوٗ ہس کوٗرِ گٲہتو کگوو یہ روگ [4]

گٲہتو کٔر مرِ لیٚمس دورہٕ دور — گٲہتو سو نہٕ لانکِہ جلبہٕ جشنہٕ لوگ

روزِ ہ نہٕ کانہہٕ جز خدا یے لایزال — آسہٕ و فتاہ وایہٕ اسرافیل یوگ

آمد آمد بیوٕ نہٕ شاید آسہٕ ما — اَیزٕ یے مَنزٕ برابہٕ ئیز چھہٕ بوگ [5]

[6] اے وہاب از دوستداران کر نہٕ یاد

[7] دہ ہزا کے آسہٕ حاجنہٕ چون سوگ

---

[1] مایل — [2] دغل دوز ۔ دھوکہ باز — [3] زمانہ یا سنیاسی ۔

[4] کگو روگ ۔ بیلہ وار بیا کگو یکہٕ وٹہٕ ایکان آسن ۔ اتھ ژمانہ چھہٕ وَنان کگو روگ

[5] کربکہٕ ناد ۔ یہٕ شار چھ اکہ محاورہٕ یُس زُنہٕ خالی چھہٕ ورتاونہٕ یوان ۔

[6] ژینس یاد — [7] ہاتم لیش ۲۹ دسمبر ۱۹۱۴ء ہکہٕ دہ ہزٕ ہُیز یاٹھ حاجنہٕ اوس ۔

زٕہ رُباعیہ

(۱)

میّہ شاہا پانٕسےٚ کٔر سَر بسَر لاگ
براہ خولیش با علم و ہُنر لاگ
ژٕہ ژھکھ سلطان بہ ژھٲمپ مسکین موٚحتاج
میٚہ مسکینس ژٕہ مالک موٚختصر لاگ

(۲)

دُنِتھ لوٚشس بہ قوٚدرتھ بوے تہ رنگ
کٔرو دٔتھ از فیض حکمت لال از سنگ
کوٚرُتھ زِی موٚختہ رٕودس تہ نرس قند
رلتھ دوٚد بچہ ٹھٲولس تہ ہچہٕ ٹنگ

نوٹ ۱: صرف بینہ ردیفس تَل چھیٚنہ وابن نعت، منقبت چاریار، منقبت حضرت سلطانؒ لیکھی متھ۔

وچھ رنگہ رنگہ کاٹی رنگ

چین و خطا[۱] توران زنگ[۲]
وچھ رنگہ رنگہ کاٹی رنگ

روس و ہندوستان و فرنگ[۳]
وچھ رنگہ رنگہ کاٹی رنگ

شیراز[۴] بلخ و روم رے
بلغار و بلدستان و رے[۵]

زابل تہ کابل غور[۶] گنگ[۷]
وچھ رنگہ رنگہ کاٹی رنگ

افریقہ تہ افریج[۸] و شام
جاپان جرمن شہر جام[۹]

آسام شنک[۱۰] ہنگ[۱۱] چنگ[۱۲]
وچھ رنگہ رنگہ کاٹی رنگ

آب و ہوا تہ خاک و نار
دشت و بیابان کوہسار

غار و غبار و خار و سنگ
وچھ رنگہ رنگہ کاٹی رنگ

بُستان و باغ و بحر و بر
برن بید بُد تنبل[۱۳] تہ نر

ٹبری بار بادم بار تنگ[۱۵]
وچھ رنگہ رنگہ کاٹی رنگ

ہمبہ تُہ نٹھ اسبرد آن دچھ
کیشہ جان میوہ کیشہ چھیچھ

انار تُر بلہ ٹا سجہ ٹنگ
وچھ رنگہ رنگہ کاٹی رنگ

ریحان سُنبل تہ گولاب
ہم گلی چھ کا تیاہ بے حساب

وِری کیمی ہمبُر زل یار لنگ
وچھ رنگہ رنگہ کاٹی رنگ

سارنگ ساز و چنگ و نے
ستارہ تہ سنطور موے

سگریٹ لس[۱۶] افیون و بنگ
وچھ رنگہ رنگہ کاٹی رنگ

تیر و کمان تیغ و تبر
بندوق گو رزہ گاو سر

خفتان[۱۷] تے خود و خدنگ[۱۸]
وچھ رنگہ رنگہ کاٹی رنگ

نادان دانا بیدی تہٕ ہلی   اُنی کانٛی کنگہٕ زرہی تہٕ کلی[19]
کبہنہٕ نیم مو ردہ کنیہ تیلنگ[20]   وچھ رنگہٕ رنگہٕ کاتی رنگ
شیخ و مشایخ منتقی   باضے نتقی[21] باضے شعتی[22]
مجذوب مستانہ ملنگ   وچھ رنگہٕ رنگہٕ کاتی رنگ
گنہار تُر نبہ پینگہٕ شول   اجناس دانہٕ کنہٕ ہبول[23]
مُٹ مٹو تُر نتہٕ مُنھٹہ تہٕ مونگ   وچھ رنگہٕ رنگہٕ کاتی رنگ
فیروز سو رخ و لاجورد   سبز و سیاہ کوفُر زرد
وہتبو خدا لیس عقل منگ   وچھ رنگہٕ رنگہٕ کاتی رنگ

---

۱ شمالی چینک یژون ناو   ۲ ملک حبش   ۳ یورپ   ۴ بلغاریہ   ۵ غالبن شہر لیبیہ
۶ قندہ ہارہٕ اندی بکی علاقہٕ - ۷ دریاے گنگاہک علاقہٕ - یروشلم بیترہٕ تہٕ   ۸ فرانسیسی تہٕ فرانس
سٕاری یورپی تہٕ   ۹ ایرانکس یژ دناوی صوبس اندر اکھ جاے - ۱۰ تنگھانی شہر
۱۱ ہانگ کانگ شہر   ۱۲ مشہور ایرانی مصوّر "مانی" سٕندہ وٕانگ ناو   ۱۳ مبدل
۱۴ پان   ۱۵ اکھ قیمتی ترکاری گلہٕ   ۱۶ ناس - نسوار   ۱۷ تُرشترو تُوٗ ڈلیو سیہ
پژانہٕ عہدہٕ سپاہ اُسہ دٕوان تُہنزن دُشمنہٕ سُند حملہٕ تُمہ سٕندس کلس کارگر گژھہ ہے نہٕ - کُنہ وِزہ
چھہ انھ تہٕ خفتان وَنان - حالانکہ خفتان چھہ باقی جنگی سلحہ ہن تہٕ وَنان اُسی منز -
۱۸ تیر   ۱۹ کھانکھ   ۲۰ چالاک   ۲۱ پرہیزگار   ۲۲ بدبخت - بدکار
۲۳ کونز ' چھُ دانیک اکھ خاص قسم - ییمیک بنہٕ مُشک دار تہٕ چٹہٕ سفید چھُ آسان -

غزل

سازٕ وسو رمہٕ چانہٕ راپے کٔرِتھ مٮ۪ہ سارٕی نٕ رنگ
بِچھ نٮ۪ہ وٚونی گٔام ضایے دٕرا اکھ کیاہ دِل سنگ

ترٚو وُچھس بیگانہٕ جایے دانہٕ چھے نا ننگ
کرِتہٕ کنیٚر ھاہ مٮ۪ون پایے سخت چھُس دِل تنگ[1]

رنگہٕ بنگلہٕ گٔام ہایے وَنتھِ بتھ چھِی بٮ۪ہ نگ
جنگ وَنے سِتارٕ وایے سازٕ تے سار نگ

بادِ گٮ۪بہٕ مو[2] نادِ لایے کتہٕ پھسبو زرنگ
رٹہٕ دامن بےوایے ژٹہٕ ہا فرسنگ[3]

سوزٕہ ہا بوز وہ تٕرز ہٕ دلیے یارٕہ گرٕ تھم تنگ
چھُمنہٕ پأنام کنہٕ جایے بمبرٕ ہے برٕ جنگ

سینہٕ لوٚ لتھم زٕلہٕ کرٕ ایے چھُے نٕ رحم ونگ
ہم کُشتہ جانہِ مایے دِمہٕ ژھرٹ تے چرٕ نگ

نیٚو تھم دِل دورٕہ گرٕ ایے ہیوم جالس انگ[4]
جان ودِل نِتھ وٚونی کرٕ ایے بٮ۪ہ کنیٚر ھا منگ

وہا لوٚ وٚونی کرٕ تہٕ سایے بر نہٕ بارس وَنگ
دیدٕہ دل سر شوبہ ترٕایے بارہٕ پارٕہ[6] سنگ

---

۱ وٲرِج چھم پھٹہٕ لس آمژ ۲ "یادِ گٮ۪بہٕ مو" چھُ اَزٕ روزمرٕ کانہٕ واقعہ حسرتہٕ سان ژیتس یِنس پٮ۪ٹھ اَسی تِتھ بہ جملہٕ ریوٕہ کٔرِتھ ۳ اکھ فرسنگ گو ہاہ ساس (۳ میل) ۴ جالس انگ ییٚن گو لفظی مانے رۄحہ کین پھیپھرن کٔرِتھ کھٕس ۵ "ونگہٕ برن کٔرنی" چھُ اکھ عام جملہ بمبٮ۪ک مانے چھُ اکھ کٔس سیٚتی روزن تہٕ لول بٲگرن تہٕ بانہٕ وائی لوشن - لہٰذا چھُ "برتہٕ بارس وَنگ" جملک مانے نہٕ روز تہٕ بارس سیٚتی لول برٲد ۶ وزنس -

"گوم ببرے رنگ"

بارہ آہمنہ زاہنہ تہ خبرے — گوم ببرے رنگ
لو پیتھم مے لولہ تبرے — گوم ببرے رنگ
مںیون دستانہ[1] کوت ووہ برے[2] — یہ چھ اندری جنگ
اژہ کُس اَنہ زندہ قبرے — گوم ببرے رنگ
سہو ہیکہ گو زیر زبرے — اَدہ ماقی منگ
ژھائے ژلنہ نیائے ووہ برے[3] — گوم ببرے رنگ
وتہ نتہ سالس گژھہ ببرے[4] — سوتہ ماران درنگ
توسہ مادان ونہ اوبرے[5] — گوم ببرے رنگ
بیتہ ہر کانہ تھیکان ڈبرے[6] — ہیتس روکر جنگ
روز سارنی یانہ نیبرے[7] — گوم ببرے رنگ
نتہ کیاہ اکھ ونہ ببرے[8] — ییتہ چھے نا ننگ
واہ لو دوہ سپھاہ وبرے[9] — گوم ببرے رنگ

۱۔ داستانِ عشق ۲۔ زنہ آیہ کھسہ ۳۔ تناز ہ گژھہ زمینہ بزی بانے ختم ۴۔ "ببر" سوتہ ماران تہ درنگ چھ وادی ہنزہ ترنہ پُر فضا جایہ ۵۔ اوبر چھ بڈ گامی تحصیل اندر ییتہ بیٹھہ توسہ مادان کُن اکھ وتھ چھ نیران ۶۔ بڈ ابرہ وابان تہ بھنہ نہ لگان۔ یہ مصرعہ چھ زیٹھان تہ ۷۔ اصلس اندر چھ "روز سارنی نیبرے" درست کرنہ ییتہ نہ چھ یہ شار لو گے منۃ میہ آو نہ امیک کانہہ مانے اتھہ۔ شاید چھ "یبرہ وتھ" "دنان" انجاسس کُن نظر تھاونہ بغار بقرار کرِس۔

۹۔ دژائی۔ بینتہ ہینتہ موکلیائے۔

داڈی رنگا رنگ

باره کُری تهم سحرکی جادی [1] داڈی رنگا رنگ
باره کور قفس جهی بیدادی [2] داڈی رنگا رنگ
هینجه نوڈک کنی وه ستادی باڑی تے نیرنگ [3]
مجه تیرن کُری تهم لادی [4] داڈی رنگا رنگ
مار ظالم کیاه جهی رادی [5] مار ماران ڈنگ [6]
تاره گنڈ زن کور هم آدی داڈی رنگا رنگ
تیر محبگان جهی فولادی چیره، خاره سنگ
نزه شیرن گا مُنی لادی داڈی رنگا رنگ
مشک ختنس [7] گے آبادی میوٗل چینس رنگ
حبشی چین گو فریادی داڈی رنگا رنگ
کره ناز بلبل شادی ساله مار پھیلی ٹنگ
خم کور واره سیو دشمشادی داڈی رنگا رنگ
وچهته وهیوامی فرهادی [8] زُڈّی خاره سنگ
بجه [9] ناحقه [10] نیه بدیادی [11] داڈی رنگا رنگ

---

[1] کور نم (اصل) [2] فریاد [3] سحر - رنگ بدلاوِ مقدبهساوٗن [4] ڈبر [5] زنهٹ - زلف دراز
[5] ٹونبه [6] براہوئی عہدہ ملکِ نانا ڈک دارالحکومت - اتیٹ اوسہ "مشک" یولوی مشہور بلکہ اوس یہ اکہ زمار بند بودہ مذہبک گدھہ تہ کا شرین بودہ مستغنی ہندہ مرکز تہ [7] انا مصرعس ہیکہ کا نهہ تہ مالے ارسنہ - لونہ روزہ یہ اکہ پہ برہ [8] شیرینہ ہندی عاشق (۹) فرہاد بلہ - ہمہ فرہادس شیرینہ ہندہ مرنگہ غلط اطلاع دئیت بمہ سے فرہادن ہنینہ نالہ لوٹنگ لوے [10] زنکیازہ دلیلہ گرمن ہندہ بیانہ موجب لارے نہ شیرین خروس تہ کشہ بلکہ شیرین تہی قبرہ اندر بجہ منز فرہادو ڈریہ آمت اوس - [11] بہ یادگار

غزل

چھُہ کوتاہ یار گومُت یوٗت دل سنگ
چھُہ بےانصاف تے بے عار دل تنگ

بہ ناز و حسن گومُت مست و مغرور
بہ بےشوخی شوٗخ زوما وارِ دل سنگ

بہ خوٗنِ عاشقان تیٖژ آوِتھ او یہران
ہزاراں مارد و شہار دل سنگ

بقتلِ عام دامُ[۱] سحر سامٗ زی
سپٹھاہ خوٗنخار[۲] جودوگار دل سنگ

کمان و تیر و ترکش ہتھ بنجہیر
سرآزار نِتھ تلوار دِل سنگ

رِدوان بلبل چھُہ در گلزار نالہ
چھُہ دشمن درمیان لش خار دل سنگ

وہاب از منتہٕ دنیا پرستی
چھُہ مایل بر زر و دینار دل سنگ

---

۱ جودوگری ہنْد زال ۲ خونخوار (اصل) ۳ بم آلاتِ جنگ وہابن شاہناس
اندر رزمیہ شاعری ہنْدہ خاطرہ استعمال کری مُت چھہ تہ چھہ غزلن اندر مجازی شاعری اندر
ورتاونہٕ آمُت۔

میہ چھ ازلہِ بوگ

هنگہِ منگہِ یاری یوٗوم سوگ — میہ چھٗ ازلہِ بوگ [۱]
رِنیہ نم یاری کلکو روگ — میہ چھٗ ازلہِ بوگ
هی مالے ژوال ناگی رائے — ڈٗنگہِ بے پروالے
ھتف لاین اتھ آس ژھوگ — میہ چھٗ ازلہِ لوگ
بِجہ برلیوارِہ گباِم یار — وَنہِ چھاکینہ ژژ ار
وہبجیارہِ بوزِم ہوگ — میہ چھٗ ازلہِ لوگ
یارِہ دادے گیم کل — آسہِ ما اچھہِ وَل
کمہِ تام سعہ نہِ زالس لوگ — میہ چھٗ ازلہِ بوگ
نتہِ ما آسہ حضرتہ بل — از چھٗ لوگمت ڈٗل
جالساز ما کانہہ پیوین کھوگ [۲] — میہ چھٗ ازلہِ بوگ
شالہِ مارما سالس [۳] نبوٗ کھ — نتہِ شہری لوٗکھ
ڈٗل وآلس [۴] سِنتی کلجوگ [۵] — میہ چھٗ ازلہِ لوگ
سعہ نہِ لانکے وہبو بڑار — دلوہِ واتی یار
یوہِ پیٹھ ہیری گاتیاہ یوگ [۶] — میہ چھٗ ازلہِ لوگ

---

۱۹۲ جعلساز (اصل)

[۱] نصیبہ۔ حقمہ ازلی [۲] ٹھگ [۳] اصلس اندر "سالک"، نقلن اندر "سالس" نقلن ہندے چھہ شارس سیتی سمان [۴] آبس [۵] کلجوگ: ...کٗن چھٗ ہندین ہندہِ اترہ کاشرہ زبانہِ منزہ ادبا وِکھتی واقعہ گنڈ نہ یوان۔ یتھ چھٗ مراد زِ ڈٗل آب چینہِ سیتی گوس بہ ماشوقس گرہ پتھ مشتھ [۶] یگ (سنسکرت) زمانکی رنگ (کاشر یوگ)

غزل

ننھے چھُم نار دور سینہِ ہیتھ خوٗن آسہ اندر رگ
مبہ شہلان نار کینہہ چھےٚ ندوٗ بے چھُم نارہ ذرہ زٚیچ دگ

تیلان چھُم تیل زن پالنس سیٹھاہ آزار چھُم جالنس
بہ کوچہ روزہ جانانس بہ صبح و شام ہیچوٗں سگ[1]

بہ چھُس از دردِ دل بیمار مبہ ییوٗمُت چھُم جگرس نار
مرہ لو اندریں آزار مبہ گامُتی وأ نچے چھُم گگ

وچھن اُیہ یار لودیدہ ہمس از وادہ سُنجیدہ
رلِتھ داماہ پیچیدہ بہ کرزانہٕ اتھہ ترٚاوِس وگ

بہ چھُس مسکین نۓ موحتاج دِلس میأنس گوٚرتھ تاراج
مبہ چھُم لوٗٹِتھ کران بخراج[2] دلاور زوٗر مندِ ٹھگ

زِ عصیان پیوم سینس کَل گوٚلم نہ زانہہ بہ شیطان پھل[3]
زُوٗلم نہ وٚہ[4] ندہ شبہک شل[5] پھوٚلم نہ زانہہ بہ زبرلواک

ہمُت چھُس سیرہِ درگرداب گوٚمُت چھُم سأل سری پیٹھ آب
وہاو زھانڈ کینہہ اسباب زِ ہٕ وٚنہ کیٚن کُنہ گاٹھس لگ

۱۔ عبدالاحد آزادس چھہ دہانہِ شأیری اندر ییٚہ تشبیہ سیٹھاہ ناپسند گامٕژ حالانکہ فارسی شأیری اندر چھہ ییہ تشبیہ زٚ تحقہ کالنہِ شأیرن وَرتاومٕژ۔ تہ دہالس چھہ تہندے مطلعک فأحش سارسی حجازی شأیری اندر ییٚہ ٹاڈان

۲۔ اخراج (اصل) ۳۔ شیطان پھل چھہ کامن اندر یٚیتہ ننھہ کچھہ زأتہ وٚنان یُس لوٗنی لوٗنی بٹبہ لوان چھہ۔

۴۔ دلس۔ ییہ شأیرن لیکھُت چھہ "ابلٗدالمثل" صنعتہ زٚہ طالان منٗہ ۔ ۵۔ سُکوٗک

۶۔ وبٲز ۷۔ سُہلاب

غزل

تورِ کرِتہ کر کینْہہ زادِ راہ کرِ نا مہیا سازِ[1] و برگ
برِ خیالے خام خالی چھکھ ژرہ نا حفہ شادِ مرگ

ہوش کرِ کرِ کرِ وَ یتہ مکیہ پژ رِژھ کانْہہ ژ بہ ماوی راہِ راست
اَکھ وَ تے اندرِ چھہ وارِ راہ تمنز لِن شہمارِ و گرگ[2]

یُتھ بہ زاپی ہُون[3] چھُے دُنیا لہ آسان روز و شب
چھُے مبارک تیلِ بیلہِ سو کلکھ اگر تا وقتِ مرگ

در ازل مقبول تے مردوُد کرِ مُنتی خاُ لِق
تُمی تیتے تقسیم تھاوِ ان خلق سو بے سو رگ[4] و نرگ[5]

تھوو تُمی ہرِ کینْہہ مقرر خارِ شر اندرِ ازل
تتھ مبدّل کینْہہ چھُنہ ر موقہِ بانے نیرِ برگ[6]

در جنابِ کبریا یکسان چھُے شاہ و گدا
چھِی اکی گاٹھ حیوان وُ جیم آب یکجا مُلش گرگ

دُانی وُ نھی وَالو بیٹھ فالو وُ ٹھ گے لے ومہب
تھوو بازرِ بستہ وانہو غار موقہ رَاو و رگ[7]

---

[1] تیاری۔ ساز و سلاح (ورگہ) اعمالِ نیک [2] پوژھ آہی
[3] نفسِ امّارہ [4] جنّت [5] جہنّم [6] وُ نھر" برموقہ بانے نیرہ برگ"
تیھ کاشر محاورہ۔
[7] غالبن" ویوہ ہار"

غزل

نالہٕ رٹن از بالہٕ یار بے وایہٕ بے ننتک[1] بے درنگ
ٹُد لوزہٕ نہ میے زارہٕ یار لایہٕ کلس مکھ[1] بے درنگ

یا بندہٕ بندہٕ ژرٕ کرٕم یا مارہٕ از نیزہ کرٕم
ہنٛتھ جا لنبے ریزہ کرٕم صد پارہٕ اکھ اکھ بے درنگ

کأنیاہ میٚنہ وادہٕ نھاوی مَن کم شٲلٕ تارکھ ملوی مَن
کیٛاہ داستانہٕ باوی مَن ہر لحظہ لک لک[2] بے درنگ

بے وایہٕ دِتی مَن ضرب تیٖر تیٖرَو میٚنہ کوٚر یم دار و گیر
چھُس خستہٕ دل لبتہٕ اسیر از تیرٕ و ناوک[3] بے درنگ

ابروکمانے لوٚدنہٕ چاو برخونٕ مردم یانہٕ دژاو
ہوون ہونرٕ یاوُن چیٛاو[4] چھُم وأنجے چھوکھ بے درنگ

مارٕ سیاہ تہٕ اوٕن یلہ گِنڈٕ ہر طرف مارٕ و کلہ
کوٚر مارٕلس مارٕو ہیلہٕ ہر کالشہٕ اکھ اکھ بے درنگ

تیرٕ و کمان افسونٕ مار شمشیر تہٕ خنجر تیار
جانٕن کران تہٕ لارہٕ لار باہم بہ کنُنگ[5] بے درنگ

بے موقہٕ موگرٕ ھ لاے وہاب چھے کارٕ شیطان اضطراب
وچھ وارہٕ تدبیرٕ حساب بے وایہ لبس پکھ بے درنگ

---

[1] اکثر [2] لچہ واد [3] "ناوک" چھ فارسی "ناو" لفظک اسم تصغیر۔ سہ لوکٹ کان یُس تیزی سان نشانس پٮ۪ٹھ پٮ۪ٹھ یِیہ۔ اصلس اندر چھ "تیرٕ ناوک" مگر آسُن گژھہٕ "تیرٕ و ناوک"
[4] چیاو (اصل)، چیاو (نقل)۔ شاید "وُتاوُلی" [5] یکہ وَٹہٕ اکھ اکس یوشان پوشان

ژبہ ہار گوٚر ہتھم ماگھ

ہمسہ یارو ستمگارو — ژبہ ہار گوٚر ہتھم ماگھ
ہابے عارو دِلا وارو — ژبہ ہار گوٚر ہتھم ماگھ
جفامو کر وفا دارو — صفا دل ووٚنی لاگ
گفا زان سایہ سمسارو — ژبہ ہار گوٚر ہتھم ماگھ
[1] ژہ للہِ وُن وُچھ نلہ نارو — مئبہ جگرس منز باگ
وُل کر نہ کنیز ہاہ امیکْ چارو — ژبہ ہار گوٚر ہتھم ماگھ
مئبہ چھمُ ژایان سیاہ مارو — چھووکھ[2] فنیر[3] ناگ
رہمن مارن بہ کیاہ دارو — ژبہ ہار گوٚر ہتھم ماگھ
ببنیوم حالاہ سنیم تارو — مئبہ لوز ہندی راگ
ہُشار گوٚر لسن الکی اشارو — ژبہ ہار گوٚر ہتھم ماگھ
ہِیے کران بہ نالہِ زارو — ہیہے بر تل زاگ
ژہ نخاوکنیز ہاہ مئبہ ونی گذارو — ژبہ ہار گوٚر ہتھم ماگھ
مئبہ رسیت او سے گوٚرمُت قرارو — ژہ ووہلہ یژارے کھاگ[4]
بہ کھاگ وولتس ژہ گوکھ ژارو — ژبہ ہار گوٚر ہتھم ماگھ
و ہابہِ اگر سہ شہسوارو — ہیی نہ رلنسْ واگ[5]
وُلنسُ ژہ حال بہ نالہِ زارو — ژبہ ہار گوٚر ہتھم ماگھ

---

1. چھُ (اصل)
2. خطرناک - بیم ناک
3. اتھ چھ عام پاٹھو کوژ لیکھان - یہ چھ "راے نبور" کوس یتھ نہ امیکْ آب چھ ولیشو نالس منز دِسان
4. گھاگ علاقس اندر چھ رنگل گامس اندر حضرت شیخ العالمہٗ سندِس خلیفہ دریار الدینہِ سنز زیارت
5. گُرِی وِگ - وگ رٹنی - پانس کُن انُن

مرگ

پلیش[1] ولیس ہر کانٛسہٕ چوٚن چھیے جامِ مرگ — پرٛ ینٛہ اکِس نوبت[2] دِوٕہا ایامِ[3] مرگ
مرگسیے بێیٹھ درجہان ہرکانٛسہٕ اَند — بد شگوٗنہ کیازِ ہیوٚز ینہٕ نامِ مرگ
موت چھیے ینٛہ ازنفس یک ذرہ دوٗر — چھکھ کھیوان دانہٕ ژِ اندر دامِ مرگ
رُستمان و سرکشان و شیرزور — عاجزٕ د حکوٗم دراحکامِ مرگ
کانٛہہ بنی آدم ژٕ آدم تا بَدم — درجہان گو نہ رہا از کامِ[4] مرگ
چھی کمر بستہٕ ہمیشہٕ روز و شب — برٛ شکارِ گور خرٕ بہرامِ مرگ
برقصاصِ لشکرٕ چین و خلق — خنجر و شمشیرٕ ینٛہ چھی سامِ مرگ
نت تہٕ زرٕ کوٚرلج فے تہٕ نار و آب — چھی بہانہٕ پیچ[5] تہٕ سرسامِ[6] مرگ

اے وہاب از این سخن غافل مہ روزہ
ژٕ بیہٕ نہٕ چھی درپیش وونی ایامِ مرگ

---

[1] پتہٕ نہٕ برونٛہہ — [2] وٲری — [3] موٚنہٕ کین دِوٕہن اندر

[4] یرادہٕ۔ گرفت — [5] پیچش — [6] سرسان بیمٲری۔ ینہٕ اندر سوٗرے حرارت کلس اندر جمع چھُ گژھان۔

S. P. College
Srinagar.
Acc. No. -

ردیف

”ل“ لۓ

مناجات

چھُس پریشان حال گومُت از گناہ خارو[1] ذلیل
رحمتک ساماہ سوزُم چھکھ ژٕ بوڈ ربّ الجلیل

ذلتِ عصیان منّہ چھم لبتہ کُرتھ وٕنی دست و پاے
چھُس ازال علّت گوٚمت بیمار تے خار و ذلیل

یُد منّہ کُرِی یارب سیٹھاہ بدکار تہ بڈٕی بڈٕی گناہ
تِم چھِہ از یک قطرٕ رحمت سیٹھاہ بلکُل قلیل

لائقِ نارِ جہنّم چھُس گوٚمت از بد عمل
کرتہ میے گلزار نارس بہرِ آں حضرتِ خلیلؑ

وَنہ کس بو کُس منّہ چھُم غیر از تو وٕنی فریاد رس
حسبنا اللہ بس منّہ کافی ژٕ چھُہم نِعم الوکیل[2]

نادم و شرمندہ چھُس از کارِ بد اطوار خود
سوزتم از فیضِ رحمت خارٕ چھی میے کانٛہہ دلیل

کیاہ عجب از نورِ رحمت بخشِش جرم و گناہ
وَتھ منّہ لمُوم بیّیہ چاوُم آب جوے سلسبیل[3]

چھُس تھٕنے عاجز بہٕ یارب زیرِ بارِ ایں گناہ
بِہتھ پانٛھٕ ربّہ پہوُمت آسہ بارِ پاے پیل[4]

ڇِهم ٿيئڙي پائڻ ميڻ گناهنِ غرقِ عصيان موي وال
ٻيٺه پائڻ بار ڄِيس ڀيران بهر مو اوم ٿيل
رحمتجي صابن ڪرمِ اکه ذرّه يارب صاف پاڪ
ٻيٺه پائڻ سر ڏر سائن ٻيڙه نيرن رنگِ نيل
ٿا و اميدِ شفاعت پوءِ در دل اي وهاب
ڇهي محمّد مُصطفےٰ[۱،۲] شافع نه شاملِ جبرئيل

---

۱ خوار (اصل) ۲ سار و ٻي کهوڙ ته ٿهوڙ ڪارساز
۳ جنّتس اندر اکه کول ۴ ٻهمي کهوڙ
۵ گنهار ٽانڊن ٻند سوڙ

نعت شریف

جز خدا و جز تو دیگر کس ندارم یا رسول ص
در جہانِ دین و دنیا بس تو یارم یا رسول ص

چھس گومت از شامتِ[1] عصیان خجل تہ خار بو
اندرین حسرت پریشان دلفگارم[2] یا رسول ص

بہرِ عفوِ جرم ہا کرتم وسالت انہ خدا
ناتوان افتادہ[3] در زیرِ بارم یا رسول ص

جز شفاعت چھم نہ موکلن بایے از بارِ[4] گناہ
زاں بہ امیدِ شفاعت انتظارم یا رسول ص

تُل تہ وونی دستِ مبارک بہرِ من سوے خدا
عفو کرتہ از برایے چار یارم یا رسول ص

حضرتِ خیر النساء[5] با ہر دو شاہزادہ[6] شفیع
بہرِ عذرِ ایں گناہ در پیش آرم[7] یا رسول ص

چھے ژ بہ نام پاک از حق رحمۃ للعالمین
بس چرا از جرم ہا اندیشہ دارم یا رسول ص

بہرِ للّٰہ نہی فرماو وچھ میونے اُمتی
ادہ چھم نہ کینہہ نہ خوف از نار و مارم یا رسول ص

اُمتی چون آسنس ییچھ چھم مہ اکھ حجت قوی
کلمہ طیب بخاطر یاد دارم یا رسول ص

چھم مہ با فرقان عادت گوس پیری پیری زیادہ[8] سنگ
گوم نہ تا شہرِ راہ نشی سیارم یا رسول ص

ووّنی وہا لس از شفاعت لس چھ چونے آسرہ
بلیہ کینہہ عذرِ گناہ بجبرے ندارم یا رسول ص

---

۱ شامت (اصل) ۲ دل پھٹتھ ۳ برس پیٹھ پیومت

۴ بور ۵ حضرت فاطمۃ الزہرا رضی اللہ عنہا ۶ امام حسن تہ امام حسین رضی اللہ عنہما

۷ آنزمو ۸ ڈوکھ

منقبت چار یارِ باصفا

چار دیوار کامل دا اکمل — چار سردار فاضل وا افضل

چار یارِ نبیؐ محافظِ دین — کار بر دار آخر و اوّل

ہمہ اشکالِ[1] مشکل و سختی — کوٚر ہِموٚ از کمال سوٗرے حل

آں ابو بکر حضرتِ صدّیقؓ — شاہِ دوران خلیفہٕ اوّل

شاہِ عادل سہٕ عمرِ فاروقؓ — یمۍ اوٚنُن شرق و غرب حکمس تل

ابن عفانؓ شاہِ ذالنورین — از حیا در ہمہ سیٚنُن افضل

صاحبِ ذوالفقار شیرِ خدا — شاہِ مردان صاحبِ توکل[2]

چھِ تمے ژور یار دینکۍ تھمَ — گرٕ ژ ج یم چھِ نورٕ چۍ مشعل

روز خوش اے وہاب باوہ مید

کرٕ زِ خاحخاہ[3] ژ بہٕ مشکل حل

۱۔ اشکال چھِ کاشرِ پائٹھۍ مشکلس ونان۔ یتیتھ چھُ اَمہ لحاظہٕ تکرار معنی

۲۔ "توکل" چھِ کاشرس منز "دتوکل" بنیومُت

۳۔ خواہمخواہ (اصل) ضرور

منقبت حضرتِ سلطانؒ

کھسو بڑ لبوارہِ از آستان　　کریم سلطانؒ مشکل حل
فدا تنئہ وتہ زوٗتہ جان　　کریم سلطان مشکل حل
دلک غم غو صہ باوس بو　　چھو کن ہند دود هاوس بو
دوکھن دادن مبہ ووٗنی درمان　　کریم سلطان مشکل حل
مبہ دستِ مرحمت[1] ڈالہِم　　گوٗمت چھس ییرہِ لوٗٹھ کھالیم
بنہِم مے سختین آسان　　کریم سلطان مشکل حل
بہ جاہِ شاہِ سلطانی　　مبہ کاسیم از پریشانی
چھ والا[2] شاہِ عالی شان　　کریم سلطان مشکل حل
مریدن مخلصن غم خارہ[3]　　غریبن عاجزن ہند یار
مرلصن دادِ نے درمان　　کریم سلطان مشکل حل
زبر دستن تبر بر سر　　تہی دستن ہندے یاور
بہ چھس لاچارہِ بے سامان　　کریم سلطان مشکل حل
مبہ مو خناجس کڈیم حاجت　　مبہ هاویم اصلیے کُن وتھ
گوٗمت چھس غرق در عصیان　　کریم سلطان مشکل حل
چھ سونے رہنما رہبر　　وسیلہ پیشِ پیغمبر
تمی تھاواسہِ دہ پنج زان　　کریم سلطان مشکل حل
سُہ ختم الاولیاء مالک　　تمس غوث و ولی سالک[4]
بخدمت تابع فرمان　　کریم سلطان مشکل حل
سُہ قطبن عارفن ہند شاہ　　شہِ مخدوم عالی جاہ

تمس ابدال[5] چهی دربان | کریم سلطان مشکل حل
لس بندی[6] خادم ته خدمت گار | سیئیږ اوتاد[7] دے احبار ته
زۀ رښتی[8] تم زۀ قاری[9] خوان | کریم سلطان مشکل حل
زبابا حیدر لاری | رخاکی[10] تا به آنجا ری[11]
چه کثر داؤد غالی شان | کریم سلطان مشکل حل
وهاب ازغم چه مے نالی[12] | یمن کر حال خود حالی[13]
یقینن وارۀ بے شک زان | کریم سلطان مشکل حل

پادشاها کر به رحمت سخت مشکل میانی حل
ووڼی زه آب فیض رحمت جمله عصیان میانی چهل
میون دل گومُت سیاه از شامت جرم و گناه
ازصفائی نورِ رحمت کر مصفا میون مل

---

1 رحمتک انه 2 نفده نفوذ 3 غم خوار (اصل) 4 ولی ته سالک

5-6-7 حضرت علی ہجویری رحمۃ اللہ علیه چه لیکهان زه ذنیهس انہ رحه پرته وتینه روحانی حکومت چلاونه خاطره ٣٠٠ اخیار ٤٠ ابدال ٧ ابرار ٤ اوتاد ته ٣ نقباء آسان - یم ساری چه درجه بدرجه قطبس تحت آسان -

8 روبه رښتی ته ہردی رښتی 9 خواجه حسن قاری ته خواجه اسحاق قاری 10 حضرت بابا داؤد خاکی رر

11 آنجاره چه تربه نغده پایکی بزرگ اوسوده - شیخ عبداللطیف قادری - بابا اسماعیل قادری - بابا عبدالرحمٰن اشاره چه بہر ذی منزه رگاشه کن -

12 چه مینالے (اصل) نقالونه چه بیهٔ کنه نقل کورمت زه کیازه چهک ناله دوان" چه می نالی

13 بر وثهه کنه بیان -

چھے زندگی خواب و خیال

کیاہ چھے غرورِ ملک و مال
چھے زندگی خواب وخیال

دم دہ ہ نہ ہفتہ ماہ و سال
چھے زندگی خواب و خیال

ارزٹھ زمین تامیر باغ
گی بلوز نخوت در دماغ

گوڑ میاٹہ ناوہ انتقال
چھے زندگی خواب وخیال

کُنر کا تھو اٹھ ما لکی
وایان و وان کا تیاہ تھکی

اُگو بیئہ ٹل بئی دِیتسہ دال
چھے زندگی خواب و خیال

ہر کانہئہ زِ قسمت بے خبر
گِیے خار ہنتھ اندر جگر

تروکھ یہ بنجر کٹو نز کال
چھے زندگی خواب و خیال

اُٹھ کاتی داوادار آ سے
اُٹھ میترہ کا تیاہ یار زرا سے

کینہہ و اتی کینزان و نہ سال
چھے زندگی خواب و خیال

ملکس تہ مالس نیٹھمہ نازہ
کھو ور دچھن کرچشمہ بازہ

وُ جیہ خویش و بیگانن زہ حال
چھے زندگی خواب و خیال

ریم دوس دشمن یار بائی
زیر نظر از تمام آئی

کوتن گی تہ کس کرئہ آس چال
چھے زندگی خواب وخیال

ہم پیالہ کم اسی زبیہ یارہ
کم صاحب زر مال دار

کئمی زلوان کس لنش و دت مال
چھے زندگی خواب وخیال

اُکی زایِن تمی لوٗد ٹھیلہِ نے — بہبی نیوٗ تہٕ گولُن مالہٕ نے
ییمی ہتھو وسو مبرِ تھٲلس وٚوبال — چھے زِندگی خواب و خیال
اَتھ مالِس[6] لوٗگنہٕ وٕہاب[7] — تُمی پلیٹہِ کوٗر سیتی حساب
حسب[8] الجمع در انفعال
چھے زندگی خواب و خیال

---

(۱) دٕدبِم دٕب (۲) کنڈی (۱۲) دعویٰ دار (اصل) (۳) نازمہ کر (۴) مژرا و (۱۵) دوست (اصل)
(۵) بینہٕ نین تہٕ وٕنو پرن ہنڈ حال (۶) ہیتھس طور طریقس (۷) روزانہ آمدنی تہٕ خرچس
(۸) یہ کینژھاہ جمع گوٚو تہٕ ژھٕنن خرچاد تھ ۔ انفعال لفظک مانے چھُ ژٕھٹہ تراوُن ۔ حساب مہ کر لاوُن ۔

بوٚ مارہٕ گٕژھس بال

ہمو چشمو خمارہٕ سیتی بوٚ مارہٕ گٕژھس بال
یہ زال میے گوامارہٕ سیتی بوٚ مارہٕ گٕژھس بال

بوٚ مارہٕ گَنٛبیس مارٕ و سیتی وٕولُم میٛہ مارٕ و نال
شارچھُم یٕہ چھِہ مارہ کانی بوٚ مارہٕ گٕژھس بال

سُنٛبلی پوشن ربٕلہِ سیتی چھِہ گٕر بریے گَنٛڈی زال
گولاب پوشن چھِہ خارٕ سیتی بوٚ مارہٕ گٕژھس بال

ریم تیرِ مژگان دراز کانی میٛہ سینہٕ گوو غربال [1]
دراز تیٖرن چھِہ خارٕ سیتی بوٚ مارہٕ گٕژھس بال

گولاب انار تہٕ ناشپاتی چھِہ ڈالہِ نالی نال
چھُہ دٲدی لدان ہند جارہٕ سیتی بوٚ مارہٕ گٕژھس بال

سوالی آمتی چھِہ ونہٕ کانی ژہٕ وُچھتہٕ کَس کیاہ حال
بلن چانے اشارہٕ سیتی بوٚ مارہٕ گٕژھس بال

بوٚ مرہٕ ژٕ تہٕ کیاہ نفع ذاتی دُران [2] جِسمُ اشکال
جگرٕ ولٕنہ میٛہ نارہٕ سیتی بوٚ مارہٕ گٕژھس بال

دُہا بہٕ رفیق ملاقاتی گیے برُونٛٹھ فارغ [3] بال
ژہٕ ہیتہٕ کنبرٕ شاہ گذارہٕ سیتی بوٚ مارہٕ گٕژھس بال

---

۱ پرین ۲ زندٕ ورودن ۳ دُنیہٕ ہٕنٛز لش ڈٲل دِنٕتھ

دلوہ میلی لاٰل

ژوٚہتھ کرٚ سخدبس ساٰل   دلوہ میلی لاٰل
مٚتہٕ از چھے وصلک ماٰل   دلوہ میلی لاٰل

دٔدلہِ از نبر لاٰ گیھہ اوٚن   لاٰلہِ دلیو درشن
دِتہٕز دٔبتہٕ وارہٕ کران فاٰل[1]   دلوہ میلی لاٰل

اوٚن لاٰ گنتھ خاراٰتھ منگ   لاٰلہِ بیہ نانگ
نبرہٕ خاراٰتھ ہنیتھ برذاٰل[2]   دلوہ میلی لاٰل

ہنڈی مُلاہ پانس دل   ستی ہنڈن رل
رٔنہٕ[3] وُچھنس کرہٕ ناماٰل   دلوہ میلی لاٰل

مشکہٕ[4ب] پٹ بدٕ لاٰ وِکھ گٔژھ   لاٰلہِ ہنڈے[4] اژھ
سو چھا نہٕ مالی کٔرمژ جبل[5]   دلوہ میلی لاٰل

نتہٕ سنجدس بنیٹھ ووٚنی لار   دٔبتہٕ اندر پیار
لاٰلہِ چھے تور کھسنس ماٰل   دلوہ میلی لاٰل

مٔنہٕ ہیوی کرلوٚدھ عشقن ژوٚر گوٚی اژدی جن سوٚر
داٰدی لدہٕ نے چھکھ سرٔ[6] حال   دلوہ میلی لاٰل

دٔہبو دود عشقن سیٚود   داٰدی لدہٕ نے دیود
دادِہ جی دٔگہِ سپدان پاٰل[7]   دلوہ میلی لاٰل

---

۱ جلونہ   ۲ ناشائستہ کتھ یا کام   ۳ دامنس بنیٹھ   ۴ کھیل
۴ب دوستی کرنہٕ خاطرہ پٹ   ۵ بنیتھ چھُ قافیہ پھٹان   ۶ سرغنہ ۔ بروشہ بروشہ   ۷ پاکھ

چھسہٕ یو ہی مال

ناگی راو ختہٕ حال چھیسہٕ یو ہی مال
یار ژھانڈان تل پاتال چھیسہٕ یو ہی مال

دہ دہ گنڈی سے دِتھمے زول مےٚ چھہٕ آمُت لول
اَچھہٕ آموژھاگیکی[1] وال چھسہٕ یو ہی مال

مول چھُم راجہ[2] بے پروائے مےٚ چھُہ لانہِ نیائے
مالِس نشہٕ فارغ بال چھیسہٕ یو ہی مال

مالِنیُن میون زوراوار تم چھہٕ ربڈی سردار
مالِس کتہٕ بدآفال چھیسہٕ یو ہی مال

ناگہٕ رادن دِمہٕ یو زون ہیٚتہٕ مو کُن زون
پراران ہیٚتہٕ کوتاہ کال چھسہٕ یو ہی مال

ژنجی آرس ہیرہٕ ہیٚتہٕ لون ینہٕ اوسُم ظوون
نتہٕ ژھانڈان کوہ پتہٕ بال چھسہٕ یو ہی مال

کتہٕ چھکھ یارہٕ پیرہٕ تلاتور[3] دودن[4] مےٚ لگیہ سوز
زالِ[5] مظلوم پیرالِ سال چھسہٕ یو ہی مال

وچھتہٕ وہنو عشقن زہ گو گیاہ اَبز
نالہٕ دِوان کوتاہ کال چھیسہٕ یو ہی مال

---

[1] ژھاگیگ (اصل) [2] راجہ بلدیو بقول حسن شاہ [3] بد شگوُن [4] یہ چھُنہٕ "سوز" وزنس سیتی سمان
[5] زال اوس رستم مول ییتھاہ بڈہ پتہٕ نو پتہٕ وان۔ وہاب چھُ بالس اُمرِ سیتی تشبیہہ دوان۔
(نوٹ) اصلس اندر چھہٕ ہیٚنہٕ بانس یہ دوج "نہ چھس ہیہ مالہٕ" اسہٕ چھُس سہ چھسہٕ یو ہیمال۔ دوج تھوومُت۔

گٔژھہٕ مانسبل

مےٚ چھِ گٔامٕژ پانس کَل گٔژھہٕ مانسبل
تَتہٕ مشکل بیٚنِم حل گٔژھہٕ مانسبل

خوجہ[1] صابس رٹہٕ دامان مےٚ چھُم سامان
تتہٕ حاجت مےٚ یران حل گٔژھہٕ مانسبل

بیٚہہ سانٛہہ پادشاہ باغ[2] وچھہٕ مالس ناگ
تتہٕ سوٗرے دیدان تل گٔژھہٕ مانسبل

کرہٕ مالس ناگس سال مےٚ چھِ سالس ٹھال
ناوہٕ ہنٛدے سال افضل گٔژھہٕ مانسبل

قاضی باغ[3] آلبٲرک سوزٕ وٕتھہٕ وآنٛجہ بوٗنہٕ
شاہ کوٗنے[4] سالس تل گٔژھہٕ مانسبل

وُچھہٕ مالس ناگس موج جانہٕ وارن فوج
چھاوہِ تے بیٚہہ مسول گٔژھہٕ مانسبل

یوٗشنٕولن ظلمت سوزٕ باتہٕ ہیوٗن ہیوٗن بوزٕ
تتہٕ لولان دیدرہٕ جَل گٔژھہٕ مانسبل

وہاکو پورہ کٲتیاہ آے یہ چھیہ عٲشق جاے
گرٲکھ پرٛتھکی خاکس تل گٔژھہٕ مانسبل

---

[1] حضرت خواجہ بلال نقشبندی رحمۃ اللہ علیہ زیارت یُس بل نادِگامس اندر چھہ یہ گام چھہ مانسبل سرس جنوب مغربہ طرفہ کُس بُٹھس ہِنٛڈھ

[2] یہ اوس موغلن ہندہ وقتہٕ مانسبل سرس شمالہ طرفہ اکھ شاہی محل یُس ازٕ ڈجارٕ چھُ گومُت

[3] مانسبل سرس مشرقہ طرفہ اکھ پُر فضا جاے ۔

[4] قاضی باغچ اکھ مشہور بوٗز

غزل

اے جہاں شیدا بہ زیبا صورتِ حُسن و جمال
وے شہاں پیدا زِ عکسِ شوکت و قدر و جمال

آفتاب از نورِ تو، ناچیز در شرمندگی
زُون بے مضمون اندر تاب نورٕ تھ پایمال

یافت بوے خوش زِ گیسوے تو ایں مشکِ ختن
عنبرِ و عبہرٗ گولاب و نافہِ چین و شمال

لوٚب گولابن سورخ رنگ از سورخیے رخسارِ تو
بیتر زیبا آیی برنگِ سورخ عنقاٗ سورخ لال

از نگاہِ چشمِ جادو نرگس اندر باغ مست
سورمہِ چشمہ ڈیشتھے ہر لوچھہ رٹی مُتی کوہ تہ بال

طاقِ ابروئیس تہ با محرابِ کعبہ چھی ہمسر
تتھ کوے ناظمٗ از حق عزت و قدر و جمال

نور از لوحِ جبین بر طور تابان نورِ حق
یہ چھ ظاہر در جہاں گومت ظہور لایزال

وچھ ظہور ذات از نورِ جبینشٗ اے وہاب
یُس پتھ ظہورس سیتی نورس چھیے بدُنیا الفعالٗ

---

۱ بیتر زل - خوبصورت - دل پسند ۲ نایاب - ۳ ہمٕن بندس و بجرس
۴ تعظیم (اصل) ۵ ہندہ ڈیکہ نِش ۵ داتھ

غزل

دلبرُ وچھم باکرِ و فرِشتہ ہمار ہنٛیتھ اندر بغل
شہمارٕ دٕ ہیٛتھم کینہ ورٕ ذٕہ مار ہنٛیتھ اندر بغل

در باغ شورِ سوزِ درد بر داغ نارِ آہِ سرد
بُلبل درُونے جامہِ زرد زرتار ہنٛیتھ اندر بغل

وُچھ دانہِ شبنم بہ گُل زَن یار حسین ہیٛتھ موختہ پھوٗل
غنچہ زِ شبنم وارہِ وارہِ پھوٗل گُل خار ہنٛیتھ اندر بغل

در قہقہہِ کبکٕ[1] و تدرو زَن بَر فرازِ[2] کوہِ مرد[3]
شمشاد قدِ آزاد سرو سبزار ہنٛیتھ اندر بغل

زَن نوٗرہِ تجلّش ہیٛتھ پیری مشغوٗل در جوٗدگری
ہندو بہ شغلِ ساحری زُنّار ہنٛیتھ اندر بغل

کیاہ خوش دوا پے دل پسند چھُس سیتی شیرین گُل تہٕ قند
صد جان بہا[4] بے درد مند آنار ہنٛیتھ اندر بغل

دیدم دُو تا شیشہ شراب پُر تاب سیما[5] بگ حباب
اَیس[6] ہر دوہ از بہرِ وہاب دلدار ہنٛیتھ اندر بغل

---

۱ کگوٗ تہٕ تیتر ۔ ۲ تھزوس ۔ ۳ ایرانک اکھ مشہور شہر ۔ امی شہرہ ناوی کوٗہس ہیٛتھ
۴ موٗل ۔ ۵ پارہ زرکہ پاٹھۍ ۔ ۶ ریم دوہ نہ ڈے پیالہ

گیت

بدرِ یا ییرہ چھُس بے تاب — میٚہ گو سٔہلاب سٔری ییٚٹھی سأل
لوٚگُم نہٕ ہیتی کینہہ اسباب — میٚہ گو سٔہلاب سٔری ییٚٹھی سأل
میٚہ چھم ییتھ جانٕسے ترٛو تاب — بہ حسرت سخت تیلان تیل[1]
ژٕلِم بروٚنہہ یارٕ تے احباب — میٚہ گو سٔہلاب سٔری ییٚٹھی سأل
میٚہ راوُرِ دوہ بہ لہو و لعب — گُدٕ ہتھ وٚونی ییوم کارس مأل
کھیٚیا وٚونی ہرتس ییٚتھ آب — میٚہ گو سٔہلاب سٔری ییٚٹھی سأل
بہ ڈرالوس آیہ باغس آب — تٔمی تبیشہ[2] نبر تہ ببل[3]
کٔرہ کیاہ درہ لوگ انقلاب — میٚہ گو سٔہلاب سٔری ییٚٹھی سأل
بہ جارہ دزیور و اسباب — گٔیم جوٚن قوم فرعون ہمأل
بہ شدّادی لوٚبُم القاب — میٚہ گو سٔہلاب سٔری ییٚٹھی سأل
لوٚگُس بے راہ تہ درہر باب — میٚہ لوگُم ظالمن سرخال[4]
کٔرِم نہٕ نیکیاہ ذُسلاب[5] — میٚہ گو سٔہلاب سٔری ییٚٹھی سأل
وہالو ہیچھتہ دوٚنی اداب — مٔتی کرزانہہ تہ ییتھ چھے ہمأل
چھُم دوٚنی بیہودہ مندُن آب[6] — میٚہ گو سٔہلاب سٔری ییٚٹھی سأل

ل ا تا ۳ ییم دوہ نہ وَسے چھینہ قافیس ستی سمان حالانکہ وہاں چھ امکہ سأری مقابلہ ردیفی الفاظ میٚہ نی ہندہ آیہ لیکھنی۔

۲ لوٗٹنہ　　۴ دٕنہہ ہاوک تہ زیبٹھ　　۵ اتبدار نہ

۶ آب مندُن چھُ ضرب المثل۔ "بلہ زوٗ زٕٹن" بدلہ ورتاونہ یوان۔

گژھہِ پالِس مانسبل

ژِیسی یار ہیوٚٹھ کٔتھ تام والِس — گژھہِ پالِس مانسبل
نفانِ دینیم کیمی تام خالِس — گژھہِ پالِس مانسبل
سپندرٕ[1] ہیٚتھ آسہِ گومُت سٕرالس — سپندرٕ[2] واتِج رٕفزٕرس کل
خوٚش چھہِ سردی تاپستالس — گژھہِ پالِس مانسبل
بیٚنہِ باوکھ سیرِ غارزالس — منٛدرٕ چھاوی مُلکس جل
سرٕ کٔتھ پھیرِ ناوی جہالس — گژھہِ پالِس مانسبل
یٚیرٕ کٔتھ لبُس وَنہِ نادانس — لاینہ لٔس زان باوِ[3]ہ کرٕ ثل
نتہ گُنا یٚنہِ لسِ پالِس — گژھہِ پالِس مانسبل
حالِ خوٚد موون بےگالس — نٕفاولوٕ شپدہ یپردس تل
پٕردٕ بٕرٕ نفہ صاحبِ خالس — گژھہِ پالِس مانسبل
غاب ذٕلیتھ کالِنہ النالس — غاب[4] کرٕ گٔنہ سیتن وٕل
سیتر بنٕدس تہ مسلمانس — گژھہِ پالِس مانسبل
بُے دود میٚہ تہ للہٕ ون پالِس — آے یِم آخر و اوّل
آدم مازٕ مولد دمانس[5] — گژھہِ پالِس مانسبل
راچھہ راوُچھ زٕرٕ کر پالِس — زادِ راہ ان کینہہ ہمتل[6]
چندٕ[7] وہٕ ہوٚ چھےٚ راچھہ جالس[8] — گژھہِ پالِس مانسبل

---

۱ قفل ۲ یوسہ سپندلار برگنہ منزٕ وسان چھہ۔ ۳ باوِس ۴ پردہ کر

۵ یہ چھہ اشارہ تمہ قرآنی آیتس کُن یتھ منز وننہ چھہ آمُت زہ اگر کانٛہہ کانٛہہ ہنز غایبت کرہ سہ چھہ پننس مرد بایس سُند ماز کھیوان۔ ۶ دردست ۷ یہ کنٛہ ڈھاہ ژونکہ عملو منز حاصل آسی کورمت

۸ روحس (دُوس عالمس اندر)

گیت

یور آیکھ ازِ یئیز گاَلی   ہاسو ندرہ ماَلی
چاَئنی لولن کاَ تیاہ گاَلی   ہاسو ندرہ ماَلی
لو کہ چارچ چھے مستی   روزہ کس ہستی
یمی نارن کاَ تیاہ زاَلی ہاسو ندر ماَلی

ساز و سامانس مہ ناز   روزِ نئی آغاز[1]
مازہو زہ مبتزہ اندر گاَلی ہاسو ندر ماَلی
خوب صنور تھ کاَ تیاہ آے مبتزہ اندر زاے
نازنین لشہ نازہ واَلی ہاسو ندر ماَلی

رنگہ بنگلہ بستر باغ جو یہ نالہ تہ ناگ
گے نا لوُد شبرن واَلی ہاسو ندر ماَلی
بیتھ ملکس داوادار[2] آے کا تیاہ یار
اتھ ہاوان گئی تم گاَلی[3] ہاسو ندر ماَلی

فرعون[4] کھوت براسمان   ویتہ لوئین کان
ادہ قبطی[5] آبن زاَلی ہاسو ندر ماَلی
باغ شداد چھے مشہور   بام سیدس یور
کرہ موت منشن اسباَلی[6] ہاسو ندر ماَلی

یَیمہِ سِمسارہٕ پہٕ سترٕ ہنٛز گرٛتھہِ ہرکانٛہہ جیٛتھ
ژٕنہِ وہبس باقی ڈاآلی ہاسہٕ ندرہ مالی

---

۱ گِنہٕ کاڑک ژٕرت اند بوٚر ۲ دعوٰی دار (اصل)
۳ ہیوٗلاکن ۴ اُسمان کھُنیٛج رٕپوا ہیتھ چِھ نمرودس منسوٗب۔ وہاتس چُھ تیٛنہٕ بُل ژُک گوٗشت
۵ یہٕ قبطی قوم چھِ مصرک اکھ پرٛون قوم۔ یمَو منٛزٕ ژٕنہٕ تہٕ کیٛنہہ لُکھ مصرس اندر موجوٗد چِھ۔
۶ ژٕھنبر۔ بے خبر یُاوٕر نقٕص دِلس چھ و نان "اسباٗلی کرنہٕ"

اَدہٕ ہا وَے ڈل

یارہٕ یکھنا حضرت بل   اَدہٕ ہا وَے ڈل
وارہٕ گرٛنھِ تہٕ مشکل حل   اَدہٕ ہا وَے ڈل

دٕرو گہِ جن گھنہٕ کھاوناو   سٕال وُچھنے ترٛاو
وُچھ کیاہ جان گگرے بل   اَدہٕ ہا وَے ڈل

شاہی چشمہٕ وُچھ کیاہ جان نشہِ تہٕ استان
تہٕ فاتح برہٕ ادٕل   اَدہٕ ہا وَے ڈل

ثقید ثبرین وُچھ کیاہ جاے   لانگہِ چاو نتھ جاے
یکھ لنا طیچ بونے تلٕ   اَدہٕ ہا وَے ڈل

یاسمن ثقرہِ کیاہ برجوش   چھاو یاسمن پوش
نہٕ سنہٕ لر ینبرزل   اَدہٕ ہا وَے ڈل

سوہنہٕ لانگے ترٛاو وٕتھے   ڈُنگہِ نیر نتھ گے
شالہِ مار نالہِ اَتر دجل   اَدہٕ ہا وَے ڈل

شالہِ مار وُچھ کیاہ سبزار   حوض تے فوار
چھاوٕ ہی تے بیبہٕ مسوَل   اَدہٕ ہا وَے ڈل

نسیل بل وُچھ کیاہ دپرہ وار   بیٔبہ وُچھ سبزار
چھہٕ نسیمس بونین تلٕ   اَدہٕ ہا وَے ڈل

استہٕ وانٕکرہٕ مان مان کھسہٕ بو استان
رحمتکۍ روضہٕ حضرت بل ادہٕ ہاوے ڈل

توبہٕ سیتن دل کر صاف تتہٕ بخشن یاف
رحمنچ جاے سوے افضل ادہٕ ہاوے ڈل

تتہٕ نیرتھ بلبل لاگ لار عشاقی باغ
وُچھتہٕ سۆن کیاہ صدرہٕ بل ادہٕ ہاوے ڈل

نوجہ یارہٕ بل گژھ کرٕ الہٕ یار منہٕ[٣] شاہ سردار
تتہٕ کۍ خاکہٕ روس مل ادہٕ ہاوے ڈل

کوہٕ ماران یکھ از سر ڈیڈہٕ اژھ اندر
پسر میون تتہٕ بوڈ اکمل ادہٕ ہاوے ڈل
تتہٕ نیرٕن بے تجویز چھُنہٕ جایز نیز
گوڈہٕ کاسی سینی مل ادہٕ ہاوے ڈل

وہا بو حال بیرس ون میترہٕ سینی سون
یئ انی پنٕ[٤] یاف ساری حیل ادہٕ ہاوے ڈل

١۔ گُنہ سوارہٕ ہندس تبز یکنا ولس چھ "ح" تراون ونان
٢۔ استہٕ وونی چھ ڈل سرس اندر سار ڈُبے خوہ تہٕ شنی جاے۔ اتھ اُسی نو کھنا وہٕ چلا ولس مان مان لاگان۔
٣۔ مجذوب عبدالرحمان۔ حضرت مخدومؒ سُند عقیدت مند۔ او سودہٕ کرٕ الہٕ یار سر بنگر
٤۔ لغزشہٕ تہٕ گناہ۔

ژٕ مو یکھ یارہٕ ہوٗل ہوٗل

چھُ لوٗگمُت یارہٕ سے چھوٗ کھ[1] ژٕ مو یکھ یارہٕ ہوٗل ہوٗل
میٚنہٕ نارس آب وٚونی چھکھ ژٕ مو یکھ یارہٕ ہوٗل ہوٗل
ژٕ کوٗناہ خوٗن ما رکھ جہانا ما ژٕ ما رکھ
کرو روساس تے اکھ ژٕ مو یکھ یارہٕ ہوٗل ہوٗل
بہٕ تیغ و خنجر و تیر کوٗرتھ شیرن ژٕ نخچیر
دماہ اکھ کرتہٕ وٚونی ٹھکھ ژٕ مو یکھ یارہٕ ہوٗل ہوٗل
کمانے نرم کر گوٗ ن میٚنہٕ تیر و چارہ وٚونی اون
پناہ موٗ نگ کم ہنا چھبکھ ژٕ مو یکھ یارہٕ ہوٗل ہوٗل
زجادوٗ شیر شرزہ چھُ روباہ[2] زن بہٕ لرزہ
پریشان ہرتہٕ اکھ اکھ ژٕ مو یکھ یارہٕ ہوٗل ہوٗل
چھُ سُنبل دستہٕ رنبُل شوٗنگتھ شہمار برگُل
گزندہ مار بے شک[3] ژٕ مو یکھ یارہٕ ہوٗل ہوٗل
ہُنا وٚونی کرتہٕ انصاف خطاہ للّٰہ ژٕ کر ماف[4]
عطا کرتہٕ بہر یک ژٕ مو یکھ یارہٕ ہوٗل ہوٗل
دٕہ لبس بر درِ لوٗ وُھٹن پنیٹھ ووتمُت ژٕ وٗ
عجائب کیاہ رچھُن اکھ ژٕ مو یکھ یارہٕ ہوٗل ہوٗل

---

[1] بدوٚے یہ لفظ چھہٕ باقی باُتن بندس قافیس سنز سمان امایوٗ ز دٕہ بہٕ وقتہٕ اوس یہ

"چھک" یوان لیکھنہٕ، توٚ ہ کنہٕ ادس کٕ ردیفس سیتھ بلہ ہم آوازمانہٕ یوان۔
"مٕس" تہٕ "کھ" ہوٚی یوان لیکھنہٕ۔ حالانکہ

٢ یوٚزٕھ لوٗ ٣ یتہ زمانہٕ اَیہِ

یمن ہند تلفظ چھُ الگ الگ۔ اَز چھِ "بے شک" تہٕ "بےشکھ" دونوٚنٕوے لفظن ورتاونہٕ یوان

٤ معاف (اصل)

دِل

چھُ دِل دُنیا تہٕ دِل عُقبا چھُ دِل باجاہ دولت[1] دِل
چھُ دِل دانا تہٕ دِل بینا چھُ دِل آگاہ شوکت دِل

دِلے آرام تہٕ دِل غم دِلے احکام دِل محکم
دِلے محکوم دِل حاکم حکیمے دِل تہٕ حکمت دِل

چھُ کانٛہہ دِل رحم کانٛہہ دِل سنگ چھُ کانٛہہ دِل گرم کانٛہہ دِل زنگ
چھُ دل برِ صلح دل برِ جنگ چھُ از دل رحم رحمت دِل

چھُ دِل تاریک کانٛہہ دل نور چھُ کانٛہہ دل شاد کانٛہہ رنجور
چھُ دل نزدیک تہٕ دل دُور چھُ پستی دل تہٕ رفعت[2] دل

دِلے چھےٚ دین دِلے ایمان دِلے چھےٚ جسم تہٕ دل جان
دِلے مشکل تہٕ دِل آسان چھُ دل مفتوح نصرت[3] دِل

دِلے دوزخ تہٕ دِل جنّت دِلے اقبال دِل شہمت
تہٕ دِلے بے مہر[4] دل ہمت دِلے عیّاش عشرت دِل

چھُ دل رہبر تہٕ دل چھےٚ راہ گدا دل دِل چھُ شاہنشاہ
ہوہ نہ دل نیک دل دریا وہ کو دل چھُ وسعت[5] دل

---

۱. ییتھ غزلس اندر چھےٚ پرٛتھ قافیس اندر اصل دیوانک "ت"، ییٚمی نش آیہ تفاوت آمُت

۲. تھزر   ۳. اصلس اندر تہٕ نقلن اندر چھےٚ "آفت"، مگر یہ چھنہ شاعرکس مانیس ستی سان۔ خدا زانہٕ وہابن کیاز چھےٚ "مفتوح" کلمس مقابلہ "آفت" کلمہ ورتوومُت۔

۴. نامہربان۔ مالیہ رٔوس۔ نامہربان   ۵. وسعت دل (اصل) تہٕ بڈٕ یا تھز ہیو دلکھ بوت دُیہ چار آسیہ سٕے دا چھُ حقیقی دل نباں۔

غزل

چھُو جانِ خود ژۄ دچھ اسرارائے دِل
بہ ہمّت روز در ہر کار اے دِل

ژۄ آبِ توبہ سیتی کر تہٕ پاکی
بنی اَدٕ و خاصخاہ[2] دیدار اے دِل

مہ کر آزار کانٛسے نو ہٕ وَاتی
ژٕ یہ واتی یہٕ اَدٕ و آزار اے دِل

ژۄ بدٕ وے بیبر کرہن کانہہ گرٛسنہ[3]
دِ بی حق بیبرِ[4] سیے خروار اے دِل

اگر تشنس[5] اَکِس دِکھ تریشہِ داماہ
دِ بی دہ چند[6] ژٕ اَز ہر جار اے دِل

کرکھ کانٛسے ضعیفس دستیاری
خدا چھُے دستگیرو یار اے دِل

برہنس بدٕ ژۄ دِکھ نو وٕ پرٕ ژان کنیژہاہ
کری ژی سترٕ سیٛتے ستار اے دِل

وہابس در ہمہ ابن کارِ دنیا
فقط مطلب رضائے یار اے دِل

---

۱ پننہ رژھکر پاکھٕ ۲ لابدی ۳ بچھ ۴ اکہ بیرہ عوضہ اکہ کھار
۵ تریشہ ہِیس ۶ اصلس پیٹھ نقلن اندر "چار" لفظک چھُنہ کانہہ مانے شادو سیتی سمان۔ غلط انہٕ بہ چھا
ژٕ دن خاص یلکِن یا ژٕ دن یا رن اشارہ کرنہٕ کا شرد چار۔ یا نے ژٕ لیش چاو نہ دِزہ یژ تہ تعجیل کرنس پیٹھ۔

۔ ننہتھہ ننگس

لاگے شیرہ ٹینبر زل

گیُس شیدا بوٗ چانے ویرہ
لاگے شیرہ بِنٔبر زَل

ژہٕ ڈیشتھ میے تمنا بیرہ
لاگے شیرہ ٹینبر زل

ہیتم ساتھاہ دِتم درشن
ژلیم غمن تے پھوٗلیم کریشن[1]

ژہٕ پکھ نا باغہٕ میانِس بیرہ
لاگے شیرہ ٹینبر زل

میہٕ کٔرۍ ہے دستہٕ دستہٕ گُل
گوٗلاب و یاسمن سُنبل

گژھم انتھ باغہٕ ٹبرے چھیرہ[2]
لاگے شیرہ ٹینبر زل

ژلیم میے یارہٕ سِینس داغ
بٔرزالے زوٗلا در باغ

شمع مشعل تے لتہٕ دُریرہ
لاگے شیرہ بینبر زِل

بہٕ چھس آوارہٕ تے بے تاب
میہٕ نارس یارہٕ ژھاوُم آب

بلا تمہٕ آیہٕ کے اکہ پھیرہ
لاگے شیر بینبر زل

میہٕ ٹبرۍ نے دودہٕ کی پیالہ
چینتم داماہ ہیو لالہ

اَدہٕ شر میانہٕ دانِجہٕ نیرہ
لاگے شیرہ ٹینبر زَل

دہا بوٗ بہٕ ژھجھ منزِل کرتوٗھ
سیٹھاہ دشوار داراہ زیوٗٹھ

کھٔس دشوار دِ نتیجہ[3] ملیرہ
لاگے شیرہ بینبر زَل

---

۱ مسلسل آرزو ۲ ٹبرہٕ گندی ۳ آمہٕ کرِ پشمارہٕ سببر

غزل

چھُ درا ندام ہر جانے بہرا عضا بہ سرا افضل

بہر دانا د نادانے چھُ شاہِ دادگر ا افضل

برنیا کارِ بارس سالٕ مَیس یتھ کُن دِلس گو مال

مہ کر بے ہودہ بازری سال بد نیا چھے ہونرا افضل

مہ سہ یتھکھ مالی سند جاداد مہ ان گنہہ دوٗرہ بدی ب یاد

زبہ یتھ چھے رادتیتھ ہیس للاڈرھو یہ چھے زیادہ ترافضل

ڈوک کھیومُت زہ ازموہا و یہ از چھے تی زہ حاضر تھاو

یگاہ یی آسہِ تی و نہ ناوِ چھیہ لوٗدِس ییتھ نظرا افضل

بہ دنیا خانہٕ ڈانی نہ بہ انسان قدر دانی نہ (۴)

بدولت جاو ڈانی نہ دمِس نَم دم چھُ خرا افضل

وہا لو داشتنم نگہدار چھُ دارم وارم سمسار

چھ غالبس غاب تھاوان ذیار تونگر گورو کرا افضل

[illegible] ۵ [illegible] افضل

---

۱ فریادس وانن دول ۲ عیش و عشرت ۳ عہدہ "دورِ بدی ب" چھ فارسیس تہٕ کاشرس ترکیب اضافی بناد تہٕ امثہ ۴ یہ یہ یتھ دتہنہ موجود آسہ

۵ دولت آسنہ ستی چھ دنیہک لُن لِبن مانہ یوان ۶ لشتنی جاہ وحشم ۷ بقائی

۸ دولت مندی تہٕ اقبال ۹ دولت مندہ سند زخر نہ چھِ جان یوان مانہ رحالانکہ خر چھ خرٕ ڈ آسان۔

۱۰ یہ کینژہ ھاہ یتھ کارِاوسُم۔ پرِ دن شان دشوکت ۱۱ یہ کینژہ ھاوذ کینس چھم۔ مال موجوٗد۔

۱۲ کول تہٕ زور دولت مند۔

پیالہٕ برہٕ یو مالا مال

لالہٕ یتہٕ موٗ مالہٕ کرہٕ یو — پیالہٕ برہٕ یو مالا مال
لالہٕ جیبہٕ موٗ بہ سال کرہٕ یو — پیالہٕ برہٕ یو مالا مال
[2] بینہٕ پوشن بہ لول برہٕ یو — سینہٕ ملہٕ یو بو[3] ہیمال
چون دُور یہ بہ نو ذرہٕ یو — پیالہٕ برہٕ یو مالا مال
چانہٕ امارہٕ یو بال برہٕ یو — مینہٕ تہٕ لتم تل پا تال
ہیمال ہبہٕ نظر زان ہر یو — پیالہٕ برہٕ یو مالا مال
دہ دہٕ گنڈ ہیے مانظر یہ یو — انظرِ آموٗ زھا گیگہ وال
ڈہ دہٕ گنڈ ہیے تل وفن مرہٕ یو — پیالہٕ برہٕ یو مالا مال
چانہٕ دہ دہٕ بائ زی بوسہٕ یو — لکہٕ یال تے واوہ گیال
مینہٕ نیٕ انظر عرضی کرہٕ یو — پیالہٕ برہٕ یو مالا مال
یارہٕ کوٗ ناہ کالا دِرہٕ یو — مارہٕ وے میے وولھم نال
مارہ ماران چھیم تے مرہٕ یو — پیالہٕ برہٕ یو مالا مال
سوٗ بنہٕ تاویزہ طیٗ مارہٕ گرہٕ یو — از کوٗرنے وہبن سال
ربینہٕ لا شاہ دادی[4] نامہٕ یہٕ یو — پیالہٕ برہٕ یو مالا مال

---

[1] رلواتی اسلو بہ موجب چھ وہمّن "بُر مُتیٕ" ورنہ یا یہٕ چھ سادھی دمرہ شرابس "ام الخبائث"، مانان رُو دُست۔
[2] اکھ وَن پوش [3] بہ بوسہ ہیمال زن پڑاران چھس۔ ییھہٕ تخلیقہ منز چھ دہابن ہیمالِ قصک تصوّر ییتہٕ آبہٕ منظوم کوٗرمت [4] کاشرِ چھ دندہٕ دِ از مختلف نامہٕ ہبری ہبری زھنہ شراوان گروہاب چھ ماشوقس ییٚن "دادی نامہ" بوزہ نادی بوزہٕ یادی رات موٗ کلاون ہبزہان۔ کوٗ ناہ نوزُک خیال چھُ !

پڑارہ کوناہ کال

یارہ آوارہ کٔرتھس بال پڑارہ کوتاہ کال
دولہ وچھ وارہ میونٔے حال پڑارہ کوتاہ کال

شالہ مار لالہ کوٚرِ سال توٚت ٘ین چھجے گکال[1]
پیالہ ٹٕریِ مالامال پڑارہ کوتاہ کال

مرٕھ لالوگنڈ بولال کرٕھ دمِہ لو مال[2]
لرٕھ کٔرنٕھس جوٗرہ[3] سال پڑارہ کوتاہ کال

ساۓ کوٚرہ مٕنٕ دادہ یال نکھہ کنیٚرہ حاہ وال
تتہ بہ نتہ رٹہ بونال پڑارہ کوتاہ کال

دولہ وچھ یارہ کیاہ چھُم حال جگرس ٹرہ کال
سینہ مٔرٕتھ ہاوے بال پڑارہ کوتاہ کال

آم ولنہ زلفک زال ووٚل منیہ مارد نال
مارچھا کنہ منکوال پڑارہ کوتاہ کال

ژرنہ کٔرینٕس ورنہ انشکال[4] چھجے ژنہ میونٔے حال
اڈہ دزہ ژرنہ بنیہ موزال پڑارہ کوتاہ کال

نٔوگی راۓ زن تل پاتال روٗدہم بٕبرکال
برہ ہو کٔرنٕس سیال پڑارہ کوتاہ کال

دہاببنؔ یارہ ازخجے سال گوس واراہ کال
ودہ لپازدارہ ہبڑہ زہض حال پڑارہ کوتاہ کال

---

۱ جانہ خاطرہ ہتک
۲ ڈنیہکؔ مال
۳ کھسیہ ؤ بہ جؤانی اندر
۴ اے مبّانہ سادہ ماشوقہ
۵ دومیس ڈنیہس اندر
۶ مشکل زانن ۔ شنک ۔

چھُے زٕبہٕ میونُے سال

وۄنہٕ لۄکھا سپن بَرہٕ یو رٕہی — چھُے میونُے سال
بَلہٕ یو وۄنہٕ چھے میانی ڈری — چھُے زٕبہٕ میونے سال
جایہٕ امارہٕ چھےس غمگین — لو بہٕ وان مسکین
کمہٕ سوبہٕ میانہٕ پاؤی ڈٕہی — چھُے زٕبہٕ میونُے سال
ییتہٕ مو یارہٕ دِتہٕ درشُن — پتہٕ یہ ہم ورشُن[2]
آبہٕ ہم زٕن لا سِچ زٕہی[3] — چھُے زٕبہٕ میونُے سال
میہٕ چھُہ زٕہی کُن دل شیدا — کو بہٕ آہم زانہہ
کرو کیاہ بیلہٕ خوش گژھ یہی — چھُے زٕبہٕ میونُے سال
کیاہ زٕہ زانکھ اندرِم دأدی — بألی کٔری ہتھم جأدی
اَمہٕ کانچھنہٕ[4] کأ تیاہ نی — چھُے زٕبہٕ میونُے سال
یو نیر زٕن کرہٕ ہا گتھ — شمع رولیس ہتھ
تتہٕ یو مُرت کتھ ہُند فیٚ[5] — چھُے زٕبہٕ میونُے سال
زٕھانڈ وہنو اصلیچ وٕتھ — کتھ اندر کتھ
ہنہٕ رنگہٕ کتھ مانے چھُے — چھُے زٕبہٕ میونُے سال

---

1. ازچھ و نان ڈی گرُنی۔ 2. وُری یہ ہتھ وُری یہ اوہٕ یو رینک رسم گو ورشُن۔ ہتھ گُنی چھ شأرک لطلب ہہ زٕہ اکہ پھیرہ اگر زٕہ درشُن دیکھہ اسہ ٹدہ ہے پایہٕ وٲنی بروتھہ کُن پُن گژھن 3. سپٹھاہ تھود نفع یا کمأیی ''لاسا'' چھ تتھچ رازدأنی۔ اتہ پیٹھہ یُس کانہہ کأشر تجارت اوس کران لس اوس تیتی چیزن منز سپٹھاہ منافع بنان یمہ موجب ''لاسیچ زٕہی'' اکھ ضرب المثل بنیو و 4. خانہٕ ہنز دلونکہٕ
5. فی = فیہہ - اختلاف

بارہٕ گیہٕ سو چانہٕ ماہیے ضایہٕ سوٚندرہٕ مال

بارہٕ گیہٕ سو چانہٕ ماہیے ضایہٕ سوٚ ندرہ مال
بَرہٕ گامُژ گرہٕ وٚژاہیے
ضایہٕ سوٚ ندر مال
تیر میہٕ لایِٹھ بے وایے گوم میے غربال
چھو کرلَہ چھس چانہٕ رایے ضایہٕ سوٚ ندر مال
کرنہٕ کینژ سہاہ میون پایے شرطِ یارٕی پال
بے گو ناہ بے گانہٕ جایے ضایہٕ سوٚ ندر مال
چھس ژھان بو لوٚت ژھایے چانہٕ یکنج چال
چھس لوکُر مژ دورہٕ گرایے ضایہٕ سوٚ ندر مال
ساز تےٚ سنطورہٕ وایے مار نازٕ ج نال
سوزہٕ چیٚ امہٕ نازہٕ ژرایے ضایہٕ سوٚ ندر مال
اشبُر چھی و بنشہٕ رایے شیشہٕ ہنٛزہٕ کلہٕ وال
کِشہٕ[٢] یارِ ہتہٕ گوم ہمایے ضایہٕ سوٚ ندر مال
سینہٕ تو لتھم نلہٕ کرایے جیلہٕ جمبُھہٕ زال
کوٚدہٕ بُرہٕ تھس عشقہٕ تایے[٣] ضایہٕ سوٚ ندر مال
وِہٕا[٤] بو کینہٕ کرنہٕ سایے شین زن چھی وال
لوٚہٕ شوقہٕ یہٕ ژرانہٕ مایے ضایہٕ سوٚ ندرہ مال

حو: ١ یہ چھُ اَتہٕ پنٛڈتن ہنٛدِ اکھ استان ٢ زٕادی جین وانگن ہنٛد سنگار
٣ تادےٚ (اصل)، گرایے (نقل)، اَزیُک عام تلفظ "تابے"
٤ رلبش ۔ یانےٚ وٚدنیٚ وٚڈلیو کھ
بڈ (الف) ضایع (اصل)

غزل

مےٚ کیا ہ چھُم یارہٕ چارہٕ گیس بیمارہ ٹلی ٹلی
مےٚ چھُم شہمار دارہٕ سرا پا نال وٚلی وٚلی

نہ چھُس زندہ نہ مو ردہٕ کلِین ہندی یاٹھی ہردہٕ
دَزان چھُس عشقہٕ دردہٕ لۄوان ہٮ۪یہ سوزنہٕ گٕلی گٕلی

مےٚ سٕری ہیٹھی گوم شہلاب نہ چھُس مخمورِ درخواب
مےٚ کسرے امبرس آب سیٚن تالاب تلی ٹلی

غریبن خوٗن ماریتھ ہزاران جان ماریتھ
بہ تقوا[1] خرقہ یاریتھ مہ سۄ زیُن زال چھٕلی چھٕلی

مےٚ دٚوپ چھُے دستہٕ گل مےٚ یوٚشن لوگ بلبل
خیالس گوم سنبل وٚچھم تِم مارہ ہلی ہلی

زِ خوفِ کالہٕ ماران بیٚیِیے از تیر باران
ژلان عاشق بیماران[2] لۄان چھیرتھ چھٕ ژلی ژلی

وہٲلو دودٕ ظالم[3] یہ ٹھاوان چھُنہٕ سالِم
زٕ ٹھٲٹھی شاخ وٲلم مےٚ تبرے ستی تٕلی ٹھٕلی

---

[1] پرہیزگاری ہشند تقوی (اصل) است [2] کالہٕ مارن ہندہ چھنہٕ بروٚنہٕ تہٕ تیر باران رٹنہ بروٚنہٕ چھی تہٕ عشقہٕ بیمارہٕ رٹمٕتی "بیماراں" بدلہٕ چھہٕ اکس نقلس اندر تہٕ چھہ "لاران"

[3] عشقہٕ دود "دہاب" ناوی کتابہٕ تہٕ گگریز رسالس اندر ییلہٕ مےٚ یہ غزل چھپیو دتہٕ چھہ مےٚ "دود ظالم" لیکھمت تہٕ کیا زہ یہ ادس مےٚ دیوانہٕ کیو نقلہ ییٚٹھ تُلمت ۔ اصلس اندر چھہ "دود ظالم"

غزل

چھُسے ژٕ یارہٕ بیمار بہ نالو[1] زارہ برنل
مےٚ یا ماٚوُم ژٕ دیدار نتے مےٚ مارہ کرنل

مےٚ ہارِس گوم وندہٕ کران چھم لوٗکھ خندہٕ[2]
ژٕ یِیہٕ کوٚرہَم بندہٕ[3] بندہٕ سوٚنہ طوٗ مارہ سرنل

مےٚ سیٚنس رُود ارمان ژٕ لِلّٰہ کرتہٕ درمان
کرٕ سےٚ[4] قوٗربان دل وجان بہ سرائے یارہ کھوٚرنل

ژٕ نل نہٕ تھوٗد نقابہ وُچھے محرابِ کعبہ
کرہٕ با آفتابہ بہ آل رہ خسار پرٕ نل[5]

مےٚ کوٚرہَم یارہٕ سوٚختہٕ[6] وُچھے کرلالہٕ رُخ تہٕ
کرے جالنز موختہٕ[7] جرے زرتار ار نل[8]

کرم ضایہ جوانی بہ مالے[9] حکمرانی
دریں دُنیاے فانی وُچھم نہ کینہہ تہٕ درنل[10]

بیرِ نقہ کمہ کمہ کتابہ اثر گوی نا دِلہ بہ
وَنان چلنے حسابہ کتابن اوس خرنل[11]

---

[1] نال وزار (اصل)، [2] ٹھٹھہ [3] پھلہ پھلہ [4] کرہ (اصل)

[5] بزنال "لفظک زھوٹ" [6] زالِتھ سوٚر [7] موختہ پھلین ہنز

[8] اکہ قسمک ابرق یُس نالہ رزن تہ گل تیٚغ، جرہ چھہ یوان۔ دوہیم ناوڈانک [9] بسیل (اصل)

[10] حاصل [11] تلمیح قرآن کریمس کن تھہ آیس کُن یتھ منز بے عمل یہودین کُن وُنہ چھہ آمت زہ زَن چھہ تم خرن ہندی پاٹھی کتابہ نکھس تلان۔

غزل

بہٕ امرو نہی فرقان کوٚرُم نہٕ زانہہ بتہٕ تأمیلٕ[1]
بہ روز و شب چوٚترکان[2] کوٚرُم میے جامہٕ تبدیل

جو فیلِ مست مخموٗر بہٕ خامی گوٚس مغروٗر
کوٚرُن بحرن بہٕ مہجوٗر[3] کہ جوٗں طیراً ابابیل

کٔرِم نہٕ کانہہ رژر کام تہٕ میے دردل گُذرگوم
فقط خوٚش کارِ بدگوم کوٚرُم ہردم میہٕ تأجیل

بہٕ مایل گوٚس دِیارن بیٚیے بد خوے یارن
لباس و فرش گارن بکس لمبہٕ[5] برٕش قندیل

بہ طمعِ دورِ فأنی کٔرِم ضایع جوٚآنی
میہٕ زھانٛدم حکمرأنی اِجارٕ[6] ٹھیکہٕ تحویل

بہٕ گوٚس ازمرگ بےٗ ڈر بہٕ جمع زیور و زر
قبا قالینہٕ بستر موگل دستارہٕ مندیل

بہانہٕ کٔری کٔرِ میے کٔرِم تن پرورِی میے
گژھان سوٗرے وٗری میے انان گیولون تہٕ تیل

کوٚرُم نہٕ یادِ حق زانہہ بہٕ غفلت گوٚس گمراہ
بغیر از نالۂ و آہ کرٕن کیاہ چھُم میہٕ تکمیل

گُڈلن اُمی بازی گارن عاشہ مُتی خُون ہارن
دوہا اکھ آسہ یارن وہا لو یچون نا طیل

---

۱ تعطیل (اصل) ۲ ایرانی بادشہن اُسی ترکستٲنی "مُغبچہ" شراب چاونا وِنہ خاطرہ دربارس اندر آسان تہٕ یم "ندیم" اسی دوہس رٲتس واریاہ رختہ بدلاوان۔ یمنٕے کُن چھ تیٚمہ اشارہ۔
۳ ژٕرتہ کامپولٕنٛشہ تیتھے کٕنہ دٔور یتھ کیٚہ ابرہہ سُندس فوجس کٕنہ رٔود کرنہ پتہٕ ابابیل (کُنج) اَچھونٛس دٔور گیہ۔ ۴ تعجیل (اصل)
۵ بکس لیمپ تہٕ برش چھ ترٛ ہٕ وٕے انگریزی لفظ یم غالبن گوڈٕ وہابی کاشرِ شاعری منز اَنی مُتی چھ ۶ اجارہ۔ ٹھیکہٕ تہٕ تحویل اٚکی انتداعی ڈوگرہ عہدس اندر تہٕ بیہ ہِوی شعبہ۔ یمن ہندہ ذٔریہ جِنسی مالیہ اوس وصول یوان کرنہ۔

بہٕ لاگے ہنگہٕ مسول

کرے واولوشہٕ لنگہ — بہٕ لاگے ہنگہٕ مسول
اَنے گُل ساسہٕ رنگہ — بہ لاگے ہنگہٕ مسول
میہ کورے فرشِ مخمل — ژہ وُچھ بادم کلین تل
چھ مغرش[1] کٲتہٕ رنگہ — بہ لاگے ہنگہ مسول
میہ اوشم یِی بہ تقدیرہ — ڈولمُ نہ زانہٕ بہ تدبیر
دِگر[2] کس جاے منگہ — بہ لاگے ہنگہ مسول
میہ کُس ہیتھ سرلوسنتش — نصیبس خوب زِستش[3]
ارادس[4] سیتی جنگہ — بہ لاگے ہنگہٕ مسول
بدن تے قدو قامت — رُژھم از نازو نعمت
یہ زوٗ کرہ تام ڈُنگہ[5] — بہ لاگے ہنگہٕ مسول
دہاٮو شاہ و درویش — سمن ساری بیس و بیش
زمینس[6] بٔتیہ گنگہ[8] — بہٕ لاگے ہنگہٕ مسول

---

١ فرش ٢ بٔتیہ کاٗنہٕ ٣ بدخصلتس
٤ ارادہ الٰہی۔ تقدیرہ ٥ سورہٕ ٦ قبرہ
٨ گنگہ بل بٔتیہ ینڈتن ہندی آسرکھ تراوبہ یوان چھ -

غزل

بہ چھُس دربندِ لہو و لعب غافل
بہ عیش و نوش خورد و خواب غافل

مےٚ ییوٚ نہ یاد زانہہ عُقبا بہ خاطر
بہ فکرِ زینت و اسباب[۱] غافل

بہ فخر و جاہ و تمکین[۲] شہرۂ عام
بہ اندر عزت و القاب غافل

شوٚنگُس بر دجلۂ[۳] آبِ سمندر
بہ عیش و خواب از سیلاب غافل

بہ خامی گوم سٕری پٮ۪ٹھی آب ناگاہ
گوٚمُت چھُس ییرہ درگرداب[۴] غافل

زِحالِ خود مےٚ چھُمنہ کینٛہہ تہٕ مولوم[۵]
پریشان چھُس زخشک و آب غافل

زکارِ کردۂ عمرِ گذشتہ
بحسرت مبتلا و تاب غافل

---

۱ دنیوی چیز یم پٮ۪ٹھ انسانس درکار چھِ بوان — ۲ وجاہتِ دنیا

۳ دجلہ چھِ ملک عراقُک اکھ مشہور دریا — ۴ آولن

۵ معلوم (اصل)

غزل

زدردِ یارٕ چھُم آزارِ مُشکل — بہٕ سینہٕ پیوم عشقٕن نارٕ مُشکل
دُزم وَس ہاوٕ کَس اندرٕ یہ آتش — چھُہ ہاوُن غارِ سے تھُہٕ کارٕ مشکل
کرٕ کیاہ لبتہٕ چھُس درٕ دامِ گیسو — چھُہ نیشن[1] زہراں شہمار مشکل
بہ پا زنجیر گامُتی نرٕ نتیرن — فنونِ سحر جودُوگار[2] مشکل
بہٕ قتلِ عاشقان دٔرامُت چھُہ صیاد[3] — کمان و خنجر و تلوار مشکل
کران از تیرِ مژگان تیر باران[4] — چھُہ زخم تیرِ خارٕ[5] دار مشکل
کٔنُن چھیس اندرٕ مشکِ ختن اوس — مگر آنُن چھُہ از تاتار مشکل
سرِ دروازٕ یٔاران دادی لد چھی — ژٕ وچھنہٕ حالِ ہر بیمار مشکل
دوا یے دردمندان چھُے ولیکن — انُن از باغ تو اَنار مشکل

وہاب یٔاران سرِ دروازٕ باغ
بیہن اندرٕ کمین[6] بیدار مشکل

---

۱ لوٗپھ ۔ ۲ جادوگار (اصل!) ۔ ۳ شکاری
۴ فارسی "باران تیر" چھُہ کاشری پأٹھو "تیر باران" ونیومُت
۵ زٕ تیر یمیکٕ پیٚت سیٚٹھاہ تیز چھُہ
۶ سۄ جاے یتین ماشوقس کُن نظر پیٚیہ نہٕ۔

غزل

وُچھہ برُو یے یارٔنٛز بان کیاہ چھہ زیبا چار گُل
لالہ رُوخ گُل مہ جبین گُل لب گُل وشہمار گُل

کچ کمان گُل شد الف[2] گُل جیم[3] گُل تے میم[4] گُل
صوٚاد[5] گُل صیاد گُل تے تیر گُل تلوار گُل

گوش[6] گُل سینہ پوش گُل تے خال[7] گُل خلخال[8] گُل
چاہ[9] گُل تے چین[10] گُل دُر دانہ[11] گُل انار[12] گُل

پیالہ گُل پیمانہ گُل موے خانہ گُل تہ شیشہ گُل
نشہ گُل تے لونش[13] گُل تہ موے گُل و خمار گُل

مطربان گُل ساز گُل سنطور گُل سارنگ گُل
ناز گُل آواز گُل رقاص گُل رفتار گُل

پیشرو گُل در گلستان گُل یک غنچہ گُل بدن
دست گُل گلدستہ گُل نے سبزہ گُل سبزار گُل

گلشن انہ گُل پُر چھہ بہ گُل لاگ بلبل لے وہاب
در گلستان خار گُل تے در گُل[14] دیوار گُل

---

۱ ابرہ و نجہ ۲ قد الف ۳ زلف پیچان ۴ دہانہ
۵ لف و نشر مرتب مانند چھہ یتھہ مصرعس اندر لومہ صاد ، قدبالہ = صیاد ، زلف = تیر - دہانہ = تلوار تصور کرنہ آمُت
۶ کن ۷ ٹکچین ۸ گوڈہ کڑی
۹ چاہ غبغب ۱۰ ڈیکہ ۱۱ کنہ دور ۱۲ قبہ ، سینہ
۱۳ جٹن ۱۴ گلستانکہ دیوار چھ رب نام چھہ پوشی بوتی -

غزل

مێنہ گوٚرتَم دلبرن سینہٕ تہٕ کینہٕ پارٕہٕ چھوِل غربال
ٹَتِس انصاف کینہٕ چھےٚ نہٕ بجین چھُم درنظرِ اشکال

گمر چھس بیرہٕ لوٚد راب زخوفِ جانِ خود بے تاب
تہٕ کیاہ زانے چھُس در خواب بدریا بیرہٕ روٚزی شُند حال

یہٕ چھُس رسٕتہٕ اندر دام سراپا دام ولنہٕ آم
موکل لیٚس آسہِ درآرام مَتِس کیاہ ولوٚد چھُم کیاہ گوزال

درٕونی سخت چھُم آزار دزان چھُم وسہِ اندر نار
اُرِس ولوٚد چھےٚ نہٕ از بیمار چھُم کنیٚنہٕ تب زرنتر یا اسہال

مێنہ نشاوِن بارہا وادہٕ سِرِراہ چھُس تہٕ افتادہ
مێنہ آتش تیز گوٚو زیادہٕ تہٕ سختی ذرہٕ کوتاہ کمال

یہٕ حسن و ناز خود مغرور تہٕ عیش نشہٕ چھُم مخمور
وَنے بێیٚہ صنا یہٕ کرلس خوٚر نکو چیہٕ تراوٕنس پامال

تہٕ کرلس مترنہٕ دیوانہٕ زخویش وخانہٕ بے گانہٕ
چھُنہٕ انصاف لس دانہٕ بجوہٕ دی خستہٕ کرلس بال

بہ سختی چھُم مێنہ برلب جان کرہم نادادہٕ فی درمان
نتہٕ بومرہٕ ہێنہ ارمان کھس کس مرہٕ تم و وبال

و یارب از درد نارس منز گلان زن شین نارس منز
سر راہ انتظارس منز لیکان اسر بہ استقبال

---

۱ گُنزہ پرُن ۲ چھنہٕ - آزاد - مُچھ ۳ دُاری لدس نش ۴ خواری (اصل)

غزل

میٖہ اُندری نار در سینہ دزان چھُم یارہٕ چوٗن[1] قندیل
نتہٕ رٕتھ میٖون از کینہ دٕزان زن کڑٕ ایہٕ اندر تیل

وَسے اندر سوٗنم[2] زرتب زِ سختی جان چھُم بر لب
بہ غم زن چوٗنہٕ کوندے رب رگن اندر سینی تحلیل[3]

بہ گاجس عشقنی دردن لوٗے چھُم روے مے زردن[4]
لھوٗتم کوٗ بار بر گردن پلیہٕ ہجھ ریٖبیہ پاے پیل[5]

میٖہ نبوٗنم ہوش تے آرام دہ دُر زن ویرہٕ اُندری زام
دوٗ پہرس بالہٕ کوٗرنم شام میٖہ رولس رنگ سیٖن تبدیل

میٖہ لاین آبگینس سنگ[6] گیٖس آوارہٕ تے دل تنگ
کوٗزن مے ہیبہ اری نے رنگ گو لالس نتہٕ تزاون نیل

بہ ووٗنی استادہٕ چھُس بر در بہ فرمان منتظر جاکر
یہ فرماویم بہ چشم و سر کرہٕ تھقہ حکمس تامیل

کھوٗرن تل نراوس[7] منز نگاہ مے مارہٕ تن یا ووٗنی
ہلتس زرلیسنہٕ ٹینس اچھن چھُہ کیاہ نس مارلس تا جیل

ہنے ہنہ دوہ ۵ منہ سوران آم سراسر فصل سورے خام ۹

وٹہ لو آسہ وٹونی کرتام دوہ ہا اکھ حاجتن ناطبل ۱۰

---

۱ زن ۲ منہ چھ ازبر وتہہ کیتھہ دری نقلن پیٹھہ بھروسہ کرتھ گوڈنکس شارس اندر "چول" بدلہ "زن" تہ دوییس شارس اندر "سونم" بدلہ "سم" چھپوومت تہ یتھہ کنہ چھ نقالن ہنز غلطی میانز غلطی نہ بنے ہتر

۳ رلے بہ ۴ لیدران ۵ ہسی کھوٗر ۶ شیشہ ودس گلاسس. نقالو چھ اتھ انگبین تہ لیکھمت - تہ یلی چھ غلطی سانہ پانہ چھپے مت تہ

۷ اچھن ہندی منہ پھٹلی - ببنہ بدلہ شعری ضرورتہ موجب "سائبنہ" پرنہ ونہ چھ زن بوزگان

۹ چھپے مت "رودم" ۱۰ تعطیل - یہ تعطیل آو واریاہ پھیرہ حاجتہ مطابق ...

ردیف

"م"

مناجات

خالقِ خلق و ملک خاص و عام　　مالکِ شرق و عجم شام
رازقِ جن والنس ہر دو دوام　　احکم الحاکمین ہراحکام
کبّا رحیما کریم با اِکرام

از گناہ گوس غرق سر تا پاے　　کاٗلنہ لِیتہ مبّہ وُ چھِنہ اَمنچ جلئے
کرنہ کنیٹر صاہ ٹرہ مبون موہ کلن پاے　　ہِم گناہ بخش یم مبّہ کرنہ آے
زینہ پتّھہٗ بزنّدگی از تام

چھُنہ بدہ کار مبّہ ہبّوہ کانہ ہبندہ　　از گناہ گوس وُوّنی بہ شرمندہ
عفو کر تم بہ چھبُس ہرہ اکندہ　　ہبّیہ نہ چھتم نِہ جُرم آیندہ
بُد مبّہ باقی چھِ وُنہ کیتھہ ایّام

بۂ کوّرس گیہر زیادہ بد کارو　　دکہ دبنہم مبّہ دو ستو یارَو
دوّپ نہ کاٗلنسے مِتو اٗمس پۂ اَرو　　دِمرِ ما نالہ بُدہِ بلو یارو[٢]
شرمہ ہند زال گوم روز یم پام

مبّہ جچھبّہ لبس چاذِ مرحمتہ کاٗفی[٣]　　دِم تُرہِ از تام جُرم منی ماٗفی[٤]
کھاو سیلنس مبّہ رحمتچ صافی　　شاہِ کونین عاصین شاٗفی
لبس دِ تہتھہ فرشِ لوُ عرشِ مقام

مبّہ چھِ در سینہ رنگہ رنگہ غم　　کار نہ کوہ سِنجہ کامہ وارا ہ چھم
بینہ نی یاوری مبّہ کرہ ہردم　　چھبہ کرُن سعی از بنی آدم
زبّہ انُ چھےُ مبر حمت انجام

یا الٰاہی زِ فیض ہم رحمتھ[5] | ہاو یالنس کینہ وہالبس وٕ تھ
دِم دِلس وُٕوفی بہ بندگی ہیتھ | ماجہ مالس تہٕ آشناون ہیتھ

عاقبت دِم مٮ۪یہ اند برا سلام

---

۱ دُمرہ اندر   ۲ کریکر - ویداکھ
۳-۱ مرحمت - (اصل) - رحمت   ۴ معانی (اصل)   ۵ رحمت (اصل)
(نوٹ) وہابن چھ غالبن یہ مناجات دُمرہ ہندی شیٹھ ؤری گذارتھ لیکھمٕت

نعت شریف

مخمس

یارسول اللہ زدست خود سیھّاہ تباد گوم — ومرہ ہندسرمایہ سور بے رگناہ برباد گوم
بربدی مے نفس مایل روز وشب دلشاد گوم — دوہ ہہ خو تہ تے حرص و طمع ڈور نہ زیاد گوم
گوس غافل تے توے خوف خدا از یاد گوم

برگناہاں تیز سیلس شیر زن بہر شکار — تھو دنہ مے نفس اماّرن دراں دم بختیار
آسہ نہ کا ہہ مے برابر بدعمل تہ نابکار — دمہ نالہ یارسول اللہ مبہ کر تم رشکار
کرہ کیاہ وونی مے برابر وادہ کے میعاد گوم

نو تہ واانس جھیم گراں بردوش ایں بار گناہ — یارسول اللہ گناہ سیھہ آس لوانده پناہ
عفو کر تم جھکھ شفیع المذنبین امت پناہ — کرمبہ سائے ومرو ونی درکار — ناشناباں فناہ
کرہ کیاہ ڈونی بنیٹر ہوزور ومرہ تیداد گوم

نیر نیر نخہ گوم از دس بیہ نہ پھیر تھو شہ باز — یا نبی اللہ بہ لطف خویش مارا چارہ ساز
جھس نبرے ساماہ منزل جھیم سیٹھاہ ڈور و دراز — تھاوتم وونی بہر اللہ اصلکے مے امتیاز
وونی مبہ بنے خوف یاس بہرو ستاد گوم

کور نہ مے بے جرم وعصیان کا ہہ تہ ساعت یارسولؐ — جھس لش یان کنہ رنگہ جھیمبہ طاعت یارسولؐ
بے نوا جھس ہمچو مفلس بے زراعت یارسولؐ — جھیم فقط وہ مید جائی بر شفاعت یارسولؐ
وونی آسلا عالمک از آدم واولاد گوم

اولیاو ساری ژھٕنہٕ نش موحتاج جانیٚ خاکسار   زٕنیہ دِتُے از بندگی ذاتن بقدرت بختیار
زٕوٗرگیہ ابدال زندٕ مورد ہٕ فندس گو بہار   کیٛاہ عجائب یُد کرکھمے عابدس نیک کار

نبوت کو تاہ رحمتہٕ لٕنہٕ بارِ عصیان زیادٕ گوم

میانیٚ عصیان یُد چھ زیادٕ جانیٚ رحمت بے حساب   اکِہ قطرٕ رحمتہٕ عالم گژھِ سورُے کامیاب
کرٕنہٕ اندر رحمتہٕ نظرے اے شہٕ عالی جناب   ہاوتم روئے مبارک یُس چھُ نورک آفتاب

بس مےٚ یٚمے دردین ودنیا رحمتُک امداد گوم

شاہِ کونینس ژٕ ہٕ دامن رٹتہٕ محکم اے وہاب   از گناہان کیٛازِ ژھکھ مجبور اندر اضطراب
رحمتکیٚ ذرہٕ سیتن چھیلہ ہم حضرتِ جناب   ییتھ یٲ ٹھین مانٛجھ داغن صاف کران گرم آب

وعدٕ عفو شفاعت کیٛازٕ ہے از یاد گوم

---

۱۲ دست (اصل)

۱۔ ناانصافی   ۲۔ زٕوٗر ۔ زیاد (اصل)   ۳۔ ہنٛز احسانہٕ سیتۍ

۴۔ فرمان برداری

(نوٹ) یِمہ برونٛہہ کینٛہہ وری چھِ یہ نعت شریف نقلونٛیٹھ تلیتھ چھپاو نہٕ آمٕت تہٕ تریم پانٛژ بیم ژٕ آنٛھیم بند چھیٚپیٚمٕتۍ ۔ از چھِ اصلہٕ نٛیٹھ یہ نعت مکمل پأٹھۍ درج سپُدمُت ۔

منقبتِ چار یارِ با صفا

ژور خلفا چھ ژور دینٕکی نقم — خانۂ دینِ متو کوٗر کھ محکم
حضرتن فائض نوٗرِ انوارِ حق — تمہِ ووے وا تہ نوٗر در عالم
شاہِ کونین تمسٕنٕ رہبر — تم چھ رہبر بہ عالم و آدم
گوڈ نیکٕ یار حضرتِ بو بکرؓ — لوٗک براہِ نبیؐ قدم بہ قدم
کرٕ نہ تمی فرقِ حکم اکھ سرِ موے — نہ کوٗرن زیادہ تۂ نہ کینژھاہ کم
چھُ دوٗیم یار حضرتِ عمرؓ — در عدالت سہ عادلِ اعظم
کوٗر نہ تمی دین در جہان روشن — سکّہ در ہند و روم و چین و عجم
ابنِ عفّان حضرتِ عثمانؓ — از حیاہس چھُ ختم[۲] در عالم
یارِ سیوم تہ جامعُ القرآن — صاحبِ علم و حلم و دانش[۳] ہم
شاہِ مردان حیدرِ کرّارؓ — تمی کوٗرن درہ خیبر[۴]ک برہم
تا قیامت چھ دبدبہ تمی سُند — رنگہ رنگہ تمس[۵] پھوٗلی کو سم
اولیاء دراے تمی سنزے ذُری بیٹھ[۶] — غوث و ابدال قطب چھی کم کم
اے وہاب روز ژھن خلیفن کُن — از دل و جان فدوی[۷] ہر دم

---

۱ فیض (اصل) ۲ سارہ نی سردار ۳ دانائی ہنٛد ۴ خیبر اوس یہودین ہنٛز لُو آبادی یمبنہِ تمو وار بہا قلعہ تامیر کُرمتہِ آسی۔ حضرتِ شاہ ولا ہتو کھوٗل سارُوی خوہ تہ تٛھرس قلعس پیٹھ اسلامی جنڈہ قائم۔ ۵ حضرت علی رضی اللہ عنہ چھ وارین اسلامی علومن ہندی بانی تہ یہے کوسم چھ تہندہ دستہ پھلمتہ
۶ آلِ علیؓ ۷ فدا سپدن وول

منقبتِ حضرتِ سلطانؒ

مینڈا کا سہم غم بہر دم　　جنابِ شیخ مخدومؒ
مینڈا جہم ساماںِ محکم　　جنابِ شیخ مخدومؒ
تیس ٹِھتھ آسہ رہبر　　نہ تس کیاہ غم بہ محشر
وسیلہِ جہم بہ ابہ　　جناب شیخ مخدومؒ
بہ پاغمبر و سالت　　کیرہم از فیض و رحمت
دیم بارِہ شفاعت　　جنابِ شیخ مخدومؒ
بہ جھس نابے وسیلہ　　مینڈا جہم لوڈ غذرِ حیلہ
مریدان ہند کھنبلہِ　　جنابِ شیخ مخدوم
سرِگرمی و سردی　　مینڈا جہم سامانہ مردی
طریقہِ سہروردی　　جناب شیخ مخدوم
جلال الدین بخاری　　لبشارت لتس ز باری
نویدِ رستگاری　　جناب شیخ مخدوم
گکیس از کعبہ آواز　　زِہ دل خوش روز ممتاز
درِ رحمت کبرتھ باز　　جناب شیخ مخدومؒ
مریدان مخلصان پہنچھ　　اتہ کھ بے شک بہ جنت
چھُہ باب فاضل رحمتھ　　جناب شیخ مخدومؒ

سَہ ختم الاولیاء کُھے[1]   تقی نہ اتقیاء چھُے
کران مبۡترہ[2] کیمیا[3] چھُے   جناب شیخ مخدوم
مریدن پنَہٗ مہربان   مریضن ہنۡد چھُ درمان
بہ مشکل[5] ہا چھ آسان   جناب شیخ مخدوم
غریبن ہنۡد گذارہ   امیرن ہنۡد نظارہ
بہ لاچارہ چارہ   جناب شیخ مخدوم
تہی دستن[6] چھ مایہ   گناہگارن چھُ سایہ
مدد مے جایہ جایہ   جناب شیخ مخدوم
وہاب از نوبۃ واٰنی   بیاکنٗ[7] مدح خاٗنی[8]
کریم از مہربانی   جناب شیخ مخدوم

بُہ چھُس کمتر غلامِ شاہِ مخدوم
بُہ ژھانڈان مصطفےٰ انہ راہِ مخدوم
مےٗ بہ چھم در ہر بلا و رنج و محنت
نجات از کوچۂ درگاہِ مخدوم

---

١ سینۃ سینۃ - ہردم   ٢ میوہ   ٣ خوش خبری
٤ فیض رحمت (اصل)   ٥ مشکل کامن سہل بناون ودل
٦ دست تنگ یا اتھ چھوٚٹن   ٧ دلہ کر   ٨ خوانی (اصل)

غزل

اَتھو مَنزے میہ دلبر دُ پھتھ زَن جالوٗرہ گوم
بہ مِثلِ بادِ صرصر[1] سۄ نبرٕ تہ از نظر گوم

بہ بٲزی مییے دتمُن بُرم میہ دوٚپ آشایناہ چھم
دُ چھیم غمخا نہ ماتم میہ خٲرس خار شر گوم

یہ دنیا بٲزی گارا ہر کس آشکارا[2]
بہ خٲمی لوٚر میہ نارا بہ گردان والہ بوٚر گوم

نہ چھم یوٚت پھیرنس وار نہ وٚونی برونہہ نیرنس بار[3]
مَعلّق[4] چھس گرفتار میہ دوہ وٚونی درگندر[5] گوم

کرہ کیاہ گوس رنجور بکُن چھم مَنزلاہ دوٗر
میہ چھُم نہ زادِ راہ لوٚر ذخیرٕ مو ختصر گوم

نہ چھم مییے دیار حیندس نہ وآسہم کارانِدس
کرہ کیاہ خرج وَندس زراعتس[6] سونتہ ور گوم

کرہی لیس سونتہ آرام بیٚیس کیاہ ہردہ انجام
بنیو ولتس مندنین شامَ ورِنہ کس کیاہ یہ کر گوم

وہٲ لوٗ دنہ دِلوٗدل ہنی دلوہ کیتہہ زتہ حاصل
ژہِ کارس چھکھنہ قٲبل سنیوٗ دے[7] کانا اگر گوم

---

۱ سۄ نبرٕ واوٕ یُس صحراون اندر وۄ ہغان چھُ۔ ۲ نوٚن۔ ٹاکارہ یا گٹہٕ والِن دول۔ ۳ ہیکھٕ
۴ الوند ۵ ردوٗم ۶ زراعتس (اصل) ۷ یہ چھہ "دستٲری ہیٚن کان" تلمیحس کُن اشارٕ محاورہ بنیومُت
یانے اگر ہنگہ منگہ کامیاب گژھِہ۔

غزل

دہ ہے دیدارہٕ کے موقہٕ ہوان میے یارہٕ نیندر چھم
درہٕ زٕون چاپہٕ تا شوقہٕ[1] گرٕھان مے ہارہٕ ژٕندر[2] چھم

میہٕ شینہٕ ہانہٕ ہیو ساوَن[3] بہٕ گاجس ساورنگی ناوَن
لجس جوین نہٕ[3] دری باوُن میہٕ گالان ہارہٕ ہندر چھم

وُچھان چھکھ سو رخ ہیوٗنے روخ یہ دہ دُمت داغ[4] چھے روخ
یہ گامٕژ یارہٕ چول آدوخ[5] میہٕ لولہٕ نارہٕ سیندر چھم

میہٕ ژامُت وسہٕ اندرٕ ژٕورسیٖن مے بالہٕ پالس سُور
دُوروی دیو دارِج لوٗر ژٕال زٕن کاٹھی یندرٕ چھم

بہٕ کوٗرنس ہیرہٕ درگرداب میہٕ سری ینٛہٕ ٹھی گومت سہلاب
بہٕ سختی آیہٕ کوٗ تاہ تاب پھران زٕن زورہٕ جندر[6] چھم

میہٕ سپنس گومت انگار ژھٕنن مے زبینہٕ ژٕاوتھ نار
وَنے کیاہ کوٗت چھُم آزار درہ وُنی نارہٕ نیندر چھم

دہاکس درد مندان خوش دِلس آرام در آتش
میہٕ لوٗرگ نیبشہٕ[8] ناروک نشس خمار نار نیندر چھم

---

۱ تعشوقہ (اصل)، ۲ پھل ژٕندر (ژٕرہ دُم زٕوان) ہیو عشق چھم تہٕ ہارکس ژٕندرس یوت ژمان۔
۲ ماہ ساوَن۔ زبینہٕ کول ۳ "نہ" چھنہٕ اصلس اندر ۴ داغہٕ سیتی دُزِتھ تہٕ دزل ہیومت
تہٕ چھیتوک دوزجار نہٕ کیہنہٕ ۵ غالبن چھہ آدوخ نتہٕ سپندرہ وَنان ییتھ داریہہ کالیج آسنہٕ سبہٕ رنگ
آسہٕ ڈول مُت ۶ گربلک جندر ۷ درہ وُنی نکرو ۸ یہ چھہ ہنا غالبن ڈلان
۸ نشانہٕ

غزل

میٚہ خوٗنہٕ لاے زَن سینہٕ دزٕہ وُنی گوٗند ہو زَن ہوٚر گوم
دوامیٚہ آب اَنِتھ چھےٚ نہٕ حرارت سانہِ گُن ژوٚر گوم

میٚہ نیران آبہٕ سینی نار دگٕ ہِر دزام دٕہ بازاہ
دُزِتھ وٚونی آب چھُم آزار میٚہ تیلہِ کزائے ان بھوٚر گوم

بہر ستو بَہرِ باغ و بام دَزال ہے دربنٹھ سوٗزے آم
فقط ہے سنز ڈلوکھٹم دام بہ گردن بار ہے بوٚر گوم

اندلو وَنہٕ زانہہ میٚہ للہٕ نیاے سمے نہٕ زانہہ میٚہ ورنچ تزائے
وُہیتیمنزِ کالنہٕ ہنڈے جائے میٚہ ہینہِ ژھانہٕ ہنڈ ٹھوٚر گوم

ٹہ یُڈ وَے ہوس گاہ سادس بہ ناگاہ آم کانہہ نادس
ژھوٹُو و ہُونزس ہُر یوو رادس اَنتھِ اندر نِتھ آوٗر گوم

میٚہ رٲوِم بابے صاحب کار امیرد ہرد نیا دار
ہیٚھُے ہے رووا کھ اکھ یار ہیٚنُھے ہے زیادٕہ دٗر گوم
دل

جوٲنی دوہ نارک شور وُچھم کینہہ دوہ چھُو البس زور
میٚہ وارٕہ ابہٕ نبڈی نہ کھور میٚہ ہارہٕ ہوکھِ آگُر گوم

دہا لو وُچھنہٕ یالس منز فقط موجود رو ڈے کرنز
سکھ وٚونی کرنہٕ لو روک سنز کتھ سے بیٚیہ اچھوٚر گوم

---

۱ برنتھ اندہٕ ۲ ۳ بانگہٕ منگر ۴ رویہ ڈینہہ۔

(نوٹ: بتھ غزلس اندر چھےٚ صنعت حسن التعلیل بار بار ورتاونہٕ آمژ۔

مُخمّس

ڈاڈ برنامِ الٰہی کریہ ہردم صبح و شام
زیادہ کم کنہہ زادِ راہ بہرِ سفر کر انتظام
طایرِ رُوح کرہ ناؤن بررہِ مولا مقام
جز خدا نھاؤن بھروسہ گاڈشہِ بند چھے کارِ خام
تُسے رٹن سبھتی ٹرہ ماہ و مہر خلق و ملک رام

عابدان و عاقلان عارفن ہنر زان کر
جان و دلِ تہ دیدہ سر برراہ حق قربان کر
بان از ہستی فنا در بندِ این و آن کر
چھے غنیمت زندگانی از جوانی دیان کر
آفتابہ درہ لو گمت وونت وونی نزدیکِ نشام

وُچھہ ظہورِ نورِ حق بے رنگ رنگارنگ چھے
رنگ در ہر رنگ چین و روس روم و زنگ چھے
بازی شطرنج مصنوعی بہِ صلح و جنگ چھے
مظہرِ او جن و انس و آب و نار و سنگ چھے
تُسے بہ بحر و بر بد و رِ دیر و دہر و شہر و گام

خویش و بیگانہ خلایق دوس دشمن یاد کر
یی وُچھتھ از دیدہ خود آن تی اندر نظر
ظالم و مغرور عالم عاقل و اہل ہو نہ
گی روانہ کاروانہ نن پیے عزمِ سفر
چھی یہ جا یالس ہمیشہ زن بجنگِ رُوس لام

کرنہ کنہہ سرمایہ ستین چھے غنیمت زندگی
کنہہ نہ بُد وے رکھانہ کنہ رنگہ بندگی
بُدلہ پشیمانی چھیہ لس ابن آسہ ستین گندگی
خواری و خندہ خجالت نتہ لس شرمندگی
ینیتہ آسن اولین و آخرین و خاص و عام

چھِی دراں اندیشہٕ گامتی نرہ شیرِن دِل کباب ۔ اہلِ راز دَ نرک کوٚر مُت چھِے توٚے آرام و خواب
لَتھو ورِندٕ و زندٕ پانہٕ برفنا پا در رکاب[۸] ۔ اندریں حسرت پریشان و پشیمان چھُے و ماہتاب
چھُس نہٕ وُنِد کتھ طاقتس سیتن مئہ لیکھُمت آسہِ نام

---

۱ شطرنجہ چہ کھیلہٕ ہندی پاٹھ ۲ نوٗرِ خفک یِہ تو

۳ خانقاہ ۔ کاہنہٕ عبادتچ جاے ۴ دوست (اصل)

۵ وطاب اوس' وطن" اخباریران ہُنہِ کہِ مطالعہ سیتنٕ اوس علم نٕرہ جاپالس ترٕد وسس

چھ پانہٕ دٲنی جنگی لام بندی ۶ روحانی غلاظت ۷ اسنس لایق حالت

۸ رکابس اندر کھور پانے آخر تس کرس سفرس بپٹھ تیار

غزل

بہ یک گردش یہ دُنیا بہ شش[1] صد روے ڈیوٗٹھمُ
چھنہٕ یکدم بہ یک پا[2] سیٹھاہ بدخوے ڈیوٗٹھمُ

دوہس دٕہ دوٗرہٕ[3] ہاوان چھہٕ دورن دورہ ناوان
پنگاہ ہیوٗ مُت بتاوان بہ دیگر کوے ڈیوٗٹھمُ

دوٗنالگ[5] شینہٕ ہندٕ رٕ وُچھِن نمُ ہارہٕ تٕ ندٕر
بہ گردش آبہ جندٕر مبہٕ دٕر ہر جوے ڈیوٗٹھمُ

بہارس منز یہ تالاب[6] کران ملکس چھہٕ سیلاب
بوٗہس اندر تمیک آب گومُت بدبوے ڈیوٗٹھمُ

وُچھِم صبحس یہ لالہٕ لبِ سُرخی کمہٕ حالہٕ
دوٗبہرس زن مکالہٕ سیاہ تہٕ ردوے ڈیوٗٹھمُ

وُچھِنہٕ سونتُک یہ سبزار مبہٕ دل خوش گو بہ گلزار
گلشس[7] ہرد ہ سیٹھن خار ڈوٗلان درکوے ڈیوٗٹھمُ

بوٗہٕ ڈیوٗٹھمُ امیرا بہ شوکت دار و گیرا
برہنہ از فقیرا بیٹھان در کوے ڈیوٗٹھمُ

وہاب وا ز اشارہٕ نصیحت بوز وارہٕ
یہ دُنیا دوہ تارہٕ بٕدم[8] دٕہ ردوے ڈیوٗٹھمُ

---

[1] شپہ ہتھ یعنی ہتھ [2] اکس زنگہ پیٹھ [3] کوچہ [4] ٹکہ ٹکہ کرہ ناوان
[5] سنگم - امہ ناوہٕ چھہٕ کاشرِن وِن منزواریاہ جایہ - اتہٕ چھہٕ آسان عام پاٹھو شین ہندریومت -
[6] جہیل ڈل [7] اصلس اندر چھہٕ "گلن ہرد ہ سیٹھن" مگر "ڈیوٗٹھمُ" رٕدیفہ لحاظہٕ گژھہ یہٕ "گلس ہردہٕ سیٹھن" آسُن
[8] اکہ سے شہس اندر

غزل

ځُهٔ غنیمت دَم بد نیا اے بنیٔ آدَم
کاره بیے سپتن ژبیهٔ سَاری یاهٔ چھی تا دَم
مفلس و مسکین ظالم سرکش و مغرور
آے گا تباه اکهر ما وان بیٔتهٔ گیے کم کم
شاهی و شدّاد ظالم دولتِ قارون[1]
جورِ کے کاووس[2] کوّت گو دورِ شاهِ جم[3]
زورِ رستم کنهٔ شورِ شاهِ کے خسرو[4]
کنهٔ اسفندی[5] یار بهمن[6] بهرم[7] و کهرم[8]
بوٗ علی[9] سینا یهٔ لقمان کنهٔ افلاطوٗن
گیے بہ حسرت اَکهر ما وان اندریں ماتم
خارهٔ دردل هٔیتهٔ چهٔ گا دمتی واریاه سرکش
ریم بنیٔ آدم زِ آدم آے تا ایں دَم
رُودا ازاحسان زنده نام نوشیروان
از سخاوت تا قیامت مره نه حاتم
دُادی کَدا از نیک و بد محفوظ بے پروا
دہ و ما لبس دادهٔ کوّرمُت بادهٔ زمزم[10]

ا دیان یہ اوس حضرت موسیٰ علیہ السلام پیٹر لوے پُس دولتہ موجب مشهور تہ بخیلی موجب بدنام اوس ۲- ۷ ایرانک مشهور شهنشاه ۸ شاہنامک اک پہلوان ۹ مشهور مفکر اسلام ۱۰ زمزک شراب ۔

غزل

بصد سامانہ امشب یارٕ[1] ڈیوٗ ٹھُم ۔۔۔ پرٕ پرٕ کوٗن والضحیٰ رۅخسار ڈیوٗ ٹھُم

زمین و آسمان نوٗرٕ[3] علیٰ نوٗرٕ ۔۔۔ منوّر در تہٕ ہم دیوار ڈیوٗ ٹھُم

بہ خُلقِ خوش بروےِ مہربانی ۔۔۔ چھکان موٗختہٕ بہ خوش گفتار ڈیوٗ ٹھُم

زمین و آسمان سوٗرٕے معطّر ۔۔۔ زٕ بوٗیےٚ عنبرِ تاتار ڈیوٗ ٹھُم

بحمدِ اللّٰہ زٕ دلمُ سوٗرٕے کدوٗرتھ ۔۔۔ دوابےِ خاطرِ[2] بیمار ڈیوٗ ٹھُم

وُچھم از گنٕہ منزہ روشنایی ۔۔۔ شبس اندر دۅہُک انوار ڈیوٗ ٹھُم

وہاب اندر نشاطِ[4] جاوِدانی

دیان از بادشاہ دربار ڈیوٗ ٹھُم

---

[1] یہ غزل چھُ وہابن تمہِ زمانہٕ لیکھمٕت ییلہِ سُہ مجازی دنیہِ برونٛہہ اوس وُزانمُت تہٕ چھُ ییتھ آنحضورن صلعم "یار" ماننتھ پننہِ اکھ مکاشفہ بیان کران [2] دل

[3] نور ۔ غالبن اسہِ وہابن وقتہٕ عام لیکھادی "روشنائی" ہندمانے "میل" ورتاوان ۔ بلکہ اردو "روشنی"، ییتھ روشنائی ذٕن یتہٕ لوٗرک بیاکھ کاشُر ترجمہ تصوّر کران ۔

[4] دیدارِ آنحضور صلعم چھُ یقینن پرٕ یتھ مسلمانس کرِ ش ۔ "نشاطِ جاودانی"

لۄہ ہارس گوم

دۄہ دِرہ لۄگ کوہسارس لۄہ ہارس گوم
لۄہ بیٚنتھ کُن گوامبارس لۄہ ہارس گوم
گیٚیہ غفلت منٛز بہارس ہر دِہ وۄڈی تَنٛز پیوم
بَنہٕ کیاہ بے موقعہٕ کارس لۄہ ہارس گوم
کرُمہٕ اکثر لۄ کۄ چارس کھیٚنہٕ چینہٕ چی گوم
یاوِہ[2] یائِز وکھوتُ منٛز بارس لۄہ ہارس گوم
دۄہ لۄ لِشٛے نبر نارس منٛتھ آباہ[3] چوم
ڈرِ بیٚنتھ آم بہٕ گٔژھ کارس لۄہ ہارس گوم
زِ بینی زِ بینی اتھہٕ کارہِ بارس آب کرٛ سنجلے گوم
دِمہٕ کیاہ لۄ ناوہِ تارس لۄہ ہارس گوم
راتھ دۄہ سارس تسکارس لۄ کہٕ چارس لوم
ژھالہٕ مارہٕ لالہٕ زارس لۄہ ہارس گوم
منگہٕ کُس کیاہ یتھ وُچارس زنگہٕ اتھہٕ چھُے لوم[4]
بازہٕ بستا بازی گارس لۄہ ہارس گوم
گرِہ کو تاہ کال پٔڑارس دِرہ دۄہ وۄڈی پیوم
چھُم نہٕ بینہٕ لَس بخشیارس لۄہ ہارس گوم

ہاوٗہ بوٚد بیٚتہٕ یارس [٤]   کوٗندٕ [٥] روٗزم اوم
مہ چھم پرٕوردِگارس   پوٚہ ہارس گوم

---

١ یہ چھہ اکھ محاورہ۔ ییلہ انسانس پننہ حکمتہٕ سیتی کانٛہہ فایدٕ ییہ یہ تہٕ شہ چھُ ونان" توٚوہ گوم انبارس"   ٢ یہ تہٕ چھہ کاشر محاورٕ

٣ ییلہ انسان بے گنٛد تہٕ زمہ وارؠ کوم کرہ تمہ وزہ چھُ یہ مقولہ ورتاونہٕ یوان ۔

٤ نحوست   ٥ یہ تہٕ چھُ اکھ عام محاورٕ

"میٚہ یارٕ وسۆرٕ سنگس گوم"

بہٕ لۄسٹھو زان لاجبس کنگس[1] / میٚہ یارٕ وسۆرٕ سنگس گوم
مہٕ سوسن[2] گوم گل ینگس[3] / میٚہ یارٕ وسۆرٕ سنگس گوم
چھہ پھولی امہٕ کولہٕ رادن گل / گولاب و یاسمن سُنبل
یمبرزل لاگہٕ بو ہنگس / میٚہ یارٕ وسۆرٕ سنگس گوم
شگوفہ نیری پوشن از / چھہ نُمت آ لبنا رو گرٕ ز
مۄ یہٕ خنتک ہنگس[5] / میٚہ یارٕ سۆرٕ سنگس گوم
میٚہ اوسُم ڈیکہٕ لالنِس لوم / غمس ہیٚتھ غم میٚہ ہردم ہیوم
کھسا بو آسمان جنگس / میٚہ یارٕ وسۆرٕ سنگس گوم
دِتُم میٚے وِیرٕ ناگس وۄلن / اَچھہِ وَل زوِرہٕ شانگس کُن
وُچھو ماکھہ ہیرِہ لوان برنگس / میٚہ یارٕ وسۆرٕ سنگس گوم
اَکھو منزٕ بہٕ گو نیرِ نتھ / نہٕ وۄنی مشکل چھُہ بِن بھیرِتھ
بہٕ گوو وۄنی تھذبہ کیاہ تنگس / میٚہ یارٕ وسۆرٕ سنگس گوم
میٚہ راوری لوکہٕ چارہٕ کی دوہ / گومُت حکم لو بہارس لیوہ
وہالس دیوٕ[6] فرہنگس / میٚہ یارٕ وسۆرٕ سنگس گوم

---

١ زینتس۔ بناوسنگھارس سنہٕ کرِنہٕ ٢ کیترٕ و کانگر ہیتھ اندر ینہٕ گل دُنہٕ ناداں چھہ۔
٣ سوئی پوشک رنگ ٤ گولاب رنگس ٥ یہ چھہ ہندوارہٕ علاقس منز اکھ وادی تہٕ بہٕ ربہٕ کالہٕ جان فضا چھہ آسان ٦ دیوِ فرہنگ چھہ شاہنامک اکھ کردار۔ یہ خطرناک دیو چھہ رُستمن ہلاک کورمُت۔

غزل

کس وَنہ بارہ دادِ گٔے در سینہ کو تاہ نارہ چھُم
تاوینہ[1] کوٚر ہتم جادِہ گٔے واللہ سپداہ آزار چھُم

چھمنہ مێہ ووٚنی آرام خواب چھُس سیرہ اندر گِرداب
بے تاب چھُس پُر اضطراب کیاہ کرہ مشکل بارہ چھُم

دشمن چھُہ ہیتھ شمشیر مے تاریک چاہ چھُم زیر[2] مے
لاران زایل شیر مے روبہ بہیتھ ستہار چھُم

مے شلِہ والنس ژوٗر ہیوٚم بے وایہ دل سنیتھ دوٗر گوٚم
کیاہ کرہ اڈی جن سوٗرہ گوٚم بے غار ظالم یار چھُم

چھُس لغنہ[3] وان بے دست و پایے غیر از دریاو[4] چھُم نہ جایے
چھُس خوش بامیدِ خدایے شُہ یار در ہر کار چھُم

پھولی لالہ گُل دٕر شالِہ مارہ بلبل چھِہ اندر نالِہ زار
گُل اوس لیکن تھنہ چھُہ خار از خارہ در دل خار[4] چھُم

دمہاب از یاران خوہ دگر ترا آنی دفتر مستزد[5]
بیتھ دوٗر از ہر نیک و بد بس لکھ خداوٚنی یار چھُم

---

(۱) تعویذ (اصل) ۲ زلہ کینہ ۳ تُمی سٹرہ بارگاہ در آسے
۴ قادرہ خارہ یا کونڈ ۵ رد، یہ غزل چھِہ دہا بنڈ آخری دور چ نشاندہی کران۔

غزل

اَتھو منزٕ گرٛامی[1] لال رووُم
بہٕ غفلت گوس حاران کتہٕ ٹھووُم

کَرِم خامی بہ ایام جوانی
دٕ وُنِم در عاشن ددہ[2] اندٕ واتہٕ لوٗ دُم

کوٗرُم تی بی نہٕ کوٗرمُت اوس پزٕ انیو
تہنٛدٕ سے ناوٕ ناحقہٕ منزٕ رچھو دُم

کوٗرُم نامِہ[3] باغ وگرٛ نہٕ ناوِ
بہٕ مالِ سال ڈل گلزار چھو وُم

بہ سوز و ساز نازو لشہٕ ہرٛدم
مبہٕ بابدٕ صعبتان ژٕوٗرٕ خوے ٹھووُم

دٕ یہے از صحبت نیکان ژوٗلُس دوٗرٕ
مٕنن آزار ناحقہٕ واتہٕ لوٗ وُم

دِنُم میبے رنگہٕ رنگہٕ ابہن[4] آب
عزیزن عاجزن میبے انِہٕ لیہ[5] وُم

دؠ آبو وچھتہٕ یتھہٕ کُن اَنِنِہ خالی
گنُزرٕ[6] زِ بیٹھہ کوٗرم کیاہ کنہٕ ٹھووُم

---

۱ موہ لل ۲ عیش و عشرت ۳ تعمیر۔ (اصل) "بنتی" درست نابیس منزٕ۔ ۴ بے وقوفن باوٗلین ۵ اتھہٕ ماردتم۔ اِذا واتہٕ لوٗ وُم
۶ اصلس اندر "گزر"

غزل

زِ ہجرت سینہٕ پارٕ مےٚ وارٕ نارٕ لوٚر ہتھم
زِ خنجر وارٕ وارٕ جگرٕ میے پارٕ کوٚر ہتھم

کمانے گوٚن چاریتھ جہانا ہ گوکھ مائے رتھ
سِرِ راہ خوٚن ہارتھ مےٚ فاتحہ کو نہٕ پوٚر ہتھم

اُکِنھ کنہِ کالہِ مارَن مےٚ مارنہٕ آسی لاران
بٕینھ کنہِ تیر باران ژٕ بےٚ الضافہ کوٚر ہتھم

بہٕ جادو سحر سازہ[1] بہ عشوٕ از غمازہ[2]
بہٕ غارت اکہِ نازٕ دِل وجان پارٕ کوٚر ہتھم

اَچھن دیچھ دِل دِنم لوٗری نہٕ جا[3] اَسِن ہین لوٗری
مےٚ دوہ وونی ماتمن سوٗری ژٕ بےٚ ختم[4] دوبارٕ کوٚر ہتھم

وہاب از نو نہٕ وانی بروے مدح خوانی
سیٚتھ شیدائے ثانی[5] ژٕ بےٚ کو نہٕ چارٕ کوٚر ہتھم

---

١. اے سحر ساز ماشوقہ   ٢. اَچھی ناٹھ   ٣. ژھٕ ہس ۔ رحس

٤. ماتمن دوہ ختم کرنہٕ بپتھ یو وتھم تیوت غم یُمہٕ ستی مےٚ کمبرس ۔ کوٗب ڈراو۔

٥. دوبارٕ بٕیہ اکہ لٹہ

غزل

میٚیہٕ امشب لوٗرِ آں ماہتاب ڈیوٗ ٹھٚمُ
بہ بیدٲری انہٕ اندر خواب ڈیوٗ ٹھٚم

دٔتُم سجدہ سہٕ مصحف روٗے ڈیشِتھ
دٔوا برو کعبہٕ کے محراب ڈیوٗ ٹھٚم

گوٚرم نائٹلیم سوٗیے سورٔہ صاد
بہ خوشخط مد لعبد آداب ڈیوٗ ٹھٚم

گولاب و سنبل و نرگس تہٕ ریحان
بہ یکجا قوہ رنگ اسباب ڈیوٗ ٹھٚم

کمان و تیرِ و خنجر ماریٚ ظالم
بلا اندر بلا سیلاب ڈیوٗ ٹھٚم

انار و باغِ شیرین سیب گلقند
دوا آسِتھ دوا نایاب ڈیوٗ ٹھٚم

ہزاراں خستہٕ عاشق لبتہٕ گاٗڈِتھ
سہٕ[1] آنز دامِ[2] بلاِ گرداب ڈیوٗ ٹھٚم

ہمہ لب تشنہ[3] تم از مشرب[4] آب
بہ یک پا[5] زیرِ در وہاب ڈیوٗ ٹھٚم

۱۔ تیٚتھ ۲۔ بلاین ہنٛدِس ژالس اندر ۳۔ ترٛیشہِ ہتھ
۴۔ گھاٹس پیٹھ آسِتھ ۵۔ اکِس زنگہِ پیٹھ وۄدنۍ

نوٹ:۔ یہ غزل چھ سہ "لصد سامانہ امشب یار ڈیوٗ ٹھٚم" غزلک دۄیُم روٗپ ہنظر چھ اکھ تہٕ منظر نگاری چھ دۄ یہ آبہِ ۔

ژہ وَن تأے یار کوّت گوم

ہیتے وسیہ دُز میہ تن تأے — ژہ تأے یار کوّت گوم
کھن دوہن نھاوہ کن نأے — ژہ وَن نأے بار کوّت گوم
ژہ گژھنہ آن تہ یأ غأم — شہر چھا کنہ گو گام
وَسیلہ ژئی میہ بن نأے — ژہ وَن نأے یار کوّت گوم
میہ الفس دال کوّر نم — جگر غربال کوّر نم
صنوبر[1] گو میہ شرن[2] تأے — ژہ وَن تأے بار کوّت گوم
ہندر زان گأ جنس بو — سیندر زأ جنس بو !
أندر ری میے گوم سُن[3] تأے — ژہ وَن تأے بار کوّت گوم
سولس کُر نم میہ سر تل — بہ تراوس کلیہ بر تل
تیم نے تراوہ کھین نأے — ژہ وَن تأے یار کوّت گوم
دما بو تراو مستی — مہ کر صوٗرت[4] پرستی
پنتہ یکھ گأ ملن تأے — ژہ وَن نأے یار کوّت گوم

۱۔ صنوبر کُھر — ۲۔ اکھ پٹھاہ بوٗڈ کُل
۳۔ دق ۔ صنعت تہ تمیع — ۴۔ مجازی عشق

بہٕ ہاوے یارہٕ کیاہ گوم

ییٚم تہٕ حال باوے   بہٕ ہاوے یارہٕ کیاہ گوم
دٕتِم درشُن بہٕ راوے   بہٕ ہاوے یارہٕ کیاہ گوم
یہٕ دِل آوارٕ کوٚر تھٔم   جِگر صد پارٕ کوٚر تھٔم
فِراقکِہ آمہٕ تاوے   بہٕ ہاوے یارہٕ کیاہ گوم
اگر ہاوکھ مےٚ دیدار   زٕلِم سوٚرے بہٕ آزار
کرٕے لوٚ پرانہٕ گرٕاوے   بہٕ ہاوے یارہٕ کیاہ گوم
مٔرے بوٚ لولہٕ چانے   سِتم چھُم ہوٗلہٕ[2] چانے
یٔلے بوٚ چانہٕ ناوے   بہٕ ہاوے یارہٕ کیاہ گوم
دِل وجان بلکہ ایمان   کرٕنے زٕ ہِنہٕ بہٕ قوٗربان
کھوٚرن تَل کلہٕ ترٕاوے   بہٕ ہاوے یارہٕ کیاہ گوم
مےٚ چھُم وٗنی جان بر لب   کُڈٕر چھُے عشقُنے تَب
ہنِم بوٚ نِہتہٕ ہٕ راوے   بہٕ ہاوے یارہٕ کیاہ گوم
وہاب ازدرد نالان   چھُہ با آشفتہٕ[3] حالان
بہٕ کُس وٗنی مندہٕ چھاوے   بہٕ ہاوے یارہٕ کیاہ گوم

۱۔ دربدر   ۲۔ یُتھ شرس منز چھِہ "ہول" عربی یا فارسی مانٛزِ اندر وَرتاونہٕ یِوان بلکہ عام پاٹھی
چھہ شاید امیُک مانے "حسرتِ عشق" تصور کران۔
۳۔ عِشقس اندر بدحواس گژھن والین ہِتہ۔

غزل

میٚنہ انہ بادِ صباوٚ نۆ پیام یار بۆزُم
میٚنہ کاوٚن خوش خبر آذ نہٕ از اسرار بۆزُم

سِمے عُشّاق در باغ قمری کیٚ شوری نہٕ زاغ
ژٕلے از لالہِ سِی داغ نگہ در بار بۆزُم

دِ بہٕ برگ ولوا از بلبلہٕ دادِ بن دوا از
کرِہ حاجت روا انہ بہر لاچار بۆزُم

برٚ ییے مہربانی عزیزن ہیش آنی
بہر کس قدر نہٕ دانی دِ بہٕ دِ بیدار بۆزُم

زِ بہرِ چارہٕ سازی ییے مسکین نوازی
گوٚمُت لقرہٕ بن نہٕ بازی شہٕ پرہیزگار بۆزُم

کرِہٕ نا تشنہٕ لبن سیرانی از سر کشن زیرہ
بہٕ نچخیر زلن نرہٕ شیر شہٕ ہیہتہٕ تلوار بۆزُم

وہابس ہادِہ از روے زِ تابِ جعد گیسوے
زِ سُنبل دستہٕ خوشبوے چھکان تاتار بۆزُم

---

۱ سِرٕ کتھو سیتی ۲ کاو ۔ یہ چھ عام شاعری اندر کُنہ جایہ فاعدہ آمُت گَنزراونہٕ امیٚ بوزنہٕ ابن چھ شعری وزنہٕ موجب مجبور سپدِ نخ کاو نہٕ عاشق منز تھوومُت ۔ ۳ قدر نہٕ آنی کرِہ

۴ یہ بازی عام ماشون چھ لیٚ کیٚ چارس اندر ورتاوان ۔ ۵ بُتھ پھیرِ بن ۔ ۵(۱) سلس اندرٕ کرِہ ۔

۶ مشکدار زلفن ہندہٕ پرٛنہٕ لہہ ریتی ۔ ۷ مشک تاتار

غزل

دریغا لو کہ چارک ناز رووم — بہ خامی اَیتھ منزہ باز رووم
زلوہ وِنہ نہ سِئین میے فاش سِرس — مبہ بیٹہ نے اَیتھ ہرکانہہ راز رووم
مبہ ووِدی ودی گوم چشمن خون جاری — زِ آبِ دیدہ سعہ رمبہ ساز رووم
پریشان حال چھس درغم چو محمود — رفیقِ جان میے آیاز رووم
بہ امیدِ شکارِ کبک دزایوس — ککو ژول تہ نحق شہباز رووم
مبہ اوسم اوزرِ دہدارہ چانیک — رتہ ووئی از خوفِ تیر انداز رووم
وہا لو نحارہ موقہ داذو بیداد
بہ نالہ زارھا آوازرووم

ا اے افسوس — ۲ نخرہ — ۳ باز ۔ شاہین — ۴ آوش وایہ سپتھ
۵ سلطان محمود غزنوی — ۶ سہ آرزو
۷ اُچھ وائن ہندی کان چلاون وزِل ماشوق
۸ لفظی ملنے انصاف نہ ناانصافی ۔ کاشری پاٹھی " فریاد "

غزل

درِیں دُنیا بہٕ کنیٖزِ شاہ آزموٗوُم
وُچھُم دیدو ہیوٚ چھُم تی یاد تھوٗوُم

وُچھم تاثیر یہی سے ییتھ زمانس
سیٚٹھن بدخاہ[1] سٕے لیٚس بنہٕ کھیوٗوُم

مٕتی رٕو اٹھنم گر بہانہٕ بہ کینہ
رٕچینگ آجدہا[2] لیٚس معٕ کرٕ لوٗوُم

میٚہ چھُم سیٚے ییچھناوان از یہوٕ زٕ ہ
میٚہ لیٚس یارٕ آزار[3] رٕدی دی پانچھ لوٗوُم

میٚہ سیٚے ووٗنی رہبری کرنہٕ یوان از
ژٔبس لوٕ رٕ راتھ شہر رج ونُنہٕ میٚہ ماوُم

چھ یارٕ کی سرف زٕرن ییمہٕ ووتھنکی لوکھ
تٕتی رٕو ٹھنس یٕہ لیٚس جے اتھ ترووُم

بیٚنی بدکیٚس بد کردار چھی از
یٕچھٹرم بارنہٕ نمی لیٚس آب چووُم

بہ رازِ خود میٚہ سا کر کانہہ تہٕ محرم
ٹمی دیتھنم اِدا لیٚس سیر لووُم

وٕہ لو منگ[4] پناہ از این زمانہ
ژٕ لس لنش کھوٕ لیٚس کھیووُم تہٕ چووُم

---

۱ بدخواہ (اصل) بچھ نٕزھن وول ۲ نقیحہ ۳ یہ سخت لہجہ اختیار کرنہٕ سینز بچھ ییٚنہ کینہ کُن اشارہ جزہٕ وہالس چھ آخری دنہ بن اندروار ہیو بد چھو توس ٹلمت ۴ خدا لیس منگ نجات

رُباعی

میٚہ کرٕ دِل زانہہ نہٕ لس کُن واہ[1] کوٗ نٕٹہ م
میٚہ مال و ملک یٕہ کتھ بازارٕ ژھوٗ نٕٹہ م
کوٗرُم تی بینہٕ سوٗرمُت کانہہ آسے
میٚہ وُتھرن[2] زج نہٕ ژھنٹرہ گاسہ موٗ نٕٹہ م

---

۱ ادس ہزار ہو (نقل) ۲ زج چھ ژھنٹرہ گاسہ چی زٕ زج یٕنہ بیٚچھ یہ بہ سینز سیٹھاہ عذاب چھُ گژھان ۔

غزل

سر لوٚشتہٕ بہٕ میٚہ در تقدیر چھُم   موقہٕ موقہٕ میے تمیک تاثیر چھُم
گژھِ نہٕ تقدیرٕ سے ہرگز بدل   تتھ کرُن بے فایدٕہ تدبیر چھُم
کھیوٚلنس گاہ حسرت و افسوس غم   گاہ چاوان قند شکرٕ تہٕ شیر چھُم
از فریبِ مکر کوٚرنس[1] شادمان   دوٚپ میٚہ ووٚنی دِ رتِ پدر جاگیر چھُم
ترٕوونس لوٚبہٕ بیرہ رٕسری بیٚٹھی گوم آب   دُنہٕ ہاوان باغ تہٕ تامیر چھُم
نیم کُشتہٕ چھُس پریشان خستہ حال   از کمان ابرو میٚہ لایان تیر چھُم

بر ہمیشہ[2] سرمایہ ہے نازد وہاب
شیخ حمزہ سہروردی پیر چھُم

---

۱ دُنیہن تہٕ دنیا ہُ اری کوٚرنس   ۲ اکثر سرمایس پیٹھ چھُ وہاب نازان زٕ
"شیخ حمزہ سہروردی پیر چھُم"

کنہٕ مے مُنٛز آب چوم

سۄور کۄر نم مارٕ مُتۍ یے کنہٕ مے مُنٛز آب چوم
نارٕ تیۄنگل کیاہ چھہٕ ہیٚتۍ بے کنہٕ مے مُنٛز آب چوم

خونہٕ میانے اتھہٕ[1] نہٕ کھۄر بالہٕ یارن رنگہٕ ناوی
میہٕ چھہٕ اتھہٕ نہٕ کھۄر چھُتیۍ کنہٕ مے مُنٛز آب چوم

مارِ زلفو نال وۄنہم زال یا مارِ سیاہ
سُنبلن تل کارہ یتۍ یے کنہٕ مے مُنٛز آب چوم

از کمانِ نیر محگالوز[2] خنجرِ قتلِ عام
مۄدی کاٗتیاہ ننِدرہ ہیتۍ بے کنہٕ مے مُنٛز آب چوم

موے پرستان گردِ میخانہ گٔمتۍ محمورٕ مست
زیادٕ ڈبھٕم میارٕ[3] چھُتۍ بے کنہٕ مے مُنٛز آب چوم

غرق دریاے غمس اندر چھہٕ کاٗتیاہ خۄشک لب
آبس اندر تر لبہٕ ہتۍ بے کنہٕ مے مُنٛز آب چوم

وہاؤ کر زندٕ یانے رندٕ نے ہیتِ ژٕ زان
از چھہٕ اکثر بدِ عتییے[4] کنہٕ مے مُنٛز آب چوم

---

[1] اصلس اندر "تۄہ" بابوٗد [2] مژگان و اصل، [3] ریش سفید
[4] بدعتی۔ تصوفس نو شرلیعتس اندر غلط کتھ یا غلط عقیدٕ انن وٲلۍ

ہا پانہ کیاہ حاصل کورُم

از حق مےٗ نہ غافل تھوو دِل — ہا پانہ کیاہ حاصل کورُم
از کارِ خود چھکنا خجل — ہا پانہ کیاہ حاصل کورُم
دیارن ہیوٗتم بارِ گُناہ — کرٗی کم جواہر مے فنا
رۄدُس نہ شیطان مستقبل[1] — ہا پانہ کیاہ حاصل کورُم
رٗوٹ جاہلن سٍتی مےٗ نہ خوے — خوش گوم کفرٕک گفتگوے
رۄدُس نہ عصیان مشتغل[2] — ہا پانہ کیاہ حاصل کورُم
از صحبتِ نیکان ژولُس — بو تُہمتٕکی زالن وۄتلُس
از کردہ خود چھُس خجل — ہا پانہ کیاہ حاصل کورُم
در عیش و عشرت صبح و شام — رۄدُس نہ غفلت مُدام[3]
ژھونڈم ہواے معتدل — ہا پانہ کیاہ حاصل کورُم
روزی نہ آخر ناو تو ش — گٕکی موقعہ کرتہ وُنہ ہوش
دمہ[4] بہ سینی آب و گل — ہا پانہ کیاہ حاصل کورُم

---

۱ ڈاڈ کرن وول ۔ سیتی سیتی گژھن وول ۲ مشغول ۔ رلیتھ
۳ ہمیشہ ۴ قبرِ منزہ اتھ موژک آبس نہ رہ اندر

فُلِہ رنگ گُلِ انارس گوم

سُلہ وۆتھ برکت چھےیٔ یتھ کارس   فُلِہ رنگ گُلِ انارس گوم
کُلُ عالم کرِ تُلہِ تھھ بارس   فُلِہ رنگ گُلِ انارس گوم
گاٗئی آے کاٗتی گے یتھ سمسارس   وُچھ وارہٕ دیدٕ و درِ ہر یوم
تو لۆدہِ زاٗنیا نہٕ یتھ بازارس   فُلِہ رنگ گُلِ انارس گوم
کوہِ ماران کھسیہٕ تتھ دربارس   فیض و برکت یتیہٕ درِ ہر یوم
خاکِ راہِ نیتہٕ کیٚے لاگیہٕ دستارس   فُلِہ رنگ گُلِ انارس گوم
شالِہ مار ہندِس تتھ سبزارس   لالہِ میٚے مسہٕ گیٚے پیالا چوم
موجاد ہیٚوتمے تتھ گلزارس   فُلِہ رنگ گُلِ انارس گوم
وینہ ناگہٕ ژیرہِ کچھہٕ بھوجہ کوہسارس   ہیرہِ وچھہ پھُلیاد وہ دورہِ گوم
دوہ آم سوران یہٕ گوم ہارس   فُلِہ رنگ گُلِ انارس گوم
ہیبرہِ لوٗرہِ شنیچ بن یتھ بازارس   گرِہ گرِہ دلوہِ سرہِ کنی ژھانجوم
کۆ وۆہ زاٗنہ مۆت نیٚے گو کتھ کارس   فُلِہ رنگ گُلِ انارس گوم
بجہ برکسوارے لجہِ وۆنی تہٕ ژارس   بارہ ما توٚت در بارس گوم
ما یتھ نار یا ژ بنیہٕ کجہِ ژارس   فُلِہ رنگ گُلِ انارس گوم
دورا کوٚرمے یتھ سمسارس   خاباہ اوس منی آباہ جوم

پور گوم دادہِ تہ سوٗ گوم نارس ـــ فُلہِ رنگ گل آنارس گوم
دہا یہٕ امرس روز انتظارس ـــ چھوٗرٕ[5] اندلیشہ کرِ لوٗرُج گوم
گوہ نہٕ ہن گذران منگ کرِد گارس
فُلہِ رنگ گل آنارس گوم

---

۱ بارِ امانت ۔ لیس کا بنایہٕ اندرہِ صرفِ انسانن یوت تُلِس بار اوٗن

۲ اصلس اندر "چھی" مگر گوڈنکس مصرعس اندر "نمہٕ" لفظ ینہٕ موجب چھ اتھ "چھی" بدلہِ "بنہٕ" جادہِ شوٗبان

۳ موج تلُن تہ موج ہنیُن چھ مارنہٕ کنہٕ ہیوی

۴ حضرت شیخہ سُندس عرسس نزدیک یمہٕ برلپوارہِ پوان چھ ۔

۵ پریشانی نزاو "چھوٗر" چھ اردو زبانہٕ ہند "چھوڑ"

رؤف

ہَن ہَن تن دُز مبہ نارِ ری — وَن ہاری ژریہ ہے گوم
وَن طوطس کنھ جایہ ٹیرادی — وَن ہاری ژریہ ہے گوم
پنجرِ سیٖلس نو گُم کارہ ری — کھنجہِ کھنجہ بانہ وُسی[1] پھوم
رنجہ تمہ کی چھیم بیمارہ ری — وَن ہاری ژریہ ہے گوم
تیر دِتی تھم مے داری داری — شیٖر زان خون پینہٖ چوم
وُچھتہ جھم تیر سینس نار ری — وَن ہاری ژریہ ہے گوم
چانہِ بابتھ تجمُ خاری[2] — زاہتہ گئی نہ سنگدل موم[3]
پیٹھ کاتراہ چھےٖ بےٖ عاری — وَن ہاری ژریہ ہے گوم
چھی مو خناج تمس ستاری[4] — سے سرتاج بر ہر قوم
تنگ دسن شکران یارہ ری — وَن ہاری ژریہ ہے توم
فیض ورحمت لسُند جاری — خار خار آتھ[5] می شند کھیوم
خوان لبغما کھیوان ساری — وَن ہاری ژریہ ہے گوم
دہبو منگ تمہ سیے یارہ ری — دلوہ نیرِی سارے گوم
بلبیہ کانسے مو منگ یاری[6] — وَن ہاری ژریہ ہے گوم

---

١ دیوانس اندر "وسیتھ" ٢ خواری (اصل) ٣ نرم

٤ وہابہ نین کینژن غزلن اندر چھ معنوی لحاظ اکھ "غاب" ۔ اگر اتھ غاب وَنو — سہ گوی زہ علین مجازہ پینچھ چھ سہ بلکلم ووٹھ "عشق رسول" شارن اندر زانان۔ یمہ سنز تغزلیچ لطافت چھ نفسو نہ چہ سنجیدگی تل ڈنگ دوام

٥ خیر خیرات (اصل) نہندہ صدقہ سرتر آو منیہ رٔژر بالہ

٦ یتھ تکرار قافیہ چھ وہاب خالی ورناوان۔

غزل

گوئندہ کُس از شوق دلبر، وہ ندہ اندر نار جھُم
کرہ کیاہ اندر جگر نہ رنج ذکر آزار جھُم

گل رُو خن نمی شندی جولالہ تھوونم بر سینہ داغ
وڈو لہ وچھ داغ سیاہ کُھتھ دلس انگار جھُم

از کمان ابرو مٹہ کوڑنم تیر باران بے درنگ
وُچھتہ سینس پارہ پارہ تیر خارہ دار جھُم

ہر نہ چشمو سحرہ کے تاثیرہ شیران کوڑ نشکار
شیر بر افسون گری بے وایہ جو دو کار جھُم

زلفِ کاکل دستہ سُنبل نتہ مارِ سیاہ
مار چھے ماران سیاہ شہمار ماران مار جھُم

نستہ خنجر خستہ جانن چھُے کران سینہ شگاف
جانہ سے دُنبالہ ہیتھ دوڑی ہیر تہ تلوار جھُم

سنبلان دِل عاشقن مشد سنبلِ گُل رُوخ وُچھتھ
از گلِ سُنبل بہ حسرتھ دو جگرے نار جھُم

اے وہاب از جانؔ دل صورت پرستی کرتہ ہوش
نہ تگ بے جلور تھ تہی جلور تھ بہ جلوہ یار جھُم

۱؎ بوشوں گندی بناوہ ۲؎ بیا کیچھ دوڑا ۳؎ انہیکل ہیو ۴؎ جو دگری ییتھ چھیہ ماشوق شیر سیمان
۵؎ ییتھ شارس ییلہ اکی وہا بہ پتن نوم زون شاران ستی مقابلہ کرد
(الف) وہابو تہ او سُنی مہ کر صورت پرستی پتہ ییتھ کا ملن تا سے تہ دون نا سے یا یہ کوٹ گوم
(ب) وچھ ظہور نور لے نوہ چھیش سے وہاب تہ تتھ ظہو یس سیتی نور س چھے بہ بیا اتصال
سہ تہ نہ بالے تکرہ تہ ییتھ کتہ چھُو وہاب بالغ گزنحان گزنحان مجازہ ییتھ حقیقتس نام داتان -

دل مے توٚے دیوانہ گوم

جانانہ حاصِل ہنیتھ زٔو لُم — دل مے توٚے دیوانہ گوم
مے نال شہمار وٚ وٚو لُم — دِل مے توٚے دیوانہ گوم
دردامِ گیسوے پری — چھُس بستہ از جو دنو گری
وچھ کیاہ عجائب ساحری — دل مے توٚے دیوانہ گوم
ابرو کمانے خم کوٚرُن — شمشیرہ سینی شم[۲] کوٚرُن
اکھ عالماہ برہم کوٚرُن — دل مے توٚے دیوانہ گوم
نازن[۳] بہ ناز و ناز ہا — سنطوٗر سوز و ساز ہا
کیاہ نازنین آواز[۴] ہا — دل مے توٚے دیوانہ گوم
مس پیالہِ چشم آبدار[۵] — ہمبر زلہ اندر خمار
از یک نظر کوٚرنس شکار — دِل مے توٚے دیوانہ گوم
خسنہ[۶] بہ بیشِ مار چھس — بستہ بہ اندر نار چھس
مارن لگے لاچار چھُس — دل مے توٚے دیوانہ گوم
کس زانہ کیاہ حال و تاب — چھُم پارہ پارہ دِل کباب
وُچھ شعلہ اندر یم از حباب — دل مے توٚے دیوانہ گوم

---

۱ بہ کینہ حاصِل نہ نیکنام کمو وُنت اوس   ۲ "شم" چھ شاید شمشیر جلاد یچہ آوازہ دِوان ناو کوٚرنت
۳ نازکران   ۴ وہاس چھ موسیقی ہند لطف یہ مجازی حسنک اکھ پرتو تحوس سپدان ۔
۵ شولہ دِنہ   ۶ زلفن ہنزہ تھپہ نشہ   ۷ زودہِ مُبل بنیتھ سہ جذبہ شوق لِس عشقیچ ریتھ ریتی دٔ نلان چھُ ۔

غزل

مےٚ از الحمد للہ[۱] یار ڈیوٹھم — بہ دیدہ دیدۄے دیدار ڈیوٹھم
ستادہ وچھ مےٚ استادہ صنوبر — چو سروِ ناز قد ہموار ڈیوٹھم
ز روپس آفتابہ در ندامت — ظہورِ نورِ آں رخسار ڈیوٹھم
چو ماہِ چاردہ ماہِ جبینس[۲] — بہ گردِ ماہ سیاہ شہمار ڈیوٹھم
کمان ابرو برابر گوٚن چارِ نخ — گران از تیرِ[۳] جان بیکار ڈیوٹھم
بہ قتلِ عاشقان ہیٚتھ خنجر و تیر — سلاح بستہ سپاہ سالار ڈیوٹھم
دوایے دردمندان سیب گلقند — بہ بینہ لبس شکر و انار ڈیوٹھم
بہ خندہ لب شہ خوش التقریر شند — بہاے جانِ صد بیمار ڈیوٹھم

بزیر پلٔے آں پاکیزہ طینت[۴]
وہاب در پیش خدمت گار ڈیوٹھم

---

۱ یہ غزل چھ بانی مَن دۄن غزلن ہند ترٛیم ؤپ یہندی مطلع چھ سے

(الف) لعبد سامانہ امشب یار ڈیوٹھم — پریہان والضحیٰ ماہ رخسار ڈیوٹھم

(ب) مےٚ امشب نورِ آں مہتاب ڈیوٹھم — بہ بیداری نہ اندر خواب ڈیوٹھم

۲ نہندِ ڈیکچ زٕٹُن — ۳ عاشقہ سندِس زُوس ہیٚتھ حملہ کران۔ جان بیکار، لڑائی کران

۴ خصلت - سیرت

رُوہ

وسّی یارن حبس مَنہ نیوْنے اَدہ کونے آم
مسّہ میانے پیالہ چونے اده کونے آم

موخِتہ ہارس فونہ کوّرنم سون سینم تڑام
لولہ ہارے سینہ بوّرنم اده کونے آم

۲ زرتب ننے شتر کوّرنم برمنده بین شام
تقدیرن ور کوّرنم اَده کونے آم

شہارہ نال دوّلہم زال زرا ڈیل دام
گاڑه ہندی یا ہٹی مازتو لہم اَده کونے آم

سورمہ چشم موجود کوّرنم چشمہ ہیس بادام
بالی جگرس دود کوّرنم اده کونے آم

آم نہ زاتہہ بلی ہہ کیرلس عالمس بدنام
خاره دِی ذی ناره بُلس اُده کونے آم

۳ سوختہ کوّرنم لوہ ختہ کارن بال آسیس خام
تھیہ منہ لائین موختہ ہارن اده کونے آم

پھیره ہا بو خانہ خانہ روزه ماے یا م
کره بو کنیز دھاه بہانہ اَده کونے آم

عہدٕ گاہس منز ستادہ لُکھ خاص و عام
نیک بد نہ نزومادہٕ اَدہٕ کونے آم

وہبو منگ ذاتِ پاکس انْد برا سلام
کِرہ زرٔ سُے تیرہٕ خاکس اَدہٕ کونے آم

۱؎ میُانہٕ شرانکٕ مس (اصل) ۲؎ زرد لِس تب حبس تہٕ نشر جگرس
۳؎ زالِیقہ نزو ولس ۴؎ سولس ۵؎ سیاہ مبتٕرہٕ
۱۳؎ وزن تقادہٕ خاطرٕ "موج خنہ مارس" بدل "موخنہ مارن"، ورتو ومُت۔

چانہٕ وبرے سۆر گوم

سورِہ باوُن زیرِہ زیرے   چانہٕ ویرے سۆر گوم
نیرِہ ڈری یا پھیرِہ پھیرے   چانہٕ ویرے سۆر گوم
یارہٕ گوہم رازہٕ ویرے[1]   کرِہ کیاہ توٚت ڈۆر گوم
ربیتہٕ لاگے پوش نیٚرے   چانہٕ ویرے سۆر گوم
یارہٕ ژھانڈکھ زینہٕ گبرے   بوزمے زولور[2] گوم
نیرہٕ بوہیتھ کشہٕ ڈژیرے   چانہٕ ویرے سۆر گوم
ژہے اوسکھ لعہ ینہٕ تہٕ ہیرے   منٛزہٕ شیطان ژۆر ہیوم
گوس گمراہ پیوس کژیرے   چانہٕ ویرے سۆر گوم
پوشہٕ باغس بیرِہ بیرے   گوشنے کوٚستۆر گوم
روشہٕ وچھ کِتھ کنٛز سہٕ پھیرے   چانہٕ ویرے سۆر گوم
امہٕ عشقچہ[3] نازہٕ چھیرے[4]   یارہٕ دل رنجۆر گوم
ستہٕ لوگمُت کتہٕ نیرے   چانہٕ ویرے سۆر گوم
چانہٕ نازُچہ شمشیرے   تازہٕ مے لو سۆر گوم
امیرن[5] وچھ کلہٕ ہیرے   چانہٕ ویرے سۆر گوم
دمہٕ لو اتھ یانہٕ ییرے[6]   ہیرہٕ وُن دوستۆر ہیوم
وچھنہٕ انسان کلہٕ ہیرے   چانہٕ ویرے سۆر گوم

---

[1] راجوری۔ یُس ییر پنجال بالہٕ اپارِہ آسہٕ نبہٕ پیٹھاہ کر بوٚہ منزل اوس مانہٕ یوان
[2] زولورہ۔ حمل یر گنس اندر اکھ گام   [3] اصلس اندر "ام "   [4] "نازہٕ چھیر" چھ یا نہٕ "نازکرن وٲلس ہٲشوقس" تہٕ ترجمہ تہٕ نازہٕ سان گیوٚنس ونان۔   [5] ذیرن
[6] دلہٕ بھٕس پیٹھ کنٛرہٕ منٛز ساروی خوٚتہٕ بنٛد رکھہٕ نینہٕ وناین دمرہ ہندی اکثر وری تھیکہٕ داری کرٕ ہٕ کاروبار دنیا یانہٕ ییرہٕ بہہٕ منٛز چھ اکھ جاے یتھ "تارہٕ کھون" چھ ناو۔ اوتت چھ تمن ساری انسانن تہٕ چاروا ین ہندی لاشس داتان یم وبہہٕ منٛز آسن پھٹمتہٕ۔

غزل

چھ احسن[1] خلقتس اندر بہ آدم
ییتھہ در میوہ شیرین مغز بادم

ہُدا چھے آدمیس آدہ مبّت
بہر دم تھاوہ درد دل تور کُے غم

رضا روزن براوس یا توکّل
برابر[2] روز خوش برزیادہ رتے کم

مَہ گژھ مغرور کینہہ بر مالِ دُنیا
یہ زانن بے وَسا چول آب شبنم

یہ دنیا بازی گارا بےوَسا چھُے
گُبرن گاٹیاہ بہ بازی خار برہم

مَہ تھاو از اہلِ دنیا کینہہ نہ اومید
چھ کارس ینتی سارِی یار تا دم[3]

اُنہ ج یارِی فریب و بازی گاری
زُوک دشمن زِ زانن یارِ محرم[4]

بلاشک واقفِ نان دشمن جان
بجا ینی[5] بای سنہر بابس چھ ماتم

ہیچو مالس رتس زاگان چو تشنہ[6]
چھُ ہیچوس مول دشمن رُوبہ محکم

اگر کانہہ آسہ اندر قوم آباد
چھ تتھ قومس سوہ آبادی سیٹھاہ غم

چھُ خود بینی خودی تہ خود پسندی
بُنہ س بیزار بیزِ یارس کران زم

ہو نر نیر کسب از چھے جالسا زی
سندیش[8] نادان سپن مشہور عالم

دہا بو نہ زِ سیوہ نہ سادہ لیکن
زِ چھکھ کانہہ جانوراز شکل آدم

---

[1] ساروی خوتہ سندہ بون۔ اشارہ قرآنی آیس کُن لقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم۔ [2] بہوے [3] دنیاداری رورنتام
[4] بیرن وُاقف۔ [5] آبادی۔ آسودگی [6] تشنہ ہنی سندی پاٹھو
[8] بُجھ لگتھ شیلہ نادان انسان ہو نرن تہ کسبن کُن ہیزہ سے چھ مشہور عالم بنان۔ تہ اصل کاسبن
نہ ہو نر سندن چھنہ کانہہ تہ پژ زھان۔

S.P. College
Srinagar Kmr
Acc. No-

ردیف

ن

مناجات

ژبہٕ دِتھم[1] مو ردِ پسے زُو جان — بہٕ چھُس ممنون از احسان
ژ بہٕ کورتھم مشکلن آسان — بہٕ چھُس ممنون از احسان
مےٚ بہٕ ہیوٚ ناکارہ تہٕ نادار — تھوٚوُتھ استادہ اندر کار
یہٕ چھےٚ رحم اے رحمان — بہٕ چھُس ممنون از احسان
کرم بہٕ بندگی سےٚ زانہٕ — سہ چھم شرمندِ گی کاڑاہ
سراسر دراس نافرمان — بہٕ چھُس ممنون از احسان
مےٚ بہٕ روٚٹ بدعو حبتن ہند خوے — رِ صوہ تبتھ گوس تہندے بوے
یہٕ کارِ طفلگی نادان — بہٕ چھُس ممنون از احسان
کرم حاصلِ پشیمانی — مےٚ بہٕ راٲوری دوہ بہٕ نادانی
بہٕ خامی دراس بو نادان — بہٕ چھُس ممنون از احسان
مےٚ بہٕ گوٚر ضایہ[2] پننی اوقاتھ — بہٕ لہو و لعب دوہ تہٕ راتھ
مےٚ بہٕ کر زونم بیتم[3] تاوان — بہٕ چھُس ممنون از احسان
تھوٚم نہٕ زرم زانہٕ گردن — ژٹم بہٕ کھوٚر ژ تین مردن
کرم ہے کارِ ناشایان — بہٕ چھُس ممنون از احسان
وہاب از کارِ خود پچھ مُنت — بہٕ دری یا پیرہ ووٚنی گومُت
رچھم از قہر ایں طوفان — بہٕ چھُس ممنون از احسان

---

۱ من ستر دِ تھتھ بہنہٕ ستر صحبت (اصل) ۲ ضایع (اصل)

۳ آخری وُمرہ منز بیٹھہ وول تاوُن

نعتِ شریف

اے افسرِ شاہ و گدا دے رہبرِ دنیا و دین   ژے خالقس او سکھ مدا ژے مالکِ قرآن و این
آدم ژی لبشہ در وجود عالم بندگرتٹ[1] در سجود   ژی لبش ہمہ نابود لوُد لوح و قلم کوہ و زمین
طاٰہاٰ[2] و یاسین نامِ پاک قرآن زحق پیغام پاک   ژے فیض و رحمت نور آکھ بر اولین و آخرین
منبع ژہ فیضِ رحمتس مشفق ژہ عاصی امتس   قربان عالی ہمتس صد آفرین صد آفرین
در روز و شب ہر سال و ماہ امت جدا اژ او تھ نہ زاتہہ   ژے صاحبِ امت پناہ چھکھ رحمۃ للعٰلمین
اے شاہِ عالی ہمتی زاتہہ مانشرنخہ نہ اُمتی   تھو دُل اسی چھی ہیمتی کر لوطھ دستِ نازنین
از رحمتِ پروردگار کیاہ کرِہ دوزخ بتیہ نار   ساری گژھوا سی رستگار چھکھ ژی شفیع المذنبین
یمی وچھو سہ رحمت رو برونے لس کیاہ جنت آہز و   لذت لوُن ازچار جوے آب قدحے دو انگبین[5]
مسعود از ہر مادہ ژہ معقصود جن و جانور   مطلوب از خیلِ بشر محبوب ربّ العالمین
کُمی کوّر بجز تو در ملک دورِ زمین سپر فلک[9]   کس آسہ در خدمت ملک[10] زیر جلو روح الامین
کُس ووت عرشس از بشر نورِ خدا از چشم و سر   و چھمُت بجز تو کانسہ کر محرم تو ی در آن و این
کُمی کوّر تیش کرِد کار از بہرِ امت نالہ زار   کُمی کر کفا[11] یتھ سخت بار[12] صوم و صلوٰۃ ایچنین
اے سیّد عالی جناب مسکین بہ در عبد الوہاب   تھاوُم دعاو و نی مستجاب ہاوُم جمال نازنین

---

[1] تھہرِہ ذکرِہ سیتی۔ تو بہ ژنبتس تھاوِ تھ   [2-3] آنحضور صلعم ہن ہندی زہ قرآنی ناو۔ قرآنِ کریمک دُہم سورہ چھ طٰہٰ خطابہ سیتی ہ ستیبہ ژہیم سورہ یٰس خطابہ سیتی شروع گژھان   [4] مُشرادھ نہ۔

[5-6-7] جنتس اندر چھ ژورکو لہ بیان کرنہ آمژہ۔ اکس منز آب۔ دوّمس شراب طہور۔ ترمیس دُدہ تہ ژورمس مانچھ۔ و مانچ چھ دوانگبین ترجمہ تہ ژ ذرمہ کو لہ کن اشارہ کورمت حالانکہ فارسی پاٹھی چھ دوانگبین صرف مانچھس بوتے ونان۔ [8] جماعتہ   [9] عالمِ ملکوتس اندر   [10] فرشتہ   [11] کم   [12] برابہ عہدہ کین شریعتٹ کی سُہ علاوہ روزہ تہ پانژھ علاوہ دوہس اندر نمازہ تہ برنہ۔ آنحضورٌ کو نہ پیمنس امتس پیٹھ کم

منقبتِ چار یار باصفا

ژھن خلیفن خطاب چھُے بیون بیون
روز بگدلِ محبّت ژہ ژھ ہہ وُنی کُن

چھُ ابو بکرؓ عمرؓ و عثمانؓ
شاہِ مردان چھُ آفتابا ہ نوّن

مشعلِ دینِ مصطفےٰؐ[1] یِم ژور
حق بہ حق کوّر ہمو بہ دنیا نوّن

وانہ لوُ وکھ سہ خاص[2] درعالم
جبر ئیلن یہ کیتھہ بد نیا اوّن

بوزہ ناوِکھ ہمو جن و آدم
ثانی یا عمبرن یہ کینتہ ہاہ ووّن

ہیچھناوِکھ ادب ہمہ نادان
لوگ دِ ہین ہمو بہ رحمت کٹن

درجہان دینِ حق کوّر کھ روشن
ژور ماے ہمو کھن بیوّن بیوّن

کانِ صدق است حضرتِ صدّیقؓ[3]
ہُتی ہبوڈے رازِ خود بدشمن ووّن

عادلِ بے ریا شہِ عمرؓ
مشرکن ہیو بہ قہر دارس یلہ لن[4]

شاہِ عثمان وُچھنہ تمی ہرگز
انہٖ حیا، زانہہ نہ آسمانس کُن

شاہِ مردان علی ولایت مآب
کوثر[5] لبُ دیہ اہلِ دہن چوّن

چھی یمے ژور اسہ مہ کلن پاے
نھاو یا عمبرن یہ رحمت بوّن[6]

اے وہاب روز جان ودل مائل
بہ ادب ژھ ہہ وُنی خلیفن کُن

---

[1] المجتبٰی اندر [2] قرآن مجید چہ تالیم [3] حضرت ابوبکرؓ اوس گوڈ عبدالکعبہ ناو۔ بالغو اندرہ یٖلہ سارِہ بے برہ ہنہ ہمو آنحضورنؐ ہندس نبوتس ایمان اوّن۔ یمن دیت آنحضورنؐ "صدّیق" لقب تہ ناو کوّرک عبداللہ
[4] تکیاز گوڈہ گوڈہ آسی حضرت عمر فاروقؓ تہ مشرکن ہنز طرفہ مومنن اذا دانہ ناوان۔ یٖلہ کلمہ پوٖرکھ تہ مشرکن ہندس دارس بھاڑہ دیتہ دڑاو ہنزے یوّن
[5] اصلس اندر چھُ کوثر لبُ اہلِ دہین چوّن "دیہ" لفظ چھُ وہابس متھہ گومت۔ تہ نقلن اندر چھُ درج کرنہ آمت حضرت علی چھُ اسلامی روایژ موجب حوض کوثرک بٲگرن وٲلی
[6] اصلس اندر "بن"، یہ لفظ "بون" بناونہ ہیتر چھُ قافیہ سمان۔ بون چھُ مراد زمیس پیٹھ۔ عالمس کژ رحمت گیہ "ہیترم رحمت ثٕ"

منقبت حضرت سلطانؒ

مریدن مخلصن ہیمنئہ[1] چھ سلطانؒ
بہ عصیان عاصیبن رحمت چھ سُلطان

پریشان خاطرن تسکین درِ دِل
غمن نہ ماتمن فرحت چھ سلطانؒ

غریبن بےکسن ہنٛد کس بہر کس
مُمدّ[2] بر یاری و عزّت چھ سلطانؒ

مریدن مشرق و مغرب بہر دَم
بہر آزارِ دل شربت چھ سلطانؒ

بہنہٕ محتاج از فضلِ الٰہی
روا کرہٕ وُن ہمہ حاجت چھ سُلطان

دِوہ کھن دادِ ن چھو کن سانین شہ مرہم
شفا از حق بہر عِلّت چھ سُلطان

بہر سو آفتابکی پاٹھی پرٛنہ لان
ز حق رحمت بہر ملّت چھ سلطان

چھُ کو تاہ فخر اندرہ ملکِ کشمیر
ٹھکُن لبس کاشرہن زینت چھ سُلطانؒ

ییٚنھے لبس کاشرن بوڈ فخر زیبا
یِٚیے دنیا و دین عزّت چھ سلطان

انین نہ گاشہ رنین کور چشمن
اُچھن ہنٛد لوٗر نہ نعمت چھ سلطان

فقیرن مفلسن نہ تنگ دستن
غنی نہ صاحبِ دولت چھ سُلطان

ٹمس سلطانِ دِ بیہ لس کانہہ نی نہ
شہے[3] با شان و با ہم شوکت چھ سلطان

وہاب از حاجتے[4] مو حتاج بر دَر
کڈ یم حاجت میہ واقف تمھ چھ سلطان

---

[1] سارے منقبتس منز چھ عربی "ت" موجود تھاوِنہ آمُت۔ [2] مدد دِنہٕ وٲلی
[3] بڈ بہ شان و شوکت تھاون وٲلی بادشاہ [4] اکہ حاجتہ باپتھ

اُمہٕ چھس داغی سگ دربانِ[1] سلطان
نمک پروردہ از خوانِ[2] سلطان

میہ چھم مطلب سیٹھاہ اندر دل خود
دُشمن نہ کمہ کالنہٕ پانے زانہ سلطان

---

[1] ڈیڈی وان [2] دسترخانہ

غزل

صد شکر از رٹے بے نصیب ووٗتُس بہ کوٗیے نازنین
دردِ دِلس سپُنم طبیب آں ماہ رویے نازنین

ازا دفرو عطرِ گوٗلاب بوٗ زمِ میٖہ از دانش[2] حساب
ریحان و سنبل کامیاب گاٗمتیٖ زلوٗیے نازنین

نیران زِ مشرق ماہ و مہر لاران سوٗیے مغرب سپہر[3]
ہر ذرٕ زن بستہ لبحر پھومرت بہ سوٗیے نازنین

لوح و قلم کوہ و فلک دیو و پری جن و ملک
شام و صبا مِ یک بیک در گفتگوٗیے نازنین

الحمد للّٰہ الحمید از یٲریے حق چھُس سعیدٗ[4]
از حیٖتم سروارہ بد بیدٗ ڈیوٗ ٹھم سہ موٗیے[5] نازنین

خلقِ جہاں سٲری جمع پروانہٕ زن گردِ شمع
مُحتاج روٗیتٕ[6] از طمع درآرزوٗیے نازنین

طٲلب چھِ اندر تاب و تب برگردٕ روضہ روز و شب
کینژہہ سیر گِے کینژہہ تشنہ لب از آبِ جوٗیے نازنین

وہاب مطلبٕ[ث] باب گوٗسٕ تشنہ نے سیراب گو
صد شکر فتح باٹٔ[ب] گو از روٗیے خوٗبیے نازنین

---

[1] ہیٚنہٕ باگہ کہ بُتھہٕ۔ یہ چھُ فارسی مرکب۔ کاشُری چھِ دٔنان "ہیٚنہٕ نصیبہٕ مُوجب"۔

٢ عقلِہ بندِ ہ اندازہ ٣ فلک ۔ آسمانی کائنات ۔

٤ خوش نصیب ٥ موئے مقدس آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم لیہ ١١١١ ہجری خواجہ نورالدین ایشہ بری سہندِ ہ ذُری بہ کشیرہ وا تناوہ آوہ ۔ گوڈ ہ اوس بہ موئے مقدس حضرت نقشبند صاحبن آستانس اندر ۔ پتہ آیہ حضرت بلس اندر ادہ خاطرہ جایہ پاک تیار کرنہ ۔

٦ نُہندِس ۔ دِیے پاکس کُن ٧ مطلب ہنن وول ۔

٨ دروازہ آو مژرہ راونہ ۔

روٗد

ونتہٕ ویسیہ یےٚ کوٚت چھ گومُت — پھُلہٕ یِیےٚ مہوٚت میون
انتہٕ پےٚ تتہٕ یوٚت چھُ گومُت — پھُلہٕ یِیےٚ موٚت میون
سو یتہٕ لانکےٚ کمہٕ ستا نکےٚ — مس پیالا چیون
مست نیندرےٚ ہوٚت چھُ گومُت — پھُلہٕ یےٚ موٚت میون
شالہٕ[1] باغس منٛزٕ بہٕ لاگس — وِگرنےٚ و یتہٕ ودون
وٚون مبہٕ کاوَن توٚت چھُ گوٗمُت — پھُلہٕ یےٚ موت میون
نیتہٕ ما بجہ برلیوارےٚ — زٕژار گومیےٚ زوَن[2]
شیخہٕ سندہ ذوقہٕ توٚت چھُ گومُت — پھُلہٕ یےٚ موٚت میون
گرٕھتہٕ کاوو وَنتہٕ جایَس — غوٚصہ ترٕاوُن پرٕون
یوٚت گیاہ لسہٕ ہوٚت چھُ گومُت — پھُلہٕ یےٚ موٚت میوٚن
ٹنلہٕ مُلہٕ کِس[3] نادہٕ ساسَس — لس چھُ عادتھ پرٕون
شُلہٕ ما اڑ ووٚت چھُ گومُت — پھُلہٕ یےٚ موٚت میون
ویابن لس بالہٕ یارَس — لوشہٕ دستہٕ اوٚن
گگُہ رنی کنُ موٚت چھُ گومُت — پھُلہٕ یےٚ موٚت میون

---

[1] شالہٕ باغ اوس شہرس منٛز یرٕانہٕ وقتہٕ یُمہٕ وجہہٕ مشہور یزٕ بادم وٕارِ لگنہٕ پتہٕ اسی شہرک لوکھ اوٚت یوسمن پھُلے جھادنہٕ یوان۔ از چھُ یہ باغ آرم ژمیلس تہٕ لرٕمن ٹل ترٕبِن نابود گومت
[2] میتہٕ زون۔ میتہٕ کوٗر قیاس
[3] وٕلہٕ بنہٕ وقتہٕ اسی عقیدہ مند لوکھ حضرت میر بابا حیدر ٹنلہٕ مولی سندِس مُلس عام یاگُٹہٕ ناون منٛزےٚ گرٕھان۔ از چھنہٕ اتھ عرسس پیٹھ ٹنلہٕ مُلہٕ نادہٕ سال آسان۔ اَمہٕ بدل چھ گاندربلہٕ حضرت قمرخانن رحؒ مالہٕ لگان۔

حال یارس وَن

بال لُرٕنس تیز نارس — حال یارس وَن
زال کیاہ چھس کالہٕ مارس — حال یارس وَن
بٔرم دتیتھم لوکہ چارس — دٔم مےٚ گو دشمن
غم مےٚ بارے لوٚد نہٕ بارس — حال یارس وَن
چھُم نہٕ کنہ وۄنی یختیارس — رشٕ نے کرنہ[2] پن
دمہ کیاہ بو ناوہ تارس — حال یارس وَن
سۄر کوٚرنم دوہ دارس — دۄر چھُم پوٚت وَن
موٚت کوٚرنس کارہ بارس — حال یارس وَن
ٹال کوٚرمے کوہ ہمارس — سال ہیرہ تہٕ بوٚن
لال سجدہ کنی بہ گارس — حال یارس وَن
وۄنی یارس کھوتہ پیارس — تنہٕ لاگس تن
نہٕ پانے کیاہ بہ دارس — حال یارس وَن
یہ ہ کوٚرنم لو بہارس — دوہ چھُکہ کوبس لوٚن
کرہ کیاہ وۄنی گنہٕ کارس[3] — حال یارس وَن
وہ لو چھکہ موٚت زہ کارس — دوس تہٕ دشمن
زاے کا تباہ بیتھ مزارس — حال یارس وَن

۱۔ بین شتہ تامیتھ۔ ۲۔ یہ چھُ کا گہاونہ۔ یہ چھنہ رشٕ ہندس پیٹھ یختیار ۳۔ ''اُنی تہ پن'' کھبلہ مَتر چھ زہنا ڈن و اُلس باجس رعنب کرتھ نوُ دمُت بوج ماعشُ واتیتھ ''نہوٚنہ'' کران تہٕ نالہ متہ رٔمان دیتھ چھُ مطلب پتہ پیتھ یمی جایہ بنیتھ متہ معشوق زہنا ڈن ہتیبہ تو'' داتن زعنب کُرتھ۔
۳۔ یہ گنہ گارس پیتھ۔

٨
روٗہ

کاٗلی واتی باٗلی ژھانڈان ... لاٗ لہ موٗت مُجلوٗن
باٗلی واتی کاٗلی ژھانڈان ... لاٗ لہ موٗت مُجلوٗن
میٚنہِ چھُ مٕتی سِنٛزہٕ ویرہٕ گوٗمُت ... وَسہ اندر خوٗن
تھوٗسہ جگرٕکہ ماز ہیوٗ مُت ... لاٗ لہ موٗت مُجلوٗن
ہُنٛدی مُلاہ نالی لاگِتھ ... تیٚر سِنٛزٕ رے موٗن
اتھہ کھوٚہ کھٔشِتھ زاوزا رِگتھ ... لاٗ لہ موٗت مُجلوٗن
اڈٕن لاگِتھ دزاو بٔنٛچھنے ... ادم پیالا ہیوٗن
سانگ عشقٕن لوٗگ بٔنٛچھنے ... لاٗ لہ موٗت مُجلوٗن
رگہٕ کس کٔمۍ لوٚے نشتر ... دِگہٕ کس لوٚگ خوٗن
اوس یکسان دِل نہٕ دِلبر ... لاٗ لہ موٗت مُجلوٗن
اوس در نقد پہٕ دوٗ رپہٕ ... گوٚس حیٖلہ ہوٗن
مرِہٕ لس پیتہٕ کرہٕ بور پہٕ ... لاٗ لہ موٗت مُجلوٗن
کوٚہِ نجدس کھسہٕ سجدس ... آفتابہ تہٕ زوٗن
عشقہٕ جذبہٕ آو وجدس ... لاٗ لہ موٗت مُجلوٗن
یارہِ سٕنزٕ سے وٕنہٕ نٕبر لٔژ ھ ... ساز وسوٗ رمہٕ گوٗن
عاشقن چھے وصلچ پٔژ ھ ... لاٗ لہ موٗت مُجلوٗن

وہبو خوش روز نہٕ بوز کیتھ ہنٛد مضموٗن
ہا وِیارِس درٕدک سوز لأٰلہٕ موت مجنوٗن

۱؎ مجنوٗن (اصل) یہ چھ لیلا مجنوٗن قصک منظوم روپ

۲؎ ژُ لیلہٕ گَرِی چھ وَنان زِ ہ لأٰلہٕ تۄدوینٛ ہٕنون یلہٕ یِنٛ سیدٕے مجنوٗنس لنٕہٕ گو۔ لأٰلہٕ ہنٛدی ماٰلِ کوٚژ شہن۔ یَیلہ یہ وچھ زِ ہ مجلونس چھ ہٕنون اُندی اُندی گیتھ کران تس گوٚ ہتک زِ ہ کوٹھ ہٕنٛدی زاموٚتری چھ ہٕنٛذ رٕچھ متہٕ نہٕ اتھٕ ہنیتھ کوٚرن یمن قتل عام صِرف بچوٚ و یا ہٕ مجلون تِکیاز ہ تس بنیو وجانور نہٕ سہٕ دِراو ژٕ ڈِ ہہ۔ جانور بنیوٗ وامہٕ موجب زِ ہ تمہٕ اوس شاہ پیری ہنٛد دٕ دچومٹ۔ یمہ کِہ ٹٲٹھِ سہٕ پانس وبہٕ ہیکان اوس کرِ تھ۔

۳؎ دِصبلِچی (اصل)

غزل

میٚنہ اُندری کٔری بہٕ سینس کبابہ لولہِ نارن
میٚنہ جانِ نازنینس[1] رباب گوم تارن[2]

میٚنہ الفہٕ قد کوٚرُن خم بہ مثِل دال از غمُ
سوٚ کھس اندر یہ ماتم میٚنہ لوٗون بازی گارن

میٚنہ ہُندرِس آب کوٚرنم عمن گرِداب کوٚرنم
بسر سُہلاب کوٚرنم فراقکہٕ زنجہِ آرن

یہِ دل مہجور گومُت تنے تنبوٗر گومُت
میٚنہ اُڈی جن شور گومُت اُچھو چھُس خوٗن ہارن

غمس ٹیٚٹھ غم میٚنہ گولوٗدمی[3] میٚنہ کھوٗون للہِ وُن دود
سیاہ چشموٚ کوٚرُم جود زِ عشوہ جود گارن

برگرِدِ دستہٕ گل اویزان شاخ سُنبل
زنیشِ نارِ کاکل بچھس امی کالہِ مارن

دُو دستہٕ گل زہٕ روٗخ تہٕ شکر دانہ[4] چھُ لوٗ خنہ
دُرِ شہوار موٚ خنہ چھُ لبنہٕ سوٚ رخ تارن[5]

دہان غنچہٕ شکر لب ہوٚ نیٚچے منٚز چاہِ غبغب
دہٕ ہس بیوستہٕ باشب شبس شولہِ[6] ستارن

وہالوٚ تراو غفلت رفیقن لِش زہٕ چھکھ نیچھ
دوٗ منزل کر زہٕ ہمتھ کٔری بازی لوکہ چارن

---

۱ نازنین زُوس ۲ زُوورگن ۳ انبار۔ ڈیر ۴ دند ۵ دندہِ مالن
۶ شعلہ (اصل) (نوٹ) ہیٚنہ غزلس اندر چھہٕ "صنعت تتابع" بار بار ورتاونہٕ آمژ۔

غزل

وچھتہ از تام سمسارس کُتیاہ زاے کُتیاہ زین
سوکہٕ دزوگہٕ مال ہیتھ بازارس کُتھو ہیوت کُتیاہ ہپن
یہ چھیہ چھزرہ بل کنُڈ برج وتہ گنبہہ چھینز کنہہ بوراہ ہیتھ
گنج[1] بازار چھے حسرتھ کُتھو کھیو کُتیاہ کھین
دوت پترتھ جایہ یہ سیلاب کون منکل یہ گرداب
گگرے بل زاویل آب کُتھو چھو کُتیاہ چنین
کُتھو جوبہ موتُک نوے کُتیاہ آے کُتیاہ گے
یمہ یا نزلہ سازنی بے[2] کُتیاہ پہینہ کُتیاہ پہین
ہتھ بر جوے اندر جوے[3] سنتھ مرہ[4] زوے اندر روے[5]
وچھتہ آتھ سپندہ درہرسوے کُتیاہ ہیرہ کُتیاہ بن[6]
گردیان وچھ گردش کیاہ چھے فودرنگ وردش
وچھ وارہ ہیچھ زہ یانس لیش کُتیاہ آے کُتیاہ ریتُن[7]
وہیو وچھنہ ہین حال زاوی اَچھہ منزہ لال
اوبل موخنہ زاوبل ال کُتیاہ دودہ تہ کُتیاہ دین

---

۱ مہاراج گنج سرینگرہ پیٹھ دوٚہ بنہ عہدہ نہ پیٹھ ووینہ تام شہرک بیا پارچہ بندہ ہش منڈی چھ۔ ۲ مقرر میعاد
۳ ہتھ لار علاقہ چھ سپندہ ۴ اکھ اکس منز لہ وینہ کنہ لہ ۵ یمہ کولہ منزی اکی وقتہ ستہ بہرہ
انسان بینز شکل وچھان چھ ۶ لو کنہ لو کنہ آبہ چھولہ ۷ بینتھ چھ وزن کھٹان ہیو
۸ ایام شباب

غزل

ڈلوٕ ژھٕم مٮ۪یہ در باغ نشاط بایارِ نازنین
گوٚسس ژکھ با احتیاط در لالہ زارِ نازنین
سَر زرٕ وٕمُس زیرِ قدم از یک نظر کوٚرنس عدم[1]
دَم دِتھ ہوٚ ہویدا[2] گوشہ[3] دَم از لوٚبے تارِ نازنین
مخموٗر اندر نازاوس دل خوش ہیتھ ممتاز اوس
کیاہ نام نوزک ناز اوس اندر خمارِ نازنین
مطربٕ وچھیم ہیتھ ساز وَنے ساقی بہ فکرِ جام موے
مستانہ خوش در گردِ وٚے[4] ہر سو نثارِ نازنین
سُنبل زدستہ مشکبار بلبل سیتیٚن بے اختیار
تھتھ حسنہ گنجس رائچھ مارِ شہمار مارِ نازنین
گاہ اوس خوش فموارنے گاہ بیوٹھ ہیتھ آبشارنے
گاہ موت سہ گو گلزارنے گاہ لوٚ بہارِ نازنین
آہستہ گو بر جوٚیے آب گلدستہ اوسُس از گُلاب
ممنون احسان گو وہاب از یک اشارِ نازنین

---

[1] یانتس نِشہ نابوٗد [2] ظاہر [3] یہ غزل چھ وہابن مٕنز دٕہن اندر لیکھمت یتھ سہ نفی اثبات وظیفہ کمی وان اوس
[4] لتس اُندی اُندی

غزل

چھُہ فانی دورِ دنیا سورِ یاوُن
بہ ابس فانی بھروسہ کیاہ چھُہ تاوُن

لُوُک کھٔسومُت وَنکھ بُدٕ وے زِ دانا
سَراسر چھےٚ بینٕ یان منٛدٕ چھاوُن

سِرس یمی زاچھی کُر تمی رٕچھ بینٕ سَرٕ
سَرس شمشیرِ غارس سپر باوُن

کرِی سیراب حق از آب کوثر
زٕہ کانٛہہ تشنہ وچھہن ترٛیش چاوُن

دِیی حق نعمتِ جنت ژٕبیٚہ بے شک
گژھہ آسہ کانٛہہ کنٛہ ہاشہ کھاوُن

اگر کانٛہہ آسہ گومُت کانٛسہ نِشہ کیہہ
ژٕبیٚہ بُدٕ وے اتھہ واتی موکرِ لاوُن

بُدی بُد کانٛہہ کرِی لس کرِ ژٕ نیکی
شہ تمی سُنٛد کینٛہہ از دل مٔالشراوُن

پیٚتھمت لیُس آسہ لس کردستیاری
عجایب چھُنہ زندس موردِ یاوُن

وہابس بہ چھُہ در دل آرزو وٕنی
الٰہی تھٔہ مرادس واتہٕ ناوُن

---

۱ کلہ ۲ بوچھ یوت ۳ مُشراوُن گژھہ ۱۰ کاہِل سنٛدِ فاصلہ مطابق
۴ زِرہ: نگہ ہیٚٔت یا لا چارٕ گومُت ۵ اتھہ رٕوٹ

وچھُن پننُ پان

اگر ہیچھُن چھُے ژٕ بہ کینٛہہ بنٛاۓ طر — وُچھُن پننُ پان
ژٕہ یالِسبے زِنٛش لبکھہ دلکٕ سر — وُچھُن پنن پان
بہ چھُے درعالم نہ چھُے درٕ آدم — چھُہ سِرِ حق انسان
سِرس اگر چھُے گژھُن ژٕ بہ محرم — وچھُن پننُ پان
بہ امرِ تابع ہمہ بقدرت — زمین تے آسمان
فلک ملک ہیٛنز بیٛیہ خلقت — وچھُن پننُ پان
ژٕ ہو وچھِہ یہ صنعت بدبدٕہ دِل — بہ فکرِ سورے آن
زٕ بیٛخ[۱] وبیضنہ[۲] بلیچ[۳] بہ حاۓ صِل — وچھُن پننُ پان
دٕیان ہژدٕہ[۴] ہزار عالم — ظہورِ جسم و جان
مبٛہ لِنہ زیادٕہ[۵] ہمو گنٛز رٕی کم — وچھُن پننُ پان
گداؔ[۶] نہ شاہ ستارہ نتہٕ ماہ — وزیر نہ دیوانؔ[۷]
چھِہ ہم بہانہ سہ پانہ چھُے شاہ — وچھُن پننُ پان
بہوٗدی ترسا جہوٗد آ رٕی[۸] — چھہ ہنٛدی مسلمان
زِخوان یغما کھیوان سآ رٕی — وچھُن پننُ پان
یہ بیٛنہ جہالتس نہ چھی ژٕ بہ پانس — زِ خودٕ ژٕہ چھکھ غازان
دِہاتہ رہبر سیٛن ژٕہ پانس — وچھُن پننُ پان

۱ موُل ۲ ہٕتول ۳ بچہ دٕاُنٛ ۴ اردٕہ[۱۸] ساس ۵ عالمن ہنٛز رِ لوایتی گژ ند ییچھ اردٕہ[۱۸] ساس عالم۔ وہاب چھ ونان زِ مبٛہ چھ یوان اِمہ زیادٕہ عالم قیاسس اندر یا مشاہدس اندر۔
۶ بیچھ وُنٛز ۷ پرانہ عہدٕہ اُکی وارہیس کاس وزیرِ اعظمس "دیوان" ونان
۸ آر یہ۔

غزل

گٲجنس اُمی لولہٕ نارن زٲجنس ہنوٚ چھی دٕہہ زَن
بے لحاظہٕ خوٗن میونے چوٗن شہمین شیر زَن

سوٚ رِیے روبے یار وچھہا چھُم سنٛجا طراشتیا ق
آم از ابرو کمان مژگان بہ سینہ تیر زَن

مشکِ تاتارک نشانہ زلف مٕی شُند نتہٕ دام
چھم بہ جان و دل گرہٕ[1] اندر گرہ زنجیر زَن

عاشقان از زخمِ خنجر خستہ خاطر سینہ چاک
دست از جان شُستہ تہٕ پالس بیرِ تکبیر[2] زَن

مصحفِ رویش کران سنگین دلن اندر اثر
تمتہٕ روٗخس از قدرتِ حق رحمتُک تاثیر زَن

بیٚس یہ مٕی تھووٗن مقرّر لسٕ تہٕ اندر بختیار
چھُیے تسند ے خار نہ شرٗ موٚ ختصر تقدیر زَن

اے وہّاب از حیرت و افسوس خوردن[4] کیاہ شود
زونمُت او ٔسے ژٕ بیٚیر دنیا مالِ سند جاگیر زَن

۱؎ گنڈ ۲؎ زوٗہ نشہ اتھہٕ چھلِتھ ۳؎ مرنس پتہٕ تیار
۴؎ افسوس کھینہٕ ستۍ

کرہ لوبہٕ مالہٕ پوشن

وولہ یارہ ہیٚہنہ گوشن   کرہ لوبہٕ مالہٕ پوشن
چھُے حال میون روشن   کرہ لوبہٕ مالہٕ پوشن
دِل نِنہٕ چھُہم ژٕہ جالنس   لاران میٚہ لونہٕ والنس
مرہ نس چھُسے بہٕ توشن[1]   کرہ لوبہٕ مالہٕ پوشن
زٕا جس لبہ لولہٕ نارن   گاجس لبہ شین ہارن
دبتیم بھکار جوشن   کرہ لوبہٕ مالہٕ پوشن
اُڈٕجن میٚہ بالہٕ گو سوٕر   چھُم سُور بہ نشہٕ مخموٕر
کبّاہ دزِہ[2] بادہ لونشن   کرہ لوبہٕ مالہٕ پوشن
در باغ چھِس بہٕ بڑاران   از دیدہ خوٗن ہاران
کوٚ وہ یارہ چھکہٕ ژٕہ روشن   کرہ لوبہٕ مالہٕ پوشن
ٹبرکٕ ٹبری میٚہ تھاوی پیالہٕ   بنہٕ مو چھینے ژٕہ لالہٕ
مور وش مو[3] سے فروشن   کرہ لوبہٕ مالہٕ پوشن
وہاب بالہٕ یارس   بردر چھُ انتظارس
گژٕ نا ژٕ بیٚہ وُنہٕ گوشن[4]   کرہ لوبہٕ مالہٕ پوشن

---

[1] خوش گژھان   [2] عِشقک شراب چیٚنہٕ والین مخموٗر عاشقن کیّاہ دزِہ ؟
[3] عشقک شراب کُنن والین عاشقن   [4] کُنن

غزل

دلّیی گژھنہٕ یارہ دلقرار اننن ۔۔۔ ژھٕییس بال در انتظار اننن
حبیس ژھیمُ نہٕ پانس کس ہنٛگہٕ بادِ تھ ۔۔۔ کس بو کرہٕ جان نِثار اننن
کرِتس گوشن ژھمُ یار روشن ۔۔۔ پوشن از مٛیہٕ ژھیمُ بہار اننن
اننس حیٛلاہ وَنتس دلیٛلاہ ۔۔۔ کنُہٕ رنگہٕ بہسرِ نشکار اننن
دردام لبسنہ ژھیٛس خوار وخستہ ۔۔۔ یاران ژھیم کالہ مارہ اننن
دِل نِمبلاوِتھ مس گوم ژاوِتھ ۔۔۔ مخمُور ژھیٛس پُر خمار اننن
زاجس نارن گاجس یارن ۔۔۔ داٛدی لدوُنہٕ ژھیٛس بہار اننن
آخرہ ییہٕ نا سادس پیٛتیہ نا ۔۔۔ بہٕ مُرِتھ تو یتہٕ برہ مزار اننن

وہاب مسکین بیچارہٕ غمگین
چاکرن سیتی در شمار اننن

---

۲ پانہٕ مخمُور ماشوق پُر خمار ۔۔۔ ۱ از چھرِ وانان کرِتس حیلاہ
۳ اصلس واتہٕ نا

غزل

زٕ بہٕ ماڈلوٗ ٹھتہٕ بہٕ گلشن سرو قد میوٚن
ہنس کیٚمی نام وٚون مُت نیک وبد میوٚن

آیہٕ وُنی ہیٚے سہٕ کوٚر مُت نارضا پُھکھ
خبر کینٛہہٕ چھیم نہٕ کس اوسیٚے حسد میون

زٕ لِللّٰہ داوہٕ کرتم دستِ یآری
زٕ بہٕ چھیٚے لازم کرُن وُنہٕ کیٚن مدد میون

کرِس میآنے زٕ لوٚے وٚونی اکھ سوالاہ
کرِی نہٕ زانہہٕ وُنُن ہرگز سہٕ رد میوٚن

وَنےکُس پادشاہس میآنی احوال
درونِ[1] کوچہٕ سلطان چھُ حد میون

سہٕ بُد وَے اکھ نظر تراوِیم برحمت
بَلی بےشک بہٕ سینہٕ داُد کِلد میوٚن

وہابورہ وز تو خوش بیہنہٕ ساتھاہ
نتہٕ حاضر[2] انہٕ ناظر چھُ جد میون

ا۔ ییٚنتھ گوٚ زٕہ "برون" آسُن۔ نتہٕ چھُ "درون" لفظس کانٛہہ روزمرہ شرح "نیبر" ترجمہٕ کرُن حالانکہ فارسی پاٹھی چھُ امیک مفہوم "اندر"۔ لوان سپٚنیہٕ اوس وہاب ارسیٚن ری بین حضرت سلطانہٕ بندہ استانہٕ ذُورِیہ وزان توہٕ کیٚوُ گزُھ برون آسُن

۲۔ بہٕ شار چھُ اصلس اندر نہٕ ناد نہٕ ہیوٚہ آسُن۔ نقلن اندر نہٕ چھُ غلط پیٚر نہٕ آمُت۔ اسہٕ چھُ اصلکی اچھر بجھی بجھی یہٕ مصرعہٕ لوٚن کوٚ ڈرُت۔ حالانکہ مانےکھرہ کرنس اندر چھینہٕ تو نہٕ کانٛہہ اکھ وَتھ لوان۔

دِلوانہٕ دل گوٚو بلبلن

وُچھ کیاہ پھُلے لجمٕرٕ گلُن — دیوانہٕ دل گوٚ بلبلن
لوٚگمُت شگوفہ سنبلن — دیوانہٕ دل گو بلبلن
لجمٕرٕ پھُلے ازٕ یاسمن[1] — چھےٚ کرٕ اوکٕرٕ مٕژکو سمن
گُل لوٚ‘ری پھُلی آرٕ ہٕ بلن — دیوانہٕ دل گو بلبلن
دِرہ کیمی تہٕ مسول نیوٚی[2] پوش — وچھ ہندٕہ وٕندے[3] آو بوش
بمبور موٚنت بمبر زٕ لن — دیوانہ دل گو بلبلن
خوش دوزاز نورُوز چھےٚ — تا روز[4] پھٕل کیاہ سوز چھےٚ
کٕری کارٕ ہٕ بیتھ کارے گلن — دیوانہٕ دل گو بلبلن
پھوٚج آرٕ ہٕ وٕل تہٕ ہی ونن — گوکاوٕ ہٕ گوٚ ستوٚرٕس کنن
ترٕارونہٕ لارٕو پانٕز لن[6] — دیوانہٕ دل گو بلبلن
پمپوش پھوٚل مانہ سٕرس[7] — گوٚر زور آبن آگرس
دٕیت موج درہر موڈ لن — دیوانہٕ دل گو بلبلن

ـ١ بوسُم کھرٕ ہن ـ٢ ”نیو“ چھ اکھ نیری پوش ـ٣ وٕندس اندُری

ـ٤ اکھ پوش یُس جادٕہ ہین فصلس اندر کھسان

ـ٥ اکھ پوش

ـ٦ بانہالہ بالہ سلس چھ ترانہٕ ہیٚبہٕ ”پیر پنجال“ یوان لیکھنہٕ ”پنجال“ بنیاو کاشُر ”پانزال“ — تہٕ ”پانزالی کاو“ چھ اَمی اندرہٕ ضرب المثل بنیومُت -

ـ٧ مانسبل سرس

(نوٹ) ہتھ پانس چھنہٕ وٕاہن لیکھنوی ترودمُت

غزل

جان وندہ ہے یارہ ڈیکھا یارہ ڈیکھا وندہ ہے جان
جان موردس کیاہ ژہ دِکھنا کیاہ ژہ دِکھنا موردس جان

یان ہاوتم ژلہ ہیم شر ژلہ ہیم شر ہا وتم یان
میون درمان چون درشن چون درشن میون درمان

بے واہے دیتھم تیر تیر دیتھم بے واہے
ازجگان کورتھس گیر گیر کورتھس ازجگان

جود کورتھم سُے چھم دود دود چھم سُے کورتھم جود
کان سینس کاتیاہ آم آم کاتیاہ سینس کان

جائی کو گل سنبل زن سنبل زن کو گل جائی
ثعبان[1] بم زابل چھی چھی زابل بم ثعبان

روخ چونے گل دستہ گل دستہ چونے روخ
تابان زون زن چھے موکھ موکھ چھے زن تابان روخ

مطلب چھم مے دیدار دیدار مے چھم مطلب
ایمان یارب وہبس[2] وہبس یارب ایمان

(نوٹ) ہُمہ طرزہ چھُ بیۂ دیوانس اندر بیاکھ غزل تہٕ یمیک مطلع چھُ سے
بہ چھُس مسکین مسافر مسافر چھُس بہ مسکین   بہ غمگین چھس بخاطر بخاطر چھُس بہ غمگین
یہ صنعت عکس چھہ امہ وقتہ سائنس ادبس اندر اکھ جدید تجربہ آسں ا[illegible]

۱ اژدہ   ۲ وہابس (اصل)

غزل

لتہٕ یہ گژھنہٕ سروِ ناز انتن — ژٕ دشتہٕ گوم دٕوٚنی ژٕ باز انتن
چھس پر اکندہ بہرِ دفعِ غم — مطرب دٕنے وصتولہٕ[1] ساز انتن
برٕ بہار[2] و عراق تہٕ نیبر بٕز — فارسی راست در حجاز انتن
بہ تماشاے نغمہٕ دل سوز[3] — دلبرِ نازنین بہ ناز انتن
سوےِ محرابِ کعبہٕ جانان — دِمہٕ سجدہ یِرہ نماز انتن
محرمِ رازِ مطلب محمود — جانِ جانانِ من ایاز انتن
کرٕ تہٕ کینہہ چارہٕ از ہو نر تدبیر — شہٕ چھ نادر[4] تہٕ وٚنی لتباز[5] انتن
بیچہٕ زانکھ تیٚنہٕ بصد زاری — بہ نیازی شہٕ بے نیاز انتن

اے وہاب یٕدٕ حیات چھے مطلب
یار چون عمرِ[6] دراز انتن

---

۱ وصول چھ موسیقی ہنٛد اکھ آلہ یُتھ وصتولہٕ وٲین وول

۲ بہار۔ عراق۔ نیروز (نوروز) راست تہ حجاز چھ موسیقی ہندی مقام

۳ دل زالن وول   ۴ ناباب نہ سکھن وول

۵ نادر تہ شاز چھ اکی معنہٕ مگر زٕ لفظ۔ یتھ چھ شارس اندر لوٚن تصنع

۶ اصلس اندر چھ "چون" جادٕ رٕت گو، اگر انتھ "چون عمر دراز" آسہ ہے۔

۷۱

غزل

چھُم میہ غم در سینہ کوّ رنم خم میہ اُمی سرو قدن
گولنم زوُشین زَن سے زولنم نارہ بَدن

در فراقِ یار چھُس آوارہ گومُت بے قرار
راتھ نہ دوہ گوم نالان اندر یں حسرتھ [۱] وَدن

ہر نہ جستجو سیتی کوّ رمُت نرہ شیرن دار و گیر
جھی توے پوشیدہ رُوز ہتھ سیہہ تہ ہانگل سرحدن

ہاوہ ہے تُبتھ درد مندن نغادہ ہے کیو نقاب
بَلہ ہن سُاری بہ یکدم ژلہ ہن غم غم زَدَن [۲]

نژاوہ ہے تُیدَ دے برحمت عاصین ہیّچھ اکھ نظر
کیّاہ عجب بخشش بنن اَدہ معتزلن [۳] نہ ملحدن [۴]

عدلہ کے میزانہ [۵] لشہ دوہ مید بر فضلِ خدا
فضلہ کُے دامانہ وُاُسی [۶] سارنے نیکن بَدن

اے وہاب از عمر در دنیا چھُہ کیّاہ افسوس کھیّون
گئی ژیّہ دیدن روبرو کیّاہ سوندرہ [۷] کم کم مدن [۸]

---

۱ رھٹہ تہ ژھٹہ الحسرت (اصل) ۲ غمگین عاشق
۳ ہم دینِ اسلامہ لشہ بھیرتھ آسن گامُتی۔ ۴ ہم نفس قرآنس منکر آسن
۵ میزان اعمال۔ یعنی محشرس اندر آسیہ ۶ عربی "وسیع" لفظک کاشر روپ
۷ خوبصورت جوان زنانہ ۸ خوبصورت جوان مرد

غزل

بے نوا چھُس غریب تہٕ مسکین
دل پریشان بہٕ خاطرِ غمگین
چھُے بدنیا ہمیشہ یہی دستور
ناپھ[1] تہٕ رود گاہ تہٕ گاہے شین
چھُ تماشا ظہورِ حق سورُے
گاہ صنم گاہ صلیب گاہے دین
آزمایش زحق چھُنیہ گالیہٕ رِواج
رِژم گاہ شام گاہ تہٕ گاہے چین
یُن گژھُن چھُے قدیم زیوٗن تہٕ مرُن
گاہ آے گاہ زندہ گاہ تباہ ہین
نیک و بد درجہان چھُ انسان
گاہ رما گاہ خوش تہٕ گاہ غمگین
بے وَسہ اے وہاب گردشِ دور[2]
گاہ بر صلح گاہ بجنگ و کین[3]

---

[1] " " تا، بچھُنہٕ اصلس اندر [2] دور زمان
[3] کینہ وَری تہٕ عداوت ۔

غزل

بہٕ زٕ جس نارہٕ یارو جانٕ درَدن
بہٕ گاٗ جس شین زن اُمہٕ آب سرَدن

زِبارِ غم الف قد دال گوٚر نھم
پھیرِ تھم سمبلکہٕ[1] پاٹھن میہٕ گردن

بہارُک گلشن و گلزار سبزہ
کوٚرُم مے خار خارِستان ہرَدن

زٕ دردِ دل وَ سے اندر سوٚ زُم تب
رِتی زر نبہٕ چھُم میے روے زردَن

بلہٕ بو از وصالِ یار بے شک
نتہٕ چھُنہٕ چارہٕ مے جُز جان سپُردن[2]

بہٕ کوٚرنس ششدرس اندر گرفتار
پیٖیم نے خال کرنم بازی نزدن[3]

وہا بو چھِے اگر آزاد روزن
ژہٕ رٹھ کھورِ عارفن[4] تہٕ نیک مَردن

---

۱ حسن التعلیل ۲ عزرائیل زٕ ونُشرن - مرن ۳ نردہٕ بازہٕ اندر
۴ عارفن (اصل)

کٔو وۄچھکھ بارٕ رۄشن

کٔو وۄچھکھ بارٕ رۄشن — مےٚ کری مے دستہٕ پوشن
مےٚ کری مے دستہٕ پوشن — کٔو وۄچھکھ بارٕ رۄشن
کھۄژن نل کلہٕ تژ اوٚے[1] — بہٕ اندرِم زادی ہا دُے
بوزٕ ازجس زرہٕ[2] جوشن — کٔو وۄچھکھ بارٕ رۄشن
مےٚ دل رنجوٗر کوٗر تھُم — کنے زٔن سوٗر کوٗرٕ ستم
جھُھم دزہٕ لس زٕ تلوشن — کٔو وۄچھکھ بارٕ رۄشن
ونبا مے زار کوٗتاہ — انبا مے عار کوٗتاہ
ژٕبہٕ گٔی نازاہِ شہ نہٕ گوشن — کٔو وۄچھکھ بارٕ رۄشن
زٕبہٕ چھےٚ چنج غوٗرٕ زوری — چھہ خوباّن[3] زن گرووری
دسہٕ کیاہ چھےٚ منوشن[4] — کٔو وۄچھکھ بارٕ رۄشن
وہالبس دل چھُ رنجہ — زٕخم اندر شکنجہ
ژیکہٕ لاگس نہٕ بوشن — کٔو وۄچھکھ بارٕ رۄشن

---

۱ گوٗ ندی ۲ عشقہٕ بیارہٕ ہندہٕ زرہ سیتی یُس مےٚ تاو وتھمُت چھُ
۳ شوٗبان۔ ہیتھ کینہٕ اکِس کٔلہ ییٚتھ السالس غروٗرٕ چھہ شوٗبان۔
۴ فنا گژھہِ و نہین انسان

کیاہ مانے چھُ انسان

چار[1] پا کر یہ کیتہ زانے کیاہ مانے چھُ انسان
یہ چھُ ازقوٕ رٕ نتھ نشانے[2] کیاہ مانے چھُ انسان
چھی العشؔ[3] ہزار مانے "ب" کُنزِن کوٚر یکسان
رٕوُد یٕہ ازٕ دوٚہَکیٚ[4] نشانے کیاہ مانے چھُ انسان
بُس یہ لیکھنٕ ازلہ لانے لَس چھُ بر سَر سُئے فرمان[5]
کانٹھہ نہ نتھ کیتھہ کرِتھ زانے کیاہ مانے چھُ انسان
نوٚ نوٚ سامانہٕ سوٚرے ژانے بَنہِ پرٕ اُلس بَنیہٕ نوٚونغان
دوٚہ بہِ نبر نتھ اد لو ژانے کیاہ مانے چھُ انسان
موقہٕ[6] بینہ دوہ ہا آسنے کرِہ کُل مَن عَلیھا فان
بُس کرِہ سئے سُہ موقہٕ زانے کیاہ مانے چھُ انسان
گرٕ ٹہ بَل[7] ہَیوٚل سوٚرے آسنے وٕٹہٕ لاگن بر میزان
ژھیٹہٕ ناوِتھ یرِہ نئے چھانے[8] کیاہ مانے چھُ انسان
آسِہ بُد وے لضبہٕ سانے وادٕ[9] لیکن چھُ ایمان
جنتس اَدٕ سُہ اسِہ ژانے کیاہ مانے چھُ انسان
وٕہنبو روز بدا ملنے[10] باوٕ وہ مید آو یزان
جھکہ ژہ لوٚگرٕ بہ سلطانے[11] کیاہ مانے چھُ انسان

---

[1] چار ووے [2] اکھ ہ دُن لاق تخلیق [3] العش چھ عام صوفی تیایز "اللہ" "ب" حرفس "بسم اللہ" سفہوس شروٚرٕ ماوان
[4] دوٚکنیاد [5] فرمان الٰہی [6] موتعہ (اصل) اصل دقت قیامت [7] حشر کس دانسی اندر
[8] کیاعمال نیک تہ بد [9] "یرنے چھانے" چھُ کاشر محاورہ۔ نیک تہٕ بد لڑہ الگ الگ [9] وعدہ (اصل)
[10] کانسہ ہنہِ س دامنس نتھ کرِتھ [11] اُکس پادشہس۔ مطلب حضرت سلطان العارفین رحمۃ اللہ

پننٕے پان چھُم دُشمن

ونٕہ نٕے اوس ژٕ ہیہٕ نش جان — پننٕے پان چھُم دُشمن
بنہٕ نہٕ دُین منٛز اَسس ٹھان — پننٕے پان چھُم دُشمن
گژھہٕ منزٕ کرٕ گاشچ زان — گاش گیہٕ منزٕ وُچھہٕ روشن
گژھہٕ نہٕ گاش چھُہ یکسان — پننٕے پان چھُم دُشمن
سا قبس چھی بری بری وان — کاتہٕ چھُہ نہٕ کاتیاہ چمن
بہٕ نہٕ چھیمہٕ ہا یہ شیطان[1] — پننٕے پان چھُم دُشمن
ہم چھُہ ہندی نہٕ مسلمان — بلیٖیہ دٕہری نہٕ برہمن
نان خورٕ رتم چھی برخواہان — پننٕے پان چھُم دُشمن
ڈیکہٕ ڈیشتھ منٛز کرمان — ہنکہٕ کھے حال تمی ریے وَن
دِیہٕ مُے ییس چھُہ تمبک شان[2] — پننٕے پان چھُم دُشمن
گُنہٕ اندر سپن فان — مَنہٕ دلوہ کنٛہہ سپنی ظوان
کنٛہہ نہٕ کوتھہ بنی زان[3] — پننٕے پان چھُم دُشمن
بنتھ کامے یہ انسان — محنتس بیٚٹھہ دِیٖیے تن
استقامت چھُہ سیٹھاہ جان — پننٕے پان چھُم دُشمن
زگ نہٕ برون برمیزان — دانہٕ دانہٕ ژُ اَرِ تھ ہیٚن
نزٕ نہٕ زنگٕ ساری نان[4] — پننٕے پان چھُم دُشمن

وٙبو یِنی کھتھ مان   پانے بوز پانَس وَن
ژھکھ ژٕہ پانس نِشہٕ نمازان۵   ہینہٕ نئے پان ژھیم دشمن

۱؎ ہینہٕ لِس نفس آمارس شیطان ناو تھاوان۔

۲؎ حقیقی دِینہٕ وول چھُ خدا یونئے تہٕ عطا کرنکُ شان تہٕ منصب چھُ تمُی رییے۔

۳؎ کالِشہٕ سِینہٕ   ۴؎ یم اسلامی عقیدہ موجب انسانی روحس خلاف حشرکِہ دوہ ہیہ شہادت تارن۔

۵؎ یہ چھ وٕہا بنہٕ بنہٕ مہٕ عہدک غزل یلیہ سہٕ عرفانِ نفس گارن اوس۔

غزل

ٹھاؤنس در دام بستہ ہجرس ون ہار زن
ترٲوِنس خستہ کٔرتھ سیر اندرٕ[1] س زن یار زن

غرق در دریاے غم بوسیرہ وٕنی چھس خستہ حال
چھُم غمس پٮ۪ٹھ[2] غم بہردم کُنڈ[3] نی ہشتر ٹھاوزن

سۆر کۆرنم دوٗرٕ رن مجبور چھس بے دست و پا
زیرِ سنگ آسیا[۱۳] سائیدہ[۴] کٔرنس گار زن

جانِ من از خنجرِ بیداد پارہ پارہ گو
نتہ ونم سر خاش کٔری کٔری سر بُریدہ[5] لار زن

سۆ رمہ چشمو سینی از جود وکران شیرن شکار
چھس بجینگِ شیرِ شرزہ پا شکستہ[6] بڑار زن

از غمِ ہجرت کران خستہ دلن سینہ شگاف
چھم ژٹان لختِ جگر دلبر بہ سختی آرہ زن

کہ فدا بے پاے دلبر دیدہ نہ دل اے وہاب
چھکہ دِوان کفّارہ موردس[7] فدیہ ہندو دارزن

---

1. ہیر اندر چھ کھو بیابانِ جنگلس اندر اکہ سبٹھاہ دلفریب جاےیاہ ۔ 2. گیلہ ۔ 3. ٹیلہ اکھ اُکس پٮ۪ٹھ چھ انبار بوان کرنہ۔ الگ انبارس چھ "ٹھار" وَنان ۔ ۱۳. گرٹہ ژکلس نل ۔ 4. پھنس ۔ 5. کلہ ژٹتھ ۔ 6. زنگہ پھٹ ۔ 7. اُیھی نہ دل دلبرس فدا کٔرتھ زن تہ چھکہ دِوان ۔ مسلمان یاٹھی موردس کفّارہ تہ ہندو ہندی یاٹھی کورہ ہندہ داربو گٔھصنہ دۄہ ہہ گرٕ ژی سۆ دار فدیہ دِوان ۔ یمہ کنہ اُمس کورہ گرہ اندر و کڈان چھ ۔

غزل

ولبِی گژھتہٕ وُنی کیٛن دلبرٕ احوال وٚنِتھ یارٕ میٛون
انتھ نہٕ سر قوربان کرِتھ روشن شہ کرِی تن خانہٕ میٛون

چھُس لوبہ جان نش فیدوی[1] چھم تمی سُنٛز بے ہمّتھ قوی
چلہِ کران چھم تُوی لوی الصاف چھُے نلا دانہ میٛون

بوزُم چھُ از در شالہٕ مار بردم[2] شگوفہ نوبہار
شاید بزیرِ آبشار آسی[3] بہتھ مستانہٕ میٛون

نیٛتہٕ آسہ در باغ نشاط مستانہ از میلٲنے[4] وٕشاط
گژھ ہوش کر با احتیاط ہشیار چھا دیوانہ میٛون

نش خوے ژوٚر باسالِ ڈل گومُت شہ آسی تیل بل
باغ نسیمس لوبہٕ تل آسی بہتھ جانانہ میٛون

پھیرانِ چھس مستانہٕ زن بے حال ہنش کیٛہ دیوانہٕ میٛون
گردِ شمع پروانہٕ زن ہرگز نتس پروانہٕ[5] میٛون

روٗخ روزِ روشن زلفِ شب سنبل تہٕ گل در تاب و تب
چھُس آبِ کوثر زیرِ لب پُر معرفت مے خانہٕ میٛون

چھُس لوٚتس در انتظار گژھتہٕ ژہ کرتس زارہٕ یار
بُدٕ وٚے ہیم از بالہِ یار نفخوٗد بنہٕ کوتاہ شانہٕ میٛون

روزس ستادہ نزدیک در چھم لس مینہٕ تمی سنٛزاکھ نظر
نۍ پوٚختہٕ مطلب موٗ ختصر سۍ ساز تہٕ ساما پہٕ میٚون

غنچہ دہان لب کانِ قند زمرود پوٚختہٕ موٗ ختہٕ دند
چیپان بہٕ نارِ سوٗ رخ بند چھُے بے بہادردانہٕ میون

وٗہاٹہٕ بدزند مرکھ رندان ہنٛزے صوٗ حبتھ کرکھ
در مجلس و محفل برکھ وچھُ ہمت مردانہٕ میون"

---

۱ فدوی (اصل) وزنہ موجب چھ اسہِ "فیدوی" لیکھمُت

۲ برجوش۔ پوٗرہٕ پھلتھ آمُت ۳ آبہ (اصل)

۳ مُبانہٕ پُرٛحہ ۴ نقلو اَندر چھ میہ "بے حال وچیس" نقل کٔرتھ چھپوومُت

۵ صنعتِ تجنیس تذیل۔

کُنہہ تجربہ

یہ دُنیا بے وَسا بے رنگ چھُ بناوان | گژھان ہر کانہہ پشیمان اَتھ ہاوان
وُچھان دیِد وچھ اَمی کوناہ بدونیک | چھنہ تتھ کُن مُلے کینہہ دیان تھاوان
زمرگ خولبش چھُ نہ کانْسہ کینہہ یاد | اَچھو ڈلیتھ بہ مستی ماشراوان [2]
ہیچھو مَرِی نَش طمع مالس دوچندان | نشہ نمی سَتر ومر بالس بلہ پاوان [3]
وُچھم اکھ بٹہ زناناہ گہنہ لاگِتھ | پکان تہ وتہ منت اَس تھاوان
ہمزتس کوزمی سند ساز و زیور | گنڈتھ بازار بنیر تھاس ہاوان
امیرا کھ وُچھم باشان و شوکت | نشہ خلقن ڈیار کارس باگراوان
پگاہ بوزم فلانی ناگہان مود | چھہ تس باپاری وانن قفل تھاوان
اُتھی اندر آو شخصاہ پرُ کدور تھ | زپہنہ اوس آہِ سرد تراوان
مہ دومہ چھے زبہ کیاہ نامت دلس غم | نہ بوزِتھ چھم براتھاہ سادہ ہاوان
وُچھم تس موہ رِنہ سنزی موہرہ کاغذ | ژوَوہ [4] رنہ پیہ ڈبل زرماہ ساوان [5]
مہ دومہ گژھ یہ کاغذ وارثن ہاوَ | دوہم تمی چھپہ تم منظور تھاوان
مہ دومہ تھاو چھے موجود جاداد | نگر چھے دوطرف دوفی دِپن زبہ ناوان
عدالتہ پیٹھ گژھکھ نِجگو بہ انتظام | ہینے گو ڈہ اَدہ اَتھ منظور تھاوان
تھو کھ موجود دیہ سرمایہ باقی | بگردن چھے زکانک بارہ تاوان

تہٕ لوٗزِتھ گوٗلبشکل خود شہٕ بے زار ر   بہٕ جسرتھ ہیتھ ژیٚنہٕ ژٕرِی تمی آنتھ ماوَن

وٚوٚنُن لتس مۄردہٕ ہندے ناوہٕ بدرٕ تٔ رٕ   میٚنہٕ دٕ ومیس چھکھ ہینٛ یان مندہٕ چھاوَن

مگراز کارِ دنیا گوٚس نہٕ آدِ م   بہٕ چھُے عبرت تہٕ کانٛہہ نہٕ یاد تھاون

وہاب از کارِ دنیا سیرِ گومُت   مگر میٚراث ہنہٕ ہنہٕ زہٕ ٹھراوَن

---

۱ بلکل نہٕ کینٛہی   ۲ ازچھ دَنان مُتراوان   ۳ مجٕر اکھیوان

۴ شحصاہ (اصل) ۵ ساون (اصل) اَمہٕ لشارہٕ یتہٕ آخرس تام چھ قافیہ بدلاونہٕ آمُت   ۶ پانژھ انگوٹھ کٔرِتھ   ۷ بد کلامی

غزل

سادٕ کیاہ چھےٚ وادٕ کوٚرمُت وارٕ وُنی کین یاد آن
زان تہٕ ہیٚم دم غنیمتھ وُنہٕ چھےٚ ژٕ بیہ زُو تہٕ جان

کاٗلی کھیٚکھ افسوس آسی دست خٲلی از ہمہ
ٲلی تہ ماجہ کیاہ ژٕ بیہ نیوٗنے جد تہٕ بڈی بب یاد آن

یہٕ نِمو کوٗر پوٗز اَپزٕ کٔری کٔری ہین میراث مِلک
تتھ یہ چھُس وٲرث کران چھُس باشر لیکان مان مان

چھےٚ ہیٚبہٕ ارزتھ تمو کیاہ نیوٗ لگٲرہ از نیک و بد
میٚہ ہیوٗ تُم نہ زانتھ نہٕ کھینتھ چینتھ ناو نہندے بر زبان

ہیٚہ نہٕ وٕنی ہزاران چھہ وٲرث کرہ ہُنٛ اُسی خانہٕ دار
تِم چھہٕ تھاوان اَیہٕ کٔری کٔری کُٹھہٕ کانی گرٕ تہٕ گان

زنگہٕ ہیماٗلیش کرتھ تھاوان زمینس قیٛم و وار
خوشک نہٕ آبی وُچھان کُس جاے یچھہ تاکوس چھہٕ جان

میٚہ ییٚنہٕ تِم تہٕ کران اَتھہٕ کیٚونٛزٕ کالا ٲ لکی !
چھُنہٕ ہیٚکھ تیٚنتھ کرہٕ نہٕ کوٗشش تہٕ کالن جان یان

تِم تہٕ گژھنے اَتھہٕ ماوان بنہٕ بیاکھاہ وِیہٕ ژٕ و دل
نَس تہٕ تی بنہٕ یہٕ بیٚلِس گو در زمین و آسمان

یہ چھُہ گردشِ بھیرہ وُن ہر دم تماشا نَو بہ نَو
گاہ سِکھ[3] گاہ ڈوگرہ[4] انگریز[5] گاہ گاہ ہے پٹھان[6]
سارہ نِہ درکوٗنِ[7] کاغذ در جہان انگشتِ آب
روزِہ سٕے یِس[8] آسہ تِمی مہ ذرہٕ ذرہٕ کرہ فان
کرِہ سوٗزے لوٗد درنابوٗد سے اندر عدم
کوہ و دشت و خلق و ملک و ہم زمین و آسمان
روزِہ نہ کانہہ چیز ہرگز جُز خدایے لایزال
آرلواہ گژھ شاہِ جبّارن بقدرت امتحان
کیتہ چھوٕہ نم بادشاہ ہم آسی در دعوا شُریک
وُنی کیتَس نیرِو کٔرِو دعوا بقدرت مان مان
روزِہ کس طاقت در اندام ہیبتِ حق آسہ سخ
بھسِہ نِلہ ہیوٗت نہنگن نہ پلنگن سورِہ ترٛان
واحدُ القہار پانے کرِہ انہ لصد .یق لیس
چھُس تِہ خالق تہ ہمہ مخلوق جن و انس و جان

---

۱ سارہ نی لِشہ   ۲ کماوی۔ سرمایہ   ۳ سِکھ راج آو ۱۸۱۹ سنہ ہس اندر کشیرہ تہ ۱۸۴۶ سنہ ہس اندر گوخت۔   ۴ بیعہ نامہ امرتسرہٕ وان ہاوان آے ڈوگرہ ۱۸۴۶ سنہ ہس اندر حال حالہ پتھے لگ ذیرہٕ وٹنہٕ۔
۵ انگریز بنیاد ۱۸۴۲ سنہ پتہٕ ڈوگرن ہند سربراہ۔ ۱۹۴۷ سنہ ہس اندر گیہ انگریز دفع
۶ کشیرہ اوس پٹھان راج ۱۷۵۳ سنہ پتہٕ ۱۸۱۹ سنہ ہس تام   ۷ یہ چھُ اکس طنز یہ فارسی مقولس کن اشارہٕ یمیک مفہوم چھُ یُہ دینہہ گژھہ سارہ نِہ شنگر تہ کٲتِہ لارِہ بینوٗک کیتہ۔
۸ سارہ نی ہندی روح۔

غزل

خوش خبر لسٕ در قرآن یُمی خٲلقس ایمان اَون
یُمی منزہ[1] تہٕ مبرا[2] سہٕ خدایے پاک زوٗن

لسٕ دِ یہی جنّت رُژن کامِن جزا پرور دگار
باغ با حورٕ و قصور[3] و جوے فیہا خالدوٗن[4]

از ہمہ نعمت چھُ افضل جنّتس دیدارِ حق
صالحن تہٕ صادقن دیدار چھِیے بے چند و بچوٗن

چھُس مطیع انبیائو اولیائو عارفان
یا الٰہی نفاو ہمہ نِیے سینتی شامل ناو میون

سٲری سے عالِم تہٕ آگاہ چھُکھ سمیع وہم بصیر
ذرہ ذرہ چھیے ژوشن کار تہٕ کردار سون

رچھی ژریہ مزدہ لوٗ خیتہ بر ایمان ثابت اے وہاب
مرسلن[5] ملکن کتابن شین منیہ لسٕ ایمان اَون

---

[1] پاک [2] شریکہ نِشہ بے نیاز [3] شاہی محل [4] یمن اندر جنّتی ہمیشہ روزن
[5] مرسلن۔ ملکن تہٕ آسمانی کتابن علاوہ چھِہ یِتیہ ترین وجودن پیٹھ یَزہ نفاوُنی۔ ایمان مجمل۔ یِم چھِہ اللہ۔ یوم جزا تہٕ نیک و بداعمالن ہند تقدیر۔ یمنی شین پیٹھ ایمان اَنہٕ سیتی چھِہ مسلمان دٲیرہ اسلامس اندر واتان۔

ردیف

و

مناجات

چھکھ ژٕ بخشن ہار یارب[1] فاعفُ عنّا یا عفُوْ
عفو کر تم بہرِ ایں شب[2] فاعفُ عنّا یا عفوَ

ازٕ گناہاں روسیاہ چھس خستہ خاطِر دل حزیں
چھلِتہٕ سے طوٗمارِ عصیان فاعف عنّا یا عفو

چھم نہٕ بد کاران بہانہٕ کینْہہ نہٕ غارِ ازٕ فضل تو
چانْی رحمت ہندِ شانہ فاعف عنّا یا عفو

بسَ ژٕ ہتھاوکھ پرٕ دٕ لش خلقن لئے لوٗڈا بیتہ بار[3]
ستر کر یارب بہر کس فاعف عنّا یا عفوٗ

میانْی بدکردار روش چھی ژٕ بیہ یارب بیش ولیس
ازٕ کرم کرتم ژٕ یاری فاعف عنّا یا عفوٗ

برٕ ثواب و درٕ گناہ کیاہ آدمس یختیار[4]
سَر نوشتہٕ ڈلِہ نہٕ زانْہہ فاعف عنّا یا عفوٗ

کرِ نٕہ مقبول درٕ تقدیر اے پروردگار
چھے ژٕ یہ درٕ قدرت مقدر فاعف عنّا یا عفو

میانْی بد اعمال سارِی بخشُش ازٕ لطف و کرم
دوٗنی یوٗ زم توبہ بہ زاری فاعفُ عنّا یا عفو

توبہ میونۍ رحمتس کُن کرٕ رحیما دٕونی قبول
فیضِ باطن کرمنیہ بنیہٕ لوٗن فاعف عنّا یا عفو

بعدازیں از معصیت[5] یا رب رحیم چھُپے دستگاہ
ہاوتم مے اصلیحیٕ وتھ فاعف عنّا یا عفوٗ

کروہالبس از عنایت محض فاضلک کینہہ سبب
چھم نہٕ کرٕ مژ کینہہ ریاضت[6] فاعف عنّا یا عفوٗ

---

۱ پس کراسہ عفو اے عفو کرن والہ خدایہ ۲ کُنہ تام خاص شب، شب معراج۔ شب برات، یا شب قدر یمن اندر مسلمان چھ شب بیداری کران

۳ اعتبار (اصل) ۴ اختیار (اصل) ۵ نافرمانی ۔ گناہ

۶ عبادت

نعتِ شریف

چھُم مبہ در دل با محمدؐ آرزوِ روے تو
بے دل و جان چھُس تُوے افتادہ اندر کوے تو

در گلاب و نافۂ چین عنبر و مشکِ ختن
ذرہ[1] از خوش مشام[2] طرۂ گیسوے تو

بر فلک قوسِ قزح از غم بہ زردی خم گُرتھ
لس سُہ خم نہ غم پیمُت چھُے از خمِ ابروے تو

شب نہ سُنبل بنیہ لسُن چیز اسیاہ چھُے در جہاں
کُری خدا ین آفریدہ از سوادِ[3] موے تو

آفتابس نور رہ کۓ خلعت چھُہ در یمہ سُپہ کمال
سہٗ چھُ کمتر ذرہ اکھ بہ نوا از روے تو

خسرو و دارا سلیمان و سکندر شاہِ رُوم
بر سرِ نعلین فدا ہر کس گداے کوے تو

روشنائی یافت چشمِ آدمؑ و جنّ و بشر
از نگاہِ رحمتِ آں نرگسِ جادوے تو

چھُس بہ گومُت خستہ خاطر لبستہ در غم یا رسولؐ
کلہ وندہ ہے یا بہ پاکن بلہ از دارو سے تو

چھُم تمنا وچھہٕ ہا درخواب چونٕے روٕے پاک

زُلہٕ بہم شر وچھہٕ ہا لوٓآفتابِ روٕے تۄٚ

کرنہٕ چھےٚ عفوِ گناہان بریتھ مے سینہ بہ نوٗر

راحمِ امت پناہ فیضِ شفا خوش خوٕے تۄٚ

روزٕہ ہا پُرسوز لو استاد ہٕ در شش دارہٕ تَل

بوزٕہ ہا لقربہٕ شیرین خاص گفتگوٕے تۄٚ

گوژھہ میہ جاے مقبرہ ووٚنی ستہٕ آتش لضیب

بر سرِ راہِ مدینہ پایمالِ کوٕے تۄٚ

بُد وہا لبس مشرفس اندر کرہٕ کاژھاہ ذبح

شوقہٕ سِتن ذوقہٕ چانے خوٗن لارم سوٕے تۄٚ

ا اکھ ذرا ۲ بو - مشک ۳ ہجر - گولائی

۴ کرہینہار - سیاہی ۵ دوا ۶ چانہٕ کوچہٕ کِس لۍتہٕ گس

منقبت چار یارِ باصفا

چھُم مێ٘ہ درغم وظیفہ حرزِ ایمان ژُور ناو
چھُس نہ کرِ بیشان ڈلینہ یکھ تم زلہ مێ٘یم تے امہ ناو

رحمتِ حق تم چھِ اُمتی عاصیبن کرِ درجہان
نورٕ نہ رحمت محمد مصطفےٰ یہنز ستی آو

حضرت صدیق اکبرؓ یارِ غارِ مصطفےٰ
ثانی اثنین اذ ہما فی الغار یس دروحی آو

حضرتِ فاروقِ عادل عمرؓ آس ابن الخطابؓ
یمی ہیوتن از روم وشام و ہند وعجم باج ساو

حضرت عثمان ذالنورین شاہِ باحیا
یمی کورن مصحف جمع سورن نہ پارن کورنہ ناو

حضرتِ شاہِ ولایت آس علی مرتضےٰ
شیرِ جبارہ لقب یس درجہان مشہور آو

اے شہِ صدیق اکبر رٹھیتہ مے از قولِ زُورٕ
کرہٕ ناوم یوٗزٕ یزرِس یتھ مے یتواندوا تناو

یا عمر تھاوم براہِ حق بحق ثابت قدم
از ریا و بغض و کینہ سینہ مے آزاد تھاو

یا شہِ عثمان رٹھیم از بے حیایی بہرِ حق
اصلیے کُن مے برحمت باہدایت وتھ نہ ہاو

یا علی مرتضیٰ بہرِ محمد مصطفیٰ
ینے دستِ شریفہ شربت کوثر میہ چاو

اے وہاب از چار یارِ باصفا کر التجا
ہم محبتن ستی شاید دج تھاون چون ناو

۱۔ بچاو ۲۔ ہجرتہ کہ ترٛیمہ دٛوہہ ییلہ آمیہ بن خلف "ثور" ناوی گوپھہ لٛش دوت تہ گنگس تل ووٚتھہ تہ آے یہ ترمن حضرتِ رسول مقبول تہ ابا بکر صدیق لنہ امی وزہ آس آنحضرت ابا بکر صدیقس وَنان زٕ مہ کھوژ اسہ ستی چھُ خدا۔ تتھی کتھہ بنیاد خدا یہ سنٛزہ زبانی حضرت صدیقس "سند لقب" دوٚیو منزہ دوٚیم" (ثانی اثنین)

۳۔ ٹیکس ۴۔ قرآنی سورن ۵۔ قرآن کریم چھُ ترٛہن سپارن۔

۶۔ وزنکہ ضرورتہ موجب "جبار" بدلہ "جبارہ"

۷۔ آیز۔

منقبتِ حضرتِ سُلطانؒ

پادشاہا جھُس گدا افتادہ اندر کوے تو
ایستادہ اتھ دارِ نھ منتظر جھُس سوے تو

جھکُھ ژرہ نوُرک آفتابہ تابہ وُان در برج نوُر
نورہ جانے آفتابہ مندہ چھان از روے تو

جھُم گزمان دل تازہ مے ہر صبح از بادِ جنوب
جھُم پوان از کوہِ ماران مشکِ عنبر بوے تو

ہم مینہ دردِ دل غم نہ غوصہ[۳] جھم زدِ ورایں فلک
تم ژلن یک دم مینہ شاری داد از داروے تو

چھے ژینہ بر سرِ تاجِ سلطانی زحق کومت عطا
در زمین و آسمان ہر جا جھُ گفتگوے تو

حضرتِ داؤدِ خاکیؒ بابِ فیض و مرحمت
بر سرِ ہر کوہِ ماران شہ جھُ ہم پہلوے[۴] تو

ہردی رشیؒ پادشاہِ جن و انسان و پری
دڑاوے پایان سمندر قطرہ[۵] از جوے تو

مہربابا حیدرِ لاری شہ عارف پُر کمال
وجھہ ثمی گجراتہ ظاہر وارہ خلق و خوے تو

روبہ ریشی صاحب فیض و کرم عالی مقام ✱
نو بنہ فخر پادشاہی شانہ ہوت از کوے تو

شیخ احمد ژُوگلؒ کامل تہٕ اکمل شیخِ وقت
مستِ مستانہ بیٖہِن اندر نسیم کوٗیے تُہٕ

از نگاہِ مرحمت پُر فیض گو خواجہ حسن
خواجہ اسحاق قارؒی گوز آبِ شوٗیے تُہٕ

خواجہ میرم خواجہ عثمان کول تہٕ بابا لضیبؒ
ژُھک ژہٕ دری بار حمتکٕ ہم شاخ ہانز جوٗیے تُہٕ

لوٗ نہٕ وان عاجز مریدا بے نوا بے کس وہاب
از دل و جان و سرو دیدہ فدا گوٗ سوٗیے تُہٕ

ــ ۱ زیارت حضرت سلطان چھہ حاجنکہ جنوب طرفہٕ ۲۴ میل دوٗر ــ ۲ غصہ (اصل)
ــ ۳ تخت ــ ۴ رِہ ہنز لر تہٕ اوِلحق ــ ۵ فارسی قطرہٕ ۔ اکھ قطرا

(نوٹ) یہِ منقبت منز چھہ حضرت سلطان علیہ الرحمہ شندی خاص خاص مصاحب تہٕ خلیفہ اُمتی۔ یِہندی پورہٕ حالات سلطانی اندر چھہ۔

رباعی

اے شاہِ ختم الاولیاء استادہٕ چھس در کوٗیے تُہٕ
وے ماہِ پُر نوٗر و ضیاء چھُم شوق آل خوٗ شرو یے تُہٕ
نامِ تو در شام و صبا چھُم وِرد با حالِ تباہ
چوٗن کاہ بہ سوٗے کہر با دل مبوٗن مایل سوٗیے تُہٕ

ــ ۱ گاسکی پاٹھی

بہرِ دوا مے یار آو

پاغام[1] لوٗزم از ہوا   بہرِ دوا مے یار آو
بے شک بنیم حاجت روا   بہرِ دوا مے یار آو
موے خانہ بوز مت ساقین   چاوان چھ موے از باقین
کرٕ ہی نفس شہ ترکِ ماسوا[2]   بہرِ دوا مے یار آو
از شر ژٕنہ دیدارِ یارہ   در سینہ لیس چھم لولہ نار
تخفیف[3] گو نتہ اکھ جوا   بہرِ دوا مے یار آو
مطرب بہ فکرِ ساز چھے   رقّاص اندر ناز چھے
تارن صدا دین بر نوا   بہرِ دوا مے یار آو
گل در چمن خم سر کٔرتھ   نرگس زِ شبنم[4] ترکٔرتھ
بلبل بہ دردِ من گواہ   بہرِ دوا مے یار آو
در شورِ ٹوٗہم آبشار   سرو و دوصف کورمت قطار
جاروٗب[5] در کوچہ ہوا[6]   بہرِ دوا مے یار آو
چھس مضطرب ذٕ اضطراب   بے آب تہ بے خورد و خواب
آرام چھم نہ کس سوا   بہرِ دوا مے یار آو
وہّاب اندر انتظار   خواہان[7] از دیدارِ یار
مسکین بےکس بے نوا   بہرِ دوا مے یار آو

---

۱ پیغام (اصل)   ۲ "ترک ماسوا" کرٕن گو خدایس ورٲے سوٗرُے ترٛاوِتھ کُنہ کارس خاص کر عبادتس کُن لگُن   ۳ کمی   ۴ شبنمہ ستی ترگرٕ صنتھ   ۵ ژوٗن
۶ عشقہ کِس کوچس   ۷ وژھان

لو کہ چارو لو

(بمقام انبر ہبیر در ڈنگہ)

باُ زی کُر نھم بُازی گارو — لو کہ چارو لو[1]
بےَ وسابے اینتبا رو[2] — لو کہ چارو لو
نھو وتھم نہ بختیارو[3] — ہُادی نھم سو نہ کوہ
وُچھی مبّہ نم اُسی سنگ خارو — لو کہ چارو لو
بوہ وُچھکھ نوٗ بہارو — ہنوت مبّہ پوشن لو
گلُ چھِ وُنی کین کنڈی نہ خارو — لو کہ چارو لو
کنجہ ہندے دِوہ دارو — آرِہ کوہ رنے توہ
وارِہ کورنے پارہ پارو — لو کہ چارو لو
اُدی اوشکھ رنجِ آرو[4] — بِرہ والان کوہ
جھی وَوھان وُنی کین غبارو — لو کہ چارو لو
ردو ہم سے موخنہ ہارو — کِنہ رُھانڈ بھر لو
موخنہ راو بھر روزہ نارو[5] — لو کہ چارو لو
ہیوم وَونی سنگین خارو[6] — گوم ہارس پوہ
کرہ کیاہ وَونی جھمنہ چارو — لو کہ چارو لو
آدہِ نکے بالہِ یارو — وادہِ جھم اکھ دوہ
وادہِ سے چھس انتظارو — لو کہ چارو لو

دِہاؔلوٗ بے ابنبارو   ژھکہٕ ژٕ ماران ژھوٚہ

خرٕچ راہ کرکیٚتھ تبارو   لو کیہٕ چارو لو

---

۱ اگر" لولو" آسِہے اتھ کھیہ سبے گپوٗنس مٔنز زیادہ سرٗد

۲-۸ اعتبارو (اصل)   ۳ اختبارو (اصل)

۴ اُز یارٕ ہ وِزٕ ہ چھہٕ زنبرٔ آرو خطرناک خارہٕ بنیتھ وسان۔

۵ موٗختہٕ ہار چھہ "تارہٕ یایٚن۔ تیٚتھ گٔنڈتھ موٗختہٕ ہار چھُہ آسان

۶ اصلس منٛز نقلن اندر چھہ "حصارو" حصارہٕ ییٚن" چھہ رزمیہ شٲیری اندر۔ دوکھ قلعہ فتح کرنس وَنان۔ محمد احسن صٲبن چھہ اصلس نقل کران" خارو" لیوٗکھمُت۔ میٛ نہٕ چھہ "حصارو" بدلہٕ بہو ے لفظ پسند

۷ دومیس مصرعس اندر "چھم" تہٕ ترٛیمس مصرعس اندر "چھُس" لیکھنہٕ ستی چھہ وٲب متکلمّ حالتہٕ پیٹھہٕ غایب حالتس "نام گژھان۔ زَن تہٕ انتظارس اندر چھہ تبوت محوٗ زٕ ہ یمٕن یان "نام چھُس مُشتہٕ گژھتھ دُور لیوان لبنہٕ۔ یہٕ اسلوٗب چھہ اکھ خاص صنعت۔

وچھ رنگہ رنگہ لوٚبہٕ لوٚ
(بمقام نسیم درڈنگہ)

سُنبل تہٕ گُل اندر چمن — وُچھ رنگہ رنگہ لوٚبہٕ لوٚ
خوشبۂ گوٚلابن یاسمن — وُچھ رنگہ رنگہ لوٚبہٕ لوٚ
سبزار سبزہ لالہ زار — کرٕ ساٗل ڈل اندر بہار
باغ نسیم و شالہ مار — وچھ رنگہ رنگہ لوٚبہٕ لوٚ
کوٚسنوٗری قمرٕ کھۄد درٕ جل — چھی درنشاط و تیل بل
بیٚہہ ڈاف ترٛاوِتھ ڈبہٕ ڈل — وچھ رنگہ رنگہ لوٚ بہ لوٚ
ہر سو چھہ بو لان جانوٗر — درٕ باغ و گلشن شور و شر
کوٚہسار دٔری یا دشت در — وچھ رنگہ رنگہ لوٚ بہ لوٚ
صنعت چھہ ترٕ روئے مین — ایران و توران روم و چین
ایس صنعتِ جان آفرین — وچھ رنگہ رنگہ لوٚبہ لوٚ
روس و عرب ہندوستان — شاہ و گدا ایم درٕ جہان
وحشی طیور و انس و جان — وچھ رنگہ رنگہ لوٚبہ لوٚ
اسباب دربازار چھی — اَتھ رٕبکہ کوٗتاہ بار چھی
سائیکل تہٕ موٹر کار چھی — وچھ رنگہ رنگہ لوٚبہ لوٚ
ہندو مسلمان بہ جھوٗد — ترسا و انگریز و یہوٗد
سردی تہٕ گرمی شین روٗد — وچھ رنگہ رنگہ لوٚبہ لوٚ
بُرجِ ستارہ آفتاب — آتش باد و خاک و آب
اسباب قدرت اے وہاب — وچھ رنگہ رنگہ لوٚبہ لوٚ

---

۱ احصلس انہ زنابود۔ ۲۔ ۔ ابن اس تہٕ ریل و چھرٕ نیلگر اخبارن اندر وشن امیکہ حال لوٚ۔

ٻَرِ باهُوءِ بامَنُ هُوءِ

(در نالهءِ سِنڌهو در ٺامه)

رندڙ وڏو نه زنده ڪر ڦوڪي روح [1] | ٻَرِ باهوءِ بامَن هوءِ
باب رحمت ڪر مفتوح [2] | ٻَرِ باهوءِ بامَن هوءِ
کوش ورهي چند رس ٿڪل | گاهه کهي هيور گاهه وسي ٿل [3]
ڪر باهوش تڙ اڻ کل | ٻَرِ باهوءِ بامَن هوءِ
والي والي لوءِ سڀ ٿڙار | ڪڏ آهيني ٿڙاوڄ تار
ڪوهه نهي تاري تلي نه بار | ٻَرِ باهوءِ بامَن هوءِ
تاري تاري سڀئي بار | باري باري ڪرامبار
آمبرس ٻئي لوءِ ذخيره وار | ٻَرِ باهوءِ بامَن هوءِ
اڄهي وڏي ٿي وڇه بازار | ڪرڪي مولوم ڪس ڪيا ڪار
ٻيچهني ٻيتون ڏين دربار | ٻَرِ هوءِ بامَن هوءِ
ڪيهنه ٻينتر مول ٽار ٿيا گي | ٻيچهني اٿي ڏار ٿيا گي
ڪيهنه ٻينتر اٿي ٽار ٿيا گي | ٻَرِ هوءِ بامَن هوءِ
ڪيهنه مسعود گي مردود | ڪيهنه مردود گي مسعود
دادِ حق اٿي ذرا مقصود | ٻَرِ هوءِ بامَن هوءِ
ٻيس ٻيءِ نمي لائي لکيتا هود | ٻس نمي جي وٿ نمي هود
ٿي نمي باني سي ڪري نو | ٻَرِ هوءِ بامَن هوءِ

وهابه ٿاوا صليح آش   گهڙ منتري هاوي گاش
ڪرهنمتهه ڇڇي ستا باش   يه هئو يا من هئو

---

١ وزنڪ لحاظ ٿاوڻ موجب ڇهه وهاڻ "روح" ته "مفتوح" بدلي "رُو" ته "مفتو" لکهومنت۔ مگر نقل ڪرن والهو ڇهه عربي اڇر ليکم مُتي
٢ رحمتڪ دروازه ٿاوُ مڙرڊ ٿق
٣ نفي اثبات وظيفه ڪما وان ڪم وان ٿهڪ زير و بم۔
٤ سالڪ سندو شبهه ڪس وسه لس کهسه لن   ٥ جمع گڙهي
٦ عطيه الاهي   ٧ "پاڻ" لکهنه سيتي ڇهه وهاب الناس محض "مجبور" گماڻه ڪران۔

"سرِو نازہ ییتہٕ مو"

(درنالہٕ سندھ دٔو درہ ٹامہ)

جلوہ بٔنہِ مہرا نزٕ ہ — سرِو نازٕ ہ ییتہٕ مو
لأل ڈرالیس نازسانزٕ ہ — سرِو نازٕ ہ ییتہٕ مو
ژٕ أ ئی چھیو کھ مٔیہ گژھے تازٕ ہ — جانٔ بخشش دِ یتہٕ مو
بلہِ چانے نیم نازٕ ہ — سرِو نازٕ ہ ییتہٕ مو
خسروِ مسکین نوازٕ ہ — روبرو مٔیہ رٕنتہٕ مو
شہزادٕ ہ بیٔندرازٕ ہ — سرِو نازٕ ہ ییتہٕ مو
سرفرازہ پاک بازٕ ہ — مرہ چانے سِتہٕ مو
کرہ کیاہ لألس تنازٕ ہ — سرِو نازٕ ہ ییتہٕ مو
چانہِ لولہِ اوٚن مٔیہ وازٕ ہ — مازہ ماگس کھٔیتہٕ مو
دٔو دِتہٕ گیو قلبہٕ دٔو بیازہ — سرِو نازٕ ہ ییتہٕ مو
پوش آنہٕ تازٕ ہ تازٕ ہ — مِشک پوشن ہیتہٕ مو
سنبری پوشن ہیتہٕ جازٕ ہ — سرِو نازٕ ہ ییتہٕ مو
لامکانکہِ شاہبازٕ ہ — بالہِ دٔرشُن دِتہٕ مو
عاصیںن بندہ چارہ سازٕ ہ — سرِو نازٕ ہ ییتہٕ مو
چانہِ فضلکُ بے نیازٕ ہ — چھُے وہالس آرزو
دِینُ دل ژے بنہٕ نازٕ ہ — سرِو نازٕ ہ ییتہٕ مو

---

۱ فارسی "سرو ناز" ۲ عربی "تنازع" (اصل) ۳ اصلس اندر "خیتمو" ۴ سام ہ ماگس۔ یتھ اندر سال کھینس لطف چھ بوان۔

غزل

(بمقام نشاط درڈ نگہ)

بہردم اے بنی آدم کرُن اَس یار اللہ ہو
بہ دَم اللہ دردم گژھکھ محرم بہر اسرار اللہ ہو

نشاطس یاسمن گلزار کو لیہ اَدن چھ کیاہ سبزار
یَران آسی پَٹرہ گُل تہ خار در ودیوار اللہ ہو

تہ "لا" از دیدہ گو نا بوُد اللہ ہر سو وچھُم موجوُد
اِلا اللہ سیُٹھ مقصوُد زِ ہر فمواد اللہ ہو

بہ دَم گو یادم لیو خنتہ شہ دم اندر عدم سوخنتہ
ظہوُرِ نوُرِ حق موخنتہ درِ شہوارِ اللہ ہو

۴ لرے کرزارہ تہ در بند صفا کرِوارہ سینچ گند
نرس ترہ کھالہ سنبرِ لس قند سر بازارِ اللہ ہو

ترٔ پیٹھ در روز روشن روز ژھیٹہ تیہہ کنزِ مالے بوز [3]
ڈیٹھ کنہ لاگ نو آموز [5] سر در بارِ اللہ ہو

گلین گُل سینی خارس گلُن کُڑی میوہ امبارس
مزہ وُچھ لیو خنتہ انارس فزار [6] اَنارِ اللہ ہو

حبابہ سینہ کرسو خنتہ کبابہ وارہ کر لیو خنتہ
حبابہ مّے نگنے موخنتہ بنے از کارِ اللہ ہو

۴ دمن از دم دنُن پھُو کار نے تھۂ موخنتہ نقرٔ ج تار
زہر فوار تہ آبشار سین اظہار اللہ ہو

بہ گردِش قوٚ درنٛگ تٕ رنگ ژھل وُچھ یہ فرشِ سبزٕ مخمل وُچھ
مُژرٕ اَچھی بوٚنہٕ نٕے تل وُچھ چھُکھ کیاہ سبزارِ اللہ ہوٗ

زٕ شِشتھ[7] بٔتھِ[4] گوٚزٕ شنٲلی[8] برٲے روضہٕ عالی[9]
بہ ہٲنتھ یِرٕ بہ کفِ خالی[10] بہ شغلِ کارِ اللہ ہوٗ

پرٕ ژھم تارِیخ سال ازٕ چھ دوٚہہ نمی وُچھ بخشتِ کج[11] ؛
ربیع الاول کٕ طاوُج[12] دوٚہس برٕ لیوارِ اللہ ہوٗ

بہ گلشن وُچھنہٕ باغ و گل گلاب یاسمن سُنبل
دہا آو لاگتو بلبل مژرِ منقارٕ اللہ ہوٗ

---

١ شہس قابو کرِتھ ٢ روٚیُھج ٣ دارٕ برٕ بند کرِتھ

۴ پیرٕ سٔتھ ژٕ پوٚہِ بوزنہٕ ۵ لوٚو لوٚو ہِیُھن ورل ۶ بخشہٕ۔ موسمہ کیو حملو بچتھِ دٔرامُت۔ ژرِ ژھ رٕنتھ تھاوِ نہٕ آمُت۔

۷ زٕ شِشتھ = ۱۴۰۰ ۸ زٕ شنٲلی = ۹۴ ۹ حضرت بل ۱۰ اَتھٕ چھوٚن

و ہ ا ب — ۶ ۵ ۱ ۲ = ۱۴ وہاب ع ز ی ز — ۷۰ ۷ ۱۰ ۷ = ۹۴ عزیز۔ وٲہِن ترکیب کار مہ عزیزٕ

۱۱ بخشتِ کج* ۱۲ طاوُج بے مانے لفظ

ب خ ش ت ک ج — ۲ ۶۰۰ ۳۰۰ ۴۰۰ ۲۰ ۳ = ۱۳۲۵ ہجری

ط ا و ج — ۹ ۱ ۶ ۳ = ۱۹

۱۹ ربیع الاول ۱۳۲۵ھ

* بخشتِ کج یانے بہج بزٕ مرکٕب نش ابجد عدد کڈان چھ وٲہِن اَمس طنز کوٚرمُت۔

"بۄنِہ پھلِہ بےٚ گوٚکھ مشغوٗلو لو"

ہوش نیٖو تھم زنگہ پوشنو لو لو
پوشِہ پھلِہ بےٚ گوٚکھ مشغوٗلو لو

شُلِہ وٚمہ تھٔلِ سوٗزک تہٕ دردک ساز
چھاو نہٕ گلن تراو نہٕ خوش آواز

ژھوٚ ہیہِ لاگِتھ چھینہٕ موٗمنو لو[1]
پوشِہ پھلِہ بےٚ گوٚکھ مشغوٗلو لو

دوٚپ کٔگلے پرٕ ہو یامن ہُو
کر بکیہ میٚ سنٛزٕ زندٕ ہے کور نم روٗح

نیک نظرے بنہ مقبوٗلو لو
پوشِہ پھلِہ بےٚ گوٚکھ مشغوٗلو لو

وٚو تھ ننید نیے اندرٕ ہی لاگ کوٚستوٗر
ڈاف ترٲوِن نمافا چھینہ دوٚستوٗر

مٔن لوٗن کُن دم ہنہٕ بولو[2] لو
پوشِہ پھلِہ بےٚ گوٚکھ مشغوٗلو لو

وٚو تھٔ قمر لو بڑٕ پرٕ حق سر ہو
ژھو ہیہِ لاگِتھ نمہٕ وِزِ چھے مکروہ

وارٕ درٕ دچِہ تارٕ زٕ لولو لو
پوشِہ پھلِہ بےٚ گوٚکھ مشغوٗلو لو

تراو نیندرٕ ژھوٚ دو تھٔ اچھی مژٕ لو
دوٗر تراد رگبہٕ لیف لستر تھاو

مبتزٕ بیٚنٹھ بیٚنہ کرٕ پنزٕ[3] زن شولو لو[4]
پوشِہ پھلِہ بےٚ گوٚکھ مشغوٗلو لو

وَن وٚنہٕ لو بارس سٲگرٕ ہی حال
لش وَن تہٕ سپنک فارغبال

رازٕ دلِہ کے لس لش کھولو[5] لو
پوشِہ پھلِہ بےٚ گوٚکھ مشغوٗلو لو

---

۱ معموٗلو (اصل) ۲ بوٗل بوش کر ۳ ثریا

۴ نوٗرانی سیدان ۵ "اردو" "کھولو" چھ پٲرنہ قہ کوٗشر بنیاؤن

دِل مێنہٕ نێو تھم دلبرو

(بمقام ڈال درگہ)

سہل زونم گوم مشکل　　دل مێنہٕ نێو تھم دلبرو
کمہِ زالہ لاجبتھس گال　　دل مێنہٕ نێو تھم دلبرو
آم نہ ے کنیٚہ نہِ حاصل　　ڈرام نہ اندیم شرو
چھم یہِ جسر نہٕ وآسجے سِلؔ　　دِل مێنہٕ نێو تھم دلبرو
یو بیتھ کتھ گوس مایل　　بارہِ چھم بوڈ دفترو[۲]
کو دِہ ازحق گوس غافل　　دل مێنہٕ نێو تھم دلبرو
کرہِ کیاہ چھم دور منزل　　وتہِ ستھہ تہِ اجدرو
نتہِ مو کلن مێنہٕ چھہ مشکل　　دل مێنہٕ نێو تھم دِلبرو
گرِ رٹہٕ آشن پیرِ کامل　　نتہٕ چھم جانس زرو
تتھہ مقامس چھنہٕ قابل　　دل مێنہٕ نێو تھم دلبرو
آم خنجر تیتھ بیہِ قاتل　　پھٹرِن جے شہپرو
ہم کتھ نہٕ چھس نہ کاہل[۳]　　دل مێنہٕ نێو تھم دلبرو
دمبو کیاہ چھکہٕ رٹہٕ جاہل　　بے وسیلہ بے سرو
ونہِ رٹہانڈن پیر کامل　　دل مێنہٕ نێو تھم دلبرو

---

۱ سیلہٗ بیماری　　۲ دفترِ اعمالِ بد　　۳ بے حرکت

ہا دٕیدرِ ی پرانا ہو

(بمقام ڈل در ڈونگہ)

کرنۍ اللہ ژٕ ہ آس نٕد رٕ ہی — ہا دٕیدرہی[1] پرٕ انا ہو[2]
گژھ بیدار ژٕ ہ مژٕ ہ نِندرٕ ہی — ہا دٕیدرٕ ہی پرٕ انا ہو
دٲرتہ برٕ ژٕ ہ تھاو بستہ — آہستہ بہ قابو
بنۍ درواز ہ تھاو کھوِ درٕ ہی[3] — ہا دٕیدرٕ ہی پرٕ انا ہو
دَم در دَم بدم تھاوُ ن — وا تہ ناوُن مورِ دس روح
نِلہ وٕٹھ دلوِ چہ عارفہٕ آدرٕ ہی — ہا دٕیدرٕ ہی پرٕ انا ہو
کھُہہ[4] منزٕ ہ ہینچھ آب کھالُن — بییہ والُن چھپۍ درکھو ہ
رِینۍ وٕ فہ ننہِ واوٕ ہ[5] یہ آب ہندرِ ی[6] — ہا دٕیدرٕ ہی پرٕ انا ہو
پوشنہ پھُلہِ بیٔ بہان میوٕ ہ — میوٕ ہ ترٕ اوان چھُ خوشبو
پوشنہ نیلہِ گژھِ سادٕ ہ لیدرٕ ہی — ہا دٕیدرٕ ہی پرٕ انا ہو
وٕ ہا بہ کرٕ ژٕ ہ راچھی پالنس — اتھ نفرس[7] چھپۍ ہنتھ مو
عارفہٕ بیگانہٕ شُد[8] رٕ ہی — ہا دٕیدرٕ ہی پرٕ انا ہو

---

[1] دِل دماغ [2] "انا ھو" یہ چھُس سہ سُالکن ہُندا کھ روحانی مقام

[3] نیلہٕ ۔ انسانی بدنکی دروازٕ ہ [4] اسہ پیٹھہ دلس نام جسمکی حصّہ [5] ہوا یِ آہ

[6] لگی منجمد گژھی [7] نفس (اصل) انسانی شعورس [8] نفسکۍ تم موٕ ہ یم یہ سالکن ہندس فرقس سیتی سمان چھُ ۔ یمہ انسانی فطرتس سرا سروٕ ہ برچھ یم تمی آیہ لیست چھ یمہ آیہ ہندین نِشہ شُدٕ ر چھہ ۔

غزل

جوانی سارٗ[1] لوزو زہی جوا نو — یہ قوہ وتھ[2] عارضی چھے پہلوا لو

لو انانی لبتھ ازلو تہ وانی — ژ بیہ رچھینس موج بب افو سے بہالو

ژ بیہ چھے نا مالی سُندہ ماجہ ہندحق — ہمو ہبوت چون غم تکلیف[3] جالو

بدنیاہی کرکھ تہ نی سرن چھے — وَوکھ یی تی لو نکھہ اندر خزالو[3]

ژہ تے رچھین اکھا ہ سے نکھہ والی — یہ سودا ہو زین چھے نیہ والو[4]

کوہ کھ ہمی خالقن تہ سے تیہ توانا — تسندے لطف و احسان یاد آلو

سپن لس بندہ ہمی سے بندگی کرہ — سزاوار پرستش سے ژہ زالو

پرستش کرمس لسی منگ ژہ یاری — وہابہ نابرکارہ لو تہ والو

---

[1] بوشہ ونی۔ وفادار [2] قوت (اصل) [3] ہردس اندر [13] فارسی تکلیف

[4] بھتی دنہس منز۔ سارنی ڈلبشہ ون۔

رۆُوه

نٲلہِ مٲرہ باغس پھیرہٕ یوشنۆ لو پھیر پوشنۆ لو
سۄ یِنہٕ لانگ وُچھنے نیر پوشنۆ لو نیر پوشنۆ لو
کوسم پوشن کرہٕ یوٚ دستہٕ کرہٕ یوٚ دستہٕ
آہستہٕ پامان شیر پوشنۆ لو نیر پوشنۆ لو
دٲجگام نیرے وپرہٕ سبزارس وپرہٕ سبزارس
اول دِوہٕ دارس بیر پوشنو لو بیر پوشنۆ لو
اَچھِ وَل ڈبہ پٮ۪ٹھ یِزاران چھسہٕ یِزاران چھسہٕ یوٚ
پچھِ ناوِہ کوٚر تھم زیر پوشنو لو زیر پوشنۆ لو
ڈُلہِ مُنہ کھالِتھ زوٚلہِم ترٲوِتھ زوٚلہِم ترٲوِتھ
تلہِ کنہٕ گُڈ تھم ہیر پوشنۆ لو ہیر پوشنۆ لو
گوشن گُپہٕ کار باغس اندر باغس اندر
پوشن کوٚر حے ڈیر پوشنۆ لو ڈیر پوشنۆ لو
وہاب بے تاب زٕ الِتھ نارے زٕ الِتھ نارے
گالِتھ پھکنا سیر پوشنۆ لو سیر پوشنۆ لو

---

1 یہ رۆُوہ چھُہ وہاب کھارس بُلاگنہٕ آمُت۔ دیوان وہابس اندر چھہِ یہ "رۆُوہ" وہا بنہٕ اَتھہٕ بٕجھنہٕ
ردیفس تل 16 جایہ درٕج۔

غزل

کۆوٕ بارٕ کۆر تھم خندٕ[1] لولو   شرمہ ستی چھُس شرمندٕ لولو
بے واپہ کۆر تھم تیر باران   مأرِ تھۆرُد ہَم اندٕ لولو
شُہمار زلفو وٕ لہم نال   زالس لوگھُس فندٕ[2] لولو
زاجھنفس عۆد[3] زان نارس منز   مارس کۆر تھم وَندٕ لولو
گَلِہ بوُ چھکھ ژٕ بارٕ بے پَروا   بَلِہ بوِ چانہ گُلقندٕ لولو
کرٕ بوِ جگرس اندر جایے   برٕ بوِ نابدِ چندٕ لولو

دہبو بندِ گی آغس کر
سہٕ دِپی یہ چھُ مپون بندٕ لولو

---

۱ مذاقک اسُن   ۲ فریب دِتھ   ۳ وُدٕ زَن

ہٲری بے لوٚ وُنہٲری بے لو

لولن چٲنۍ اُسی مٲری بے لو — ہٲری بے لوٚ وُنہٲری بے لو
طوطس مے لد ناٲری بے لو — ہٲری بے لوٚ وُنہٲری بے لو
گرٛایہٕ کینہٕ ڈوٗرن ماران چھکھ — عاشقن خوٗن کوٚوہٕ ہاران چھیکھ
وَچہٕ لیہ خوٗن چھُم ژھاری بے لو — ہٲری بے لوٚ وُنہٲری بے لو
ژھانڈان ژی ہیٚتھ ڈرالیس بال — مارو چانیو وٚولہم نال
بچھُنس کالہٕ شہٲری بے لو — ہٲری بے لوٚ وُنہٲری بے لو
وہٕ لیہ یارہٕ ہاوَے سینگُ دود — چشمو چانیو کوٚر ہیم جود
موٚرلس اُمی جود گٲری بے لو — ہٲری بے لوٚ وُنہٲری بے لو
زٲجبس بال لوٚلہٕ نارن چٲنۍ — گٲجبس لالہٕ رُوخسارن چٲنۍ
رنگ چوٗن گُل اناٲری بے لو — ہٲری بے لوٚ وُنہٲری بے لو
لَلہٕ وُن ہوٗونہٕ زلہٕ وُن نار — بَلہٕ وُن چھُم نہٕ چھیوکھ زٕ نہارٕ[1]
کاٲتباہ زالۍ اُمی ناٲری بے لو — ہٲری بے لوٚ وُنہٲری بے لو
وماہن رُوٹ چوٗن داما نہٕ — ژبہٕ سوا چھُس نہٕ کینہہ ساما نہٕ
بوزہ وَنی یارہٕ میانۍ زاٲری بے لو — ہٲری بے لوٚ وُنہٲری بے لو

---

[1] کنہٕ نہٕ صوٗرتہٕ ۔

نو بہار ہوٚ آو

(درو گجنہ پنٚیٹھ ڈلس اندی اندی نسیم باغ تام ڈنگس اندر سال کران)

پوشنو لو بر تو چاو نو بہار ہوٚ آو
گلہ ٹوٚرِن از چھم گراو نو بہار ہوٚ آو

ڈل سالس از چھم مال کرہ بوٚڈ ل شال
دوٚو گجنہ چھے پار تھناو نو بہار ہوٚ آو

گگرے بل زاوِ بل آب گوٚ ڈہ کرِ ڈ سلاب
رہ بہر لانکہ کر ٹھراو نو بہار ہوٚ آو

گگکارس کیاہ سبزار تھدِ نہ ژرِ ن پیا ہ
ہمبہ پوشن از چھی باو نو بہار ہوٚ آو

باغ نشاط چھے بر جوش رنگہ رنگہ پوش
دوٚلہ وچھ نتہ روزی گراو نو بہار ہوٚ آو

شالہ مار از کیاہ گلزار دلبرہ وا تیم یار
آم شیٚچھ ہیٚنھ صحس واو نو بہار ہوٚ آو

تیل بٹہ ویرہ وار مشز کرِ رساگ سنز
سوٚہ نِہ لانگے سنبل چھاو نو بہار ہوٚ آو

بوٚڈ دربار حضرت بل ہبنہ مشکل حل
ڈیرہ تل کلہ وکھر بتھ تھاو نو بہار ہوٚ آو

کوٚلہ ماران لاران گرتھ میٚہ چھ تنہ چی بزتھ
وہ آو سیٚر ہیٚر مس باو نو بہار ہوٚ آو

غزل

چھُم تمنا یارٕ وُچھتھ رو برو
چانہِ آمارٕ بہ پھیوُرُس کو بہ کو[1]

زاہتہٕ بنیو وٕ نہٕ وصیل مے حأصِل ژھینیُش
ذرّہٕ ذرّہٕ نوٗر چونٕے سو لبو[2]

چھُم محبّت چون اندر جسم و جان
آمہٕ تیٖلٕکی یاٹھی پھیران مو بمو[3]

رٕژہ رٕژِھ چون دُریاے[4] محیط
پھیوُر دُری یاوُن نہٕ نالن جو بجو

چھُس تہ ژاران نٕنٕدٕگاران روز و شب
صبح وأوُکی یاٹھی پھیران کو بکو

کرٕ کیاہ از درد و غم چھُس بے قرار
چھُم بہ جان و دِل مٔنہ چونٕے آرِزو

بر سرِ دروازہٕ عالی[5] وہابؔ
بہرِ للّٰہ منگہٕ ناوٗن روبرو

---

[1] کوچہ بیتھ کوچہ [2] پرٕ بتھ اندٕ [3] والہِ بیتھ والہِ - موے والن تام
[4] سارِسی کأئناتس وٕلن وول دریا۔
[5] شاہِ ہنجہ تھزہ ڈیٖڈہٕ نٕکھ۔

غزل

کوٗ ہؤہ کوٗرنقس خارۂ سینٕی دلبرا آوارۂ بو
کوٗ ہؤہ بوٗرنقس نارۂ سیتی بے گناہ بے چارۂ بو

ازکمان ابروکوٗرنفہ مے تیٖر باران پیے تپٕیے
گوم سینس پارٕۂ پارو کوٗر سہ تیٖرو مارۂ بو

ہر ہز جیٖنمو نیوٗم دل جالس[۲] منہ چھم دہ میدوار
جان و دِل نِتھ کرۂ کیاہ وۆنی مرۂ جودٕو گار بوٗ

مارِ زلفو نال وولہم زال زَن سرتا بپا
موٗر نَس[۳] مارو بتہ مارو مارۂ کوٗرنَس مارۂ بو

گُل روٗخن کوٗرنم چولالہ ہر جگہ داغ سیاہ
داغ دِل ہنیتھ خارۂ چانے مرۂ گُلہ وخسارۂ بو

لو بھنم از خنجر[۴] بلینی دلس ضربِ شدید
لو شدار شوٗ[۵] چھی دمُم شاید بلہِ نا یارۂ بو

از برائے خاک لو ہی بر سرِ کوچہ وماب
وَ ننہِ کوتاہ کال کوچس اندرے ووٗنی ہزارۂ بو

---

۱ ہزۂ ہیہ ٹن ۲ دِلس پیٹھ زوٗس آتش نغاوِ تھو ۳ صنعت اشتقاق ۴ ننیٖزہ و نجرۂ سینز ۵ یِرٕمِہ و فنیزِ اوس یہ شہ دوا بنیٖتھ متھن لوکھ آسی وَنان زِ ہیہِ چھُ ہرہ نیٖتھ دارِس دوا خاص کر بیلہِ کاٗنسہ تیٖتھ چھوکھ آسہ لوگمت. بمہ سیتی زوٗ آسہ تیار نیرنس۔

غزل

موسم روزِ جوانی زَن خیالِ خواب گو
ازاشارہ تبیز بیزہتھ حوضیہ منزتہ آب گو

وچھ میہ تاپستان گاتباہ وندہ نہ گاتباہ بہار
گلُ نہ سنبل بھولی تہ برہ گے خرچ گو ناہ اب گو

زاے گاتباہ ہوودی گاتباہ ہم میہ گے اندر نظر
ہیٹون[1] نہ دین میانے بہانہ وار باہ اسباب گو

مضطرب از ہجرتِ یاران پریشان دربدر
در تب[2] و تابم دِل و جان میون خوں سیماب گو

گوڈ وہ زندرس زوٗن کئرتم نہ لوتم ناتوان
ڈونی گلان کا ڑہ زندہ زن چاردہ[3] مہتاب گو

لو کہ چارس لوڈ سفرے در چمن گل گشت[4] زن
از میہ ہمسابس لشے ین کرلوٹھ زن پنجاب گو

از غرورِ طاقت و قوتِ سیٹھاہ لفرین چھُس
واقفِ احوال[5] جان دزورِ خود دوتاب گو

---

۱ " تہ " یعنی دیوانس اندر ۲ بے قراری ۳ تروداہم زون
۴ پھیر تہ ہنا ۵ زُ دُ کی مختلف حال ہیو منتری بیز نتھ بجرس نام وانان چھُ ۔

کرہ بو گورہ گورو

دُردانہ کینہ دُرِ دو
کرہ بو گورہ گورو [1]

تابان چھہ چون نورو
کرہ بو گورہ گورو

ہزاران زین کری کری
باساز جنتکی گوری

نیندرے وۄتھ نورو
کرہ بو گورہ گورو

تارک ارادہ گئی بام
ترووتھ قدم زبیہ در نام [2]

چھوُوتھ زبیہ کوہِ طورو
کرہ بو گورہ گورو

فلکو شور سامان
ملکو رۆ تبہ دامان

استادہ چھۓ زبیہ حورو
کرہ بو گورہ گورو

کرسال آسمانن
چھی انبیاد زبیہ مانن

وُچھ بیتِ [3] معمورو
کرہ بو گورہ گورو

مالعبد زانہ پانہ
رہبر بہ [4] گو بیگانہ

جالس بدل [5] چھہ سیرو
کرہ بو گورہ گورہ گورو

بس کائنہ نہ خبر روز
کمی وۄن ادہ نہ کمی بوز

نورس رلیو و نورو
کرہ بو گورہ گورو

قطرس بنیو و بیابان
ڈری یا بہ قطرہ یکسان

ڈی نتہ گیہ دورو
کرہ بو گورہ گورو

S. P. College Srinagar Library Acc No

هَستی تتہِ سپنہٕ فان — یکسان سپُن بہ یکسان
دنیت کنِزرِن ظُہورٕ و — کرٕ یو گوٗرٕ گوٗرو
وہبس دِلس چھُ ارمان — دادِ پن کریم سُہ درمان
اُڑی جن مبہ گومہ سوٗرو — کرٕ یو گوٗرٕ گوٗرو

سلہ یہ دوج چھُ مجازی رنگُ ۔ حالانکہ موضوع چھ شبِ معراج ۔ بیتھؔ چھ بیتھ
دیوانس اندر وارہین جاین مذہب تہٕ تغزّل رلہٕ ملہٕ گامتۍ ۔
سٓ۲ مسجدِ اقصیٰ بیتہٕ شب معراجس اندر آنحضور صلی اللہ علیہ وسلّم سارِنی انبیاین
امامت کٔر ۔ یہ مسجد آس ہجرت بیتہٕ ستن ؤریَن مسلمانن ہنٛز قبلہ تہٕ دملا بنہٕ عہدہ ملک
شامس ہیتی مجرا ایوان ۔ از چھ اَتھ پیٹھ یہود یو قبضہٕ کوٚرمُت ۔
سٓ۳ بیتِ معموٗر آسمان بالائی اندر اکھ مقام ۔ یپارِ آنحضور صلعم شب معراجس
اندر دٔرائے ۔ سٓ۴ روحس چھ دلس منٛز ۔

غزل

بدن ہے زو انتھم نارہٕ مدلو — وَدَن[1] دل گوم آوارہٕ مدلو
یِتم یا ہے دِتم درشن ژٕہ یارو — گلہٕ نیتہٕ چانہٕ امارہٕ مدلو
نقابہٕ تل یتہٕ ہاوم روے زیبا — ییلہٕ بو چانہٕ دیدارہٕ مدلو
بہٕ حالِ من ژٕ نیہٕ چھُے نارحم و انصاف — ہیو بے رحم بے عمارہٕ مدلو
مینہٕ چھُم از دردِ ہجرت جان برلب — مرہٕ مسکین بے چارہٕ مدلو
مُرتھہٕ مے روزہٕ سینس چون ارمان — کرِتھ گوہم جگر پارہٕ مدلو
اگر ہا وَکھ مُرتھ مے لالہٕ رو خسار — گژھہٕ بو زندہٕ دوبارہٕ مدلو
بنیم بے شک حیاتِ جاوِدانی — بہٕ سوے ارمیا[2] لارہٕ مدلو

وہاب از عدہٕ وصلت بہٕ امید
بہٕ کوتاہ کال وونی یژارہٕ مدلو

---

۱ "وَدن" چھُ مرازی تلفظ۔ کمرازی شاعر وچھ وزنچہٕ مجبوری موجب استعمال کورمت

۲ اَرمیا۔ اِرمیا۔ اُرمیا۔ اَتھ چھِ یم ترٛیٚ وَے تلفظ صحیح۔ مانے چھُس حضرت خضر علیہ السلام۔ حضرت علیؓ۔ یا یروشلم خاص کر مسجد اقصیٰ۔ یتیتھ جاودانی زندگی ہندہٕ وجہہ حضرت خضرؑ

غزل

از چھے ژٕ بہ میون سال جگرو
شالہِ مار ژٕرو حال جگرو

بلہِ[1] ہے دلِ نہٕ ژٕلہِ ہے از غم
پژاران گوم یژ کال جگرو

درِدٕچی تار ساز سیتار س
نازہ درہ ناز مالہ تال جگرو

نے نہٕ مطرب وصولہِ موے نہٕ جام[2]
شیشہٕ ہیتھ آو کلہٕ وال جگرو

چلینہٕ داماہ ہے ژٕلہٕ ہیم ارمان
پیالہٕ ہیتھ چھبہٕ بو بال جگرو

وولہٕ از یارہٕ کرو وٹول ساعٔل
مالہٕ نہٕ شال ژٕرت چھ فال جگرو

دورِ دنیا پتو چھُ بے بنیاد
روزِ نہٕ لوکہٕ چار مال[3] جگرو

کٔڑی نہٕ کاتیاہ خراب در غفلت
یہٕ چھہٕ شہتھ بہ خلق زال[4] جگرو

کوٗرنہٕ وہاب از طمع لب[5] تہٕ
شیرٔ اسہٕ بنیا وشال جگرو

---

١ دلیوالس اندر چھہِ یہ مصرعہ یتھہٕ پٲٹھۍ۔ "بلمی دلسۃ ژٕلمی از غم"

٢ یہ لیکھتھ نہٕ چھنہٕ دہابن سأرسی ووُمرہ شراب چوُمت۔

٣ دولت جوانی۔ ٤ دام دنیا بُس لوکن ژٕ نہٕ شہتھ رٹمان چھ۔

٥ تبند۔

ووٚلو ژھلو لو

شہزادٕ مسکینو ووٚلو ژھلو لو
میٚون کیٚاہ سٕہ گٔی کینو ووٚلو ژھلو لو

لوسیہ ناوٕ نقش بے عارو عوضہ کیٚاہ گٔی میٚون
کٔمی وٕرنٔے دٔا جگو لو ووٚلو ژھلو لو

نبیرِ مٲترٕ بیٚہ بنہٕ بارو مالِ کُترس تبد
بچیرہ لس مٕہ وارچھے لو ووٚلو ژھلو لو

نتہٕ بنہٕ موکُنہ حیلہٕ ٹاٹو تیم دیدار
مَتہٕ میٚانے نازنینو ووٚلو ژھلو لو

نیٹہٕ اکِے بنہٕ وچھہا گیٹہ منزٕ گاش
نتہٕ کھسہٕ لوٕ متہٕ خزلو ووٚلو ژھلو لو

چھُس تُجدس پٔیٹھ سجدس لٲل دیوانہٕ
استہٕ پٲٹھن مستانو ووٚلو ژھلو لو

چھم مٕہ گیلان لوکھ سارٕی خویش تہٕ اشناو
وُچھ عزیز خوتو لو ووٚلو ژھلو لو

دَم مٕہ زٔا جنتہٕ نارٕ کس تہٕ باوٕ اندریم دود
وچھنہٕ مُرژہٕ میٚون سینو ووٚلو ژھلو لو

څکه ژړه ګومټ میانه خو نه زیاده آواره
شهزادے مه جبینه د ۂ لو مجلو لو

د ملبوانه درد هجرت ګفتګو کرے بس
باوِنس اتهٔ وار چهٔ لو د ۂ لو مجلو لو

۱ـ داڑ ګون ۔ ژولیۂ کلام ۔ لفاق ټلینه خاطره ۔ اپیڑی پا غام

غزل

کوٚ وٕ لو مور تھس عذابہٕ یارو — کٲژھ مبہٕ سینس کبابہٕ یارو
رٕگن مێانن کرٕ ژھ زیٖہ تارٕ — بدن کوٚر تھم ربابہٕ یارو
کنھوٗ باغس اندر زٕ ہھوٚ لہم — گولابہٕ مێانے گولابہٕ یارو
سیاہ زلفو مبہٕ نال وٚولہم — کٲژھ تھاوِ ژھ طنابہٕ یارو
چھہٕ حسنہٕ کعبس عجب زٕ محراب — بجان[1] ز بیابہٕ کعبہ یارو
غریب عاشق چھہٕ خوار و خستہٕ — زٕ دردِ ہجرت خرابہٕ[2] یارو
بلن بیکدم بنہمار سارٕ ہی — دمارٕ تھوٚ ذٕل نقابہٕ یارو
آکی اشارٕ مبہٕ سُنبلن ہی — گیبے مبہٕ چانے عتابہٕ[3] یارو
بہ نشہٕ گومُت وہاب مخمور
بے ہوش آمی شرابہٕ یارو

---

۱ جانِس روحس سیتی — ۲ وٲران
۳ عذابہ سنبلٕ نگس کیتھٕ کنٕ گژھ عذابہٕ سیتی ہیہ بُنٕد رنگ بہ راتن عاشقی ۔

لوٚنہٕ والوٚ ہو

پانہٕ میانے پہلوالوٚ لوٚنہٕ[1] والوٚ ہو
پانہٕ پنہٕ نکہٕ غارزالوٚ لوٚنہٕ والوٚ ہو

تن برہنہ تورٕ عریان آکھ بے ساما نہٕ سٕفر
ہمچو وحشی بے زبالوٚ لوٚنہٕ والوٚ ہو

دِتھِیہٕ ذاتن نبوٚت طاقت بھیٚہٕ ناتوان
موٚٹہٕ آوِتھ وُسنہٕ خالوٚ لوٚنہٕ والوٚ ہو

ہنیو چھِنہٕ کسب کارِ دنیا دِچھنہٕ کو تاہ نیکی و بد
خوشنما خوشرو جوالوٚ لوٚنہٕ والوٚ ہو

لالہٕ نرگس گئی بیک گردش[2] زرد رنگ زعفران
گئی گو لالس ارغوالوٚ[3] لوٚنہٕ والوٚ ہو

آفتابہٕ دِرہٕ لوٚ گمنت منزلہٕ دوٚرہٕ دراز
ہم سفر ترٕ ی چھِیے جوالوٚ لوٚنہٕ والوٚ ہو

زادِ راہ چھِیے نہٕ زتیہٕ سٹن پا پیادہٕ کیاہ کرکھ
ہا مسافر میانہٕ پالوٚ لوٚنہٕ والوٚ ہو

وہا تو بہٕ فضلِ اللہ روزہٕ وٚ وفی وٚ میدوار
دخیل چھِیے خاٚرک لٕتالوٚ لوٚنہٕ والوٚ ہو

---

[1] ناتوان (دٔلیل) صنعت تضاد [2] گردش زمانہ [3] ارغوان (۱) چھِہ اکھ کُل یمیک چھِہ ترٕ پوش سبھاہ خوبصورت و وزلہٕ رنگہٕ چھِہ آسان ۔ تیٚتھہ بہٕ چھِیہٕ فکرہ ترٕان زِ گو لا ٹی ز نرگس ارغوانی رنگ گژھنہٕ سیتی کیاہ مفہوم چھِہ وہا بنس لقصوٚرس اند راوس مُت ۔

رؤف

بالہ یار دیکھنئے آہستہ لو لو
حس بہ بیمار جگر خستہ لو لو

زال یا مار اوس یا زنجیر
بوزتام گلدستہ لو لو

زال دو لہم سے کالہ شہا تہ د
تار دوڑے سینتی کوربس لبستہ لو لو

کج کمان یا سیاہ نہ ڈ مرغولہ[1]
ہجبہ بار یکھ ہمبہ چھتہ لو لو

حجبہ تیرو تیغھے تنکار کورکھ
خونِ انسان نہ آب سستہ لو لو

چشم آہو بچشم تیز نظر
بندہ شیرانِ کران ابستہ لو لو

کوڑا لتس نہ دردِ مہجوری[2]
جان و دل تہ سینئے خستہ لو لو

۱۔ فارسی مرغول۔ وٹھتھہ تہ پیچیدہ لٹڑ ۲۔ شراد تہ ڈونہ

۲۔ مرحوم مہجور اوس ہتہ دیوانچی "دردِ مہجوری" دہ دن وری بن ، حاجبس اندر شجرہ گتی آرٹی پیابے پران

دلبرادر کوے تو

بر سرِ راہ چھُس خرابو دلبرا در کوے تو
بے گناہ بےکس مرابو دلبرا در کوے تو

صد ہزاراں عاشق دل خستہ چھِ خوار و خراب
ماہِ تابان ہاو تہِ ساری بلن اندر وے تو

در تبِ عشقت چھُ جان برلب غریبن بیکسن
چھِ نوابے دردمندان جان بہا دار وے تو

بیتھہِ پاٹھن برگ کاہ لاران لسوبے کھُر با
میون جان و دل تیتھہِ پاٹھن چھُ مائل سوے تو

عنبر و فرتہ ریحان عطر کافورہ و گوِ لاب
لوب تمو خوشبوے کیتھہِ از طرۂ گیسوے تو

از خمِ ابرو کمان چھِ مندہ چھان قوسِ قزح
نقش آن محراب کعبہ عکس از ابروے تو

از جنوب و مشرق و مغرب بسر حدِ شمال
در زمین و آسمان ہر جا یہ گفتگوے تو

روز و شب در کوچۂ بازار آوارہ و طلب
در بدر بادِ صبا در فکرِ جستجوے تو

چھُم یارہٕ چونےٕ آرزو

بکھضا تہٕ وُچھہتھ روبرو   چھُم یارہٕ چونےٕ آرزو
ہزاران وونُم راتھ دوہ   چھُم یارہٕ چونےٕ آرزو
زٲجِس بہ لولہٕ نارہٕ بنے   گاجِس بہ تیخ زَن نارہٕ بنے
لاجس عمن لو آرہٕ سنے   چھُم یارہٕ چونےٕ آرزو
چھُم یارہٕ گومُت سینہٕ چاکھ[1]   بہر دوا انہ کونہٕ آکھ
یُد واتہٕ بو دِہ زہرہٕ خاکھ[2]   چھُم یارہٕ چونےٕ آرزو
آوارہٕ چھُس بوٗ دٲدی لَد   ذیشتھ بہٕ چونےٕ سروِ قد
لس مے تمنّا درٕ لحد   چھُم یارہٕ چونےٕ آرزو
گل رٕہ رُخ وُچھنہٕ گومے تَم   ہا دلبرو ساتھاہ بتم
[illegible]   چھُم یارہٕ چونےٕ آرزو
دِلطلب اندر کوہے "تو"   مشتاق گومُت سوہے "تو"

"وُچھ ہا دُو بارہٕ روے تو"
چھُم یارہٕ چونےٕ آرزو

---

۱ چاکہ (اصل)   ۲ خاکہ (اصل)

غزل

(درٹونگہ بمقام رنگہ پیری حبہ کدل)

کوٚ وۄ گو ہم بدن زٲلِتھ مدٕ لو
نہ گرمی شہن زن گٲلِتھ مدٕ لو

سرِ راہ تۄ آو تھس بو نیم بسمل
نہ زندٕ چھس تہٕ نے مٲرِتھ مدٕ لو

اَچھو کِنہِ چھس بہ حسرتھ خوٗن ہاران
زٕ بہ دِتنتھم تہ پرے دٲرِتھ مدٕ لو

رچھ تبرو مبہٕ کوٚر ہم پارٕ پارٕ
کمانے گوٗن چھپے چارتھ مدٕ لو

رچھس چانیو ہوشہار مانہو
زٕ اٹس شہارٕ وہے لٲرتھ مدٕ لو

مبہٕ چانیو سنبلو دِل تنبہ لوٗم
سیاہ گلدستہٕ چھی پٲرِتھ مدٕ لو

وہابس رنجہ دل چانے فراقہٕ
منگان چھی زندگی مٲرِتھ مدٕ لو

رؤف

سُلہِ پھوٗل کھوٗ گُل افتابو لو
سگہٕ ناوٕ تہٕ دوٗدہٕ کے آب دِلو

چون رنگ کیٚمی غنچہٕ نے گوٚمُت زرد
تہٕ غنچہٕ گۆ چھُے تبہٕ[1] تابو لو

چھُے سیٖنس یمہِ کیٚنہٕ گوٚمُت داغ
کیتہٕ چھوٗ ونہٕ تہٕ سیاہ آبو لو

چانٛز سۄرحی چھِے خرٕج بازارس
تمیٛہِ لاوِ تہٕ بُڈی اربابو[2] لو

لاجورد س شوبان چھُے حیٛت خال
سُنبلس مٔنٛتہٕ زن سیمابو لو

اَتھ روبس زیبا چھی ستھ رنگ
کتھ کیاہ اَتھ نقش کیٚنہٕ نابو لو

خم گوٚمُت چھکھ افتابس کن
نمن تمی سے لیُس ہا ووہِ کعبو لو

کوٚ وۄہِ زردی تہٕ ہر دۄہ ہُروٗ تہٕ پھیری
برہٕ گرٛ ھلنس چھُے اضطرابو لو

آفتابہٕ ووٗتے برسرِ کوٗہ
ذرٕ ذرٕ لوٗگ کرٕ کیاہ وہابو لو

---

۱. تب۔ بیماری۔ تاب۔ چمک تب و تاب = تب تابو

۲. خوٚجہ تہٕ ارکانِ ملک

بہ کیاہ کرہ یاولو

(بمقام زنگہ سیری حبہ کدل درڈنگہ)

دَغا کِرِتھ ڈراہم گرہ — بہ کیاہ کرہ باولو
بگا ژونگتھ ژادِتھ میہ یرہ — بہ کیاہ کرہ یاولو
تھاوِتھ میہ کو نجہ تہ آرہ سرہ — یاوِتھ چھہم تاولو
بہ چھم ڈیکہ لانیک ورہ — بہ کیاہ کرہ یاولو
کس وَنہ حجرِ تنہ میہ تھرہ تھرہ — بہ کالنہ بہ دود باوہ لو
ژہ لے بیجہ تبہ قضا صرہ — بہ کیاہ کرہ یاولو
دِلس بہ گو میہ چانے ذرہ — بہ کالنہ اَکِس باولو
شفا بنیم چانے گرہ — بہ کیاہ کرہ یاولو
نبڈ تھ بو بال ژالیس گرہ — ژھنڈ تھ میہ اَچھ آولو
گنڈِتھ لو بنڈ چھیپ شندرہ — بہ کیاہ کرہ باولو
پھلے باغس گیم برہ — ملے بو گل چھاولو
بنے نہ ژنہ امی شرہ — بہ کیاہ کرہ یاولو
شادِرگ ژھتھ میہ لشترہ — داہ چھم آہ بو ژاولو
ماہ زن گجس تہ لجس درہ — بہ کیاہ کرہ یاولو
نہ بن زنگن گیم ارہ — گرہ بیک طمع ژاولو
جمع کری کری آخر مرہ — بہ کیاہ کرہ یاولو
وہاب نا حقہ چھی آرہ سرہ — ذووَنہ بہ بیتھ راولو
میہ کو لہ سبزہ چھم آ گرہ — بہ کیاہ کرہ یاولو

غزل

(بمقام رنګه بېرې حنبه کډل)

بدن مې نږه د لښتم ناره مړ لو — وران چې یې خسته آواره مړ لو
به حال مې نه ژړېږي چې نا رحم و انصاف — هېڅ دل سنګ بې غاره مړ لو
ګړا سپوږ د وچه زړا خوف خدا کړ — رحمن چې فرض لا چاره مړ لو
ژوند کبابه نه انګښت زړا ګوره کښته تېز — کړان آتش کښې پاره مړ لو
ژړېږم بېل ناره یې درد دردمندانو — ګلاب و سېب انارو مړ لو
هزاران وادي لړه دل خسته مسکین — چې ژړان و چښته بیمار[2] مړ لو
ګرنه حسن ازیک نظر ساري منور — ډکه مې زړه ژونده وچه واره مړ لو
بلبل بیمار عاشق انداشاره — بنه لا چاره نې چاره[3] مړه لو
و ملبش دوه نه غم رنج و محنت — ژړه ووني اکه دیداره مړ لو

---

۱ به عشق ناره ۲ شعري ضرورت موجب "بیماره" بدله "بیماره"

۳ چارته کاره

رؤف

(بمقام رنگہٕ پیری حبہ کدل)

گوٗرہٕ گوٗرہٕ کرہٕ یو دوٗرہٕ لولو　　دوٗرہٕ کرہٕ یو بہٕ گوٗرہٕ گوٗرہٕ لولو
گوڈٕ پادہٕ گو چون نوٗرہٕ لولو　　ادٕ عالم تہٕ آدم پوٗرہٕ لولو
عرش کرسی گو مشہورہٕ لولو　　گوٗرہٕ گوٗرہٕ کرہٕ یو دوٗرہٕ لولو
ادٕ موسیٰ کھوت بر کوہِ طوٗرہٕ لولو　　نار زھانڈان لوٗب تمی نوٗرہٕ لولو
پاک ذاتن گور منظورہٕ لولو　　گوٗر گوٗر کرہٕ یو بہٕ دوٗرہٕ لولو
سیٹھی گئی نس کیٛنہہ مغرورہٕ لولو　　نوٗر وُچھنے کھتی بر کوہِ طوٗرہٕ لولو
گو طوٗرس سورمیہ تہٕ سوٗرہٕ لولو　　گوٗر گوٗر کرہٕ یو بہٕ دوٗرہٕ لولو
مستانہٕ منہٕ منصورہٕ لولو　　کمہٕ موہ بہٕ سیٹھی گو کھ مخمورہٕ لولو
وُنہٕ کیاہ بہٕ انا پرٕ سوٗرہٕ لولو　　گوٗر گوٗر کرہٕ یو بہٕ دوٗرہٕ لولو
ننبہٕ لا وہٕ ہیو جنبچہ حوٗرہٕ لولو　　پننہٕ لا ران چھیے مستوٗرہٕ لولو
کالنہٕ کرہٕ نا اسی منظوٗرہٕ لولو　　گوٗر گوٗر کرہٕ یو بہٕ دوٗرہٕ لولو
آفتابس چانے نوٗرہٕ لولو　　کینہہ زٕ تہٕ بہٕ بیہ گو مغرورہٕ لولو
روے ڈلتھنہٕ وزہٕ موستوٗرہٕ لولو　　گوٗر گوٗر کرہٕ یو بہٕ دوٗرہٕ لولو
چون مظہر دکھن تہٕ پوٗرہٕ لولو　　زہی کعبہٕ تہٕ بیت معموٗرہٕ لولو
کیاہ قیصر بیہ فغفوٗرہٕ لولو　　گوٗر گوٗر کرہٕ یو بہٕ دوٗرہٕ لولو

ڈرابہ خوشبو چانے نوٗرہِ لولو　　عوٗد عنبر مشکِ کو فوٗرہِ لولو

عُطراد فرہ ژندن بوٗرہِ لولو　　گوٗر گوٗر کرہٕ یوتہٕ ذورہِ لولو

وہاٚ بو گئی رنگِ کو فوٗرہِ لولو　　لوکہ چاڑک موسم سوٗرہِ لولو

رگہٕ ناڑہِ تہٕ تنہٕ تمبورہِ لولو

گوٗرہِ گوٗر کرہٕ یوتہٕ ذورہِ لولو

---

۱ کوہِ طوٗرس پیٹھ آو گوڈہٕ حضرت موسہس نار لبنہٕ ۔ اَمی نِشہٕ زَن تہٕ ژھانڈ نہٕ کھوٚت حضرت موسیٰ
کوہِ طوٗرس ۔ تتہٕ سپدس دیدارِ نوٗرِ الٰہی ۔

۲ یانے بہٕ چھُس تتھہٕ مقامس ووت منٛے تہٕ بہٕ وَنہٕ کیاہ ؟

۳ جاے ظہوٗر　　۴ جنوب　　۵ مشرق

ڈرالیس رندہ دلبرو

(بمقام رنگہ بیری درڈنگہ)

پوٗزے وَنتہ کیاہ چھیے وونِدہٕ — ڈرالیس رِندہٕ دلبرو
یہ نیاے میوٗن کِنبوٗ آندہٕ — ڈرالیس رِندہٕ دلبرو
آیس کوٗت تہ زالیس کہندہٕ — پالیس ییتہٕ کیاہ کرو
مرے ووٗنی بہ اکِ بہ ندہ — ڈرالیس رِندہٕ دِلبرو
ییمس ہار آسہ نہ چندِہ — سہٕ لاچارہٕ بے سرو
کمِس روشہٕ تہ کمِس گندہٕ — ڈرالیس رِندہٕ دِلبرو
میٗہ نیب چوٗن آم کر ندہٕ — ژھنڈِم کوچہ بازارو
کنیو چھکھ زہٕ ماری مندہ — ڈرالیس رندہٕ دلبرو
صفا آب وَسان سیٚندِہ — لفا ژھانڈ آ اگرو
یہ سیٚند بارہٕ یوٗہ کھان وَندِہ — ڈرالیس رِندہٕ دلبرو
ہیوٗ کالی یہ زوٗ سندہٕ — ژھٹنم بالہٕ شہیرو
وٗلو بارہٕ گندَ وینِدہٕ — ڈرالیس رندہٕ دلبرو
وُچھنہ ژارہٕ بہ شیچہ بندہ — ہیوٗ آچھی گاشرو
یہ نیاے دیوٗہ زیتی آندہٕ — ڈرالیس رندہٕ دِلبرو

شرِین سیتی دۄرالیس ہندِہ   ئہ یارۄ چانے آسرو
کوٗرم شک مێہ شۆدرِ لوندِہ[۱]   دۄرالیس زندِہ دِلبرو
دۄرالیس شوقہ ئہ بارۄ زندِہ   وُچھن کمہ بازرو
وہاب کیاہ تمِس وندِہ
دۄرالیس زندِہ دِلبرو

---

۱ پہ چھُنہ ممکِنی   ۲ رۄژھ رۄژھ گوٗرم   ۳ اڈۄ لیگ گژھ

۴ پرانہِ وقتہٕ آسی لوندِہ پنُنہ ننگ رٹان خاص کر اگر کانہہ وُسیتھ زاتھ ہنُد ہندُت کانِہ پھرزہ زاتہٕ ہندِس انسانس گرِہ نبر نیرِ وزہ لوہ ند ترُاوِہ بے۔

غزل

فوجہٕ فوجے یارٕ وٕڈے میے ترٛ دوٚرو
تیز ہیٚرتھ کاروانا ہ برٕ ؤ نہٹھ گوٚ

گامہٕ ہیٚرتھ اکہِ آکے یارٕ بأ ے
چھُم نہٕ کینٛہہ مولوم کُمی کُس پیالہٕ چیوٚ

ژھینہٕ پٔران اکھ اکِس ہیم بے وفا
سارِوے ہیٚرِ دِوٕنۍ کُن تبٕز دوٚ

یہٕ ہِمو کوٚرمُت طمع کُرۍ کُرۍ جمع
سیٚتۍ کونا لوٚگ ہِتن اکھ دانہٕ جوٚ[2]

چھُم میٚہ لوٚڈ افسوس تیمۍ ووٚدِلوٚن نہٕ سوٚر
کونہٕ ہمۍ اکھ لقمہٕ از آل کار[3] کھیو

لیُس شُوٚ نگتھ بیمار ہہٕ افتادٕ اوس
ہمۍ تنٛدے زِلوٚ ہمُت انہٕ کھیو نہٕ چیوٚ

کیاہ تماشاہ یہٕ چھُ دردورِ جہان
کینٛہہ گژھان تہٕ کینٛہہ یِوان چھِ لوٚب لوٚ

آے کأ تیٚاہ دٔرائے سأدی خوشک لب
کأنسہِ نا وٚ نیوٚد کأنہن ؤ نہٕ آسیہ کوٚ[4]

زرو زیور یہ چھُ در دُنیا عزیز
اَتھ سولنَ سیٚنی بجسرت گاٚلی زَوٚ[5]

از خیالِ سیم و زر گژھ[6] اے وہابؔ
گاٚہتن پیٚتہِ سیم و زر زنجیر گو

---

۱ خدایَس کُن ۔ دومیس دُنیہس کُنْ ۔ از چھ یہ فقرہٕ ہنْدی یاٚتی ورتاوان
۲ وُستکِہ پھوٗل ۳ تٔمِہ کمایہِ ہنْد
۴ عزرائیلہٕ سِنٛز زاگ ۵ سو نکُ مَل ۔ بے قیمت چیز
۶ نیٚر

ردیف

" ہ "

S.P. College
Srinagar.
Acc. No.

نظمیں

مناجات

جُھُہَم ژٕہی یار یا اللّٰہ ... بہ دُچھُس بَد کار یا اللّٰہ
جوٲنی در پریشانی ... کٔرُم ضایہ بہ ناداٲنی
گیَیم حاصِل پشیمانی ... زَبد کِردار یا اللّٰہ
مَنیہ زِ دُمُ نہٕ کُنہہ ناوَن ... گرٲمی لال مارٲوَن
کھوٚلِش ترٲمس ژٕسیہ کورُم سوَن ... ژٕہ چھُکھ غفّار یا اللّٰہ
مِرِتھ از معصیت موٚہردار ... کٔرِتھ آسے سیٹھاہ بدکار
ٹبرِتھ جھُم عُابہٕ نے ہنْدبار ... ژٕہ چھُکھ ستّار یا اللّٰہ
سیٹھاہ ناکارٕ تہٕ ناپاک ... پشیمان بر گناہ غمناک
لَدِتھ وٚونی آمس روٚبس خاک ... بہ استغفار یا اللّٰہ
کرُم توبہ ژٕہ وٚونی منظوٗر ... بیٚیے وسواسِ شیطان دوٗر
منوّرٕ مے کرُم از نوٗر ... بہ یک انوار یا اللّٰہ
برحمت میٚون دل تہٕ جان ... بٔرٕن از فضل یا رحمان
بیٚیے دِم عاقبت ایمان ... رحیمُم از نار یا اللّٰہ
یٚیلہِ مے در لحد تھٲوَن ... تہٕ تنہا مٔیژٕ نل ساوَن
گناہ گارن چھُہ توٚڈ ناوَن ... منیہ چھُکھ ژٕہی یار یا اللّٰہ
ژٕہ تھاوُم در قبر آزاد ... بہ جمعِ مومنان دلشاد
بیٚیے پاوُم بخاطِر یاد ... تِنہٕ سیپارٕ یا اللّٰہ

بہ میزانِ پلّہ[4] حسنات[5] — بُرم از فیضِ بابرکات
چھُ فضلے بہتر از طاعات — گُرم مُئے بار[6] یا اللہ

صراطس پیٹھ مزہ از رحمت — بہ مسکینان ہاوُم وَتھ
کرُم از فضلِ خود ہیمتھ — تتے دِم تار یا اللہ

لضیبہ کرِ تِمے جنّت — قربِن والدِین ہیتھ
بیِیے ہاوُم اُزر رحمت — بیِنُ دیدار یا اللہ

وہاب از جرم شرمندہٖ — چھُسے بے بندِگی بندہٖ
رچھِم از جُرم آیندہٖ — نہٖ بد کِر دار یا اللہ

---

[1] "سہ" (اصل) — [2] کاٹرس منز عربی "انوار" جمع اَسہٖ واحد وَرتاونہٖ آمُت
[3] قرآن کریم چہ تریہہ سپارہٖ [30] — [4] پلونر
[5] رژن کامین ہنْد — [6] اعمالن ہنزہٖ تر کرہٖ ہُنْد وزن
[7] بندگی کرنہٖ والٲئی ۔

نعت شریف

اَغِثنا یارسُولَ اللہ اِرحَمنا یارسُولَ اللہِ

ژٕہ چھکھ در عالم و آدم معظّم یارسول اللہ ﷺ
کریم و کامل و اکمل مکرّم یارسول اللہ ﷺ
ژٕہ سارِنٕ مُرسلن ہُند شاہ چھِہم تارکھ ژٕہ نورک ماہ
ژٕہ چھکھ سردار از درگاہ مسلّم یارسول اللہ ﷺ
ژٕہ فیضِ نور نٔہ رحمت چھو دریا صاحبِ ہمّت
شفیع و شافعِ اُمّت بہرِ غم یارسول اللہ ﷺ
ژٕہ اوسکھ خالقس مطلوب اُنھمہ بنھ کٲینٲتس نوب
حبیبِ ذات ژٕہی محبوب بہ عالم یارسول اللہ ﷺ
یمن ہُند چھکھ پأغمبر یمن کیاہ فکر در محشر
زِ عصیان کٲشِہ زالکھ کر جہنّم یارسول اللہ ﷺ
بہ کینٕہ آسہا آمتٕی بہ ظہور میک منبع چھکھ چھنے نور
کورکھ ژٕے خالقن منظور مُقدّم یارسول اللہ ﷺ
شفاعت ژٕے گناہگارن ہدایت ژٕے تباہ کارن
حمایت چھکھ ژٕہ آوارن بہر دم یارسول اللہ ﷺ

لوسُ[۳] بِنیہ تحریرس مقدّریہ چھُہ تقدیرس
کوّرُکھ ذاتن بہر سیرس محرّم[۴] یارسول اللہؐ

ژٕہ راہِ اصیل ہے ہاوُم مدینس کُن مِیہ وُوٗنی نیاوُم
زِ کعبہ سیّدا چاوُم مِیہ زمزم یارسول اللہؐ

مِیہ چھُم پُرشوق سینس منٛز نِتم یارب مدینس منٛز
مشرّف تھٔو نہ میلنس منٛز مِیہ کرِتم یارسول اللہؐ

وہالس عاقبت ایمان الٰہی ماجہ مالس سان
درِ[۵] از رحمت رضوان مُزرِ نَم یارسول اللہؐ

۱۔ سون فریاد بوز ۲۔ سون رعایت کر ۳۔ لوحِ محفوظس
۴۔ شعری ضرورتہٕ موجب "محرم" بدلہٕ "محرّم"
۵۔ فارسی "درے"۔ کانٛہہ دروازٕ

منقبت چار یارِ باصفا

چار یارِ باصفا و چارہ شاہِ دین پناہ — صاحبِ فیض و ہدایت ہم شفاعت دستگاہ
نائبِ حضرتِ محمد مصطفٰے درحکمِ دین — برجہادِ غزوہ ہا بستہ کمر در سال و ماہ
روزہ در صوم و صلوٰۃ شب ذکرِ فکرِ حق — نانِ جواو سکھ غذا کھیو(نی) تمو بہ نفس زاہ
حضرتِ صدیق صاحب یارِ اوّل تیغ دین — لیس امیر المؤمنین افضل سیئن گوڈہ بادشاہ
حضرتِ فاروقِ عادل بادشاہ بے ریا — ئمی بہ صرفِ خودکورئن بہ درخلافت برگِ کاہ ۲
صاحبِ حلم و حیا عثمان صاحب باحیا — آسمانس کن بحشمِ خاص ہمی بیتبود و چھنہ زاہ
شیرِ حق حضرتِ علیؓ صاحب جناب مرتضیٰ — برکنارِ آبِ کوثرہ آسیر لیس ساقی لگاہ ۳
لس چھڑ لوڈا فسوس واویلا نہ ناون درعمل — لیس ہمن ٹورن اندر بیچ کنہ رنگہ اشتباہ

باادب ذوہن کُن برابر روزہر دم اے وہاب
یم کُنی باہم ذوہ روزکھ ذوہ نہ ڈُنی بند عذر خواہ

۱۔ بینرلس خرچس ۲۔ گاسہ کنٹ ۳۔ تحترس اندر

منقبت حضرت سلطان ۸۲ سلطان

منقبت حضرت سلطانؒ

منقبت حضرت سلطان رح

دادِ مِن دِواکریم سے   مخدومِ شیخ حمزہؒ
حاجت رواکریم سے   مخدوم شیخ حمزہ
چھس خستہ حال غمگین   مفلس غریب مسکین
بخشِم مِنہ جان و مکین   مخدوم شیخ حمزہ
یَس چھُ وسیلہ شامل   آسی پیہ پیر کامل
ہر دم چھُہ حلِّ مشکل   مخدوم شیخ حمزہ
از درد و غم پریشان   چھُم گومتی دل و جان
کاسِم مِنہ غم ہمیِس آن[2]   مخدوم شیخ حمزہ
زُت اوس اَسِہ قسمتھ   دیُت خالقن برحمت
بھِتھ شِخص نورو رحمت   مخدوم شیخ حمزہ
خسم ئلی چھُہ سُلطان   لبس[3] نا علی[4] چھُہ سلطان
رحمت تہِ نور یکسان   مخدوم شیخ حمزہ
وصفِ صفاتِ حضرت   ہم معجزات رحمت
نون گوز نورِ قدرت   مخدوم شیخ حمزہ
روح ہمہ پیمبر   ڈیِٹھن بہ فضلِ داور
ہر کاتِبہ نشس منور   مخدوم شیخ حمزہ
ہم نام مہر کامل[5]   چھُے منون پیر کامل

تِمہٕ رحمنس چھُہ تمآ رل   مخدوم شیخ حمزہ
ہم جامِ خضر و موسیٰ   آرامِ جانِ عیسیٰ
ولیسی[6] رفیق و بیسی   مخدوم شیخ حمزہ
فیض و ہدایت دنوٗر   رحمت خزانہٕ پُرٕ نوٗر
ثانی تمیک چھُہ مشہوٗر   مخدوم شیخ حمزہ
غم نہٕ میٚنہٕ غم بہ محشر   سُلطان چھُہ میون رہبر
تراوہم میٚنہٕ سایہٕ برسر   مخدوم شیخ حمزہ
مسکین وہاب بےکس   چھی جسنہٕ جانٕ دلِ لس
در دوٕجہان تمٕس بس   مخدوم شیخ حمزہ

۱؎ اصلس اندر چھ "کرم" نقلن اندر "کریم"   ۲؎ وُنی   ۳؎ کافی

۴؎ سہروردی سلسلہٕ کِنہ   ۵؎ حضرت علی صابس اوس "اسد" خطاب تہٕ حضرت سلطانس "حمزہ"

ناو۔ دۆہ پۆز وُنی ہشند ماننے چھُہ "سہہ"۔ ۶؎ حضرتِ ولیسی قرنیس سیٚتر رُوحانی واسطہٕ آسنہٕ سببہٕ "ولیسی"

۷؎ حضرت ولیس قرنی سُند رفیق۔ ردیفی ہشرہ خاطرہٕ دیا "تلفظ کرنہ چھنہ جایز۔ گرداہن چھ انٹی ہشرن کام ہیٚتز مژ۔

چھُے پُز ہتہٕ مُریدس تس بہ ماٚہ[1] سلطان بروزِ سبزِ[2] دہ
در چین[3] ورِہی روٗم وخطا[4] سلطان بروزِ سبزِ دہ
مسکین مریدان آون سہ ٹھول تی کوٗر شہنشاہن قبوٗل
باوصف ہم خلقِ رسوٗل سلطان بروزِ سبزِ دہ

۱؎ رِیتہٕ ہبتہٕ ریتہٕ   ۲؎ ترٕوامہٕ دۆہ یتھہٕ حضرتِ مخدوم علیہ الرحمہ سُندی مرید ختم حضرت سلطان

چھِ پرہ ناوان   ۳؎ ایرانک اکھ پرٕون تہٕ مشہور شہر

۴؎ چینک اکھ شمالی حصہٕ۔

ہیٚو پالنو کرٕ کیاہ

گوم نیر یتھ کارواںو　　ہیٚو پالنو کرٕ کیاہ
فوجہ فوجہ گےٚ رواںو　　ہیٚو پالنو کرٕ کیاہ
خوٗبرو کم کم جوانو　　آسۍ تِم نا بندٕ[1] ماہ
اَکھ مۆران دٕرٛاکھ جانو　　ہیٚو پالنو کرٕ کیاہ
گےٚ وآران کاتی خانو　　یمہٕ وقتکۍ[2] پادشاہ
چھِ ہیٚچھان تِم وانہٕ وانو　　ہیٚو پالنو کرٕ کیاہ
آیہٕ کاتیاہ پہلوانو　　درٛاے کھٕسِتھ افسوس آہ
سام رستم[3] داستانو　　ہیٚو پالنو کرٕ کیاہ
بوٗ علی[4] تہٕ لقمانو　　وُچھہٕ عاقِل آسۍ کیاہ
موتہٕ نشہٕ گےٚ دیوانو　　ہیٚو پالنو کرٕ کیاہ
بانہٕ رس اندر دوٗکانو　　آسۍ پرٕ از مال و جاہ
وُچھنہٕ کالو دِتھ دوٗکانو　　ہیٚو پالنو کرٕ کیاہ
وہالو ملو نۍ تہٕ وانو　　موت ہیٚوی نا یا[5] درٛاہ
شیٚتھ سیٚتی موت زالنو　　ہیٚو پالنو کرٕ کیاہ

۱۔ یرٕ یزٕ لہٕ وُنۍ زٕوان　۲۔ وہابہٕ وقتہٕ آسۍ افغانستانس اندر وار یاہ تخت کٕرِ داوادار دربدر گامتۍ یمن ہندٕ تذکرٕ اکبر نامس اندر آمُت چھ۔ سکھہٕ آسۍ حال حالۍ کٔشیرِ تبہٕ کرنہٕ آمتۍ تہٕ اَمہِ علاوہ آسۍ کاشرۍ وار باہ دُنیادارٕ سیاسی ہیرپھیرٕکۍ شکار سپدی متۍ۔ یمن متعلق وہابن "درویشی" منز وضاحت کٔرمٕژ چھ۔

۳۔ فارسی "رستمِ دستان" نۍ گوس بہ مانے زہ سام تہٕ رستم موٗدی تہٕ یتھ روٗدی تہندی داستان۔

۴۔ حضرت بوٗ علی سینا۔ مشہور اسلامی مفکر تہٕ ادب زانہٕ　۵۔ پرٕ یتھ شہس سیٚتی۔

بندٕ گی کر چھکھے بندٕہ

یارٕ میانے نوینٛدٕہ[1] بندٕہ گی کر چھکھے بندٕہ
بنہٕ کرنے ژٕ تبہٕ لوکھ خندٕہ بندٕ گی کر چھکھے بندٕہ
سُونہٕ ہیٚرٕ نیران یوان ساوَن یان فضلس سٕہل[2] ہاوَن
بروٚنہہٕ آیو دٕہ ہلہٕ وندٕہ بندٕ گی کر چھکھے بندٕہ
گُل تہٕ سنبل نشاط باغس گلہٕ بولان چھہٕ زلہٕ ناگس
جیلہٕ کٔرِتھ موروزاندٕہ بندٕ گی کر چھکھے بندٕہ
موٚت موگٔرتھ وچھہٕ بیٚارٔ مالس کوٚت لاران چھکھہٕ ناوٕ سالس
کٔالی خالی گٔرتھی جندٕہ بندٕ گی کر چھکھے بندٕہ
کرٕہ نہٕ جاہہٕ مہ کر محکم رنگہٕ بگلن دٕوہٕ داہکی کم
چھکھہ زٕہ تخت دِوان ینٛدٕہ بندٕ گی کر چھکھے بندٕہ
کٔالی نامیر گٔرتھ یوٚوارن کمہٕ باہنہٕ زٕہ چھکھہٕ جارن
شال[3] شملہٕ[4] گٔرتھی جندٕہ بندٕ گی کر چھکھے بندٕہ
دٕہ لہٕ وٕمالو کوٚر نہٕ سالا وُچھہٕ وارٕ چھٕ تلہٕ مُلی ما لا
زندٕ آسا سال آیندٕہ بندٕ گی کر چھکھے بندٕہ

---

۱ لیکھارٕہ ۲ مشہور تارک یُس ہردٕ نوٚن گٔرتھان چھُ امہٕ پیٚٹھ کشیرِ بندٕ فصل بیان ۳ پشمینہ شال ۴ دستارک شملہٕ ۔

بهر دم پر ته هو الله

نفس در فکر در محکم　　بهر دم پر هو الله
به همّت کُنه گُن کر دل　　بنی ادمؠ تو ته کیتھ حاصل
موزورس میله تر دریا کم　　بهر دم پر هو الله
گرزهی نه ضایه گورمنٹ کار　　میل کم زیادهؠ از سرکار[1]
بیته[2] بابرو ثهبه زهؠ موبر غم　　بهر دم پر هو الله
ٹمس[3] دم[4] یام گوبسته　　چھ نیران آب تھ جسته[5]
چھ پھیران دمهؠ سیتی[15] بم　　بهر دم پر هو الله
درزهؠ ون انجنس گرهؠ ناره　　ترهؠ وچھ اگنوٹھ کے رفتار
اشارهؠ سیتی پھیران[5] بم　　بهر دم پر هو الله
اگر شاه کُنه ترهؠ اوان بازر　　چھ نیران انجنس آواز
کران نُے کرکیھ تھ برهم　　بهر دم پر هو الله
وهٹلو چھے غنیمت[6] دم　　دمس سیتی دم چھ با آدم
بنی آدم چھُ دم[7] با دم　　بهر دم پر هو الله

---

[1] درگاه الٰهی　[2] آخرس انه ریائمی دنیهه　[3] کنیتره منزا وسی یمهٔ نی دده بن نار زهوراو به خاطره بم اسنهٔ آمُت. تهٔ دچھته وهاتی به شار لگمُت چھ۔　[4] شه۔ توت۔ لوبهه　[5] وونهٔ تلته
[15] "نارهؠ بم" ته "اگن بوٹ" دچھته چھ وهاتی ین شه ته تھے زور آور مانان تھ مین دوان مشین بو یه آسان چھ۔　[6] وس کمن شه
[7] شهس سیتی زندهؠ۔ یا "بادم" یانے دنیادار۔ حرف پلنه تمه زندگی سیتی لبس هو الله سرتھ سه چھ ٹراوان۔

دِرہ لوگمت دوہ

گرہ ڈراکھوژ بری شامس دِرہ لوگمت دوہ
زرِہ بٹہ ووتکھ کنہ مقامس دَرِہ لوگمت دوہ

ڈولہِ مینہِ یُدکھسہ بامس ڈُلہِ ماگژھِ بو
یَزہ زنگہِ بھٹنم مٔیہ پالس دَرِہ لوگمت دوہ

زالہِ لوگمت چھس بہ دامس والہِ بوَر گو مو
دَرِہ کس اَکھ قتلِ عامس دَرِہ لوگمت دوہ

گانِتہ تارک ڈراو شامس سِما نچ جو
یِزہ یٔنیٹھ زنگی غلامس دَرِہ لوگمت دوہ

مَس ہُری بری وچھہ مٔیہ جامس اوس لش جودو
مرِہ نالیس چیّبہ شے مَس دَرِہ لوگمت دوہ

ڈراو مٔیالِس انتقامس تیر انہ ابرو
کرِہ کیاہ اکھ گرہ گامس دَرِہ لوگمت دوہ

وہاو واکھ انتظامس دَرِہ نے نا کوہ
یِزہ ژوٹ کیاہ کرِہ سامس دِرہ لوگمت دوہ

---

۱ یو رِچ کیتھ بوز نِہ دای ۲ بھیو مُت ۳ زالس ۴ رالس
۵ مُن ہندی وال چھ وہاین اکھ کام" تصور کرِتھ بیہ کہاوتھ" برموقعہ ورتاونہٕ ۶ مشہور ایرانی پہلوان۔ یسند ین کارنامن پیٹھ "شاہنامہ" لیکھنہٕ چھ آمت۔ وہاین چھ فارسی پیٹھِ کاشرس منز ترجمہ بھرناوس پیٹھ سید امیر شاہ کریری آمادہ کورمُت۔
نوٹ:۔ نقلس اندر چھ بیتہ بالس "درہ لوگیو دوہ" یہ ووج لیکھنہٕ آمت

کیاہ یارن لۆدنم راہ

گاُجنس ئبہ اُمی بے عارن — کیاہ یارن لۆدنم راہ
زاُجنس ئبہ ڈورِ رکی نارن — کیاہ یارن لۆدنم راہ
گئیہ وُمراہ میہ لس ئپرارن — وآدہٕ کئری کئری آم نہ زاہ
سادہٕ[2] پانے مے چھُم مارن — کیاہ یارن لۆدنم راہ
کالہٕ شہمار مے آے لارن — نال وۆلہم سرتا پا
زال وُونمُت سیاہ نارن — کیاہ یارن لۆدنم راہ
چھہ کھ دنیمُت گل رُہ خارن — روٗخ نمی سنٛدزن چھے ماہ
مو کھ تھاوان چھہ ژھایہ مارن — کیاہ یارن لۆدنم راہ
کنہٕ ذورن چھہ گژابہٕ مارن — ونہٕ کیاہ زون تار کھ چھا
سنہٕ رلشن[3] چھہ پتہٕ لارن — کیاہ یارن لۆدنم راہ
جود گۆرنم جود ڈگارن — دودو وۆنی چے ہلہٕ نہ زاہ
ہرنہٕ چشمن ستہ چھی نظارن — کیاہ یارن لۆدنم راہ
اُمی عشقن زورا وارن — ہوش تہٕ جبس ہیوم یکجا
دیوہٕ جالنس[4][5] میہ چھُم لارن — کیاہ یارن لۆدنم راہ
دہبو بازی کئرنے یارن — ترو ونکھ وۆنی برہ سر راہ
بازی گارن اُمی لہ کئیہ چارن — کیاہ یارن لۆدنم راہ

---

۱ وعدہ (اصل)، ۲ نقلن اندر "پاُٹھ" ۳ عاشق چھ پیرنی سنن رشین یانے ۔ کنہٕ دورکین ۔ پتہٕ لارن ۔ ۴ شاید ۵ زۆس

غزل

کاوو ترٕ آنمُ خوش خبر درباغ آمُت یار چھاه[1]
یِکھ باادب وچھ ہوش کرٕ در خواب چھا بیدار چھاه

وچھ آب جوین چھا دٕ و فوٗر یاں ژادٕرن چھا شور بوٗر
کینہہ ماچھٕ در گلشن فوصلٕ حوضن وٕ ونغان فموار چھاه

وچھ آب کینہہ از ناگہ سیٖ چھا پوش تازٕ باغہٕ سیٖ
سنبُل تٕہ شبیٖرے لاگہٕ سیٖ گلدستہٕ در گلزار چھاه

کوٗ سنوٗزی قمری پوشنوٗل یِھنہ تلن ژوٗر ہال ہوٗل
گُل از جمع[2] آن در وصُوٗل بُلبل تٕہ نالہٕ زار چھاه

مطرب انٛن باسوز وساز رقّاص ان یارٕ تھٕ بہ ناز
وچھ ناز نازک بیٖشوازٕ[3] کینٛخاب پٕر زر تار[4] چھاه

ساقی وچھُن ہیٖنھ آو موے گرٛتھ تیٖز وٕلی وٕلی آن پے
لس دیھٕ ہیٖ کاؤس کے در جام اسفندیار چھاه

گرٛتھ تیٖز یاس عرض کرٕ وہاب پٕراران زیرٕ دَر
وَنتس جواباہ موخیٖتصر تعطیل بجھا در بار پچھا

---

[1] ازچھ "چھا" وَنان [2] باأری لیکھتہٕ مطابق شمار کرن

[3] یِس گیٖون وول بیچہ گنٛدان چھ [4] نقلن اندر "ازتارہ" اصلس اندر "زرٕ تارٕ کمخواب" چھ اکھ خاص کینٛخاب یتھ گنٛز تلہ کوم چھٕ آسان کرٕ تھ ـ

غزل

یہ لولہ نار یارد ذرہ کوتاہ — بہ نار مژ تاب یارو کرہ کوتاہ

میہ سپنس گامتن آتش[1] کبابہ — بہ نارہ کو ندہ اندر درہ کوتاہ

ستم تہ ضرب تیغ و خنجر و تیر — سورم اتہ تام تاووني سرہ کوتاہ

اچھن چانین وچھم تاثیر سحر ک — میہ کور ہم دود جود[2] و گرہ کوتاہ

میہ نیو تھم دل بہ یک عشوہ[3] بہ غارت[4] — بہ دل بپلھ نیو تھ جانس ڈرہ کوتاہ

دو ہفنچہ زو نہ کور تھم یارہ زندہ — گلان چھس بال جانے شرہ کوتاہ[5]

وہلہ بوسر گذشتہ[6] ذرہ گذر کر
سہ داد یک پڑون دفتر یرہ کوتاہ

---

[1] کبابہ یہ دوے فارسی ہیٹھ بزہ چھ یوان امانوز کاشرہ لوتھوونس "آتش" بہ سپنز - غالبن دزنکو رنگ تاو نہ خاطرہ۔ یا شدّت سوزش اظہار کرنہ خاطرہ

[2] اے جود کرن والہ ماشوقہ   [3] اشارہ چشم   [4] لوٹ کرتھ

[5] یہ کوتاہ ہیکہ بیان کرتھ   [6] پرانہ وقتکر یانے لوکچارک قصہ ہے عشق

[7] تراو مشراو

غزل

عاشقس ماشوقہٕ سِےٚ نِش راز گیاہ
طالبس مطلوبہٕ سِےٚ نِش باز[1] گیاہ

بیس دِلس آسی زِ تارٕ دردو سوز
تس نِشہٕ سنطور چنگ و ساز گیاہ

عشق چھےٚ سیمرغ اندر کوہِ قاف
در جمع تس نِشہٕ عاشق قاز[2] گیاہ

دعشقنےٚ کوٚر پادشاہ بندس غلام
نیہٕ از محموٗد شاہ آیاز گیاہ

چھُم مہٕ از غم بنٛہٕ کوہِ بے ستوٗن[3]
کوہسارس کرِہ تیر انداز گیاہ

چھُس ژٕ مرغ خانہٕ دلبر شاہباز
کرِہ با شاہباز بطےٚ[4] پرواز گیاہ

چھکھ گس[5] دریاوِ[6] طوٗفان لے وہاب
تہٕ ژٕ اندر چھِہ ہُنر آواز گیاہ

---

۱ زکاوتھ ۲ اُنز ۳ شہ کوہ یتھ اُندی اُندی فرہاد اوس جوے ژٹان
۴ بطھ ۵ مُیچھر ۶ سکھ واو

غزل

چھس بہ ہوش آسان گاہ گاہ
چھم جنونک جوش آسان گاہ گاہ

گاہ دِوان چھس نالہ بو مانندِ نےَ
ہمچو بُت خاموش آسان گاہ گاہ

در پریشانی بہ فکرِ این و آن
چھس بہ غم بے ہوش آسان گاہ گاہ

از غرورِ مالِ دُنیا در سرور
چھم مےٚ تاو[1] و توش آسان گاہ گاہ

وُچھ مےٚ بیٹھ باعثِ بہر سو خار و خس
کیٚنہ تنا خس پوش آسان گاہ گاہ

فقر و فاقہ[2] گُژنہ تہ لب تشنہ گی
عیشِ خور، د و نوش آسان گاہ گاہ

زِ[3] امہ باپتھ چھنہ ہر و ختہ بنان
مِنّتِرِ کنٹرے بوش آسان گاہ گاہ

قبل[4] مستس یوٚت جسم و گرو فر[5]
خوف از خرگوش آسان گاہ گاہ

ذلو پہنے ہوش کر تہ اے وہاب
چھی موتن گوش آسان گاہ گاہ

---

[1] فارسی "تاو" چھ "تاب" معنیس منزور تاو بہ یوان یہ قوت۔ جلال۔ طاقت۔ توش۔ طاقت۔ گرمی۔ توانائی

[2] وہا بنہ وقتہ اُدِس شاہ رِسی کشیرِ ڈوگرہ حکمرانن۔ چکدارن تہ جاگیردارن ہندہ لوٹہ موجب فاقے فاقے۔ [3] مَنِس ہِسی لیتھ [4] گگرن [5] کن

مناجات

کرم ے عفو عصیان برحمت یاالاهی   منه گور بد نه ته کر جان یا الاهی
به چهپس الله ر گناه غرق سراپا یا ے ناافرق [1]   منه کاسم دوره ریچ فرق [2] برحمت یاالاهی
کرم بے حد منه بدکار دِتم خلقن منه آزاره   کرم ووني عفو نم کار برحمت یاالاهی
بدبخت [3] ووني دراد ب آس لد بهور وبي رب آس   ته کرتم ووزبتن پاس برحمت یاالاهی
بمس نه کانهه هبیبے ناوشه دلخسته ته کن آو   ننے مطلب بمس ذرا و برحمت یاالاهی
ومر ضایه به غفلته [4] کرم بدکار نے بهته   ته هاوم اصلیخی و بخته برحمت یاالاهی
لو کس بے راه چوآما عشره [5] کرم نه جان کاماه   دِتم اکه آبه داماه   برحمت یاالاهی
سنجامی گوس گمراه بهٹر نه ے به [6] دل لهنه   کرم واصل به درگاه برحمت یاالاهی
وچهنه منو نے به کرتوت گومت ابلیس مهوت [7]   کهولیس ے کرته سولوت [8] برحمت یاالاهی
منه هنو بچه بے عمل کانهه چهپنه در دورد نیا   ته بدهاو کهه الیس راه برحمت یاالاهی
منه چهمنه کانهه ته سامان به ابله [9] دراس نادان   بدس نبے کرکه جان برحمت یاالاهی
بهر دم توبه ٹیری ٹیری کرم عصیان ته ری زرر   منه کاسم غفلتکی کهٹری برحمت یاالاهی
گناه بم کری منه از تام رشب نه روز تاشام   جهلکه تم نم به اسلام برحمت یاالاهی
به آواره تباه کار براکنده گناه گار   ٹدین عاجن ته رستا به برحمت یاالاهی
منه عاجن سترکرتم درِ رحمت ٹٹر نتم   زعرفان سینه به تمه برحمت یاالاهی

بہ نور و فیض و رحمت رفیق و والدین ہنٛد   نصیبہٕ کرمُتہٕ جنّت برحمت یا الٰہی
بہٕ چھُس بے دست و بے پا بے پریشان حال بے ہمٲے   دِتم مے خٔلتس جاے برحمت یا الٰہی

وہابؔ از کارِ شیطان زِ کردٕ خود پشیمان
عطا کرتم ژٕ ایمان برحمت یا الٰہی

---

۱ سراپا = کلہ پیٹھ زنگن تام ۔ فرق = تال
۲ دومیس مصرعس اندر "فرق" لفظ وہابس مُشتبہٕ گوٚمُت ۔
۳ تھیکنہٕ ۔ پوٗرٕ وٕ وہ مید تھاوِتھ ۔ کُنہٕ کُنہٕ علاقس اندر چھ "نبدِتھ" بہٕ ونان
۴ بغفلت (اصل)   ۵ عربی "اعمیٰ" اُنٛن
۶ "بہ" چھنہٕ دیوانس اندر درج سپدمُت   ۷ ھدہٕ خوبہٕ ہاران
۸ اور   ۹ دُل ۔ بے وقوف   ۱۰ بِنہٕ کرتوتہٕ نہٕ بِنہٕ نیو اعمالو

نعتِ شریف

کونہٕ یرو آسی مۆنز نبی   صَلَّی اللہ عَلَی النَّبی
عاصیَن ہُنْد سُے مُرتجیٰ   صَلَّی اللہ عَلَی النَّبی
خالقس اوس فقط مُدا   خلقس منز رسول خدا
نور تہٕ فیض براہ ہُدا   صَلَّی اللہ عَلَی النَّبی
نورہٕ لٹسے پاٛدا کوٚرُن   سینہٕ تمس رحمتہٕ بوٚرُن
عقلِ کُل تس دِلس جوٚرُن   صَلَّی اللہ عَلَی النَّبی
سۆز رحمت پروردگارن   موکہٕ لاوِی گناہگارن
کمہِ بابتھ چھہ آسی تھاۓرن   صَلَّی اللہ عَلَی النَّبی
سون نبیؐ چھُہ تھدِہ شانہٕ   عرش تمس چھُہ کولشہ خانہٕ
نورہٕ لوٚرت سُہ دُر دانہٕ   صَلَّی اللہ عَلَی النَّبی
اُوٚ نگجہ سِتن اشارہٕ کوٚرُن   زونہٕ ژٹھ دوٚ پارہٕ کوٚرُن
روسیاہ قوم کفارہٕ گوٚرُن   صَلَّی اللہ عَلَی النَّبی
اوٚبرہٕ چھُنتر لس سایبانہٕ   ژھایہ ہُنْدے نٕہ لس نشانہٕ
نورہٕ لوٚرُن سُہ دُردانہٕ   صَلَّی اللہ عَلَی النَّبی
سون نبیؐ پاےٕ غمبرن   تاجکی پاٹھی زیبا سرن
تم تہٕ ییوہ سے درودہٕ پرن   صَلَّی اللہ عَلَی النَّبی
جنّ و انسان زمین و فلک   کنہ تہٕ کُلی ملوک و ملک

چھی پیران علاک علاک   صلی اللہ علی النبی
خاک و آتش بیٚیہ آب و ہوا   بیٚیہ یہ کینٛہہ چھہ تمہ سوا
تر چھہ پیران نوا بہ نوا   صلی اللہ علی النبی
کوہ کَر یوہ تہ شمس و قمر   وحش طیوٗریم جانا ور
سارِ نے ورد چھہ زیوہ اندر   صلی اللہ علی النبی
برج و ستارہ تہ راس و ذنب   ییمہ ستن پرزلان چھہ تب
سارِ نے وظیفہ چھی بہ لب   صلی اللہ علی النبی
عرش و کرسی درودہ پران   بیٚیہ ساری پیغمبران
وچھنہ نازل چھہ در قرآن   صلی اللہ علی النبی
پانہ منیانے غافل مہ روزہ   زندگانی چھیوٗ ژیٚیہ منوزہ
جان و دل پیہ و ٹھابہ لبوزہ   صلی اللہ علی النبی

---

١ گناہ گار   ٢ رچھن وول تخنادنہ دل   ٣ حرف   ٤ ہما ینتہ چہ ونہ خاطرہ
٥ لکھور بانہ جاے   ٦ دنیہکر ساری ملک   ٧ علیک علیک فقرک مخفف یعنی صلی اللہ علیک   ٨ علم تنجیم منز "راس جدی" تہ "راس سرطان" یم چھہ آسمانکی نم زہ مقام یوٚرکنی ٢١ مارچ تہ ٢١ ستمبر آفتابہ چھہ لیکان۔
٩ اکہ ستارک ناو   ١٠ "چھہ" لفظ چھنہ دیوانس اندر
١١ اِنَّ اللهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا (سورہ احزاب)

منقبت چار یارِ باصفا

جار سردار چار یار نبیؐ — سُانی غمخوار[1] چار یارِ نبیؐ
اُسی نم روز و شب بجان و دل — ایسناد ہ بکار و بارِ نبیؐ
کارا دسکہ ادائے فرض و سنتُ — خانمان ہم بہ جانثارِ نبیؐ
اُسی در ہر جہاد در ہر جنگ — متفقؔ تم بہ کار و بارِ نبیؐ
سہ ابو بکرؓ حضرتِ صدیقؓ — شیخ اسلام یارِ غارِ نبیؐ
ثانی اثنین اذ ہما فی الغار — وحی نازل بنام یارِ نبیؐ
یارِ ثانی سہ عمرِ فاروقؓ — لُس سُین جان و دل نثارِ نبیؐ
کو رنہ غمِ زا نہہ بروز و شب آرام — تُل نہ بر سر بہوش یارِ نبیؐ
شاہِ عثمان جامع الفرقان — صاحب شرم نرم یارِ نبیؐ
اُسی ناظم[2] لس گران ساری — اوس لس قدر[3] و اقتدارِ نبیؐ
شہ علیؓ ولی[4] شاہِ مردانؓ — گلبنِ باغ[5] گلعذار نبیؐ
درجہان رُوْدِ فیض[6] حق باقی — از علی سے جیھ یادگار نبیؐ
اے وطب زہ نہ وتی فدا کر جان — دل نہ بنیہ دیدہ کر نثار نبیؐ

---

١ غمخوار (دعمل) تعظیم (ذمل) ٣ "قدر" یمہ موجب زہ ہمن آیہ آنحضور صلی اللہ علیہ وسلم منزہ زہ کورہ اکہ اُلس بنہ لکاح تہ "اقتدار" امہ موجب زہ تر تیم خلیفہ اُسی ہیے۔

٤ وارث ولایت ٥ گلاب نُغُرُ ٦ دنیوی فیض خلافت باطنی فیض۔ روحانی دُنیا

منقبتِ حضرتِ سُلطانؒ

جنابِ حضرتِ سُلطان چُھ فیض ورمتس بأنی
حبیبِ ذاتِ عالی شان نتہٕ محبوب سبحأنی
بتہٕ برلش خلعتِ غوثی رفیق حضرتِ ویسیؒ
زحق چھُس ملک موروثی لبسرتس تاجِ سلطانی
چُھ ختم الاولیا رسلطان تقی نتہٕ اتقیار سُلطان
کران مبترہ کیمیا سلطان کنبن دُر جوہرِ کأنی
شہٕ قطبن غوثن نینے ہندشاہ چھِ تمِ تارکھ نتہٕ سلطان ماہ
بہٕ حالِ مخلصان آگاہ بہرکس مُشفِق جأنی
مریدن مخلصن ہردم سپدن غمخوار در ہر غم
لوٗے محبوب در عالم لقب لش آو اسمأنی
غریبن ہندِ سرمایہ شہٕ برسر سایہٕ نِے سایہٕ
زِ داورلش چُھ نھوٗد پایہ لقب لش قطبِ ربّانی
نہی دِستن شہٕ گنجینہ بہرکس صاف بے کینہ
مُصفّا ہیوٗ آینہٕ نتہٕ خورشید نوٗرأنی
چُھ مظلومن پیٚے امداد کران تِمے جابرن برباد
غمس اندر کران دلشاد مریدن از مہربأنی
کرہِ سلطان خاکس زرمتبہ ناکارس کرہِ بہنر
لبعد وہ میدِ بھس بر درچھِ اسی خاکانتہ خورجأنی

مێ٘ہ مٕوخنا جس کرٕم خورسندٕ بہ چھُس لاچارٕ حاجت مند
دِتم اسلامس ییٚتھ اندٕر نمتہ جے درمسلمانی
بہ چھُس مسکین گدا ہیکس نہٕ چھیکھ شاہِ شہان بے لبس
دِ کینٛہہ خازانہٕ مسکینس نٕہ بٕہ چھےٚ شاہی نہ سلطانی
شہس شورِ گدایاں خوش غریبن عاجزن ہنٛد وٕش
گنڈِ و دستِ شریفن کش جو برقِ ابرِ نیسانی
دِماغ از فکرِ وغم رنجہ دِتم کینٛہہ فاضہ گےٚ گنجہ
بٕنیہٕ مے آدہٕ دِل دلگنجہ نٕہ لیم غم تہٕ پریشانی

دو بیتی

بہ چھُس دِل خوش بہ مسکینی بنازِ جاہِ سُلطانی
مێ٘ہ چھُم سۓ مٕنٛک دربینی نہِ داغ راہِ سُلطانی
مێ٘ہ کیاہ غم از سخن چینی چھُہ سُلطان رحمتک بانی
مێ٘ہ کاسِم سۓ پریشانی سہ چھُم محبوب سبحانی

۱ نشانہٕ ییٚتھ ۲ سہ لال شہ فطری عو اِلو سیتی ہنیو مُت آسہٕ ۳ "و" چھنہٕ دیوانس اندر
یِسون ہُن تہٕ سون مہوہٕ ۴ ابتہ چھنہن ۵ خیرات خور (اصل) خازانہ لکھنہٕ وٲل
۶ بے لبس انسانن ہنٛد شہنشاہ - دیوانس اندر چھہٕ "بے جس" لیکھنہٕ آمُت
۷ وہراٗ تہٕ اور جہِ وزہٕ ملہ ہندی پاٹھۍ ۔

غزل

(بمقام نٔگہ باغ نادٕہ پورہ سری نگر)

جانانہٕ سرودِ ساز لاگے — سامانہٕ زٕری بہ ناز لاگے
محمودٕ وٕ دٕہ لوٗبہٕ زر خریدٕ — غلام چھُنے آیاز لاگے
بروےٗ مصحف کرٕ بہٕ تاظیم — بسوےٗ کعبہ نماز لاگے
غرض متیہ اوسُم ہنٛن دل وجان — بدام زلفِ دراز لاگے
بہ لب لبٕ وبہم بہ سینہٕ سینہ — بجاےٗ[1] خلوت بہ زار لاگے
بہ درستادٕ بہ نالہٕ زاری — بہ زور وشور وآواز[2] لاگے
وہاب لعشق تو ہیچھو مجنون — دیوانہٕ با مجاز[3] لاگے

---

۱ اندکُن روزنٕ ہنٛد کُنہٕ خلوکھ جایہٕ   ۲ "آواز" لفظُک ژھوٚٹ
۳ بُہزی یا ۴۲ حید وہاب یہ غزل لیکھنہٕ وقتہٕ "مجازی دورٕ" منز گذران اوسُمت ۔

مېٚہ نیٚوٗ نم ژھیٚس اکی پیالہٕ

مېٚہ دِتِنَم کلہٕ والن مَس — مېٚہ نیٚوٗ نم ژھیٚس اَکی پیالہٕ
ژھیوٲنی لوٚکھ مېٚہ کو تاہ رَس — مېٚہ نیٚوٗ نم ژھیٚس اَکی پیالہٕ
مېٚہ زٲجم لولہٕ نارَن وَس — جگرے گوم پرٕ کالہٕ
بہٕ ووٚنی دیوانہٕ گٲمتٕ ژھیٚس — مېٚہ نیٚوٗ نم ژھیٚس اَکی پیالہٕ
بیرٕ اَندرِم دود باوٕ کَس — بہٕ ووٚلنس جادِ کی زالہٕ
ژھیٚنہٕ لوٚ خُتنہٕ جادی ہا نکل لَس — مېٚہ نیٚوٗ نم ژھیٚس اکی پیالہٕ
کمانے زورہٕ موکلٕ کس — بہٕ لوٚ ہم تتھرٕ ووٚنی ژالہٕ
مَرے لوٚ کرٕ تہٕ لِلّٰہ بَس — مېٚہ نیٚوٗ نم اکی پیالہٕ
متیوٚ کَس لشہٕ لوٚ گیوٚ رَس — لوٚ ژھیٚنس مخمور متوالہٕ[2]
ژٕہ نے بجہ لوٚ مَرے بے کَس — مېٚہ نیٚوٗ نم ژھیٚس اکی پیالہٕ
سیاہ چشمو مېٚہ نیٚوٗ ہم ژھیٚس — گٔیس فلوا لوٚ لٕ لالہٕ
ہُرِ بتھ جھی زٕرٕ دکھا[3] سلین مَس — مېٚہ نیٚوٗ نم ژھیٚس اکی پیالہٕ
بیہ اَندری ژوٚر آلسی لَبس — سہ کرٕ زاہنہٕ لسہٕ اَمہ حالہٕ
ژھُرٕ تُس ٹیے ضربِ خنجر لَس — مېٚہ نیٚوٗ نم ژھیٚس اکی پیالہٕ
مېٚہ شینکی یاٹھی گوٚرِم زَرس — مٹیٚرے مٹرٕ گوم مٹوٕ کالہٕ
کنین لوٚ کلہٕ چھاوان ژھیٚس — مېٚہ نیٚوٗ نم ژھیٚس اکی پیالہٕ

وہاوِ ترا وتوٚ وسوٚس[۳]   پہ دنیا اوس جنجالہ[۴]
پہ کٔس روزان تہٕ روزی کس   مێٚنہٕ نیوٚنم جئبس اکی پیالہ

---

۱ "کمانہِ ہٕنٛدکس چارٕن" گو زور کٔرِتھ امیُک تانٛہتۍ کوٚر چارٕن یمہِ ستی تیر سیٹھاہ برو نٛہہ نیرِ

۲ فلوا -   ۳ پُرخمارٕ اچھن   ۴ نیا پیچی جابے -

غزل

وۄلہٕ نیٚرِو یار ژُھنے آسہٕ مادرہ عیدگاہ
وۄن میٚہ کاوَن مار[1] بیچھنے[2] نوٚن چھ واتان گاہ گاہ

عالِمِ مسجدہ نکھہٕ آسان بوٚنہ شہلِس سرِو نازہ
گاہ آسان زوٗرہ[3] نہٕ گاہ فرازِ[4] خانقاہ[5]

نغلہٕ[6] بوٚنِن تَل بہٕ خلوتھ گاہ گاہے چھُس مقام
گاہ پوٗشیدہ چھُس تنہا گاہ اندر چارہ[7] راہ

پٔرنہٕ دوہہ آسان ہمیشہ تبدیل اندر روز و شب
گاہ فنا فی اللہ سہٕ آسان گاہ ژٕندر گاہ ماہ

بُت پرستن سیٚتی آسان گاہ چھُس بتخانن اندر
گاہ بہٕ کوچہ در گدایی گاہ بدنیا پادشاہ

گاہ نوٗح در بادِ طوٗفان گاہ در آتش خلیل
گاہ اسماعیل قربان گاہ یوسف بہٕ چاہ

گاہ موسےٰ کیتھ گو فرازِ کوہِ طوٗر
خوش لحن داوٗد در دنیا سلیمان پادشاہ

اَز اَحد اَحمد نَنیو و تہٕ اَحمدس زٕ بیا اَحد
دۄن اَندر مُد کینٛہہ چھُہ ہیۆن کَڈ وُچھِتھ ینٛہ کُن رٕنٛد گیاہ
ہِی چھُہ باقی نی زٕ یہٕ مطلب زان اَتھ منٛزٕ لے وُہاب
قطرہٕ دٔر دریا تہٕ دریاوس بہٕ قطرٕ فرق گیاہ

---

١ زلف یار۔ مطلب معشوق   ٢ تمن بجھنہٕ یم عید گاہ اُمنٛز آسن۔
٣ شہرٕکس عید گاہس اَکھ اکھ مقام   ٤ ہیۆر ہیرن۔ وٕ تہٕ منٛز۔ نزدیک۔ دٕجھنی کھوٕدٕ
ہیرہ تہٕ بۆن   ٥ خانقاہ شاہِ ہمدان علیہ الرحمہ
٦ یم شہرٕکس عید گاہس قبلہٕ طرفہٕ چھِ   ٧ ژٕدٕوٕلش بیٛٹھ
١٢ سلطان سکندرہٕ سندِہ وقتہٕ چھِ اَمِچ بُرن کھالنہٕ آمٕژ۔ یہ بُہن اُس حضرت میر محمد ہمدانی زٕ صاحبن مُلی انیٛژمٕژ۔ سلطان سکندرس پننہٕ کوٚر اَتھ مشیدہ تنٛدی ینٛجوی علی شہن وارباہ کھجزہٕ بیچھر تہٕ امی سندی سبی ناوس بیٛٹھ چھِ اَتھ "عملی مسجد" بدلہٕ "عالی مشید" ناو چلہٕ ونٛن رود۔

غزل

مےٚ کرتَم وادنی درمان طبیبہ
مےٚ چھُم درجان وول ارمان طبیبہ

سینٹھاہ چھُم آرزو دیدارہ چانیکٕ
الٰہی کٔہ آسہ نامیانے نصیبہ

کرٕم منظوٗر بر داغ غلامی[1]
کرٕم در بندگی فرمان[2] مُنیبہ[3]

مہ ترٛاوُم دوٗرٕ از کوے رحمت
اَمُن در زمرہِ دربان قریبہ

بہ منبر کھس دعاے مغفرت پَرٕ
گژھن آزاد یُہ عقبان[4] خطیبہ[5]

عجب بُدِ مے کرکھ بلکل عجب چھُہ
گژھی نہ رحمتس نقصان عجیبہ

رِحمتم آلو وہابس لو تہ وا ہُہ
دوہ لو نزدیک پُر عصیان غریبہ

---

۱ غلام داغ تھاوتس پیٹھ   ۲ حکم   ۳ مُنیب چھُ خدایہ سُندا کہ صفت آلو بوزن وول دٔے ۔   ۴ نافرمانی کرن وٲل بندٕ
۵ اے خطبہ پرن والہ   ۶ اگر مےٚ حق آسہ ورٲے پننہ رحمتہ سیتی مغفرت کرِتھ تعجبس منز ترٛاوکھ بہ چھُنہ کینٛہہ عجب تہ کیازِ تہٕ چھکھ کا ینالس اندر عجیب کار کرن وول (عجیب) خدائے ۔

غزل

مدلواره بدن زولنہ منیہ ناره
منیہ ترزاوم آب نارس بالہ یاره

بلن[1] مے دردِ دل دیداره جانے
ژلن مے غم تہ بم[2] از یک اشاره

منیہ چھم از دردِ ہجرت جان برلب
مره بو کیاه کره کینہہ چھمنہ چاره

اگر مے ہاوہم دیدار یک باره
بنیم مے زندگانی از دوباره

زلف چانی چھ ظالم کالہ شہمار
سیاه شہمارو ے گورمس نہ ماره

گورم امی لالہ رو خسارن ستم مے
ہیتم مے دلبرو چھیس لو آواره[3]

پریشان حال چھس دلخستہ مسکین
ژنہ چھے ناعار میانے بالہ یاره

ژو چھکھ موت گو ہتن نازن تھارن
نہ چھس بر در ستاده انتظاره

وہاب از غم پریشان خستہ خاطر
دزان اندری سو ہم[4] زن لولہ ناره

---

۱ وہابن چھ "دردِ دل" مرکبس اندر "درد" جمع تصور کرِتھ "بلن" لیوکھمت

۲ "بم" چھ غمس ہم وزن مہمل لفظ ورتاو نہ یوان۔ مطلب چھ آسان غم تہ پریشانی ہیتره

۳ آواره بدلہ وزنہ باپت "اواره"

۴ "ہم" چھ کاشرین سرن اندر اکھ خوشنما گاسہ قسم ییتھ لو کھ ولنہ کرِتھ کھاوان چھ تہ سینہ
بدلہ کھیوان چھ۔ یہ چھنہ ابی جبرِ ہندی یا ہتی سہل سہل ہتو کھان۔ رہتھ گرژھنہ تہ اگر امہ چه دل بہ
نار دِموی چھ واریاه سوتہ سوتہ دزان۔ کاشره شاعری اندر چھ گوڈنچہ لٹہ وہابن یہ لفظ ونمت

درِ لوٚگمے دوٚہ

بال گامہٕ چھلیس با میرہ — درِ لوٚگمے دوٚہ
ہمسہ بس گوادَہٕ کیاہ کرِہ — درہ لوٚگمے دوٚہ
تازہٕ پھلیاہ آسم ہرِہ — یام ڈیو ھٹن لیہ
پوش ہری ہتھ روزہٕ گنڈی ہیرہ — درہ لوٚگمے دوٚہ
یارہٕ زی ہنہٕ دٕرالیس گرِہ — برونہہ آمو کوہ
دا دی لدیسے کوہ کیاہ کرِہ — درہ لوٚگمے دوٚہ
بجہ نیرہ[۱] آلوان نیرِہ — بالہٕ یارو بو[۱]
لسنہٕ مو سجر یان ترٲوے لرِہ — درہ لوٚگمے دوٚہ
وہمبو بلینہٕ ہرکانہہ مرِہ — چھکہ[۲] زہٕ ماران زعوہ
مرہ بس لش کُس کیاہ کرِہ
درِہ لوٚگ[۳]مے دوٚہ

---

۱ دیوانس اندر چھ "بوہ" ۲ نہٕ زا نھتہ نہٕ کیاز ہٕ چھکہ زعوہ ماران ۔
۳ لوٚگی (اصل) چھاز" لوٚگ میے" نہ" لوٚگمے" دوہ نہٕ وُے مانے ہیز لٹھ اکھن ۔

ردیف

ی ے

.P Collage
Srinagar.
Acc. No..

ونده لو یاره کله

وڈہ لو بیمار بلہ — ونڈہ لو یارہ کلہ
مینہ دو دل نیزہ تہ زھلہ — ونڈہ لو یارہ کلہ
بچیس لو کالہ مارن — مینہ جھم جیوہ کہ خون ٹارن
تھو وتہ شہار بلہ — ونڈہ لو یارہ کلہ
خمارہ ہترہ چشمہ — چھبہ بانانہ وکر شمہ
ننہ اُمبوّر زلہ[1] — ونڈہ لو یارہ کلہ
لتا طرہ وادہ تھاوِ تہ — کولو گو ہم ترہ تڑاوِ تہ
وچھنہ لو نیل بلہ — ونڈہ لو یارہ کلہ
وچھکنا سیندہ ہندتور — چھلہ لو اتھڑ تہ کھور
یہ خوشبو عطر ملہ — ونڈہ لو یارہ کلہ
صدائے عاجزان لو زہ — دماہ کن دائرہ کھٹی روز
ترچہ پرتہتہ ڈیدہ تلہ — ونڈہ لو یارہ کلہ
خراب وختہ بیمار — چھہ جان برلب زہ آزار
جھوکہ لد نیزہ[2] بہ سلہ — ونڈہ لو یارہ کلہ
وٹھ تیرو نیزہ — وچھنہ جاگی ستیزہ[3]
کوژن ادہ کو صلہ — ونڈہ لو یارہ کلہ

---

[1] آنبوز ہتھیار ک ہجر [2] نیزہ پھلہ سینہ زخمی کنز صت۔ نیزہ گے ماشو قہ تُسندی اُحہروال۔
[3] جنگ۔ ستم۔ کازھ

ہا دلبرہ کرہ کیاہ

کاژہ زۄن زان لاجنقس درہ … ہا دلبرہ کرہ کیاہ
تاژہ پوش زان کٔر ہقس برہ … ہا دلبرہ کرہ کیاہ
لول چھم ہولہ چانے مرہ … مرنہ وِ زے پرہ کیاہ
جون ڈورہ پر کو ناہ ذرہ … ہا دِلبرہ کرہ کیاہ
چانہ لولہ چھم ارہ سرہ … وسہ نار چھم ذرہ کیاہ
وتہ ہنہ چھیس پہیمز پریہ[۱] … ہا دلبرہ کرہ کیاہ
ژے ژھانڈان ژرایس گرہ[۲] … غار زان چھیس ڈرہ کیاہ
چھم نہ وتھ وبز کیتہ نام مرہ … ہا دلبرہ کرہ کیاہ
رود چھُم مے جو دو گرہ … جادِہ لسنے درہ کیاہ
بلہ تژ ادی منز چھی اجدرہ … ہا دلبرہ کرہ کیاہ
مۆدی گا تباہ چانے شرہ … گیبہ واران کرہ کیاہ
بو تہ مرس وونی کیاہ ڈرہ … ہا دلبرہ کرہ کیاہ
وہتو آب وُچھ آ گرہ[۳] … جو بہ[۴] اندہ سرہ کیاہ
آگرہ گرژھ[۵] سو ژے سرہ … ہا دلبرہ کرہ کیاہ

---

۱ اکھ وو بہ ہش
۲ ہ گوژھ ازی کہ تلفظ مطابق "گرہ" آسن ۔ مگر نیلہ سمہ رہ وزن
۳ آ غرہ (اصل)
۴ محدود رفزتھ
۵ عالم روحانیت

مارِ گزندہٕ

مینٛہ ژراپان سینہٕ ہیم مارِ گزندہٕ
چھ کیاہ پرکینہٕ ہیم مارِ گزندہٕ

کوٚرُ نھٔ ہے پارہٕ پارہٕ بالہٕ یارو
ژبہٕ چھی کمہٕ دبینہٕ ہیم مارِ گزندہٕ

سیاہ رنگہٕ یہ ماچھےُ مشکٕ ناتار
اَنِتھ ماچلینہٕ ہیم مارِ گزندہٕ

زکینہٕ عاشقن ہیم سینہٕ ژراپان
ژبہٕ قولو چھی نہٕ ہیم مارِ گزندہٕ

چھ تھاوان زوٚرہٕ زیرِ سینہٕ ہردم
مہٕ[2] و یہ وینہٕ[3] ہیم مارِ گزندہٕ

چھ لاران آبہ کے ژراتنے بہ تیزی
سوے آبینہٕ[4] ہیم مارِ گزندہٕ

شوٚنگتھ چھی حشنہٕ گنجن ہٹھ زہٕ تہار
سرِ گنجینہٕ ہیم مارِ گزندہٕ

نہٕ گلدستنے ہٹھ مست درخواب
وُچھم بِسکینہٕ ہیم مارِ گزندہٕ

وطا آو کھوژ مارن خوف جان کر
کھینے مسکینہٕ ہیم مارِ گزندہٕ

---

۱ ژراپل سرِیچھ — ۲-۳ زوٚن تہٕ — اگر بتہٕ دٕ ہوی پتہٕ یزنہٕ مزہ ہم زادہٕ

۴ سینہٕ معشوق —

۸۲۰

غزل

ہا یارہ آمارہ چانے وُچھتو بہ چھُس کمہ حالہٕ
آہم ہٕ چھُم کیاہ مانےٛ کیاہ میون چھُےٛ ملالہٕ

نیوٗتھم میہ خواب وآرام کوٗرتھم میہ مندنین شام
ناحق گنڈیس بہ بدنام کوتاہ بہ دودٕ ژالہٕ

آوارہ چھیس پریشان زانہہ لوچھینہ ڈیشان
چھُم جان ودل پریشان غمگین بہ آہ و نالہٕ

چھیس وَنہ بیٹھہ بہ ہزاران از دیدہٕ خون ہاران
رِچھم مار چانیٛ ماران مارَ ورُنس بہ نالہٕ

گوہم شراب چاوِتھ ژوٚلہم خراب[2] ترٛاوِتھ
ہمُبر زِلہٕ میہ ہاوِتھ زَن چھیٛ شراب پیالہٕ

یاہا وَنم سہ ماہ روے محرابِ کعبہ ابروے
دِل ہیٚتھ ژوٚلُم سہ گیسوے گُل زَن لجس بہ ژالہٕ

خوار و خراب خستہ آوارہ دل شکستہ
استادہ دست بستہ افتادہ کمہ[3] حالہ

وُچھہ موج اچھ لوشن سبزارِ کیاہ چھُہ گوشن
بلبل بہ گلُ چھُہ توشن مشتاق سوبے لالہٕ

بردرو ہاٮٕ ہزاران از دیدہٕ خون ہاران
کوٚرتھم زبہ تیر باران کُس مار مٕہ کھالہٕ

---

۱ معنی واصل۔ ۲ خراب کٔرتھ یانے خانہ ترٛاوتھ۔ ۳ سبتھاہ بدحالہٕ

دَماہ اکھ روز آہستہ

بہ گورٕ بعس بارہٕ دلختہٕ　　دَما اکھ روز آہستہٕ
بخوٗتم چھکھ کمر بستہٕ　　دٕما اکھ روز آہستہٕ
بُمبر زلہِ چشمہ کیاہ چھےٚ مست　　میٚہ حال وہوش گوارِ دست
بٕبرِ تھ زلن کھاسنےٚ مَس تہٕ　　دُما اکھ روز آہستہٕ
دِوان چھکھ تیر بےٚ وابہ　　گوٗرُ تھٕ ژی عالماہ ضایہ
کمان ابرو چھہ پیوستہٕ　　دَما اکھ روز آہستہٕ
بہٕ چانی لالہٕ رو خسارن　　وُدہ زلن زولنس نارن
ژٕ بیہ رو رخ چھی سوٗرخ گلدستہٕ　　دَما اکھ روز آہستہٕ
پریشان حال آ وارہٕ　　چھُسےٚ استادہٕ بےٚ عارٕ
بہٕ بےسامانہٕ بےکس تہٕ　　دَما اکھ روز آہستہٕ
ژٕ ہٕ وُچھنہٕ پانہٕ کیاہ چھُم حال　　میٚہ وَنتم ہزارہٕ گوٗتاہ کال
دَوادِم بینہٕ نےٚ دستہٕ　　دَما اکھ روز آہستہٕ
وہالبس کرِ وفا[2] وارہٕ　　چھُہ ہزاران وُچھنہٕ استادہٕ
بدامِ عشق پا بستہٕ[3]　　دُما اکھ روز آہستہ

---

1. منٛابس خوٗلس　　2. وفا وعدہ (اصل)
3. زنگہٕ گنڈ فند۔

غزل

بہ یار و شیرہ لاگے ژ بیہ سُنبل تازہ تازہ
مبہ اُنی مے شالہٕ باغہ[1] ژ بہ کرٕ گلُ تازہ تازہ

تیم[2] از لالہ در باغ سرد و ساز تہٕ راگ
ژہ خوٗرن ہیٚہہ بہٕ منز باگ غزلُن تل تازہ تازہ

شگوفہ[3] پوشہٕ موٗرن تماشا وچھنہٕ خوٗرن
چھ تل دٔون کنہٕ دوٗرن زہ کا گلُ تازہ تازہ

گولابن ہٚنہٕ خوشبوی گلالہٕ پھٗلی ہر سوے
ژہ ہیٚہہ لو لالہٕ بر جے انے گلُ تازہ تازہ

کبوتر وچھ بہ پرواز قمری کو ستوٗری ہمراز
ژہ درد چ لوز آواز زِ بلبلُ تازہ تازہ

دُزن ہیٚوت ابرٕ چھوٗن گرزن ہیٚوت پوشولن[4]
دوا ہیٚو دِل موٗلوکُن بہ علغل[5] تازہ تازہ

دٔوٗدُے لُس عشقہٕ نارہٕ ترٕ مس کنہہ چھے نہٕ چارہ
وہاٗ لو کرزہٕ وارہ تاقل[6] تازہ تازہ

---

1 - رنگریس اندر "شال" خاندانک اکھ باغ یتھ حال حال تام یوسمن پھٗلے چھاو نہٕ لو کھ اکی بوان۔

2 - اکس نقلس اندر "بنہٕ مو"، اصلس اندر چھ وہابن پنٕنہٕ اتھہ یہ مصرعہ نہٕ ناوِ نقہ بنیٚھہ کنہٕ "تیم از لالہ در باغ" . . . درج کورمُت۔ 3 - شگوفہ (اصل) 4 - ملولن (اصل)

5 - ژریہ اندر نیلیہ پیالس شراب ترٛاوان چھ امہ چہ آواز چھ "غلغل" ونان

6 - صبر، ژٕڈ

کرِ وا وپوشہ لنجہ

میہ لو دِل روزِ ہ ڈشنجہ | کرے واو پوشہ کنجہ
لوگمُ وأنجہ پنجہ | کرے واو پوشہ لنجہ
ملتیو بٹری مے میہ پیالہ | چٹنو داماہ ژرہ لالہ
نتہ بو گژھہ رسنجہ | کرے واو پوشہ لنجہ
ملہ کو فوٗر یاران | ہیم چھے وُنہ آدن
بلہ نا آمہ ژنجہ | کرے واو پوشہ لنجہ
ڈزس بہ تولہ نارہ | جگرس گوم پارہ
چھُ میون ہیٚون کھشنجہ کھنجہ | کرے واو پوشہ لنجہ
لوکرنس سِنہ دردام | میہ چھمُ نہ خاب و آرام
عذابس درِ شکنجہ | کرے واو پوشہ لنجہ
میہ عشقن تھوٗو ارمان | بنیو نہ اتھ میہ درمان
بہ حسرتہ چھس میہ کوہ نجہ | کرے واو پوشہ لنجہ
دہان غنچہ شکر لب | عجب کیاہ چاہِ غبغب
حیاتک ناگ ہو سنجہ | کرے واو پوشہ لنجہ
چھہ گنجس آچھی شہمار | گران موہ خاجنے لار
چھوٗنی کیاہ حسنہ گنجہ | کرے واو پوشہ لنجہ

دهٔ بو بالهٔ یارٔ ن　　کوږن گیاه بے قرارن
گډِن نمئ مُلهٔ مو سِنجه　　کړے واو پوښته لنجه

---

۱ کهوږن　۲ لوکہ‌چار - جوانی　۳ خواب (اصل)　۴ بہ ادس پڑانہ وقتہ عذاب
کرنک اکھ آلہ تہ　　۵ بحسرت (اصل)
۶ کم گڈھی - حسنہ گنجہ جیہ منادی - امیہ بروتہہ یلے نداچہ محذوف - یانے اے حسنکہ خزانہ
(ماشوقہ) ژتہ کیاه گڈھی کم ؟

کوٚ ووکٕر نقس پراکندٕہ

ہیٚوبے عارٕہ گر دنٚدہٕ
کران ہمسایہٕ چھم خندٕہ
جگرٕ مے زٕ ولتھم نارٕہ
میٚہ مارِتھ رٕو دہم اندٕہ
گوٚمُت مشغوٗل سارِن چھکھ
بہٕ چھیٚس آوارٕہ شرمندٕہ
بہٕ نا آزمودٕہ اسِس خام
بہٕ زالس لاجِتھس فندٕہ
مرٕ یوٗ مِٹہٕ کھسنے بار
ہمیٚز بوٚ گرٕ تھہ ما زندٕہ
متیٚو مشتاق زی کُن چھیٚس
بیھوٗلے انز دیک آیندٕہ
چھُہ عشقُک نار بے پروا
سیٚن شاہ بندِ سے بندٕہ
گنیمہٕ آوارٕہ چھیٚس برہم
گیٚس دیوانٕہ درماندٕہ
وہاب از دردِ دل رنجہ
بلہٕ بوٚ جانہٕ گلقندٕہ

کوٚ ووکٕر نقس پراکندٕہ
کوٚ ووکٕر نقس پراکندٕہ
گیٚس دل خستہٕ آوارٕہ
کوٚ ووکٕر نقس پراکندٕہ
بلیٚو مُت یارٕ غارَن چھکھ
کوٚ ووکٕر نقس پراکندٕہ
وچھُم سے دانہٕ اندرٕ دام
کوٚ ووکٕر نقس پراکندٕہ
اگرٕ یہ ما وٕہ مکھ دیدار
کوٚ ووکٕر نقس پراکندٕہ
دِوان گلزارٕ نے وٚوٚن چھیٚس
کوٚ ووکٕر نقس پراکندٕہ
کرٕن مسکین کم کم شاہ
کوٚ ووکٕر نقس پراکندٕہ
میٚہ کرتم دادِ نے مرہم
کوٚ ووکٕر نقس پراکندٕہ
شہس خرگوٗش در پنجہ
کوٚ ووکٕر نقس پراکندٕہ

---

۱ دورٕ بوٚزٕ نن والہٕ ۲ ووٚپرٕن ۳ بے تجربہ ۴ نزیٚہ نکھہٕ روزنہٕ ۵ غلامس

یۆری ییتم دلبرٕ

سۆرکۆر نقم گیاہ کرٕہ یۆری ییتم دلبرٕہ
پکھ نرتہٕ دۆنی بو مرٕہ یۆری ییتم دلبرٕہ
بال بو دیوانہٕ چھپیس شمعسے پروانہٕ چھپیس
چھُس نہٕ پروا کھ ندرٕہ یۆری ییتم دلبرٕہ
ڈیڈٕ تل یاران بو خوٗن دِل ہاران بو
زٕ ون زن لجشو ندرٕہ یۆری ییتم دلبرٕہ
تُلنہٕ تھۆدا زروٕ خ نقاب ہاوروٕ یے آفتاب
وُنچھ ماہ الخورٕہ یۆری ییتم دلبرٕہ
گوم جگر خستہٕ سے ہاو سُنبل دستہٕ مے
کاڈِ گُل گرٕ صنم برٕہ یۆری ییتم دلبرٕہ
لاگتھس بو ژالہٕ گُل سو رمہٕ خیتمو ییوم دِل
ساحرٕ جو دۆ گرٕہ یۆری ییتم دلبرٕہ
لب شکر غنچہ دہان جورہٕ چھ تنہٕ زر جہان
دندمو خنتہٕ دۆ اٹہٕ یۆری ییتم دلبرٕہ
ہنو نخہ اندر چاہ چھُے آبس اندر ماہ چھُے

سنتہِ آبِ کوثرہٕ   یوٗرِ ہی ییمٕ دلبرہٕ
عاشقن گوٗ دل کباب   آواز بردر دہاب
لش چھُہ چوٗنے آمرٕ   یوٗری ییمٕ دلبرہٕ

سلہ دولِرہ موخنہ بچھہ یاٹھ آسہ تیٖھے یاٹھ چھس زٕ و دندٕ مالہ ۔

سلہ بچھہ کنہ آبس اندر زوٗن چھہ بریز لان تیٖھے کنہ چھہ چاٗنی چاہِ غبغبس اندر تہ چانہ
مہتاب چہرک عکس پیٹھ بزلان ۔

سلہ ڈوکھ

گنڈٕ یوٗ پوشہٕ مالہٕ

ینہٕ موٗ لالہٕ سالہ — گنڈٕ یوٗ پوشہٕ مالہٕ
رٕٹہٕ تھوٗ بال نالہٕ — گنڈٕ یوٗ پوشہٕ مالہٕ
مُٹھلیا وُچھنہٕ باغس — وُچھہٕ کیاہ آب ناگس
چمنن ہتم ژٕہ ڈالہٕ — گنڈٕ یوٗ پوشہٕ مالہٕ
سِتارہٕ سازہ وایے — سازو سرُود نہٕ نے
پاسوز مار نالہٕ — گنڈٕ یوٗ پوشہٕ مالہٕ
ما[1]ہ رَو بنازو سازہٕ — یارٕ بتھ چھُ پیشوازہٕ
ہر نَن شہ لاگہٕ زالہٕ — گنڈٕ یوٗ پوشہٕ مالہٕ
ساقی سِنادہٕ ہیٚنتھ موٚے — باقی بہ اوس از کےٚ[2]
از جامِ جم بہٕ پیالہٕ — گنڈٕ یوٗ پوشہٕ مالہٕ
ٹُرہی ٹُرہی پیالہٕ تھاوے — بیتہٕ موٗ بہ حال باوے
از ترٲو تم ملالہٕ — گنڈٕ یوٗ پوشہٕ مالہٕ
وُچھو بَناب[3] سُنبل — وُچھ نباہ چھُ دستہٕ گلُ
بلبُل بہ آہ و نالہٕ — گنڈٕ یوٗ پوشہٕ مالہٕ

---

۱ یہ مصرعہ چھُ دوٚن نقلن اندر غلط درج کرنہٕ آمُت

۲ کے خانہ اکہ شرابہٕ اندرہ و ۳ پٔر پزلینہ سیتر

مۆزرأو نفس مِنہٕ

لَتہٕ لتھ دِتھ روٗ دُکھ کیتہٕ [١]   مۆزرأو نفس مَنہٕ
وَنہٕ ہندی پأٹھی کُر نفس لَتہٕ   مۆزرأو نفس مَنہٕ
جأ دی ہأنکلہٕ نیوٗ نفسم دِل   پوٗ و نفسم مشکِل
دأدی لدھیس پٔاران ییٚتہٕ   مۆزرأو نفس مَنہٕ

بارہٕ ژھانڈتھ ہیرہٕ نہٕ لوٗن   کیتہٕ ژھکہٕ آسَن
موٚت کس ژھُکہٕ گومُت نٮ۪ٮ۪ہٕ [٢]   مۆزرأو نفس مَنہٕ
دِتی مِیہٕ پرتھ زنگہٕ زنگہٕ ویٚ ونی   زنگہٕ بنگلو [٣] کنی
ژٕ یے موٗجوٗد ژھکہٕ یُہ پھِر دَنہٕ   مۆزرأو نفس مَنہٕ

زنگہٕ زنگہٕ چأنی زنگ   روٗم روٗس دذ زنگ [٤]
زنگٮ۪ہن [٥] زنگ پانے یژھنہٕ   مۆزرأو نفس مَنہٕ
نیز موبکھ کر الضاف   نٮ۪ہٕ نٮ۪ہٕ چھُم ناف
پأری جوراہ تڑاو لو لو نہٕ   مۆزرأو نفس مَنہٕ

وہأو بزم چھے سمسار   چھِنہٕ کأنسی یار
بینہٕ افسوس نیُن چھُے بیٚنہٕ   مۆزرأو نفس مَنہٕ

---

١ مِیہٕ لتہٕ ۔ مِیہٕ ماشوقس ٢ اصلس اندر چھِ یہ لفظ تہٕ آیہٕ لیکھنہٕ آمُت زٕ ۵ اکھ ۔ یہ بیک وقت نٮ۪ہٕ تہٕ مِنہٕ" پرنہٕ ۔ اکِ نقلِ چھ "مِنہٕ" نہٕ بیکہٕ "نٮ۪ہٕ" درج کوٗرمُت ۔

٣ بنگلہ چھ انگریزو بنگال قبضس انتھ اکھ نوٚ لفظاہ بنوومُت ۔ بنگالہٕ چہ گاسہٕ پھر بچھ عارضی لبتی خاطرہٕ بنادنہٕ یوان تہٕ یمن ڈلیٚتھ یم عارضی سرکاری کوارٹر انگریز بناوان آسی یمن آسہٕ BUNGALOW زبانِ بس کأشری پأٹھی "بنگلہ" لفظ بنیوو ۔

٤ ملک حبش ۔ ابھتیو پیا ٥ سیاہ دارہ والین مطلب جوان گرھن پانے بدہ

وَننہٕ کیاہ چھےٚ ووٚندہٕ[1]

ماہرٕ کٔرتھس ماری مندہٕ — وَننہٕ کیاہ چھےٚ ووٚندہٕ
کھندہٕ زالِس تہٕ آیس[2] کھندہٕ — وَننہٕ کیاہ چھےٚ ووٚندہٕ
ژِہی ژٕھانڈان ژٕالِس بال — وُچھتہٕ کوناہ کال
کوچہ بازٕری ژٕالیس زندہٕ — وَننہٕ کیاہ چھےٚ ووٚندہٕ
غارموقہٕ لوٚ سِنتھ زوٚہ — گرہ یارہٕ ژٕالِس لو
شیٖن[3] کُنہ نے آیس وندہٕ — وَننہٕ کیاہ چھےٚ ووٚندہٕ
چاٗنی غمہٕ نے کوٚر زخم سوٗر — بال گاٹہٕ ژھیٚنیس رنجوٗر
حیلہٕ کٔرتھ ژٕالس ہنّدہٕ — وَننہٕ کیاہ چھےٚ ووٚندہٕ
وادہٕ[4] کٔری کٔری آہم نہٕ زانہٕ — یارہٕ لو گژھم بے پروا
یوٚسنے ریٚکھہ نیاے کنتہٕ اندہٕ — وَننہٕ کیاہ چھےٚ ووٚندہٕ
لِلہِ وُن جھُم زلہِ وُن نار — بال لو کٔرتھس خار
گرٕہ خوتہٕ گرہ بہٕ نار تنُدہٕ — وَننہٕ کیاہ چھےٚ ووٚندہٕ
وطلبس رٕودلوٚڈ ارمان — گرہ نا یارٕ مے درمان
یارِ بے عارہٕ گُنبد ہتم پنّدہٕ — وَننہٕ کیاہ چھےٚ ووٚندہٕ

---

۱ دِلس — ۲ کھندہٕ لفظلک "ہ" یلہٕ ژھوٹراونہٕ ییہٕ تیٚلی چھُ وزن سمان
۳ بے موقہٕ کار کرُن — ۴ وعدہ (اصل) پتہ اتھ بیٚھ نژہٕ لو دتھس۔

گاش چھُے نا اَینہٕ

نیک تہٕ بدٲی ناوٕ بٕنہٕ
گاش چھُے نا اَینہٕ
زانہٕ پانے کس کیاہ بنہٕ
گاش چھُے نا اَینہٕ
بندٕ گی رِکز لورٕ آیا کھ
نا فرمان دِرا کھ
رِکنہٕ آیا کھ کھینہٕ تہٕ چینہٕ
گاش چھُے نا اَینہٕ
کنہٕ کاتھ آیا کھ[1] لور
گوٚ بروٗ وُنہٕ بور
نار ہیوٗ مُت چھُے بیژہ کنہٕ
گاش چھُے نا اَینہٕ
وادٕہ[2] کور مُت مُشرأوِتھ
خاب[3] چھُکھ نٕژاوِتھ
اَکِ[4] چھُے وُنہٕ اوٚدرے نِنہٕ
گاش چھُے نا اَینہٕ
نَنہٕ تہٕ پوشیدٕہ کرِ مِنی کار
گرٕچھنے اظہار
تہٕ کرِ[5] تِلہٕ سوٗرے نِنہٕ
گاش چھُے نا اَینہٕ
بٕیلہٕ بچھہ تہٕ بد اعمال
ذرٕہ نہٕ مثقال[6]
روزنامہٕ کاغذ بنہٕ
گاش چھُے نا اَینہٕ
وہبو بٕیلہٕ پرسنش لگہٕ
بٕلہٕ عارف دِگہٕ
ہوٚ کھر کھمانہٕ تاتٕن چھوٚ بہٕ
گاش چھُے نا اَینہٕ

---

۱ پیژہ بنہٕ چھہ جل دزان یتہٕ اتھ چھُنہٕ سوزتامت موژان ۲ وعدہ الست ۳ خواب اجل، خیندر
۴ زبیز وزِ ہیُس آب مالماجہ سترانس لوگے ۵ میزان عمل یُس محشرس اندر پزِ چھِ کاملہ ہند
رٕتہٕ بدکار لوٗلِ ۶ یہ چھُ قرآن کریمکس تتھ آیتس کن اشارہ یتہٕ ارشاد چھ سُید معتدد
زہ پدِ جھہ کاٹنہ ییہ نیک تہٕ بد عمل ہاوہ ہزخواہ نیک وزن اکھ ذرہ یا مثقال نہٕ کیا زہ آسہٕ
(سورۃ الزلزال)

بال وأ جنقس موله

لالہ وَ نہٕ پٲنٹھ ترٛاوتھس ڈولہ — بال وٲ جنقس موٚلہ
نارہٕ زا جنقس جھیم نہٕ زولہ — بال وٲ جنقس موٚلہ
زاتھہ تہٕ آہم نہٕ رٲوُم شَر — عشقہ نارُک زرَ
کرِ نہٕ الضاف ساتھاہ وولہ — بال وٲ جنقس موله
کمہ سو نہٕ مٲنہ گوٚرنٕے جور — میٚہ جھہ دا رِنجہ دور
ژہنہٕ مے منزہ ترٛ وون ڑقولہ[1] — بال وٲ جنقس موله
پٲرِ ہی جورا کھوٚر بتھرا و — [2] روزِ ہ نو چکہٕ چاو
آسہ السں مولاے ٹھوٚ لہ — بال وٲ جنقس موله
اکہِ لٹہٕ یُد مٹہ ہا وکھ روے — ترٛاو ہا خوشبوے
بسپو شکر یا ٹھین بُھوٚ لہ — بال وٲ جنقس موله
وچھنہٕ گا تباہ ڈُنی یا دار — کرُہی عشقن خار[3]
منز وَ نہٕ پٲنٹھ لاگِنہٕ ژولہ[4] — بال وٲ جنقس موله
وہا لو ڈیکہٕ لالس پٲنٹھ — [5] تھاو تالس نٲنٹھ
چھے ترٛنہٕ کولہِ خونہٕ کولہ — بال وٲ جنقس موله

---

1 فساد   2 لوکہ چارُک تاو نہٕ ناز   3 خوار (اصلی)
4 بیٚچھان   5 آس کر بند ۔ اعتراض مہ کر ۔

گٲلی وہہوزلہِ نےٚ تراوتھ　　ژٕبیتہٕ تنہا انٛدٕ ما دان
سوٚتٕنگی پاٹھی بوتتہٕ پھوٚلہِ یوٚ
بال لوٚو وٚونی بلہِ یوٚ زاہ

---

۱ ہیوٚن سیٚینہٕ یہ زٕہ ماشوقہٕ شُند　　۲ اصلس ازٕر "موت"
۳ سہ پشتر - سرمہٕ - زٕشُر - سوٚن - ترام تہٕ روٚپ رلاوتھ اکھ مرکّب - یہ مرکّب چھُنہٕ پتہٕ کُنہٕ چیزس سیتہٕ رلان -
۴ قبرن پٮ۪ٹھ چھ سوسن (مزار موٚنجہٕ) لاگنہٕ یوان - شاعرٕ سُند تصوّر چھ زٕہ قبرٕ منٛزٕ لرٕ روٚزتھ نہٕ نیرٕ میانہِ پھٹیہ مزار موٚنجن ہندین پوشن منٛزٕ لکھنہٕ نیبر -

غزل

ہا[1] قندہ آکھو ہندہ کیا ہندہ آکھو قندہ
سارسے منز ژہ چھکھ بنی باد سارے نیش روزتھ اندہ
چھکھ نہ روزان اکی ترا یہ گاہ ژہ وودان گاہ درخندہ
راتھ اوسے لو وے ژ بہ خلعت گٕژ ونی کین ژ بہ پرانی جندہ
یوہ ڈیچام یہ سرو درباغ ازچھ تختن[2] دِوان رندہ
اُس خوشبوے کیاہ پژنیا منتھ وا ژمیہ لش سینی گندہ
یوسہ بھلہ بے مہ گژھ مشغول بتھ چھیو یوان وندہ
گاہ دبار وخزانہ ٹبری ٹبری گاہ خالی آسان چندہ
اتھ ٹیرنی بنیتھ بلیتھی گٔہ تباہ ڈوب تہ کاندر داؤود[3] ندہ ر
گو بہ بتھ کُن تھ کر ژہ توبہ روز بہ ہوش ژہ آیندہ
وہاب ونی باستقامت بندگی کرچھ کھے بندہ

---

١ اے بنی آدمہ ٢ سرو گلین ہندین تختن ٣ داؤد ندہ اوس، وہابن و قتہ حاجتگ گذارہ وول گوز ر۔ لیشرہ پہ نہ بنیتھ ازامی شہرِ زریت چھ۔ اتھ جایہ اُسی وہابن وقتس اند۔ ژہ تربہ خولہ گوڈہ لبے مٔتی تہ پتہ بیگارہ ہندہ خوفہ ژلۍمتی تہ کیاژہ یہ پرون چھ گامس ازونے دریاوس بنیتھ تہ پرنیتھ جابرہ حاکمس اوس گوڈہ اتھ جایہ بنیتھ لور بچوان۔

پیالےٚ موٚ ے زموٚ ے خانہٕ

بہٕ چھُس ساقین پانہٕ — پیالےٚ موٚ ے زموٚ ے[1] خانہٕ
میہٕ چھو پیالہٕ زِ پیمانہٕ — پیالےٚ موٚ ے زموٚ ے خانہٕ
نشس اندر بہٕ چھُس مخموٗر — میہٕ ازموٚ ے نشہٕ گومُت دوٗر
چھوان ہشیار[2] دیوانہٕ — پیالےٚ موٚ ے زموٚ ے خانہٕ
میہٕ نیوٗ تھم نشہٕ ستی ہوش — زموٚ ے چھُم ہوش معےٚ بر جوش
موٚ یکُ طالب چھُ مستانہٕ — پیالےٚ موٚ ے زموٚ ے خانہٕ
منیٚن سےٚ نشہٕ ہُشیارٕی — دِوان درخواب بیدارٕی
نشوٗ نگتھ بیدار مردانہٕ — پیالےٚ موٚ ے زموٚ ے خانہٕ
موٚ لبس با چنگ و مطرب لے — چھُ سوز و ساز خوش اندٕ لے
سرودِ نےٚ نتہٕ پیمانہٕ — پیالےٚ موٚ ے زموٚ ے خانہٕ
چھُ نازن نازنین زیبا — بروےٚ[3] اطلس و دیبا
بیادِ جانِ جانانہٕ — پیالےٚ موٚ ے زموٚ ے خانہٕ
پرٕی روٚ بیٚس در گلشن — چھُ ماہِ چاردہ روشن
بہٕ ناز و ساز و سامانہٕ — پیالےٚ موٚ ے زموٚ ے خانہٕ
یہٕ منزل آسہٕ لیٚس حاصل — سُہ خوش دل چھُ نہٕ کیاہ کامل
یہوے گو بخت شاہانہٕ — پیالےٚ موٚ ے زموٚ ے خانہٕ
وہالو داتہٕ[4] زانُن دے — چھوانی کوٚرنہٕ کینژن فے[5]
شرٕبی نش آسہٕ لیٚس بانہٕ — پیالےٚ موٚ ے زموٚ ے خانہٕ

---

۱ میخانہ (اصل)، ۲ سُہ دیوانہٕ ییٚس ہوش چھُ قایم روزان ۳ ... ۴ بوجہ
۵ فیاض۔ شراب عشق عطا کرن وول

روومت بو گوٚنت ژھانڈہِ

رانڈہِ کوٚ وہِ چھکھ راوہِ ران دوہ ہ　　روومُت بو کتبو[1] ژھانڈہِ
بانڈہِ نِے سیتن ژٕبہ چھےٚ خوٚت[2]　　روومُت بو کتبو ژھانڈہِ
لو کہِ جارس کٔرم مِیٔہ خاٗمی　　راوہِ روومُم لعلِ گراٗمی
روٚ[3] لوٗ مٔل جمع کوٚرُم لوٗ ہ　　روومُت بو کتبو ژھانڈہِ
سونتہِ ژھا بنجِم شِہلی بو نے　　بردہِ لوٗ کن وُ چھم گوٚتنے[4]
ہارگٔنزِ صحتہ مِیٔہ ادوٚونی لوہ ہ　　روومُت بو کتبو ژھانڈہِ
خاب زٔن حے وُ بچھم راتھاہ　　دبگہِ دان تِنہِ وچھم ساتھاہ
سیکہ شاٹھن دِوان چھکھ ژھوٚ ہ　　روومُت بو کتبو ژھانڈہِ
شالہِ مارہ بوہِ وُچھام گلزار　　ازچھ پوشن بنے مٔتی خار
کتہِ شُنبل گوٚ لاب خوشبوٗ　　روومُت بو کتبو ژھانڈہِ
رانتھ مانسبل اوس مالہِ　　سالہِ ناوٗن منز آسہِ لالہِ
وُچھنتہِ وٗنہِ کین بِوان بد بو　　روومُت بو کتبو ژھانڈہِ
گنگہِ دِوِیے گژھان شٔرٕ ادان　　وُچھ تماشا ژہِ رام رادٔن
آسہِ لِگاہ خاٗلی سٔہ کوٚ ہ　　روومُت بو کتبو ژھانڈہِ
وہِ ہٲلو یار مُلاقاٗتی　　گاٗنی رفیق اُسی آسہِ تی
الہِ الہِ گٔی ردانہِ تم بمہِ دوہہ　　روومت بو کتبو ژھانڈہِ

---

۱ اصلس اندر "کتو" بجائے "کتبو"۔ "کتو" تہِ "گوت" پرزٕ بیہ ۔ ۲ خوے۔ وٗدتھُن، بہِ ہُن
۳ یہ مصرعہ چھُ ژیٹھان۔ تعجب چھ یہ زِ وٗ اہِن یہ باٗنتھ بحرس اندر لیکھنت تو نہِ چھُس وزن دُرراوِنس
کن خیال رٗوومت ۴ دان گوٚ ژِ

بہٕ چھُس چوٗن سایہ افتادٕہ

بہ زیرِ پایے آں دِلبر — بہٕ چھُس چوٗن سایہ افتادہ
رقیبن ژھایہ تس درٕبر[۱] — بہٕ چھس چوٗن سایہ افتادٕہ
بہ کوچہ منتظر پٔرارن — ژِ دیدہ خوٗنِ دل ہارٲن
بینہٕ سروِ قدس لاران — بہٕ چھُس چوٗن سایہ افتادٕہ
بدامِ زُلف لُجِھٕزٕ گل[۲] — چھُ وٕونی نتہٕ سُندٕ بچُن مشکل
صنوبر وچھِتھٕ اندر گل[۳] — بہٕ چھُس چوٗن سایہ افتادٕہ
مہ کڈ ابرو کمانن کَش — مہ تُل ہیم تیٖر نتہٕ ترکش
مہ کر مسکین خلقن کھش — بہٕ چھُس چوٗن سایہ افتادٕہ
رِچھبہ تیٖرن مہ کر تیزی — گناہ چھے زیادٕہ خوٗنریزی
بہ کاژاہ کینہٕ انگیزی — بہٕ چھُس چوٗن سایہ افتادٕہ
بُسپر زال چشمہ جو دٔو گار — پریشان ہرنہٕ درکوہسار
سٔہن تمہِ وچھِتھ نہ بار[۴] — بہٕ چھُس چوٗن سایہ افتادٕہ
وہابس[۵] ووت وارہ کال — سرِ دروازٕہ باوان حال
دل وجان نِتھ فارغ بال — بہٕ چھُس چوٗن سایہ افتادٕہ

---

۱ کھوٗتہٕ منز ۲ اکھ خوشبو وٲن جانور ۳ رب
۴ توٗرٕ ۔ طاقت ۵ چھوٗنے تہٕ توٗنے

غزل

تا بر ڈڈرٕ بہر سوئچِلی مُتی وچھِم گلالہٕ
سُو برمبہٕ ووت خوشبو امُت بہٕ نرگلہٕ نالہٕ
گلہٕ ٹوٗرِ ہی تہٕ سُنبُل وچھِم نیٖرِتھ چِھ کیاہ گُلُ
با نالہٕ زار بلبل ماران بہ درد نالہٕ[۱]
بر فرش سبز مخمل زیبا وچھِم یہٕ مسوٗل
گلدستہٕ زن یہٕ جنگل سیٖر اندرک سۄ نالہٕ[۲]
صد برگ پوش اَسی ہیٚتھ سوٗنی پوش کارِہ اَسی
یَمبرزلن تُبرتھ کھاسی زن چھی شراب پیالہٕ
سوسن نٔیبر گڈِتھ زپور غم سۄ خارلتس پیوٗ
رنگِ سیاہ تمس گو زن دخملس مکالہٕ
کوسم چھ کار تراوِتھ لبان گُن سۄ گلہٕ نقاوِتھ
خعفرِ[۳] دوان ہٕمہ وِتھ چھم یے دلس ملالہٕ
خوشبوگو لاب پوشن لاگان حبیبہٕ گوشن
آمُت وہاب توشن لاگے بہ پوشہٕ مالہٕ

---

۱ نال مارن پوشن بندس سرودس سینتھ ہیٚن سرود رلاوان
۲ کھوبیاری جنگلن اندر چھ اَکھہٕ ووت جایہ نزدیک یہ اکھ پُر فضا مقام
۳ جافری پوش

زبردستی مہ کر زیادہ

چھکھے منیڑ منیڑہ لو مستی — زبردستی مہ کر زیادہ
منیڑہ منڑ و بڑہ نہ ہستی — زبردستی مہ کر زیادہ
ہبو ہی باد چھے از خاکھ — زہ اندر پاکھ[1] نہ ناپاکھ
منیڑہ پیٹھ عالمخ بستی — زبردستی مہ کر زیادہ
منیڑہ لشہ دڑاے ساری کلم — جن و انسان وحشی کلم
بلندی[2] نہ ہمہ پستی[3] — زبردستی مہ کر زیادہ
یہ کینہہ جاندار در عالم — زمار[4] و چار[5] پا آدم
ہمتن با خاک پیوستی[15] — زبردستی مہ کر زیادہ
شپنی زیب فلک خاکی[6] — بخدمت روزی افلاکی[7]
چھبہ عشس منیڑہ ہنر مستی[8] — زبردستی مہ کر زیادہ
چھ سوڑے فیض و برکت لوڑ — منیڑے لشن امتن بہ ظہور
بخاری[9] قادری چستی — زبردستی مہ کر زیادہ
وہالو خویش واقرب یار — ہیچ کانہہ نے در کار
خدا چھے لس بے کسی[11] تی — زبردستی مہ کر زیادہ

---

1 اشہ دنیا یتیتہ پاک تہ ناپاک رلیتہ چھ   2 بال و ڈر بنیڑہ   3 ما دان. پاتلا جاینیڑہ
4 سرف   5 چاروای   15 گند   6 بنی آدم   7 فرشتہ   8 فخر
9 یم چھ ترن روحانی سلسلن ہندی صفت نسبتی   10 کافی
11 بے کسی نی ہندس عالمس بانے برزخس نہ محشرس منز

غزل

تابانٕ وچھٕم رویے نگار زیبا چھ ماہِ چار دہ
ڈیوٗٹھم کران شیٖرن شکار بے خوفِ از تیرِ نگاہ

ابرو کمانے دتیٖنہٕ چیرِ بے واہ ازٕ بارانِ تیر
شیٖرن تہٕ ہرنَن داروگیٖر کوٗرنی تماشا بے ریاہ[١]

از سحر و جادو ہر طرف افتادہٕ ڈیٖٹھم صف بصف
کینٛہہ گۄردہٕ کینٛہن سر بکف کینٛہہ زندہٕ با افسوس و آہ

مارہ دیٖنتھہ کیٖنٛہٕ لأرِ ہی لأری ژرأوِ کھ ہزاران ماری ماری
ژایان جگر چھیٖم ژأری ژأری ژاپِل چھہِ ہیم مارِ سیاہ

سنبل تہٕ گُل ہمعنبر زلِہ ماہ و ستارٕ و مشعلہ
شور و فغان و غلغلہِ مسکین بہر سوداد خواہ

کوٗستوٗر بلبل یوٗشئول در باغ و نغمت ہال ہول
یک سوٗ[٢] بہ ووہی وہی[٣] دل موٗلول یکسو[٤] بخندہ واہ واہ

ووٚہا بہٕ گاہ با غمزدہ اندر رنجِ دردِ دل وَدہ
گاہ خندہٕ چون جشن سدہ[٥] چون شمع گریہ گاہ گاہ

---

١ پیٖنٛز نے آبہ ـ کانٛسہٕ ہادنہٕ وراۓ ٢ اکہ طرفہٕ ٣ وَدنٕچ تہٕ رۄونٛچ کرکیٖھ

٤ دوٚیمہِ طرفہٕ ٥ "جشنِ سدہ" اوس قدیمی ایرانس منٛز اکھ تہوار یُتھ اندر لۄکھ رانٛس شالہٕ اسۍ زالان یا زوٗل کران تہٕ شادِہ مناوان ـ یہ اوس ہوشنگ پادشاہہ سندہ وقتہٕ ـــ تہٕ گوٚڈٕ ٦٠٠ ہہ قبل مسیح نیٖٹھہ ـ ایرانس اندر چلہٕ وون روٗدمُت ـ ممکن چھُ زٕ ازتہٕ آسن یارہ سی اتھ دۄہس تمی آیہ مناوان ـ

غزل

رسمِ دورِ دنیا و چشم آرام گاه آزار گاه
گاه خزان و گاه بهار و گاه گُل گه خار گاه

چشمش به اندر سوزِ هجرت روز و شب اندر عذاب
چشم ذران در سینه از غم آب گاهی نار گاه

همچو دیوانه پریشان حال چشمش در اضطراب
گاه بخنده گاه به گریه ناله گاهی زار[2] گاه

چشمش بدامِ زلفِ سنبل خستهٔ خاطر بسته لب
چشم مثه زایان مار گاهی شیر[3] گاه شهمار گاه

مذهبِ عشقش چه آزادی نه قبله عاشقن
کعبه گاه بتخانه گاه تسبیح گاه زُنّار گاه

پاره پاره سینه کور هم چشم مثه جانش کینه خواه
گاه به خنجر گاه به تیر و تیغ گاه تروار گاه

نیم کُشته بر سرِ راه ترو ولش بی حال و هوش
گاه زنده گاه مرده خفته گاه بیدار گاه

جان بهای من دوا و شمس اگر که حکیم علا
سیب گاه گلقند گاهی آب[4] گاه انار گاه

در جہان کوتاہ وچھنہٕ از سرد و گرمی اے وہاب
گاہ مفلس گاہ غنی مسکین گاہ سردار گاہ

---

۱ وہاب چھُ اکثر جاین "خزان" (ہردہ) بدل "خزانہٕ" وزنکہِ مجبوری موجب لیکھان
۲ ژرِن نہٕ ووِن   ۳ پتہٕ چھنہٕ ماشوقہٕ سُند کُنہ عضو چھُ شہسی مشابہ۔ غالبن چھ
وہابنِس تصورس اندر شہہ سُند ہیبت ناک بٲلٹ نشکار ژرانٕ اوس مُت۔
۴ آب لب   ۵ مفلس اوس تیلہ ڈاپہ وُہرِس مودس۔ "غنی" بانے دولت منداوس
وُنہ دہرہ پنٹھے۔ مسکینی ژٹن روزو ومرہ ہندِن آخری پانژن شین وری ہن۔ "سردار"
بانے "حاکم" اوس وُمرہ منز ترجھو وری لوخہ تہٕ جادہٕ۔

غزل

وُچھتہٕ موے خالس ژرٕ دِتھ دروازٕ چھاہ

ساقیَس پیمانہٕ باانداز ٕ چھاہ

شیشہٕ ہُریٔ ہُری بھاو پیالہٕ صاف کر

وُچھ بہ موے خانہٕ منٛزٕ شیرازٕ[1] چھاہ

مُطرِب سازندہ[2] چنگ و[3] دردہٕ نَے

وارٕ با اسباب وسامان سازٕ چھاہ

سُنبل وگُل لالہٕ ریحان و گُلاب

در چمن ہمبر زلہٕ سرتازٕ چھاہ

نازنین باساز[4] وسامان[5] نازٕ[6] سازٕ

لس ٹہری روے زُرہی پیشوازٕ[7] چھاہ

در سرُودِ دردِ ہجرت بلبلن

جانہٕ وارن بیُون بیُونے آوازٕ چھاہ

شاہِ نلیا تال شاہد لے وِلاب

وُچھتہٕ ناگی رائے چھا ئند رازٕ[8] چھاہ

---

[1] ایران اکھ مشہور شہر یتہٕ حضرت سعدی زاو [2] ساز وایِنس اندر ماہر
[3] اصلس اندر چھِنہٕ یہ "د" [4] آلہ موسیقی [5] سامان آرایش
[6] دل نوَنہٕ انداز ٕ [7] پیشوازٕ لفظُک مخفف [8] اندر دلو تہ بندن ہنٛدِ عقیدٕ موجب آسمانن ہنٛد ساروِی خبر تہ تھوٚد دلو تا -

بکھنا نۂ بو ہو ہو کرے

کأ نیاہ ستم جاأنی ذرہٕ
بکھنا نۂ ہو ہو کرہٕ۔
یتھہ مأنس منز مأمر۔ہٕ
بکھنا نۂ بو ہو ہو کرہٕ
درکوٗسے نو ئرأران بہٕ چھس
اندہ یدہٕ خوٗن ہاران بۂ چھس
زی روٗس دین کنیتھ بو برہٕ
بکھنا نۂ بو ہو ہو کرہٕ
مأوُم مۂ روٗیے آفتاب
نھوٗدنلہنۂ یک لحظِ نقاب
زانہنہ اکھہنہ ماہ بیکرہٕ
بکھنا نۂ بو ہو ہو کرہٕ
مغرور اند رناز چھکھ
مأیل بہ سو رمہ سازچھکھ
با ناز سازو زیوہرہٕ
بکھنا نۂ بو ہو ہو کرہٕ
انصاف چھے نا دلبرہٕ
بیداد کوٗرتھم کیاہ کرہٕ
چھُم دوزمے جود وٗ گرہٕ
بکھنا نۂ بو ہو ہو کرہٕ
یا میوٗن کنیتھ صاہ چارہٕ کر
یا میے بخنجر مارہٕ کر
چھس بو گلان جانے شرہٕ
بکھنا نۂ بو ہو ہو کرہٕ
کیاہ سینہٕ زد کھنہ نارہٕ مے
انگار[2] کوٗرتھم یارہٕ مے
زن بو شۂ تھر کر تھس برہٕ
بکھنا نۂ بو ہو ہو کرہٕ
کوٗرتھم گوٗلالس اری نہٕ رنگ
مأرہ و میہٕ مأرِ تھہ مورٹہ ٹنگ[3]
مأرن ہندی مأرہٕ[4] مرہٕ
بکھنا نۂ بو ہو ہو کرہٕ
دہأ بہٕ ووٗنی خاموش روز
لبہ بۂ زی با ہوش روز
اُچھی وَٹھ نۂ دنیا کرسرہٕ
بکھنا نۂ بو ہو ہو کرہٕ

ا؎ بے انصافی۔ ظلم ۲؎ وُہہٕ وُزتینگل ۳؎ تو ٹھ ۴؎ لا ینۂ یتھ

غزل

بہ سینہ لوہتھم خنجر ستمگارہ بیٚیہ اندازہٕ
بۍ کینہٕ خنجرس پوٚت ودکوٚرت وارہٕ بیٚیہ اندازہٕ

سیٚدان کینہہ جسم نہٕ وۄنی چارہٕ ودن جسمس خستہٕ آوارہٕ
بدن ے زو لتھم نارہٕ مدلوارہٕ بیٚیہ اندازہٕ

ہیو الصاف کینہہ چھے نہٕ میٚہ لوٗہتھ تیر بٕرِ کینہٕ
بۍ تیرن چانہٕ نے سینہٕ سپر دارہٕ بیٚیہ اندازہٕ

میٚہ جسم گوٗمتُ جگر خستہٕ بزنجیرِ بلاٗ بستہٕ
بۍ عوٗدکی پاٗہٹی آہستہٕ درزہٕ نارہٕ بیٚیہ اندازہٕ

گلُ وسُنبُل نہٕ مسوٗل ہی بہٕ نگین پوشہٕ دستہ چھی
غرض مے یارہٕ اوسُم یی خُدا نذارہٕ بیٚیہ اندازہٕ

کمانے تیر تہٕ ترکش کڈان چھکھ مجہٕ تیرن کشُ
کران چھکھ نرہٕ تیرن کشُ جگر پارہٕ بیٚیہ اندازہٕ

وہابو وچھنہٕ آمی بادن لُشتر نکھ کالہٕ شُہمارن
ہزاران مارامبارن سیاہ نارہٕ بیٚیہ اندازہٕ

---

۱ بلا بیہ ہنزہٕ ہا نکہٕ اندر ۲ دُدُ کی پاٗہٹی ۳ الھ اکس بنیٹھہٕ زلفک پیٚٹھہٕ وال
چھو الھ اکھ سٗرف ۔ یم الھ اکس وٗلتھ زنتہٕ دٗبرس چھہٕ گاٗمتی ۔

دوٚلو یارہٕ مدلوارہٕ

غزل

تہ کوتاہ کال ووٚنی پرارہٕ دوٚلو یارہٕ مدلوارہٕ
بدن وارہٕ دزوٚ زم نارہٕ دوٚلو یارہٕ مدلوارہٕ
فراقن چاٹی کوٚرنم سوٗر اگر چھےٚ یارہٕ ژےٚ منظوٗر

کرٕم ہے نو تہٕ کینہہ چارہٕ دوٚلو یارہٕ مدلوارہٕ
تہٕ اندر غم پراکندہٕ ژہٕ چھکھ مسرور در خندہٕ[1]
ذرا کر رحم بےٚ غارہٕ دوٚلو یارہٕ مدلوارہٕ
بنیم لو حالِ دِل باوے ستم دادن ہندی ٹاوے

دِتم درشُن تہ سنداریٚ[2] دوٚلو یارہٕ مدلوارہٕ
ژےٚ کوٚت ڈیٚدہ نَل ثراے ٹُرے لگو ہیتہ ناتھہ یارے

کید لو چھا نہ دیدارہٕ دوٚلو یارہٕ مدلوارہٕ
پریشان حال دِل خستہ چھُپندہ لو یارہٕ ہے اکس تہٕ
ژہ یتہ نفسِ مسکین لاچارہٕ دوٚلو یارہٕ مدلوارہٕ
عذابس چھُس تہ غارس منز کیا لگی پاتھی نارس منز

وہابس لبتہ دوٚدہ نارہٕ دوٚلو یارہٕ مدلوارہٕ

۱۔ اَسان تو ترُپتس منز ۲۔ ینُ یان سنبالہٕ
۳۔ زَرنتہٕ گوٚ ییہٕ منز فادرو زِتھ -

غزل

ہمسہ یار و ستم گار و بیتم سہ ناگاہ
بہ لو و نہ ہے دِلک غبار وزہ چھکھ تھ آگاہ

غمس بنیٹھ غم کڈ ریہ ماتم سپٹھاہ مشکل ہیوم
وَ نہ کس بومیہ چھم بہ قسمتھ لیکھتھ یہ انہ درگاہ

میہ بارہ وَ نی وَ نی زبان لوسم لبان چھس نہ پے
کوَر نظر نہ وارہ بے انصافو میہ حال پرسش زاہ

چھوکن میہ بانہن دِتہ مرہم ہنو میہ زلہ ہنم زاہ[1]
رِیتو میانے مدنو ادو میہ کیا ہ لوَدھم راہ

خیال اوسم کھسہ بہ طورس وُچھ چونے نورؔ[2]
دَ بان سو رمہ چھہ تتھ سورس چھہ وسورلو[3] رک گاہ

ستادہ بہ درِ غریب مسکین منگان چھی خارتھ
صدائے شورِ گدا چھم نہ بیا براہِ شاہنشاہ

وہاب حاضر بخدمت شاہ خراب دل خستہ
شرابہ عشقہ بنشہ[4] گومُت خراب بے پرواہ

---

[1] بد خواہی [2] ادبی روایژن اندر چھہ دنہ آمُت زہ تیلہ کوہِ طورس پنیٹھ خدائی نورک جلوہ پیو۔ اُمہ جِرِ کنہ دزہ یتہ دُزِتھ گو کھسو رمہ توے چھ سو رمہ لاگنہ سیتہ اچھن حسن تہ ہُران یتہ گاش تہ تیزان۔
[3] بے ہوش سپد مُت [4] خمارہ کِس حالس

بال نو وۄنی بلہٕ یو زاہ

ہارِ کے ناپہٕ شین زن گلہٕ یو — بال نو وۄنی بلہٕ یو زاہ
یارِ ڈٕبیڑہ پیٹھہٕ نہٕ نوڈلہٕ یو — بال نو وۄنی بلہٕ یو زاہ
زندٕ بینہٕ مو دِ تم دیدار — زندٕ لو بیٚیہ گژھہٕ ما
سینہٕ وانے اچھہٕ کھۄر چھلہٕ یو — بال نو وۄنی بلہٕ یو زاہ
رشکہٕ مۄبانے وۄنے زٕبنہٕ کتھی کیاہ — یارِ گو ہم بے پروا
مشکِ کو فو کھۄرن ملہٕ یو — بال نو وۄنی بلہٕ یو زاہ
گاڑہ ہندِ یا ٹھی تیلس اندر — زندٕ جانہٕ زا جھنفس لو
متہٕ تیلہٕ لو سینہٕ نلہٕ یو — بال نو وۄنی بلہٕ یو زاہ
ساز و سامانہٕ متہٕ لو شبرے — بینہٕ یارے گژ ترٕ ناو
خاصہٕ زرلف تہٕ کیمخاب ولہٕ یو — بال نو وۄنی بلہٕ یو زاہ
چانہٕ امارہٕ لو پان مانے — بینہٕ یارو ہاو تم رۄے
وۄ تہٕ پیٹھہٕ نتہٕ لو وۄنی ڈۄلہٕ یو — بال نو وۄنی بلہٕ یو زاہ
بے انصافہٕ ستمگارہٕ — کۄنہٕ زا م جھنفس یارہٕ لو
سۄرٕ ملتھہٕ بہٕ دۄرٕ ژلہٕ یو — بال نو وۄنی بلہٕ یو زاہ
ہفت جوشکی یا ٹھی آدِ عشقن — ستنھہٕ آتش نھاوِم سینی
کنہٕ سیتن بہٕ لو زلہٕ یو — بال نو وۄنی بلہٕ یو زاہ

غزل

تُہ درٕدَن زٕرِ دِکٕرلٕس دٕزان چھِنٛیس نارٕ وٕنیٖسی پیے
زِ دنیا سیرِ دکٕرلٕس اکی اشارٕ وٕلیٖسی پیے

مےٚ سِنس[1] گوٚنہِ گوٚنہِ کنے زن گوم ہچوٚ ینہِ
وُچھُن یُدِ چھُیے منوٚ نہِ وقہ لِ وُچھِ وارِد وٕلیٖسی پیے

مےٚ ترٛاوُم آب سرشار[2] زٕ وُچھِ کنٛھ نیرِ مے نار
چھُ سوٚختنس کوٚ خنہ[3] آزار یہٕ آنچ دارٕ وٕلیٖسی پیے

دُزِ نھٕ مے گومتن سوٚزِ سُہ اندر لسِنہ مجنوٚ
نہ سوز و ساز سنطوٚر چھُ تٕھینہ سیتارٕ وٕلیٖسی پیے

پرٛٔژھم نہِ زانہٕ مےٚ نمٕ حال وٕوٚلمُ شہاب فُے نال
چھُ لاگنہِ تھوٚ وُمت زال سیاہ نھٕ نارٕ وٕلیٖسی پیے

مےٚ لِشِ ہوٚل ہوٚل سُہ نیران سُہ غارن نِنی پھیران
چھُ ناز و ساز شیرانِ دِوان چھُم خارٕ وٕلیٖسی پیے

عذالس منز گرفتار کمالس نالہِ نیٚتھ نار
وہالس اندر ہِ کار ژٕ کر کنٛہ جارٕ وٕلیٖسی پیے

---

۱ رٔژھ رٔژھ ۲ نشہ آور آب ۔ گوٚل نبرِ نھٕ آب ۳ دُدی مُتش

غزل

ملالہ وِدہ لو تہ حال باوے | احوال ہُن تہ بال باوے

تاگراہِ لُکبُس تہ ماہِ چانے | اسرار بوہ ہیمال باوے

فرہادہ وِدہ لوز حالِ شیرین | یأ غام بوہ پیپرہ زال باوے

لألی زِ دردِ داستانہ | مجنونہ[2] تہ خودرد سال باوے

از خالِ جمالِ لالہ رخسار | اوصاف زِ خط و خال باوے

چھلیس در فراقِ تو تہ مشتاق | کینتھہ راز پنیے وصال باوے

یاوِ لہ زہ و چھنہ میانی احوال | احوال دِلکی بوہ حال[3] باوے

یکھنا بوہ مرتھ اَدہ چھ کنہ سود[4] | از خاکِ لحد سوال باوے

یِدوے تہ جنوب و ہاب آسہ | احوال زِ بادِ شمال[5] باوے

---

۱ فرہاد یتھ ۲ مجنونہ (اصل) ۳ فلحال۔ وُنی ۴ فایدہ
۵ شمالہ طرفہ چلہ دینہ واوُک ۔

غزل

ڈیٹھم نشاط در باغ پُر ناز نازنینے [1]

ڈیٹھم سۄ یارِ بازآغ [2] ہم راز نازنینے

چمنن سۄ آس پھیران سُنبل بہ دستہ شیران

از لالہ آس نیران آواز نازنینے

مُطرب وُچھان تارن رقاص گژ ایہ مارن

عُشّاق خۄن ہارن باساز نازنینے

بُلبل بہ زار و نالہ گُل در چمن بلا [3]

از دفعِ ایں ملالہ دمساز [4] نازنینے

بولان ہزار دستان ڈولان چھ موے پرستان

در شغلِ مستِ مستان ممتاز نازنینے

ساقی چھ ہتھ پیالہ موے سۄ رخ ہیچو لالہ

عاشق رٹان نالہ در ناز [5] نازنینے

بے موے وہاب مخمور بے دردِ دل سۄ رنجور

در دستِ یارہ مجبور شہباز نازنینے

---

۱ اکھ نازنینا ۲ کاوس ستی ۳ روشنس، ۴ ساز ندرن ہُند ستی بوج

۵ اصلس اندر چھنہ یہ صاف ۔ اتہ چھ پوان پرٕنہ "ناز" تہٕ "تاز"، لیکہ - اگر "ناز" چھ تیلہ گوس مانے "نازہ سان" اگر "تاز" چھ تیلہ چھ اتھ دۄرہ مانے پتیوان ژرتا ندھا انن - "تاز" چھ فارسی پأٹھی لس کٔرِتھ ونان یس ونہ رلیتھ آیتھ لس رقصہ ونہ باتہ ہتہ چھ کران -

بأل شوٗ بان چھی

جان کیاہ ہیم کننے وأ لی   بأل شوٗ بان چھی
سقان زأ ئلی موئی لی نأ لی   بأل شوٗ بان چھی
نیر وٗ نہ کنین ہا ہیمأ لی   شیرہ لاگے ہی
زال زن ہم زلفکو زأ لی[۲]   بأل شوٗ بان چھی
چون بأ غام وادہ گیأ لی[۳]   ئأ گی رالیس نی
سازا دئے ہا گکو پأ لی[۴]   بأل شوٗ بان چھی
جو سوس ہم تل پا تأ لی   ئیندرا زنی یٔی[۵]
پا تا لچ أنی تیے ڈأ لی   بأل شوٗ بان چھی
دؤ رہیتو نئے ماجہ تہ ٹالی   یوٗر سینکھ دے
سوٗر سینتھ لوٗ رج جأ لی   بأل شوٗ بان چھی
زأ ئہ ہا لہ ماتم لأ لی   جُلون بُجے
ڤأ د خانہ گورنے مأ لی   بأل شوٗ بان چھی
ہندی وستہ لأ گتھ نأ لی   ہوت آمُنت چھی
أ لی شندر مہ وچھینہ ٹالی   بأل شوٗ بان چھی
بادم تتہ ستہ رین کھأ لی   انجھ بنر نج زہی

لأٚلۍ سوٗزِہی یارن ڈاٗلۍ ‏ ‏ ‏ ‏ بأٚلۍ شوٗ بان چھِی
وُچھِو ملبس ازیٖز گأٚلۍ ‏ ‏ ‏ ‏ یاد پیٚو مُرت چھِی
شاہ غیبری یُے زری ناٚلۍ ‏ ‏ ‏ ‏ بأٚلۍ شوٗ بان چھِی

۱؎ زٲدیٖل تہٕ موٗلِل پوشاک ‏ ‏ ۲؎ گول وٲنکی ‏ ‏ ۳؎ تلبا تالک فاصلہ

۴؎ ہیمالہِ ناگراَیکُ بیاکھ کردار ۔ ‏ ‏ ۵؎ نہٕ رٚمیت ۔ تھٔل مِل ۔

۶؎ راجہ ٹلبد یو تہٕ تسنٛزِ رٲنی بمہ ازبرو تہہ قریبن ترور ساس وُری بروٹھہ کُشیٖرہ ہندی تالک اوسی ۔ بہینٛز رانہ دٲنی اٚس بلہ پورہ (شوپیاں)

۷؎ اوسی ‏ ‏ ۸؎ رٲلہِ وأٚلۍ جامہٕ ۔

وولہٕ سٲلس نیرِ مارٕ مُنٛز ہے

گگرِہ بلہِ بٔدرِہ ڈلہِ مُنٛز ہے — وولہٕ سٲلس نیرِ مارٕ مُنٛز ہے
لوٗرِہ سامانہ پتہ سینٛز[1] ہے — وولہٕ سٲلس نیرِ مارٕ مُنٛز ہے
شیخ صنعان عشقہٕ آزار ہو — دُنیا و پارہ ہنف تٲلی زُنار ہو
ذرٕہ الصاف چھیٚ ناہنٛز[2] ہے — وولہٕ سٲلس نیرِ مارٕ مُنٛز ہے
عشقہٕ بیمارِ ہا شیخہٕ شانیٚ — سجدہ لوٚ تلین کوٚر ٹھکمہٕ بُرانیٚ
رچھِ لو ڈکھ ہنز بانہ ہُنٛز[3] ہے — وولہٕ سٲلس نیرِ مارٕ مُنٛز ہے
لال زیبا چھِ کنہٕ دیوٗرن — لال لالو سیتی چھکھ موٗرن
مالہٕ موختہٕ لالہٕ تنٛز[4] ہے — وولہٕ سٲلس نیرِ مارٕ مُنٛز ہے
کھنہٕ جوراہ کراچھِ دٲری — جانی لولن عاشق مٲری
اتھٕ اوٚ نگجن مے ماربرٕ نز ہے — وولہٕ سٲلس نیرِ مارٕ مُنٛز ہے
قنارِ چھاکہنہٕ ہم دند سیٚحابیٚ — گنج بازارہ[5] میلن نہ ملی ہے
قندرِ جورہ پتہ نا بدٕ ذُنٛز ہے — وولہٕ سٲلس نیرِ مارٕ مُنٛز ہے
وہلبس مال ڈل سالہٕ ناون — ازچھ کوٚر مُت زوٗر دری باون
شلہٕ نرٕ ہوو ولرس[6] مُنٛز ہے — وولہٕ سٲلس نیرِ مارٕ مُنٛز ہے

---

[1] سکھرؤ پتہ یادٕ نہٕ [2] ہنٛز یاد ہمس پیٹھہٕ شیخ صنعان عاشق اوس گومت [3] کیتھہٕ ڈیلہٕ گری جھونان زہ شیخ صنعان چھ لو ڈھنز بانہ سورسنز ڈبنٛز گر [4] ننٛدلہ۔ قطار در قطار [5] مہاراج گنجہ [6] پیشنہ پتر چھنہ بنان وولرٕ مُنٛزوٗ ژُلن پتہ کیا زداہ چھ آسان وادن سٕہ طوفان تُلمت زہ پرٛکھ ناوہ یچھ تارہٕ دِوان پھٹنک خطرٕ آسان۔ نوٹ:۔ یتہ غزلس چھ ترٛین نقلن اندر ردیف غلط درج گومُت "مارٕ مُنٛز ہے" (اصل) بدلہٕ چھ "مارٕ مُنٛز ہی" لیکھنہٕ آمُت۔

COLLEGE LIBRA

مینہٕ دِل ہے نیوٗم خوٗرے

ہینے ولیٖس ژٕ ۆرہٕ ژٕ ۆرے　　مینہٕ دِل ہے نیوٗم خوٗرے
چھینہٕ رٕوز نہٕ دٕورہٕ دۆرے　　مینہٕ دِل ہے نیوٗم کھوٗرے
مینہٕ کوٚرنم اَڑی جینہٕ سوٗر　　جگرٕ ہے گوم رٕ سنجوٗر
دوہٕ دُرٕ چھُم لادِہ موٗلے　　مینہٕ دل نیوٗم خوٗرے
کوٚرُم تقدیرٕ نے وَرٕ　　کھوٚتھم گوٚب بار بَرٕ سَر
بمِس ناڈ بکرٕ پوٗرے　　مینہٕ دِل ہے نیوٗم خوٗرے
بہٕ عشقن کوٚرسہٕ برباد　　بہٕ وٲرانی[1] بہٕ ہُز یادٕ[2]
سہٕ لوٚدمُت گرہ لوٗلے　　مینہٕ دال ہے نیوٗم خوٗرے
مینہٕ نَمہٕ آرام جان نیوٗل　　دوہٕ دِکی پاٹھِن ہنگٕ خوٗن
چھوان چھُم لوٗرِہ لوٗٹنے　　مینہٕ دل ہے نیوٗم خوٗرے
سرِبازار غارت　　کوٚرن ہے پاطارت[3]
ژٕہی رومٕو سنوٗرٕ[4] ے　　مینہٕ دل ہے نیوٗم خوٗرے
وٕہٲب[5] دل نِتھ چھُہ نچھ[6] جان　　بہٕ پاپے بارٕ قعہٕ ربان
بہٕ حسرتھ اتھہٕ موٗلے　　مینہٕ دل ہے نیوٗم خوٗرے

---

۱ ویرانی (اصل)　۲ بنیاد (اصل)　۳ پاک بازی ہاوان ہاوان
۴ منتوٗرے (اصل)　۵ وہاب (اصل)　۶ اتھ چھُہ گوٚژھ "دِتھ" آسُن
یتہٕ تارِس پھیرہٕ ما نوٗ وُز ہ ۔

سۆرگوم دِوہٕ دارِس مے

لۄر کھۄت کۄتہٕ آے سمسارس سۆرگوم دِوہٕ دارِس مے
بار کھۄت مے دوبارٕ بارس سۆرگوم دِوہٕ دارِس مے
ویٚزِہ کیاہ اتھ مێنزہِ تہ نارس پٔتیٚرہٕ زان مے ہێنز نم ریٚہہ
ژھێنزہٕ دارِ سے لگہٕ کھتہ کارس سۆرگوم دِوہٕ دارِس مے
دۄہ لۄ سِتھ یُہ دراس کارس لۄہ ہ گۄر نم مارس مے
لۄہ گومُت جیمٕ انبارس[1] سۆرگوم دِوہٕ دارِس مے
وچھ مێنہ سودا ییتھ بازارس[2] نۄن خریدارس وٕ ہے[3]
ژھێنہٕ کٲشہ بہ یِکھنبارس سۆرگوم دِوہٕ دارِس مے
خار گلہٕ نے گل گئی خارس کۄتہٕ آواز لالہٕ زارس چھے[4]
گل شنبل چھی گلزارس سۆرگوم دِوہٕ دارِس مے
یۄشمس نولفِس آمارس بٲزی کیاہ بازی گارس[5] چھے
ساس زۄ یہ ڈیٚنجم مکارس سۆرگوم دِوہٕ دارِس مے
گاہ منصورلۄ دنے دارس گاہ گُنڈ نم نارس ریٚہہ
نارہٕ منزہ یہ ووت بارس سۆرگوم دِوہٕ دارِس مے
ولو بۄ وچھہٕ اتھ اسرارس[6] زان پرہیزگارس چھے
ژھکہ حرم دٔیہ اتھ کارس سۆرگوم دِوہٕ دارِس مے

---

۱ کیہی گوم نہ حاصل ۲ ییتھ دنیہس منز ۳ فریبِ نظر ۴ برجستہ پھۄلے

۵ ییتھ دنیہس ۶ جمع بجاے واحد "سِر"

کنہٕ دوٗر کیٛمی گرٕ ی یے

بأٖلِ لأگِتھ نأٖلِ ذُری یے　　کنہٕ دوٗر کیٛمی گرٕ ی یے
نمِبلا وان چھنیکھ ٹرٕ ی یے　　کنہٕ دوٗر کیٛمی گرٕ ی یے
گرٕ ٗابہٕ دوٗرن ماران چھنیکھ　　ہاران چھنیکھ زرٕ ہ خوٗن
گئیہٕ عاشق مرٕ ی مرٕ ی یے　　کنہٕ دوٗر کیٛمی گرٕ ی یے
زأٖلِ وانگنَ نَل واٖلِ　　بأٖلِ تارٕ کھ زَن
ستہٕ رلیشوَ گنڈ کرٕ ی یے　　کنہٕ دوٗر کیٛمی گرٕ ی یے
چشمہٕ بادَم کیاہ چھِی مست　　خوٗنِ آدَم چیٛنتھ
مأرِ کأ تیاہ جودِ گرٕ ی یے　　کنہٕ دوٗر کیٛمی گرٕ ی یے
محبہٕ تیرٕ و عاشق مأرِ ی　　اُسی سکأرِی سیٖنہٕ
گأم سیٖلنس ٹرٕ ی ترٕ ی یے　　کنہٕ دوٗر کیٛمی گرٕ ی یے
مارٕ زلفو وٕ وٗلہم نال　　زال نہٕ اُو بٕل چھی
لأگِ مٕتی چھی والہٕ بٕرٕ ی یے　　کنہٕ دوٗر کیٛمی گرٕ ی یے
ماہ رو خسارن چھی گلُ　　بلبل گوٗ شیدا
رُٹ زرٕ دی جأفری یے　　کنہٕ دوٗر کیٛمی گرٕ ی یے

لب قند تہٕ دندٕلوہ خنتہٕ　　چھُے موٕ ختہٕ ہار
کُس ژٕ بیٚہ موٕ خلتس موٕل کرِ ہے　　کنہٕ ڈُور کیٚمی گژی بیے
ڈٕون بیہ وُتہٕن درٕدک نشار　　بارٕ بو زٕ یم نا
راز[۲] ما ہجیرٕ بازرِ ی بیے
کنہٕ ڈُور کیٚمی گژی بیے

---

[۱] تیز تہٕ نشانس لگہٕ وُنی　　[۲] جعفر یے (اصل) اکھ پوش
[۳] سِر

پھکرٕ

کوٚو زاگِتھ مێ۪یہ گوٚو ہم
اَدہ زاگِتھ کوٚہ ییٚہ آہم
وۄلو وۄنی سێنہٕ ہاوَے
کرے از پٔرانہٕ گُراوَے
گٔبِس از درد بَر ہم
تۄکنجِس چھُس بہٕ درہم
ژێ۪یہ چھے فِرِّہ انصاف
نہٕ چھُم سایہ نہٕ چھُم تاف
مێ۪یہ لِللّٰہ ہاو تمہ روٗ
گژھہ زندٕہ زِ خوشبوٚے
اکی د ہدارٕہ بارہ
اَدہ ژی کُن بہٕ لارٕہ
دِلس کوٚتاہ مێ۪یہ چھُم دوٚد
مێ۪یہ تیرن گومتۍ لوٚد
وۄلُم مے نال مارِو

ژٕہ نارٕہ مارٕہ مَنٛتے
دُو بارٕہ مارٕہ مَنٛتے
چھُ دۄد مُنٛت آمہٕ تاوَے
بہٕ وارٕہ مارٕہ مَنٛتے
مێ۪یہ یارٕہ کرنہٕ مرہم
دۄ پارٕہ مارٕہ مَنٛتے
بہٕ چھُس خستہٕ بہٕ اعراف
بۄعارٕہ مارٕہ مَنٛتے
زٕ عطرِ عنبرین موۓ
اشارٕہ مارٕہ مَنٛتے
گژھہ زندٕہ دُو بارٕہ
سوارٕہ مارٕہ مَنٛتے
سیاہ چشمو کوٚرُم جود
امبارٕہ مارٕہ مَنٛتے
بہٕ کوٚر ہس بستہٕ تارو

چھہ زیادہٕ تم ہزارو   شمارہٕ مادہ منتے
وہاب اندرنگِ ان گُل   بہ نالہٕ ہیچو بلبُل
نتہٕ ریحان وسُنبل   ہزارہٕ مارہٕ منتے

---

۱ دردِ عشق   ۲ اویزان ۔ عذالس منز ۔ ترٛ دِہ   ۳ زٕ اُڑگرتھ
۴ اعراف چھ محشرس اندر جنّتس تہٕ جہنمس درمیان اکھ مقام ۔ ییتہ تم لوکھ آسن
یہنز ہٕ نیک تہٕ بد عملہ برابر برابر آسن
۵ زلفہٕ کیو والو   ۶ نقش اندر "رنج"

"بارٕ لاگے ہی"

دولہٕ ھچولمو لالہٕ زارٕ — یارٕ لاگے ہی
بلہٕ چانے دیدارٕ — یارٕ لاگے ہی
کیاہ ژٕ بکھنادھہ تارٕ — سال میونئے چھے
حال باوے وارٕ وارٕ — یارٕ لاگے ہی
چھیبس دُزمژ لولہٕ نارٕ — مار مژہٕ چھی ژٕہی
یکھنہٕ نہٕ لو یان مارٕ — یارٕ لاگے ہی
کرتہٕ کنیژ ھاہ میون چارٕ — مبہٕ چھہٕ ہیمژ دُے[1]
بلہٕ ملو انہ اشارٕ — یارٕ لاگے ہی
گوم جگرس پارٕ پارٕ — پییہٕ مبہٕ نارٕ ج چھیھہ
ربنہٕ کرہٕ ہو کتھ تارٕ — یارٕ لاگے ہی
ہیوم غم مے سخت بارٕ — دلوٕ خوش چھی ہی
وَنہٕ چانے کتہٕ گارٕ — یارٕ لاگے ہی
ہٹہٕ ہیا نکہ موختہٕ مارٕ — سوختہٕ کوٕ رھو ہی
ہبو میانے لوختہٕ کارٕ — یارٕ لاگے ہی
نال وٕلتھم کالہٕ مارٕ — چھی ژٕنہٕ کانیاہ ہی[2]
مار چھا کنہٕ بیم چھہٕ تارٕ — یارٕ لاگے ہی
وملو وہ نتھ وارٕ کارٕ — وُنہٕ آدن چھے
کانہہٕ مُرتھ بیہٕ لو دوبارٕ — یارٕ لاگے ہی

---

[1] از جہ وَنان مبہٕ چھہٕ گامژ دُی" دنہٕ ہیچ دُی یا ماشوقس سوا بہٕ نہٕ چیز جر دُی -

[2] مختلف روپ - زلعن ہندی بے شمار منظر

غزل

(بمقام صدرہ بل در باغ مرزا سعدالدین درڈ نگہ)

وُچھ زخمِ جگر بہ پارہ ہاوے — وۄنہ بارِ دگر دو بارہ[1] ہاوے
چھم جانی غمن منز پارہ کوٗرمُت — وُچھ وۄنہ بہ پارہ پارہ ہاوے
چھم نال وَلنہِ منز کالہ شہمار — یِم مار سیاہ بہ تارہ[الف] ہاوے
در ابرِ سیاہ چھ ماہ[2] پروین — تابان ژٕ منز سنتھ[3] ستارہ ہاوے
از نیرِ جحبہ کوٗرتھ منز باران — از نیرٕ دُوسُو[4] قطارٕ ہاوے
یِم چیشم سیاہ چہ نرگس مست — مخمور لعبد خمار ہاوے
در برجِ اسد بہ آفتابہ — مُنحص بہ درٕ اشارہ ہاوے
وُچھ وارہ ژٕرہ گُل رٕہ خس تماشا — از نورِ خدا نظارہ ہاوے
کر فکر و تما بہ صنعتِ[5] حق — ہر ذرہ ذرہ[6] اشارہ ہاوے

---

۱ تکرار۔ ہم معنی الفاظٕ زہ تبر یہ ۲ اگر اصلس اندر "ماہ و پروین" آسہے تیلہ اوس بہ شار سہل۔ وۄنی اگر ہا اصلک "ماہِ پروین" مرکب موجود تھوو یہ بنیو مرکب اضافی۔ بانے کرٛتیرٕہ تارکن ہنز زون ۳ کرٛتیرٕہ تار کہ چھ تعداد س اندر ستھ

۴ دوٗ یہ طرفہ ۵ خدایہ سنز کارگری

۶ پرٛتھ مادی چیزس اندر

غزل

(بمقام صدرہ بل در باغ سعدالدین مرزا درہ ڈنگہ)

دِتمُ اُمی بالہٕ یارن مدٕرمَس پیٚالہٕ لُتی یے
بُہ زاجِس اُمی خمارن گنڈرِ کیاہ ژالہٕ لُتی یے
زٕموے کٔرلس لبہ بے ہوش بہ لشہ درفراموش
ژولُم سُے میے زٕ آغوش مِٹہٕ کس کھالہٕ لُتی یے
گژھان چھُم وادٕ کٔرِی کٔرِی وچھان چھُنس دارہٕ نہٕ بٔرِی
لوان چھُم فالہٕ یٔرِی یٔرِی لوان چھُم ڈالہٕ لُتی یے
بہ بازی فندہٕ فندہٕ تُہ گنڈنس بندہٕ بندہٕ
کران چھُم زہرخندہٕ بہ شیرین تالہٕ لُتی یے
مۍ دزخامی دِتنس ژٔرم گیس شیدا نہٕ برہم
ادٕ کور زخم نہٕ مرہم مۍ زانہہ اکہٕ کالہٕ لُتی یے
گنڈِ رتھ وونی دورہٕ روُدم زٕ دیدہ تروِرہ روُدم
سُہ ادمان خورہ روُدم چھو داغ لالہٕ لُتی یے
تُہ لاگس لوٚش ہنگس تُہ ناو وونی کینہہ نہٕ منگس
کرہ لس لالہٕ رنگس گو لابن مالہٕ لُتی یے

ڇَڇيسي بو دلِ شڪستہ ڪَري وڃوڻي هيبہ دِسنہ
شہ دلبر اسہ نہ سنہ ٿرِ انتن سالہ لُتي بي
وماٽب وڃوڻي لور ڪٿھ ڇُھي سجدُمٽ ٻيالہ سنہ ڇھي
فقط لنش ڇاڻي سنھ ڇھي مہ ڪروڏالہ لُتي بي

---

١ مذهبي قسم کھئي - نقش اندر "ٽالہ ڪرڙي ڪرڙي"

٢ ميچھ "تالہ - اسہ ڏونہ ٻُھ بجہ

٣ اوڏالہ (اصل) از چھ ونان" وڏالہ" شري سندي ٻاٽو نازيباحہ ڪڙ ڪرنہ -

غزل

(در باغ مرزا اسعد الدّین صدرہ بل در ڈونگہ)

کیٚاہ زیبا یارہٕ شوبان ماہِ تابان چھی
دِل فریٖبا[1] سوے خوٗبان دل منٛز لوٗبان چھی

یارہٕ[2] بینہٕ مو منٛز چھُ ارمان ہنگہِ لا گے ہی
دادِہ نیٖے جے بنہٕ دِربان آبِ حیوان چھی

لاٚبِتھ مے تیٖرِ مژگان کو نہٕ الصاف پیٖہی
زہرہٕ تیٖری تیٖری قہرہ کی کان تیٖرِ مژگان چھی

طاقِ ابروٗ کیٚاہ چھی جان پاک منٛبر[3] ہی
وَندہٕ یوٗ دل تے بیٚیہ جان جانبہ قربان چھی

کُرِتھ کمانیان گَرِہ وٗاران بیٚلہِ خوش گئی ہی
شالَ زان ووٚنی نہٕ شیٖران حالِ احوالان چھی

مارِ زلفو سیٚتی ماران مارِ ظالم نے ہے
مار اندر مار[4] ماران صد ہزاران چھی

وَنہٕ پیٚٹھ ووٚنی یارہٕ ہزاران وار یاہ چھی ژرے
لولہِ جانے یان ماران خوٗن ہاران چھی

لوٗ انتھ چھبس سینہٕ داران بدٕ زنبہ رضا چھی
دِل رضا یے یار گاران پہ خستہ کاران[5] چھی

وَہبوگئی بر ونٹھ یاران[6] دوٗرِ منزل چھی
چھنہٕ انتھ چھکھ بینہٕ لاران ہم نہٕ ہزاران چھی

---

١ اے دِل فریب دِنہٕ والہِ ماشوقہٕ ٢ یہ شعر چھہ دوٚیہ بحرہ دیوانس منٛز درج سپدمُت۔

٣ اکی نقالن چھ "ممبر" لیکھمُت ٤ اکہ اکس سیٚتی یہنیہ

٥ یہ خستہ کار عاشق جمع بخنہ کارٔ ٦ وار یاہ یار۔ شعرکی ضرورتہ موجب "یاران" لیکھمُت حالانکہ کاشری پانٹھ چھ "یار" جمع یوان وَرتاونہ۔

غزل

(بمقام صدر ہوٹل در باغ مرزا سعد الدین درڈنگہ)

بارہ مہانیو کو وہ ہکھو ونجھ مورہ لِلہ وُون نار ے
پارہ پارہ کرہ لو ونجھ دِل بہ زخم کار ے
راوہ راوم ومرتہی بہنہ چھکاہ تہ رغاران ستی مست
چھس پریشان بوتہ لِلتہ ہا دتم دیدار ے
اُس ے وہ مبدو صلح چھمنہ اصلح زان کنبھہ
از فِراق دنہ دہجرت تل ستھاہ آزار ے
وادہ کڑی کڑی آکھ نہ زانہ شوقہ مبانے دلبرہ
گانہ ڈبیٹھم ستیر گا ہے خنجر و تلوار ے
دژام نہ ارمان سینس ژام غم بر غم دِ لس
کاستم غم لجھم میہ انہ غم ہا جگر بیمار ے
داریاہ آزار دِتیتھم یارہ چھے نہ کنبھہ نہ عار
خاب نہ آرام نیوتھم چھم بدبدہ خار ے
نار وے سنن بہ کور تھس لبتہ یار و مبتلا
مار وے تے نال ووہلہم نہ چھہ ماران مار ے
پے بہ یے از ستیر باران تیر لوگ بر تیر تیر
تیرے بہ تیر لاینھ اون تیرہ چار ے

خارہٕ خارہٕ بولِہ نارٕک درجگر ممد خارہٕ چھمُ
چھمُ بہ سینہ خارہٕ خارہٕ خارا اندر خار[۲] ے

پارہٕ پارہٕ گوم یارو ہاوتم ے لالِہ روے
وہلِہ ہاوَے پارہٕ پارہٕ پارہٕ پارہٕ پار[۳] ے

وہاَبو درنارِہجرت ہرد نہٕ مردانہٕ لاگ
ہیمحو پروانہٕ چھُ وصلکٕ آب سوزِ نار ے

---

[۱] کاری زخمہٕ دتر   [۲] زنتہٕ کنڈس اندر کنڈ   [۳] کھوٚر

روہ

بر تمام ٹھنگہ باغ متصل زیارت جناب بابا داؤد خاکیؒ در نالہ ناوہ پورہ در ڈنگہ

رڈے یو داما نہ جانا نہ میانے جانا نہ میانے
شبرے بوساما نہ جانا نہ میانے جانا نہ میانے

آستان خصبہ یو ژرار بہ لیوارے ژرار بہ لیوارے
مخمور مستانہ جانا نہ میانے جانا نہ میانے

شاہ باد ڈور ے ژورے زود ہم ژوے زود ہم
ژھاند نھہ شیشی بانہ جانا نہ میانے جانا نہ میانے

وبہ نا گس نالس ژبرہ یوش پھلی منز ژیرہ یوش پھلی منز
نبرانہ وچھ بانہ جانا نہ میانے جانا نہ میانے

بہ رنگ کو نہ بہارس گل رنگار نگ گل رنگار نگ
سنبل نہ ریحانہ جانا نہ میانے جانا نہ میانے

ونہ لہ یارہ گژھ وو اسلام آباد اسلام آباد
رلیشہ موال نتہ پانہ جانا نہ میانے جانا نہ میانے

اَچھ ول گچھ ڈبہ بیٹھ لو بڑا ے بیٹھ لو بڑا ے
پچھ ناوہ سلطانہ جانا نہ میانے جانا نہ میانے

یا نبیرہ ہنگہ لو کو نگہ پوش لاگے کو نگہ پوش لاگے
قیمتی زافرانہ جانا نہ میانے جانا نہ میانے

نشاہِ بارِ باغس از چھُم ماگس از جیم ماکس[۲]

گنڈبوٗ شامیانہٕ جانانہٕ میٲنے جانانہٕ میٲنے

سوٚ نہٕ لانکہٕ ہیٚتھ لو نرٛولا زالے زٛولا نداسے

لاگے پروانہٕ جانہٕ میٲنے جانانہٕ میٲنے

ناوہٕ پوٗرہ نالس متھٕ چھی پٔراران متھٕ چھی پٔراران

سنبر کوٗہ مالانہٕ جانانہٕ میٲنے جانانہٕ میٲنے

دمہٕ آب بے تاب چھُس انتظارس چھُس انتظارس

تراوہٕ ہی نہٕ دامانہٕ جانانہٕ میٲنے جانانہٕ میٲنے

لے اصلس اندر چھہ " جانانہٕ میانے " اکی پھیرِ . مگر نقلن اندر دوٗیہ پھیرہ . نانہ بندس اندر زِس سنٛتھ چھہ یہ وو ج دوٗیہ پھیرہ و نہٕ سیتی بیزی گاٹھی سہ ادا قایم سپدان یُس زنانہٕ ربٕن مشر آسان چھہ . لہٰذا تھوو اسہ نقلن ہنٛدے اسلوٗب قایم .

۲ زعفرانہٕ (اصل)

غزل

ژٕنیہ یارٕ کَور ہتھ ُس ُبہ ارٕ ے کس فتادٕ[1] ہٕ چھُس خمارٕ چانے
میٚہ چھُنہٕ کُنہہ حیس ہیہ سرٕ نٕ کس منیہ ہیچم وسوس امارٕ چانے
بدام لبسٕتہ خراب شکستہٕ دل ہیوان مداسے زمانے
بہ لاہ لسٕ حسنہ دود ست لبنتہ بہ خستہ خاطرِ اشارٕ چانے
بہ رازِ خود کا ہہ کو رھتہ نہ محرم شہ راز خالی چھُنہٕ زمانے[2]
حجاز شیراز جنوب مشرق ہنوٗ نہٕ حرفاہ طمارٕ چانے
بہ گوس رنجرِ لوگم میٚہ ہیچہ شکنجہ سپنن میٚہ خوان بانے[3]
ژٕ ہیہنتہٕ دنجہ میٚہ کُنہ لحنہ میٚہ گنجِ نغمہ شمارٕ چانے
زمین بہ جُنبشِ زبان بہ گردش ملک بہ تسبیح فلک ٹکانے
مہ و عطارد مریخ و زہرہ زحل نہٕ سورج ستارٕ چانے
گو لاب و سُنبل شنا و ریحان یہ کُنہہ بدنبازِ جون و حجابے[4]
چھُ زرٕ زرس لصیر یاہ اول نتہ آخرس یا نہ زانے
وہاب بے زر زِ ذرٕ کم تر گژھ منوّر اشارٕ چانے
بہ نور چوٗنے ظہور سورے شگفتہٕ گلشن چھُ خارٕ چانے

---

۱ چھُر پینچہٕ ۲ معنے (وصل) ۳ رچھ بانہٕ گژھُن گورِتہٕ پھُیہ گژھُن
۴ زوٗہ ذاتہ و نور

زٔبہٕ ڈولنہٕ کٔمی گٔری بے

(بمقام صدرہ بل درہ باغ مرزا سعدالدّین صاحب درہ ڈنگہ)

سوِن شولن تہٕ ڈولنہٕ کٔمی گٔری بے
نِلہٕ ناگِس چانے آمّا رہٕ
لاٰ لہٕ ژھلو، ن کوٗر مُت آوارہٕ
گُل ژھانڈان بُلبُل گوشید ا
کاوٕ نٕ کوٗستوٗر شالہٕ مار باغس منز
کِمہٕ یاوٕ نہٕ وٕۄ لہٕ وُچھ ساوٗ نہٕ ہی
چون گُل رٕۄ نح ڈیشتھ فرنہٕ اٰ نہٕ[2]
ڈٕکہٕ مُژرِ ہتہٕ چھکھنہٕ زانٔہ ہم سیلس
رٕژھہ رٕژھے سوٕ نہٕ نار ژٕہ عِیشتِن
وُچھتہٕ دردٕکہٕ نار ہٕکِ لہٕ راوٕن سوٕ نہٕ

دٕۄن تولن زٔبہٕ ڈولنہٕ کٔمی گٔری بے
گِلہٕ بولن زٔبہٕ ڈولنہٕ کٔمی گٔری بے
چاٰنی لولن زٔبہٕ ڈولنہٕ کٔمی گٔری بے
گوٗل ہولن زٔبہٕ ڈولنہٕ کٔمی گٔری بے
کٔیانہٕ چھہ بولن زٔبہٕ ڈولنہٕ کٔمی گٔری بے
چھیے پھوٗلن زٔبہٕ ڈولنہٕ کٔمی گٔری بے
کوٗنہٕ ووٗلن[3] زٔبہٕ ڈولنہٕ کٔمی گٔری بے
سِر کھولن زٔبہٕ ڈولنہٕ کٔمی گٔری بے
وٕۄ لہٕ لوٗلن زٔبہٕ ڈولنہٕ کٔمی گٔری بے
آبہٕ جھوٗلن زٔبہٕ ڈولنہٕ کٔمی گٔری بے

آوٕن وہٕ لبس بہٕ صدرہٕ بل باغام
پوشوٗلن زٔبہٕ ڈولنہٕ کٔمی گٔری بے

---

۱ شرار ونٔس رٕہتِس اندر ۲ ہوشہٕ واٰلی
۳ جنبہٕ ڈلن

غزل

مےٚ لۄلہٕ وان تھوو یارن زٕلِہ وۄن نار لٔگتھ بے
پریشان چھیس بہٕ پرارن گیس بیمار لٔگتھ بے

مےٚ پرارن گوم پژھ کال پژھہ ہم نہٕ زانہہ مےٚ تمی حال
پراگندہ بہٕ چھیس بال سر بازار لٔگتھ بے

پیہم بُدوے بلہ لو کرہ لیاہ کوت زٕلہ لو
دریں ماتم گلہ لو کھسہ لتس بار لٔگتھ بے

مےٚ لوسم اچھ وچھان لتس اتہ گومت ونتہ موت کیس
مےٚ نار دزان جسم وس مےٚ گے بیگار لٔگتھ بے

بہٕ کونہ دکال شرارس ہیم نے پان مارس
بہٕ خون لتس مےٚ کھارس بہٕ گزان بار لٔگتھ بے

مےٚ تھم ووز جان برلب لسہ کانہہ دوہ تہ کانہہ شب
بہٕ روزس تس مخاطب پیٚے دیدار لٔگتھ بے

وہاب از منتظر لتس ستادہ زیرہ درس
دل و دیدہ بہٕ سر لتس کرہ نثار لٔگتھ بے

---

١ کنزن دوہن تہ کنزن رأتن ـ

زٲلی وانکہ مستس کٔمی یار بے

گرابہٕ ہے مارٕ دِن کینہٕ دورن باٲلی
جان شوٗبان کیاہ چھی سوٗنہٕ کینہٕ وٲلی
ساز و سامانہٕ کیاہ جان شوٗبان چھی
چھی زٕری کیمخاب زرتار اطلس ناٲلی
بُرقہٕ نِل تہٕ ساتھاہ بتھٕ لوٗن تھاو
چھینکھ زٕ دٕرامٕز کینھ کینہٕ ازٕ ینٛٹرکالی
تیر کمانہٕ گوٗلس نرمی کر
آفرین چھُے کانہہ تیر گیٖنہٕ خالی
ناگرٲیس ازٕ ینٛدرٕ[٢] زُن سال
وچھتہٕ بارس زٕ وارہٕ بتھٕ ہیٚماٲلی
تُلوٗن چھی دٕرامُت لاگتھ آدن
منیرہٕ خانٕ ہٕتھ ازٕ پانے لاٲلی

زٲلی وانکہ مستس کٔمی یٲر بے
زٲلی وانکہ مستس کٔمی یار بے
ڈلبتہٕ وٕنین دل تہٕ جان لوٗبان چھی
زٲلی وانکہ مستس کٔمی یار بے
دادی لدٕ نے تر بہتھ و صلیچ ترا[١] و
زٲلی وانکہ مستس کٔمی یار بے
وُچھنہٕ افتادٕ کاٗ تباہ چھی بے سر
زٲلی وانکہ مستس کٔمی یار بے
باغ[٣] اندری گژھِ ازٕ نِل پامال
زٲلی وانکہ مستس کٔمی یار بے
دِتہٕ لُتی بے وتہٕ مسکین وٕوٗن
زٲلی وانکہ مستس کٔمی یار بے

---

١ ازٕ چھہِ وَنان "چٲو"   ٢ یکہ دلیین اندر چھہِ یوان "ینٛدراز" ناگرٲین مول، انہٕ "حالانکہ" "اندرا" چھہ آریہ قومک بقدِ دکھوتہٕ تھوٗر دیوتا تہٕ ناگرائے چھینہٕ زاٗنتہٕ ہندِ لحاظ عام "آریہ" رتہٕ ماننہٕ آمت۔ نوٗے تہٕ گیہٕ لس عشقہٕ ہٕتہٕ سے رومانس اندر چھِلہٕ چھاٗ نگرٕ
٣ یہ باغ اوس مُت چھہ تٕتھ جایہ ینتھ ازٕ ناگرایہٕ سُند ناگ چھُ ۔ دشوپیانس نزدیک
چھہ نیلِ سٕر کِہ ہٕتھ)

کتہِ اندے نباے

ژبیہ نۃ مبہ ووڈی ہا ماری مندے   کِنۃ اندے نیاے
کُندہ آیس زالیس کند[2] ے   کِتہ اندے نیاے
کو وہ یارہ گند ہاتھس رندے   چُھکہ بے یرَ واے
بازگیند ٹھم پلورش[3] نۃ نِند[4] ے   کِتہ اندے نباے
ولیسہ مِیائے گا مزہ ہندے   چھیس لو شیران جاے
نا[5] شوقہ ما شوقہ[6] سِندے   کِتہ اندے نباے
شین کھنہ[7] نے ڈالیس وندے   مبہ چھہ چِنج[8] راے
آنجہ کھو کھتے وانہ لو کند[9] ے   کِنۃ اندے نباے
نا ردین چھم نار چہ تَپند[10] ے   تنۃ ما لگہِ گڑاے
وار چھمنہ ہار چھمنہ جندے   کِتہ اندے نیاے
بارہ ووہ لہ ووڈی گندَ وہیندے   مبہ چھیہ واربا ما ے
وارہ وَ ننۃ کیاہ چھے ووندے   کِتہ اندے نیاے
سمائے آکہ ہبہ گو ندے   باگہِ ناگی راے
ژاگہِ وآلِنۃ نبوکھ کراجہ گوند[11] ے   کِنۃ اندے نیاے
نژان سوژ تا بان ہیلہ مِندے   جان کِرہ ے گڑاے
دٹا لو یارہ آسن کندے
کِنۃ اندے نیاے

۱-۲ غالبن چھ وٕنۍ بنہٕ وٕقتہٕ حاجنہٕ تہٕ "کھندہٕ" بدلہٕ "کندہ" وَنان آسمِتۍ۔
۳-۴ پورس چھ عاشق تہٕ "نندہ" چھ ماشوق یمو پانہٕ وٕانی بازی گندھ نبیتھ کوٚر۔

۵ تعشوقہ (اصل) ۶ معشوقہ (اصل) ۶ نقلن اندر "کُنہٕ نے" اصلس اندر "کھنہ نے" ۷ وندس اندرشین ژُٹھ ژٕٹھ ملک چینک سفر کرنُچ رائے یا ارادٕ ۹ کندے چھ غالبن کُس نام منعام یُس چینس تہٕ کُشیرِ درمیان چھُ تہٕ ہٕنیتہ پیٚتھ وَ تہٕ اندرشین چھُنہٕ۔

۱۰ بابُل صراط ہتھ متلق رِوایت چھ زِہ یہ چھ جہنمہ پیٚٹھ گزران۔ نتہٕ دریاے سندھ۔ یُس پاکستان واتنس تام چھ آگرٕ پیٚٹھے سنیو نارٕ ومنزی لیکان۔

۱۳ الف اے گلدستہٕ ہوہٕ عاشقہٕ

وَنتہٕ کیاہ میوٚن پاے

ژھوٚو وچھ نہٕ کینہہ میانہِ کن نتہٕ   وَننہٕ کیاہ میوٚن پاے
زاُجنتھ میہٕ نارہٕ تن نتہٕ   وَننہٕ کیاہ میوٚن پاے
ویرِہ چانہٕ ترووم میہٕ کھیٚن نتہٕ   نیرِہ نا یاوَن راے
زا تہہ گونہٕ میٚل اسہِ دوٚن نتہٕ   وَننہٕ کیاہ میوٚن پاے
کینژہہ زاٗے کینژہہ بٔیہ زٔن نتہٕ   کینژہہ ین نتہٕ کینژہہ بر وتھہٕ آے
سُے ہے وُچھہ ہن ہنَ نتہٕ   وَننہٕ کیاہ میوٚن پاے
ژھا نجاُم ہیرٕ نہٕ لوٗن نتہٕ   کُنہہِ ہے لوٗب نہٕ جاے
سُے ہے وُچھہٕ ہیرہٕ لوٗن نتہٕ   وَننہٕ کیاہ کیاہ میوٚن پاے
کنھہ میے نارٔ یام بن نتہٕ   اَکھہِ لے رٕنجُہ ہے گراے
اَکھہٕ ہے گاٗم دشمن نتہٕ   وَننہٕ کیاہ میوٚن پاے
راوٕر میہٕ راتھہٕ دٔن نتہٕ   آوٕرِ میہٕ نا حقہِ جاے
پاوُری بیٚنی بیٚنیہ بٔن نتہٕ   وَننہٕ کیاہ میوٚن پاے
اکُے ڈٔلو ٹھُم سٔنبٔن نتہٕ   دوٚن نتہٕ زوٚن اکھ ترٛاے
یکسان سٔنبٔن زوٚن دوٚن نتہٕ   وَننہٕ کیاہ میوٚن پاے
لفظاہ سیلس کھٔن نتہٕ   لفظس بنہٕ کینژہہ ژھاے
ژھا یہ لنس ماہ روشن نتہٕ   وَننہٕ کیاہ میوٚن پاے
وہٕبو یارس وَن نتہٕ   نتہٕ کیاہ چونُے پاے

سوران اُڀو ڏين   تہ   ونتہ کيّا ه ميّون پاسے

---

١ لوکُٹ جاءِ - عارمني پڙر يا لبس جاءِ - "پاڳُر واحد" "پاوُري" جمع -

٢ سشين طرفن يشش جهاتن

٣ غالبن خدا نہ نبي صلي اللہ عليہ وسلم   ٤ غالبن ڙور يار

٥ اُکس نقلس اندر ڇھ "لوہ کنہ"

٦ مادي عناصرولِنہ   ٧ نورِ دل

١٠ الف صلس اندر دوباره "ہن ہن" تہ -

غزل

یکھ نتہٕ بہٕ یارہٕ پان مارے — ژھانڈان وننہٕ بو ہیتہٕ لارے
کیاہ گژھ ژہ ییہٕ ملالہٕ دوٗرہٕ روٗدکھ — کرہٕ شکوہٕ ییہٕ لش وارہٕ وارے
چھس یارہٕ بجان ودل ژہ بہٕ مشتاق — جیس چھمنہٕ ییہٕ کینہہ اختیارے
کس ونہٕ بہ دود ژہ ییہٕ سوا بو — لبس یارہٕ ژہٕ کرتہٕ میون چارے
رٗودم نہٕ دلس ییہٕ صبرو آرام — دوٗدمت جگر ییہٕ لولہٕ نارے
انصاف ژہٕ کرتہٕ ہا وتہ رہے — بیمار بلہٕ اکی اشارے
چھس[1] خار آوارہٕ انتظارس — سیوٗد ونتہٕ بہ کوٗت کال پرارے
وۆنی چھ‌لہٕ دلس ییہٕ نیوٗن طاقتھ[2] — گومت چھ دلس ییہٕ یارہٕ پارے
تھراج[3] کرتھ یہ میوٗن دل نیوٗ تھ — دلہٕ نیتھ ژوٗس بہٕ کیا زہ تھارے
بے دل چھنہٕ ییہٕ بہ جان درکار — ژوٗ ونتہٕ[4] بہ مار ییہٕ کس کھارے

چھے یارہٕ وہاب بہ در ژہ ییہٕ پران
وچھ وارہٕ حساب بہٕ کیاہ ژہ ییہٕ دارے

---

۱ خوار (اصل)　۲ طاقت (اصل)　۳ تاراج (اصل)
۴ دون نقلن اندر "ونتہ بو"

۷

رۄد

(بمقام نسیم باغ درڈنگہ)

کۄوہ یارہٕ ژٕ وُلہم دِل، ہیٚنز ژوٚرے دِل ہیٚنز ژوٚرے
زلہٕ وُن نار جِگرُ لَلہٕ وُن موٚرے لَلہٕ وُن موٚرے
ژٕ کتوٚرٕ و ٹھکہ ہیۆ ٹھکہ ڈوٚرے ہیۆ ٹھکُہ دورے
یمہٕ ہاوَنہٕ ویرٕ جھَمبہٕ موٚ ستوٚرے جھمبہٕ موٚ ستوٚرے
دأتنَے دِیہٕ نتہٕ ڈیکہٕ نَے پوٚرے ڈیکہٕ نَے پوٚرے
نادار محتاج رِنیہ کَس ژوٚرے رِنیہ کَس ژوٚرے
دِنیتُھن رِنیہ تتہٕ لوٚ دمُت لوٚرے لوٚ دمُت لوٚرے
ھقزرن والہٕ نتہٕ سِنزرن پوٚرے سِنزرن پوٚرے
شمعس گنز کر زنگہٕ پوٚ میوٚرے زنگہٕ پوٚ میوٚرے
نارہٕ منزرٕ یارِ مبلہٕ ڈُی ییٚلہ سورے ڈُی ییٚلہ سورے
بَڈِہ ترٕاو آواز کاوہٕ کوٚ ستوٚرے کاوہٕ کوٚ ستوٚرے
سونٕتھ او ویرِن پھُرے یہ موٚرے پھُرے یہ موٚرے
شُلہٕ ژٕہی بھوٚلہم ہا گِلہ لوٚرے ہا گِلہ لوٚرے
ژحانٔد نتھ ویرٕ ناگ کِنہٕ نوٚ ڈوٚرے کِنہٕ نوٚ ڈوٚرے
لُولک زرنب تھاو یوم ژوٚرے تھاو یوم ژوٚرے
بٔچھانہٕ لوٚکھ زانُتھ نو رِوزہٕ لبتوٚرے روزہٕ لبتوٚرے

دِل مے نیوٗنم جنّتچہٕ حوٗرے جنّتچہٕ حوٗرے
وۄلہٕ بہٕ بۄکھ بکھہ موروٗز دوٗرے موروٗز دوٗرے

---

۱ حبہ خوتو بۄ چھہِ وۄدن مُت "ذے نے دِ بہ نۄ"... داتہٕ عطا کرن دول فیاّض ۲ وۄہاٹن چھُ صاف "دُمی" لیکھمُت۔ دُی چھہ نفرتس رنہ ونان تہٕ دوٗ گنبارس تہٕ۔ نفس امارس چھِ یم دۄ بۄ وے عاٗب آسان۔

۳ "زانہہ تو" کُنہٕ نتہٕ کُنہٕ رنگہٕ۔ کاٗلی کا لواشہ۔ یہ لفظ چھُنہٕ ۄنی عام۔ نقلن اندر چھہ "زوٗرہ نو" درج سۄندمت۔ مۄیہ چھِ دۄن ترِن جاین نقلن ہنزِ ی غلطی چھیپو ومژ بہ۔

ٹنگہ پوش لاگے

خوش رنگہ بہٕ ٹنگہ پوش لاگے
پرٕتھ رنگہ بہٕ ٹنگہ پوش لاگے

سنبل تہٕ گولاب ہی تہٕ ریحان
دل سنگہ بہٕ ٹنگہ پوش لاگے

کوسم تہٕ ہزارۍ[1] تازہ مسول
سر[2] ہنگہ بہٕ ٹنگہ پوش لاگے

بمبرزلہ یاسمن تہٕ نسترن[2]
لنگہ لنگہ بہٕ ٹنگہ پوش لاگے

گلہ ٹوٗری بٹیہ ارنی تہٕ لالہ
کس منگہ بہٕ ٹنگہ پوش لاگے

اچھہ پوش انار تیٚاوی درہ کنٛم
شش رنگہ بہٕ ٹنگہ پوش لاگے

مجبور وہاب دلبرس نش
کیاہ جنگہ بہٕ ٹنگہ پوش لاگے

---

۱ لالہ پوشک اکھ قسم - یم چھہ زٔٹنز پوش یکہ وٹہ پھولان -
۲ کلہ کین ہنگن الاُ ندی ۳ آرہ وٗل ۴ اکہ قسمُک وَن پوش

ہی

وۄلہٕ ہا وَے کۄیاہ ستہٕ[1] پانٕنہِ لۄ ہی
وۄلہٕ چھاوَے ستہٕ بوٗ نازلہٕ ہی
ہیہِ تھٔر چھے کو ہیہِ داماتس تل
زیادٕ زیبا چھے کھوڑٕ کانٕہ لۄ[2] ہی
ہیہِ مادان چھی ژٕری کو ہیارن
تھرِ شوبان ڈیچھم گرٕ بلہٕ[3] ہی
رنگہٕ بلبلہٕ کۄ ووٗگنی اُرنے رنگ
وۄلہٕ ہا وَے بوٗ تازٕ سرٕ بلہٕ[3] ہی
دیھتہٕ قُمرس وَنہٕ شیٚچھی بوٗ شنۄلس
زٕبر کالس چھ روزان ہفت کلہٕ[4] ہی
یارٕ ینہٕ مولا گے ہی ہنگس
چھاو نم ہی ادٕ زن بوٗ سیولہٕ ہی
وہاوٕ چھی ہیہِ ہندخو شبو خہ شٕ
وۄ وٕ تہ سُلہٕ نہٕ نُل باحوصلہٕ ہی

---

(۱) اکہ جاے
(۲) نیاگد جاے
(۳) ترِیم جاے
(۳) سربل
(۴) یارِزم جاے۔

COLLEGE

غزل

وارہٕ بوزم ژ ییہٕ یارہٕ بٔرٕ کل چھی — کُس ژ ییہٕ چھاوان یہ نازہٕ سول چھی
میٖہ دۄہ ہیُھ وینرناگ[1] واتے بو — بوز میٖہ عزم باغ اچھہٕ وَل[2] چھی
بینہٕ مو یارہٕ بال پٔراران چھیٚس — بیتہٕ گوٚرمنٹ ہے فرش مخمل چھی
گل وُچھتھ درلوا گیوان بلبُل — خوش ہوا جان لوٗنہٕ ژلے تَل چھی
ہارنا طوطہٕ قمری تہٕ کوٚستوٗر — بیٖیہ بولان دِدِ رِتہٕ حبل چھی
درمیانِ نشاط[3] باغ نسیم — وچھنہٕ زیبا بہ ناز کیاہ ڈل چھی
وُچھ تماشا ژرِ آبشارن ہنٛد — درجہ درجہ جدا جدا ژھل[4] چھی
ڈل سعہ نٕج وٲرج زٲن مدوٗر[5] وُچھ — کرٛ انکھ انتھ واجہ حضرت بل چھی

اے وہاب برد مبارک روز
مشکل ییٚنہٕ ہرٲکِس حل چھی

---

۱ دٔیتھ ہُند ہند آگُر۔ باہالہ بالہ کِس گوڈٕ نَل۔ ۲ شہنشاہ جہانگیرہ سُندہ وقتہ (سنہ ۱۰۲۹ھ) آوانتھ ملک حیدر ژوڈٕ ورہٕ سُندہ اہتمامہ سنگین حاطہ گنڈنہٕ۔ شہنشاہ شاہ جہانہٕ سُندہ وقتہ آوانتھ برونہہ کنہٕ اکھ شاہانہ باغ بناونہٕ۔

۳ واوہٕ حاطہٕ اصلس اندر ییتھ　　۴ "تلی تلی آب پکناوُنک" ژھل

۵ گول

ہنئے ولبئی کئمی ژبئہ گئری بے

منقش گوڈہ گئری بے
کرفتھ دلواتہ ہیری بے
سونہ طوٗمارہ باٗ لی
فلاطوٗن زرگئری بے
چھی کباہ زیبا ژبئہ بئیٹھ سوان
بہ موصنش لوختہ ذری بے
جواہر لال مو ختہ
کروڑی جوہری بے
کنن تل ہم سونہ وآلی
رنبرؤ ڈ لوشتہ مھری بے
ڈکبس بئیٹھ لکہ زیبا
جواہر جڑی جڑی بے
ژبئہ لستہ چارہ گل ش چھی
بہ لوختہ کاڑی گئری بے
ہشکی آمی مو ختہ ہارن
سنتہ رلنئی دڑابہ ڈری بے

ہنئے ولبی کئمی ژبئہ گئری بے
ہنئے ولبی کئمی ژبئہ گئری بے
بہ گہنہ چھی ژبئہ نا لی
ہنئے ولبی کئمی ژبئہ گئری بے
سولنس تل چھی رہ بہ تن
ہنئے ولبی کئمی ژبئہ گئری بے
ہمہ زرکار لوختہ
ہنئے ولبی کئمی ژبئہ گئری بے
ژبئہ شوبان کباہ چھی بالی
ہنئے ولبی کئمی ژبئہ گئری بے
پڑزلوٗن آفتاباہ
ہنئے ولبی کئمی ژبئہ گئری بے
رہ لیس بئیٹھ موختہ گل چھی
ہنئے ولبی کئمی ژبئہ گئری بے
کوٗژن زرنب ستارن
ہنئے ولبی کئمی ژبئہ گئری بے

وَہَب بَبلہِ میوہ ڈلیشان　　انارن کُن سہٕ کرٕ لیشان
وُچھِم بے دانہٕ ژٔرٕ یے　　ہیتے ولسیی کُمی ژٕ بیہٕ گرٕ یے

---

١ نقشہ دار　　٢ افلاطونٕ نیٛنز ہوِی گاژٕل سعنہ دُلاج بنلاوی مِنز
٣ سوختہ تنہٕ　　٤ ٹکلہ سیتی وٕلِتھ
٥ سونٕتہٕ وأجِر ییتھ ہیٚنٛھ سوٕ نہٕ سندی یارہ یہ سندی ژور پوش چھ آسان
٦ یُون یہ گھنہٕ وُچھتھ رٕودی ستہٕ رلیتھ زو تان باقی ستارن گوٚ زنتہٕ کاژھ

ببیہ نا ہیمالِہ نآگی راے

گرؔ ھیتہ ویٹی یے وُچھیتہ ببیہ نا — ہیمالِہ نآگی رائے[1]
ہنگِہ منگِہ درشنُ دِ بہ نا — ہیمالِہ نآگی راے
ڑنبی آرہؤ ہٹی بھٹی بارس — زفِہ بِہ گاشِہ ڈبھِم زھاے
وچھنیہ انہ بلبیہ دوبارؤ بیبہ نا — ہیمالِہ نآگی راے
رنوس زھالِہ لوان ڈیچھا م — باعنس منتز[2] بے پروا ے
ببہ نا باعنس خبراِ ہببہ نا — ہیمالِہ نآگی راے
مَس ٹبری ٹبری کھاسین تھاوس — لتس چھینی ہیالن چاے
چھلبس ٹپاران داماہ چلبہِ نا — ہیمالِہ نآگی راے
ہبہ مسول گوہ لاب پوشن — ببرِے کرہ رسے گڑاے
کنِہ پوشس منکھاہ ہنبیہ نا — ہیمالِہ نآگی راے
خاصِہ نبا منزِ رنی زنی ہتاوَس — منبہ چھِ تمی سپنزِ ماے
کنہِ منزِ ہ کنبزِ ھاہ کھبہِ نا — ہیمالِہ نآگی راے
متوت گومنٹ سائلن نہ مالن — گوت شہ بے پَروا ے
کائی دہ بالی پالیس پینبیہ نا — ہیمالِہ نآگی راے
گوم تلپا تال لتس چھیم — تتِہ لبَسنچ جاے
لوری پالس سینی تبہ نا — ہیمالِہ نآگی راے
وُچھنہِ و ہمتو بمن با ہم — ناحقِہ کباہ ہو نیاے
دِلِہ جانِہ عاشق چھی نا — ہیمالِہ نآگی راے

نوٹ ۱- دٕہن چھ بکثرت ہیہال ناگُراے قصہ شارن اندر ناوُ نمٕت - یہ گیازہ
تسٕندِس لاشعورس منز اوس یہ قصہ یتہٕ میٚن وٕریٚن اندر بار بار وۄتلان - اتھ
چھُ بوٚڈ ہیوٚ لاشعوری وجہ یہ زِ ہ تمٕہ یتہٕ آس امی رومانیچ اکھ تمثیلا ورتاوُنٕچ باپتھ
اوس نخذِ ہ ذاتہٕ تہٕ دِچِھیم زنانہٕ ''خدیجہ''، آس ہُمُ تٕتہٕ ذاتہٕ منزٕ - تمہٕ نیتہٕ تمی یہ
دوٚیُم نیتھر کرِتھ تمیک مقصد دٕراس ٔنہٕ کینہہ - خدیجہ روٗزٕ بے اولاد تٕہ دٔہس رۄدی
گوڈنچہ زنانہٕ ہندی پٔتے زٕہ نیچوی موجوٗد - یُمَن کُہ ذہین تہٕ اعما اوس بیا کھنڈہ
تہٕ زدٕر -

۲- "منز" محذوف الاندراج (اصل)

غزل

مجلوٗن خراب خستہٕ گوٚمُت بہ کوے لیلیٰ
بیچارہ دست بستہٕ پیوٚمُت ہوے لیلےٰ[1]
بوٗزُم کران ہاہا باد رد ہران ہا ہا
وَالشَّمس وَالضُّحٰہا یوٗر زیٚمی بہ روے لیلےٰ[1]
از تامِ کران حاشا[2] از ننگ ہران ماشا
وَاللَّیل اِذَا یَغشیٰ سوٗرزمی بر روے لیلےٰ[1]
ہی نہٕ گوٗلاب ریحان سنبل نہٕ عشقہٕ پیچان
یِم مشک وچھتہٕ کیاہ جان ہم چھی زبوے لیلےٰ[1]
شہد و شراب نہٕ شیر آبِ نبات نا[3] شیر
کوٚ ڈ قدرتن بہ نَدبیر سوٗرے زجوے لیلےٰ[1]
خوٚش خوٚ لق لطف واحسان فیض و کرم نہٕ عرفان
ہر جابہ درجن[4] وجان زیباز خوے لیلےٰ[1]
پانے شہ لاٰل مجلوٗن پے گوٚزہٕ پاک بے چوٗن
وہا بہ وُچھنہٕ مضموٗن[5] از گفتگوے لیلےٰ[1]

---

۱ ہرگز ہرگز نہٕ ۲ مَاشَآء یہ کینژھاہ شہ وینژھ
۳ نابدک اثر بھاوَن وول آب ۴ جنن اندر تہٕ زوٗر ذاتن اندر
۵ یمہ غزلک مضموٗن ژارن تے یم بوٗ مقامو منزک دٲمتہٕ آسن

کوٚت گوٚمے بے پرواے

ولِسِی اَنتنے اَندِ ہیٚم نیاے
کوٚت گوٚمے بے پرواے

کیہ شِتر نہٕ ذٕ لیپنے داے
کوٚت گوٚمے بے پرواے

وادہٕ کٔرِتھ کٔرتھ آم نہٕ زانہہ
کرتہٕ مولوم لَس وٕ ونٕدہٕ کیاہ

وچھنہٕ چھا کنٚہہ لَس مٔیانی ماے
کوٚت گوٚمے بے پرواے

اِندٕ ہارے اَنتنے پیٚے
چھِنیٚس کَس سِنٛی گٲمژ رٲے

یُورِ ج ماکنٚہہ چھِنیٚس رٲے[1]
کوٚت گوٚمے بے پرواے

لولہٕ نارہٕ کوٚرنم سوٗر
دکہٕ دِتھ مے رُودُم دوٗر

چھمنہٕ مولوٗم تمِی ستٕشن حابے
کوٚت گوٚمے بے پرواے

سنگ دِلہٕ نِی اٲمی یارن
تنگ کٔرنَس بے عارن

رنگہٕ بنگلن پیٚنیم لمے
کوٚت گوٚمے بے پرواے

دَیپنہٕ یارس چھُس بیمار
لولہٕ نارُک چھُم آزار

میوٚن کٔرِتھ تن کنٛیزہ پاے
کوٚت گوٚمے بے پرواے

ووت وہبیس وارہٕ کال
خوارٕ واوارہٕ خستہ حال

چھِنیٚس بخشن گٲمژ گرا١٨ے
کوٚت گوٚمے بے پرواے

---

۱ نقلن اندر "ماے"

غزل

ساقین ہیمانہٕ سێتی چادہٕ ناوٕنس موٗ ے
مُطربن یکسانہٕ سێتی بوزہٕ ناوٕلن نٲے
اندرین موٗ ے خانہٕ کاٗنیاہ موٗ ے پرستان آے
کینژہہ پیالےٚ چێنتھ چھہِ نشہٕ آو کینژن تٔے
کینژہہ بہ نشہٕ مست گاٚمتی ہیمتِ مخمور
کینژہہ حیوان کنیرٕ وچھمُت یہٕ وینہٕ کینژن سے
موٗ ے چێنتھ کینژن چھُہ کھوٗمُت نشہٕ در مستی
مست بے بنیاد خستہٕ اتھہٕ ہاوان گیے
مست ہم از نشہٕ موٗ ے عارفِ حق چھی
چھنو ٔمتو از جامِ عرفان معرفتہٕ کیٔ موٗ ے
تم دران لذت بخود مشتاق یہٕ پٔر نشہٕ چھی
در لقا باللہ ٔمتو لوب در فنا فی اللہ پیٔے
اے وہاب از ساقیے موٗ ے خانہٕ[1] پیمانہٕ[2]
ژھانڈ موٗ ے یہٕ کر بہ ختم داستانہٕ طے

لوٹ :- یدٕ وے دیوان چھہِ یتی ختم گژھان اما یوٚز ہیمہ پیٚنہٕ چھہِ وہابن پننہٕ اتھہٕ اکھ اختتامی نوٹ درج کوٚرمُت یمیُک فوٹوسٹاٹ کاپی چھپہٕ یتھ دیوانس سێتی۔ امہِ نوٹہٕ پیٚنہٕ چھہِ وہابن بتیہ زہ غزل صنعتِ مشجّر و تاوان و ناوان لیکھمتی یموٚ د یو غزلو پیٚنہٕ چھہِ تسندی اتھہٕ مرحوم احمد شاہ ڈرو گہ ملس پیٚتھ فارسی پاٹھۍ اکھ مرثی۔ شاہ صاب اوس وہابن رفیق، یار تہٕ شریک کار۔

[1] (فارسی) اکہ موٗ ے خانہ اُندرہٕ

[2] اکھ پیمانہ

اختتامی نوٹ

"ایں دیوان ابیات کشمیری ۲۶ ماہ جمادی الاول ۱۳۲۵ھ بمقام فتنہ للہ ڈوب در ڈونگہ ختم شد۔ دراں ایام براے انتظام کاہ سبز رفتہ بودم۔ "دیوانی" ہذا ختم شد۔ الحال ۱۱ ماہ بیساکھ ۱۹۶۴ء مطابق ۲۸ ماہ ربیع الاول ۱۳۲۶ سنہ ہجری شروع نقل ہذا کردہ امروز ۹ ماہ جمادی الاول ۱۳۲۶ھ بمدت یک ماہ و دوازدہ یوم "دیوانی" ہذا نقل تحریر کردہ درست نمودم۔ ختم تحریر دیوانی شدہ فقط تحریر ۹ ماہ جمادی الاول ۱۳۲۶ھ مطابق "تاریخ ۲۸ ماہ جیٹھ ۱۹۶۵ سنہ بکرمی۔ ۹ ماہ جون ۱۹۰۸ سنہ عیسوی تمام شد۔

العبد وہاب پرے بقلم خود مصنف دیوان و تحریر کنندہ کتاب ہذا۔ تاریخ و نام مطابق "تاریخ" دفتر دیوان کشمیر ۱۳۲۵ھ کردہ شد۔ دفتر ۲۸۴ دیوان = ۱۷۔ کشمیر ۹۷۰۔ تعداد غزل ۷۶۷ تعداد ابیات ۶۰۷۰

سروِ گلزار[1]

خیالِ رویش دین و دیدارِ یار ۔ نشد سبب عمر در دلِ بیابان از او

حسنِ رویش ہمچو مہ جبین ۔ خستہ افتادہ سر زلال دوری

چند یار پارسا ۔ سبب پیش گلفروزدہ از روی

سینم کباب ۔ شعلۂ آتش کردہ تیر بار موے

دلربا ۔ سینہ بریان دیدہ گریان ہمچو موے

مے روم در گور با ایں آرزوے

پراگندہ شدم دیوانہ خوے

سرد آہم زرد روے

چار سوے

[illegible]

---

۱ صنعت مشجر ۔ عنوانہ ورائے "ی" ردیفس ئل آسنہ موجب آدبہ غزل بردہ نہ یکتا ونیز ۔ ورنہ دیوانس اندرچھ یمہ بروشہ سہ

بہ رُخِ زیبا کو وو نثرودھہ نقاب   خستہ دل عاشق چھ اندر انقلاب

درج کرنہ آمت ۔

سروِ گلزار

نازنین چھُ یارِ من ... سالس بے تاب
فزرِ گنجِ حسن سرِ طرف ۔ بالا بند نازن کالس حجاب
گلِ بلبلان ونالہ زار ۔ دلجوان فتنان بار اضطراب
گران پروانہ گتھ نار ۔ چھ تہ وولن بانور لن شباب
خالِ سیاہ ہیچو رنگی نارس اندر در عذاب
زنبہ ظفور تشیلن بند دستہ برا گرد گرداب
ژھایہ اوبرس تل ژنبہ تھوو تھ آفتاب
خاطر بستہ گئی اندر لمتاب
مہجور وچھ گاشہ خراب
در رنج و عذاب
(اظہار)

یمہِ غزلس یتہ چھپنہ و نابن کا نہہ عنوان مقوومت یتہ یہ چھ شمارہ وزن و ردیف "ب" ہس تل مجرا لیکھنہ آمت ۔ یہ کاُشرس ادبس اندر صنعت مشجر چھ شاید گوڈنچ کوشش ۔

مرثیہ بر وفات خواجہ احمد شاہ ڈروگہ مولہ

اے دریغا سینہ ہائے دوستان صد چاک شد
دیدہ ہائے نرگس شہلا از غم غمناک شد

صاحب جاہ و حشم سردار خیل افسران
رفت از دنیا بد نیا وقت حیرت ناک شد

نالہ ہائے دوستان و اقربان و چاکران
محشری در دورِ دنیا شور در افلاک شد

عیش و آرام محبان و عزیزان در جہان
از غمِ غمخواریے ہے تلخ از تریاق شد

طالبِ مطلوب محبوب حبیب یک زد گر
بود اند محمود آیا زہی زِ ہجرت پاک شد

از دل و جان بود احمد در رضا جوے احد
رحمتِ ربّ الاحد نازل بر شہ لولاک شد

آں محی الدین اکبر شاہ ولی عبد العزیز
چاک جامہ کرد بر رو خاک عبرت ناک شد

آفتاب بخت از تختِ اسد بر داشت رخت
زیب بُرجِ سنبلہ رونق بہ برج خاک شد

سایۂ لولاب کرناو واتر چھی بود بود
مایۂ تالاب کھو یہامہ اہم نا پھاک شد

ا۔ اسم شریف کھو یہامہ ۲۔ علاقہ پھاک

از دهان آن ساقی میخانه بیمانه چیانڈی شد گرو نجم دار آستانه ملی

این دیوان ابیات کمتری ۲۶ ماه جمادی الاول سنه ۱۳۲۶

بمقام [illegible] ختم شد و در این برای اعلام [illegible] دیوان [illegible] اختتام

۱۳۲۶

الآن [illegible] ۸ [illegible] ۲۸ ماه ربیع الاول سنه ۱۳۲۶ هجری [illegible]

نقل [illegible] امروز ۹ ماه جمادی الاول سنه ۱۳۲۶ بعدت [illegible] دوازدهم [illegible] دیوان

نقل [illegible] ختم تحریر دیوان شد فقط

۲۵ [illegible] ۱۹

//۹ ماه جمادی الاول سنه ۱۳۲۶ [illegible]

۹ ماه جون سنه ۱۹۰۸ عیسوی تمام شد

[illegible]

تاریخ و نام [illegible] تاریخ دفتر دیوان [illegible]

دفتر دیوان [illegible]

[illegible] ۱۵ [illegible]

۲۵

۱۳۲۶

[illegible]

معذرت

"ٻنهي ڇاپن" "گهوڙت" ليکان ليکان ۾ منهنجي قياس اوس ڪوشش آخرڪار سپڌي ٿي. ڪاتب صاحبن ليڊرس ڪاڪڊس ٻيهه شگرف ميله هنئر غلطيه شيران روته درجه واد غلطيه ڀئني جايه موجود. ٻيهه پوو ڇاپ خانه واليو "نو موئه ڪاڳي" ثبوت ملاحظه ڪره وزيشر جبه جاڙ ڙ هنئي ڇپ خدمته تبر گهوڙنڪه جلد ڪي پاڪٺي گوڙڌه نه ڏه ٻيمه جلدڪ "غلطنامه" نه قابل اصلاح" روڙن. نتيجه ڏراد ٻه زلوڙ ڏلوائنگ مطالعه ڪره بڙوته ٻئيه برڙنه ڪاڻسه ٻڙن واڻس ٻيمه غلطيه شبره خاطر وقت ڪڍڻ. درته گرڌه ٻمن سار ئي جاين نشه ٻڙن والين غلط فهمي نه وهائيس عتني سيدنا الصافي. ٻه تڪليف ڏنس مثر ڇپنئي ميئاڻ ڪمزور بصارته نه ڪاتبه سنتر غار شنو عوري ڪها التفه هئي ذمه وار!

نوٽ:
ڇپائي مثر ڏهنه وهابه منفيڪ فوٽو صاف پاڻي، لهاذا
ٻنئو نه ٿيه جلدس سنتي نقادن.

(مزید) تصحیحاتِ حصۂ اول

سطر/صفحہ	غلط	صحیح	سطر/صفحہ	غلط	صحیح
۹/ھ	...۱۰	...ہمن آنکار	۱۲/۵	ترکِ دنیا	ترکِ دُنیا
۶/و	خاَلی	خالیٔ	۱۲/۵	حلوت	خلوت
۹/ز	شُ	سُوی	۲۰/۵ ۲۰/۱۰	از سنہ حالی ۱۹۲۸	از سنہ خاَلی ۱۸۲۸
۱۲/ز	بائی	باقی	۲۱/۲۰	۱۹۸۰ء	۱۸۸۰ء
۳/ح	اچھ	اچھر	۱۲/۱۹	کہتہ درنل	کہتہ درتل
۳/ح	کاژی	کاَشری	۱۲/۲۰	...آخری	لوگ ا آخری
۱۵/ح	" "	"ل"	۹/۲۲	سرکرتہ	پیپر کرُتہ
۱۸/ح	حواب	خواب	۲۱/۲۳	شایرن....	شاۓیرن نتس بیتہ
۷/م	تتر..	تترِبتے	۱۶/۲۶	بہھ	بُجھہِ
۲۰/م	یاتھ	یاَتھ	۱۷/۲۶	مبجر	میجر
۲/ل	HISTRY	HISTORY	۲/۲۹	چھ....	چھ بتیہ
۲۱/ل	تحقیقا...دس	تحقیقاتی سوادس	۱۰/۳۳	تولہ سولی	تُلہ سوٗلی
۲۲/ل	ہندس	ہتشز	۱۶/۳۳	زل ون	"زالٔ ون"
۱۳/ص	ردلیف "ض" بس	ردلیف ضادس	۹/۳۴	منظوم	الگ آیہ
۱۲/ژ	رییسی	رئیسی	۴/۴۹	دباب ۳۰۰	دباب ۳۰ شار
۱۵/تترِتے	مسلسل حایغ	مسلسل بایغ	۱۹/۵۴	چھ دتک	چھُ سوتک
			۳/۵۶	ہمتت	عمہ قیمتھ
۱/ژور	رحوم	مرحوم	۱/۶۲	یاَزیو	نازیو
۶/یانژھ	آرا	آرام	۱۴/۶۳	آتش پرستان	آتش پرستان
۱۱/یانژھ	....موجود	چھنہ موجود	۲۰/۶۲	....	....

سطر/صفحہ	غلط	صحیح	سطر/صفحہ	غلط	صحیح
۱۲/۶۳	سنطور تے	بسنطور و نے	۱۶/۵	ڈلڈل	ڈلڈل ۱۴
۲۱/۶۳	زبان	ژبان	۱۸/۶	گرَی ششد	قاطرِ ششد
۷/۶۴	یہ دُنیا	یہ دُنیا ے	۵/۷	ہند	ہندی
۶/۶۶	سجواری	سجوآری	۱۳/۷	کامیاب	حضرت امیر حمزہ رضؓ
۱۴/۷۲	دوناک	دردناک	۶/۸	ماشاء	ماشاء ۳
۳/۷۳	لوہنہ ہامے	یُنہ ہامے	۱۷/۹	اکھ آیہ	اکھ آیہ ماشہ
۷/۷۶	تولہ کمی	تولہ کُنُی	۱۲/۹	شلوار ۹ باشا	شلوار باشا ۹
۱۵/۷۶	امراف	اِسراف	۱۴/۱۰	دنوک	دِنوک
۱۷/۷۶	سرزل	سرتل	۹/۱۹	......	پہ تمرِ وزِ
۱۲/۷۶	... ہے بد	گرِ ہے یوّد	۴/۳۰	جنبج....	جنبج حوَر
۱۸/۷۷	تورے	یہ سورُ ے	۱۰/۲	.... کھتہ	عم کھتہ
۳/۷۹	دستخط...	دستخط یوّنام	۱۲/۳۲	وہا....	وہاں "ت"
۱۵/۷۹	کرَل	کبہ نی	۱۳/۳۲	کانہوں	کوشر بئیومنت
۱۷/۷۹	فرق	فرق	۱۴/۳۲	قبامُژ....	قبامُژ دوّہہ باگریہ
۱۹/۷۹	ورآی...	ورآی چھ	۵/۳۸	فگارے	غمگسارے
۵/۸۱	بیسما...	بیبمانئے	۹/۳۸	مے سنتہ	می ماند
۴/۸۴	نازہ	نازہ	۷/۴۲	بس بیٹھس	بس بیٹھن
۱۷/۸۶	بہ	بیہ	۷/۴۳	رخدا	خدا
۲/۹۰	ہی	ہی	۱۶/۴۳	( )	(وفات ۳۳۰ قدیم)
۲/۹۱	مارہ تارتھ	مارِ تاآو تھ	۴/۴۴	یہ	تہ
۱۶/۹۱	تصتومہ کس	تصَوقہ کس	۵/۴۸	گرۂ ص	گرۂ ھن۔
۱۰/۳	سر	رستر	۶/۶۶	ابزِ مالایارس	ائیزی یآرس
۱۱/۳	رنگرہ بہ	رنگِ رنگہ	۶/۵۶	منترس	عمنتری س
۱۶/۴	گاشراوتہ	گآشراوتہ	۲/۷۴	ہراب	شراب
۱۶/۴	صرف...	صرف وتہ ستہ زرتھ	۱۱/۷۲	اوسس	آ سس

سطر/صفحہ	غلط	صحیح
۷۸/۱۸	رہس	ادس
۹۰/۱	مانخہ	فاتحہ
۹۰/۹	وہابیہ	وہابین
۹۰/۱۱	داریاہ لکھ...	سو ردن ہند اکھ وارا
۹۹/۱۱	سے ۶ گنگہ بل وتہ سیٹھا سفر رس بیٹھ اکھ کہنٹائی پڑاو۔	
۱۰۹/۸	ادس	دِیَس
۱۰۹/۱۰	چھُ	چھُو
۱۱۶/۷	تابح	تابح ابلیس
۱۱۷/۷	بادی تن	ہاوی تن
۱۱۷/۸	... منکر...	چہ منکر دوزخہ
۱۱۷/۹	یس عی	یس علیؓ
۱۱۷/۱۰	ہوشکر...	ہوشنکی اصلثی
۱۱۸/۷	زیحیان	زِ احسان
۱۲۷/۷	زالِ	زالِ
۱۲۷/۹	لاگ...	لاگ برامادِ
۱۲۷/۱۲	سسی تھا	سِنی رضا
۱۲۸/۱۵	برشاہ	پادشاہ
۱۲۸/۱۷	" اد ...	تاوی وُنتہ موجود
۱۲۸/۱۸	کتد	سکندر
۱۳۰/۳	زعہ دانش	زہ دانش خرہ
۱۳۲/۴	تاتار	تاتار
۱۳۲/۷	محنت	مثلث
۱۳۲/۸	دنہ آمز...	دیز آمز یلہ

سطر/صفحہ	غلط	صحیح
۱۳۲/۱۱	.. ۔لہ	ادلہٕ
۱۳۳/۱۷	سوحد	سوحدتہٕ
۱۳۷/۶	ذاتن ----	ذاتن در ازل
۱۳۸/۱۵	چیہ	چیول
۱۳۸/۱۵	تیجی تجی	ژجی ژجی
۱۳۹/۹	کرخی ہچ	کرخی ہنجی
۱۴۱/۱۸	دمبہ تھاوان...	دُمبہٕ تھاوان بتہ شمع ٹوٹہٕ آسی وتان۔
۱۴۳/۸	سشبران	سشبرن
۱۴۳/۹	پھیبران	پھیبرن
۱۵۱/۶	آن	دنان
۱۵۶/۳	دار...	داروے
۱۵۶/۹	سے رباغ	سے باغ
۱۵۸/۱۱	کتابن...	کتابن منتر
۱۶۶/۱۲	نترہ کلہٕ	ماشترِ کُلہٕ نیے
۱۷۴/۹	مستنطرد	مسترد
۱۸۰/۶	سرازی	برازی
۱۸۱/۵	شوقہ...	شوقہٕ عہ ستین
۱۸۷/۸	دحم	دم و
۱۸۸/۸	برامزہ	برمزہ
۱۹۰/۳	... بہی تھی	کرہٕ بہتھے
۱۹۰/۶	الی	تاعالی
۱۹۰/۶	اد	از
۱۹۰/۶	اشہ گیرلن	گوشہٕ گیرن
۱۹۰/۷	عالی از ریش	عالی از خویش

سطر/صفحہ	غلط	صحیح
۱۹۵/۲	یاد	یار
۱۹۵/۷	بشاط	بساط
۲۱۱/۱۰	خبرہے[۱]	خبرہے[۲]
۲۱۱/۱۸	بحر بااسرار	اصرار
۲۲۴/۳	سّر	شّر
۲۲۴/۷	چھُپے	چھپیے
۲۳۲/۱۲	کسرتیۂ	کرطتیۂ
۲۴۲/۱۴	حصرتۃ	حضرتۂ
۲۴۷/۷	پیادِہ	چاو
۲۸۵/۵	کورتۃ	کوّرتۂ
۲۵۸/۱۲	.... نازکی	نازنپنا نازکی
۲۷۹/۷	چھپس	چھُپس
۲۷۹/۷	بیتے	بیتھۂ
۲۸۵/۶	"قبید" کے یاد	"قید" و"کے" یاد

سطر/صفحہ	غلط	صحیح
۳۰۰/۵	مَس	شمسی
۳۰۹/۱۰	رحمہ	رحمَنس
۳۱۶/۱۱	چھپ...	چھُپتَس
۳۱۶/۳	اٹی	ژشٹی
۳۳۴/	وٹنی	ووڈی
۳۲۹/۲۰	کمۃ دورہ	کنۂ دوَر
۳۳۴/۹	خون ...	خوتۂ داوا
۳۴۲/۱۵	سے	تے
۳۴۳/۹	فلک	جُنلکھ
۳۴۳/۱۷	خاتش	بیرخاشش
۳۵۲/۳	سوہتۂ	سوشتۂ

●●

تصحیحاتِ حصہ دوئم

سطر/صفحہ	غلط	صحیح	سطر/صفحہ	غلط	صحیح
صفحہ سرورق سطر ۳	حاجئ	حاجی	۸/۴۳۳	پییر	پییرعۂ۳
			۳۰/۴۳۳	ستھہمخانے	ستھہمخہ اتے
۴/اکھ	زنگازی	انگاری	۱۴/۴۳۴	زمہر	مہر
۱۴/اکھ	قنئز	فنئی	۱۶/۴۳۴	بذلت	بَدخصلتۂ
۱۷/اکھ	او	اوس	۷/۴۳۶	ہوا....	ہواو
۷/زۂ	.... بدلاوۂ	چھپۂ بدلاوۂ	۱۹/۴۳۹	بیہ	بیمہ
۱۶/زۂ	بیہٹھ لیکھۂ	بیہٹھ مسلسل لیکھۂ	۶/۴۴۱	حوب دین	خوَب روَین
۱۶/زۂ	یروتہم ورق	یژوتیم "ث" رد پغلو گیتۂ	۱۷/۴۴۳	رئیہ	رئیہ پندی یاٹھو
			۴/۴۴۵	بیں	ئیس
۱۰/۳	طاب	طاًلب	۱۷/۴۴۵	ہر.....م و	ہر رنج و غم
۳/۴۱۸	خدانس	خدانَس	۲۱/۴۴۵	وہاب....	"وہاب" مطابق ابجد
۴/۴۱۸	ست وبا	دست رپا	۴/۴۴۸	فای	خاًمی
۶/۴۱۸	روگزِھان	ردگرِھان	۱۱/۴۴۸	رود	رود وآرانس
۸/۴۱۸	آنتے	آسنے	۱۰/۴۴۸	....	ز دانا چند
۱۸/۴۲۲	پاڑھی....	پاڑھی چھپۂ			
۱۸/۳	نوامس	مُطمئنَس	۱۸/۴۴۹	....	نکرُروح
۴/۴۲۷	زولیو	روے	۱۹/۴۴۹	....	۳ نکرُ یار
۶/۴۲۷	حدہ بیژن...	حدہ بیژن فضول	۱۹/۴۴۹	....	۴ سراسر
۷/۴۲۷	تمی داتئ	تمی داتئ	۱۹/۴۴۹	رتقۂ لکھ	بَد ذاتقۂ
۱۲/۴۲۸	یئری نۂ	بیئری نۂ	۲۰/۴۴۹	....	۵ کھوزہ
۱/۴۳۲	غزل	شرط	۶/۴۵۰	کاظمین	کاظمین ۳
۴/۴۳۲	سوبینۂ	سوبیمۂ	۱۲/۴۵۰	حرم گوناہ	جرم وگوناہ

سطر/صفحہ	غلط	صحیح
۱۸/۴۵۰	ـے۳ ..	چاروآسے کار
۱۴/۴۵۴	۶۴	۶۶۲
۱۳/۴۵۶	دچھنس نفس	وچھنس النفس
۹/۴۶۴	سیپنؒ	سیپن
۱۸/۴۶۴	یاًٹھو سہ	یاًٹھو بوسہ
۱/۴۶۷	سی مُنتر	اُمی سۓشتر
۱۰/۴۶۷	۱۵۸۰	۱۵۸۶
۸/۴۶۷	تزءکر	تزءَ
۹/۴۶۹	ملکوت	ملکوتِ
۱۴/۴۷۲	مال و زر	مال و زر ـے۲
۳/۴۷۴	ذرہ	ذُرسے
۱۴/۴۷۴	جودرس	جودر
۸/۴۷۸	آفتاب	آفاتِ
۲/۴۸۰	خاطرم	خاَطرم ـے۱
۹/۴۸۰	تاجِر	تاَجِرُ
۲/۴۸۱	از وُچھ	از ملک وُچھ
۱۵/۴۸۲	خار	خوار
۳/۴۸۳	اہل اللہ	اہل اللہ ـے۲
۱۰/۴۸۳	پوُر	نوُر
۱۴/۴۸۳	بیک رنگ	بیک آہنگ
۱۵/۴۸۳	ہفتہ	ہفتہ ـے۶
۱۷/۴۸۳	ششبنم ـے۶	ششبنم ـے
۲/۴۸۴	ـے	ـے۶
۴/۴۸۴	ـے۵	ـے
۹/۴۸۴	ـے۶ ـے۱	ـے ـے۲
۳/۴۸۵	نیک کاراں	نیک کاران
۶/۴۸۶	نفس بنگلن	نفس جنگلن
۲/۴۸۷	کھاگ	کھاگ ـے۵

(۱۹۰ ء اندراوس وہاب اتہ نائب تحصیلدار)

سطر/صفحہ	غلط	صحیح
۱۴/۴۸۸	تالہ	خالہ ـے۲
۱۵/۴۸۸	پسرما	زسرما
۲۱/۴۸۸	کرءـے	ـے۵
۴/۴۸۹		کرءـے
۳/۴۹۱	تونتہ واٗتی ـے۲	تونتہ واتی ـے۱
۷/۴۹۱	ارغوانی	ارغوانی ـے۲
۹/۴۹۱	وداہ	دراو
۲۱/۴۹۴	... شانس	ـے۵ شانس
۳/۴۹۵	نار	ناز
۱۴/۴۹۸	وُزی	وُزی یو
۱۳/۵۰۱	نانگارس	نانگارس ـے۲
۵/۵۰۴	عاصین	عاٗصین ـے۲
۵/۵۰۵	شاہ عمر	شاہ عمر ـے۴
۲/۵۰۷	دیاًی	دوبینی
۱۴/۵۱۲	سـ دہ	سـ دہ لاف
۱۴/۵۱۸	حکتس	حکس
۱۱/۵۲۱	مایہ	مابیے
۲/۵۲۴	نف	نقف
۱۱/۵۲۵	سر	سِر
۱۲/۵۲۵	ز	زُ
۱۵/۵۲۷	نستغین	نستعین ـے۶
۱۱/۵۳۴	غرق	عرق
۲۰/۵۳۵	نوسے نہ	تونتہ
۱۶/۵۳۷	ہیہ بیٹھ	ہسے چھ بٹھ
۱۲/۵۴۱	کلہ کشتی بیٹھ	کلہ کشتی بیتھ
۱۰/۵۴۴	وِوُنی ...	وہ نی چھ
۱۷/۵۴۴	چیو ریحان	چیو ریحان ـے۴
۱۰/۵۴۵	نمارس	ٹمارس

سطر/صفحہ	غلط	صحیح	سطر/صفحہ	غلط	صحیح
۵۴۶/۹	دردسر	درسر	۵۹۲/۷	دوہ برسے	دۆ برسے
۵۴۹/۱-۲	کاورس	کاوؤس	۵۹۴/۱۰	کمان	کمان سے۳
۵۵۰/۴	اوس ست ...	(فارسی) کاؤس	۵۹۵/۱۷	کلیجوگ	کلجوگس
۵۵۲/۲۰	جرم بتھ	جرم چھ	۵۹۷/۲	کتژ کرکینہ	کتژ کینبژ
۵۵۴/۱۵	برجان	برجان سے۱	۵۹۸/۱۴	بس	پس
۵۵۵/۱۰	ناٹڈ	ٹانڈہ	۵۹۹/۱۸	کوتر لیکھالی	کوتژناگ
۵۵۵/۱۳	کرگتہ ھتی	کمی گتہ ھتی	۶۰۴/۴	سنزہ	سنزٕہ
۵۵۷/۲	روبیہ	روبیہ بیسہ	۶۱۳/۶	سے۱	سے۲
۵۵۷/۱	منافق	منافق سے۲	۶۱۳/۹	بدآفال	بدآفال سے۳
۵۵۸/۷	ونتہ اکھ	ونتۂ کیاّ اکھ	۶۱۵/۵	پوزنتھ	نۆرت
۵۶۱/۷	محصل	محصّل سے۳	۶۱۶/۷	دارہ وارہ	وارہ
۵۶۵/۱	رباعی	قطعہ	۶۱۳/۴	ڈچھنے	وچھی نٕ
۵۷۰/۸	کرندہ	گرندہ	۶۲۲/۱	استہ واتے	استہ وانے سے۲
۵۷۳/۱۰	رندہ سے۵	رندہ	۶۲۷/۱۱	بلا	بلہ
۵۷۳/۱۱	تپنگ	تپنگ سے۵	۶۲۸/۶	تھکھ	تھپکھ
۵۸۲/۱۹	۲۰	سے۲	۶۲۸/۱۱	دمس ئم	دمس نم
۵۸۴/۸	رتھ	رٹھتھ	۶۳۲/۱۰	بالی	بالر
۵۸۴/۱۶	قوت	قوّت	۶۳۳/۲	صابہ	ضابہ
۵۸۵/۱۱	بکو بکو	ٹیکو ٹیکو	۶۳۵/۲۰	نکھس	پارس
۵۸۵/۱۲	ڈوکی	ڈکی	۶۳۶/۶	کاتہ اٹژ	کانٹھتہ رٹژ
۵۸۹/۱۰	بدتنیل سے۱۳	بد۱۳ تنیل سے۱۴	۶۳۷/۱۱	- - - -	سے تعطیل داخل
۵۸۹/۱۹	خود	خود سے۱۷	۶۴۰/۵	گاغتی	گاٹمژ
۵۹۱/۱۶	ونگ	ونگ سے۵	۶۴۱/۱	غزل	گل
۵۹۱/۱۸	تن	تنیلہ	۶۴۱/۱۹	قبہ یستہ	قبہ سبستہ
۵۹۱/۱۹	ساس ...	ساس تریہ میل	۶۴۲/۱۲	چمن	بحسن

سطر/صفحہ	غلط	صحیح	سطر/صفحہ	غلط	صحیح
۶۴۷/۲	شرق و عجم	شرق و اعجم	۶۸۶/۱۳	سپدیس	سپدس ناوان
۶۴۸/۳	پراحکام	پر احکام	۶۹۰/۱۲	توی	توئی
۶۴۹/۹	.... فناه	ناشان فنا	۶۹۶/۱۲	یارس	یارس کھوٹہ
۶۵۱/۱۷	جنڈه قائم	جنڈه	۶۹۶/۲۰	تو .... وانس	تو تے
۶۵۲/۷	بارہے	بارہے ۲	۷۰۰/۲	تام سمارس	تام بیه سمارس
۶۵۵/۱۲	انگار	انگار ہے ۵۵	۷۰۰/۱۵	دین	دین شہ
۶۵۵/۱۳	نټپدر	تنیدرے	۷۰۱/۲	بابار	باناز بار
۶۵۵/۱۹	ہے ۲ دزه وښځ...	ہے ۵۵ دزه وښځ	۷۰۴/۱۴	کیاه سود	کیا بچھ سود
۶۵۶/۶	دبام	ویام	۷۰۸/۹	کرٹی	کرٹ
۶۵۶/۷	بار	بام	۷۰۸/۱۱	پراروتہ	پڑارلوتہ
۶۵۶/۹	جاے	داے	۷۰۹/۱۳	تابان رہ خ	رہ خ تابان
۶۵۷/۴	سپتی	سپنی	۷۱۰/۱۵	تفسیح ...	تونتہ کتہ پره
۶۶۳/۵	ذمہ واری کوم	ذمہ واری وآے کوم	۷۱۵/۱۱	بیس	بس
۶۶۵/۱۰	دراو چھم	دراو چھمتہ	۷۱۶/۹	تواهان	خوان
۶۶۵/۱۱	مرکار	ہرکار	۷۱۸/۵	ڈھاو	ٹھاڑ
۶۶۸/۲	انہ	نہ	۷۱۸/۱۱	چھپس	چھس
۶۶۸/۳	ژھناے	ژ ونتاے	۷۲۰/۶	برکھ	برکھ
۶۶۹/۸	سپندر ...	شپدرزلی	۷۲۲/۱	ہٹتی مبه	ہٹتی نہ
۶۷۰/۱۲	چھپے	چھم	۷۲۳/۵	ٹالی نہ ماجه	ٹالی ماجے ہے الف
۶۷۶/۵	متنقبل	مستقبل	۷۲۴/۱۲	پلنتکی	پلنگی
۶۷۸/۱	سوگوم	سوړ گوم	۷۶۴/۱۹	لاره	لارتہ
۶۷۸/۵	یوت	یوتے	۷۶۴/۲۰	...	ہے الف ٹالی نہ ماجه راصل
۶۸۰/۲۱	ظھور نور	ظھور او نور	۷۳۱/۱۳	گنگس	گگس
۶۸۳/۱۲	کبیرنس	کرنس	۷۳۳/۱۳	رباعی	قطعه

سطر/صفحہ	غلط	صحیح	سطر/صفحہ	غلط	صحیح
۷۳۶/۵	سنبھہ	کرئیکھ	۷۸۰/۵	برشوق	ہرشوق
۷۴۰/۳	سرو نازہ	سرو نازہ [1]	۷۸۰/۵	چھم بر	چھم یُیز
۷۴۱/۸	آلا اللہ	آلآ اللہ	۷۸۳/۲	کریم	کریم [1]
۷۴۴/۱۷	بیماری...	بیمآری۔ بیلّ	۷۸۵/۴	تیرالن	تیرِیکھ
۷۴۵/۸	نلہ وٹھ	نلِہ وٹھ [4]	۷۸۵/۵	دھہلہ	وئہلو
۷۴۶/۲	چھے	چھی	۷۸۶/۲	در	کر
۷۴۷/۱۵	پھکنا	چُھکانا	۷۸۶/۱۰	نم ب	نم
۷۵۰/۶	دود گجنہ	ڈڑو گجنہ	۷۸۶/۱۹	[8]	ے
۷۵۱/۱۰	تہ اکاران	تہ ڈِ گاران	۷۹۰/۶	بیلی	بئیلی
۷۵۲/۷	جودو گار	جو دو گارِ	۷۹۰/۱۰	فارسی	نارسی
۷۵۴/۶	زہ کھ..	دہ کھ نہ	۷۹۳/۹	تقیل	ثقیل
۷۵۵/۱۰	بالائی	بالائی عالمس	۷۹۴/۶	ورہس مودس	ورہس مول مودُس
۷۵۵/۱۲	...	[13] حضرت	۷۹۶/۱	کرے	کرہ
		جبرئیل	۷۹۷/۳	لیشہ	نشتہ
۷۵۶/۹	ارمیا	ارمیا [2]	۷۹۹/۱۱	سوکوتہ [3]	سوریہ [2]
۷۵۶/۱۲	مرآری	مرآزی	۷۹۹/۱۵	تبنشہ [3]	ینشہ [4]
۷۵۶/۱۳	وچھ	چھِ	۷۹۹/۱۵	خراب [4]	خراب [5]
۷۶۰/۱۳	عذابہ	...	۸۰۱/۵	سرمہ	فلاسے ۔ناگ
۷۶۱/۱۰	زعفران [2]	زعفران	۸۰۵/۲	باے	پاے
۷۶۹/۱۶	پوِرِ	پوِرِ [5]	۸۰۹/۱۰	اگرے	اگر مے
۷۷۱/۹	یازارو	بازرو	۸۰۲/۵	تم	رنتم
۷۷۱/۱۱	لقا	نقع	۸۱۴/۲	گرتقس یا	گرتقس کیا
۷۷۱/۱۳	سندہ	مِشدہ [3]	۸۱۸/۱۲	کرہ	گرہ
۷۷۲/۳	شدہ	اِستدہ	۸۲۰/۶	چھستق	چھستق تہ
۷۷۷/۱۸	نتہ سپیارہ	نتے سپیار [3]	حاشیہ/۸۳۸	اے	اسے

سطر/صفحہٕ	غلط	صحیح
۶/۸۳۹	جو برق	جو برق
۱۴/۸۳۹	سہ فطری	پُس فطری
۱۴/۸۴۴	ہندی لستہٕ	ہنٛدی بستہٕ
۵/۸۴۵	ناگرایک	ناگراے قفصک
۱۳/۸۴۸	روپہ	پروپہ
۶/۸۴۹	نل وآلی	نل چھی وآلی
۳/۸۵۱	کوتہ ہہ	کوٗنہ مِتے
۸/۸۵۱	چھیے ذرہ	چھینہ ذرہ
۱۳/۸۵۷	سٕیُدٕ مت...	یہ شار چھُ دوہہ پیٚھر دیوانس اندر لیکھنہٕ آمُت، تَتہٕ سٕیُدٕ زِ وہانَن چھیہٕ دیوانس دوٚیِم نظر گژھان
۹/۸۶۰	ویرناگ	ویرناگس
۱۱/۸۶۰	۔۔۔۔۔	۲ سے شو یاں
۱۵/۸۶۶	ژاگرِ	ژاگرِ
۱۰/۸۶۷	عاشقہ....	(اصل) کتدسے
۹/۸۷۰	چھُلہ	چھُمنہ
۷/۸۷۵	نشاط وٕسٕ	نِشاط و
۴/۸۷۷	سوٗتہ...مُتی	سوتران بناوی منٛز
۷/۸۰	سہ تا	بیٚتیہ یاعس
۸/۸۷۸	ہیرسے	.بیرسبے ۔
۷/۸۷۹	اوٗر....	ہیٚتہٕ کٔھرِ ذاژ ماشوقس نہٕ بیٚنہٕ کٔھرِ ذاژ عاشقس ارمان ۔
۱۲/۸۸۱	چھُس	چھس

سطر/صفحہ	غلط	صحیح
۲/ ۸۸۲	سستنو	سستنی
۲/ ۸۸۲	ناونس	نووشس
۳/ ۸۸۳	ناونس	نووس
۳/ ۸۸۴	... ازآتش	سازم ازآتش
۶/ ۸۸۴	ہیچو سوے	ہم چو جوے
۳/ ۸۸۵	گردبر	گردہ بر
۱۳/ ۸۸۵	بہ کاشرس	بہ جھ کاشرس